

Møte tirsdag den 14. juni 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 93):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av Paris-avtalen av 12. desember 2015 under FNs rammekonvensjon om klimaendring av 9. mai 1992 (Innst. 407 S (2015–2016), jf. Prop. 115 S (2015–2016))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om å oppheve fraværsgrensen på ti prosent i videregående opplæring (Innst. 398 S (2015–2016), jf. Dokument 8:86 S (2015–2016))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Snorre Serigstad Valen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om endringer i lovverket for private skoler og høyskoler (Innst. 393 S (2015–2016), jf. Dokument 8:87 S (2015–2016))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ingvild Kjerkol, Ruth Grung, Freddy de Ruiten, Tove Karoline Knutsen og Christian Tynning Bjørnø om gradvis innføring av én times fysisk aktivitet i skolen (Innst. 394 S (2015–2016), jf. Dokument 8:92 S (2015–2016))
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Nokre saker om luftfart, veg, særskilte transporttiltak og jernbane (Innst. 406 S (2015–2016), jf. Prop. 126 S (2015–2016))
6. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Bompengefinansiering av E18 Rugtvedt-Dørdal i Telemark (Innst. 404 S (2015–2016), jf. Prop. 128 S (2015–2016))
7. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Bompengefinansiering av E6 på strekningen Kolomoen-Moelv i Hedmark (Innst. 396 S (2015–2016), jf. Prop. 131 S (2015–2016))
8. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2016 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2016 m.m.) (Innst. 412 S (2015–2016), jf. Prop. 133 S (2015–2016))
9. Innstilling fra næringskomiteen om Reindriftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m. (Innst. 278 S (2015–2016), jf. Prop. 77 S (2015–2016))
10. Referat

Presidenten: Representantene Karin *Andersen*, Hadia *Tajik*, Jonas Gahr *Støre* og Helge *Thorheim*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Nordland fylke, Veronika *Pedersen*, tar nå sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Hans Andreas Limi. – Andre forslag foreligger ikke, og Hans Andreas Limi anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:49]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av Paris-avtalen av 12. desember 2015 under FNs rammekonvensjon om klimaendring av 9. mai 1992 (Innst. 407 S (2015–2016), jf. Prop. 115 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:02:43] (ordfører for saken): Farlige klimaendringer er her allerede. 2015 var det varmeste målte året i vår nære historie, og folk kjenner klimaendringene på kroppen: tørke, som gir avlinger som feiler, hetebølger, som gjør at vi må legge nye farger på temperaturkartene, og som tar livet av tusener, flom og issmelting og en stadig økende turbulens i været, mer ekstremvær, er det vi kommer til å se.

Tørken som drev folk fra landsbygda og inn til byene i Syria, ses på av mange som det nyeste eksemplet på hvordan klimaendringene kan drive fram konflikt- og massefluktsituasjoner, og med dette som bakteppe var klimaavtalen i Paris en stor suksess. Da klimakonferansen i København, med dagens danske statsminister, Lars Løkke Rasmussen, i spissen, havarerte og satte arbeidet for å starte globale klimaendringer flere år tilbake, klarte Laurent Fabius og franskmennene å lande en historisk avtale med tre hovedpilarer. Den første var skjerpede klimamål, med penger til tilpasninger og arbeid for å gjøre noe med finansiseringsstrømmene. Den andre var en avtale som omfatter alle land, og der alle forplikter seg til å ha de høyest mulige ambisjonene for sine klimaforpliktelser. Den tredje

var en automatisk forsterkning av klimamålene hvert femte år – første gang for de kollektive klimamålene i 2018 og deretter i 2023. Sammen med dette kom erkjennelsen av at de 55 gigatonnene i 2030, som kommer til å være utslippene istedenfor 40 gigatonn, som verden burde ha om vi skulle vært i rute for å ha en sjanse til å hindre global oppvarming på mer enn 2 grader – og enda lenger fra målet om 1,5 grader – gjør en slik type skjerpning nødvendig.

Jeg vil gi honnør til komiteen og statsråden for at vi har klart å samle oss om et veikart for Stortingets videre håndtering og oppfølging av klimaavtalen i Paris. I går vedtok vi i forbindelse med energimeldingen at det i budsjettet for 2017 skal komme klimamål for de ulike sektorene i Norge etter EUs forslag til innsatsfordeling. I dag vedtar vi at Stortinget skal få en sak til behandling om forsterkede mål før dialogen om skjerpede kollektive mål i 2018. Vi skal for det andre få en oversikt over oppfordringene fra Paris-avtalen og hvordan de skal følges opp, innen våren 2017. 2030-målene skal på plass – og de endelige vedtakene knyttet opp mot dem skal på plass så snart avtalen med EU er klar. Jeg tror at det vil bli en del av EØS-avtalen, men det får vi diskutere etter sommeren og framover, og den avklaringen forventes å være en eller annen gang i 2017 eller 2018.

Det er to politiske uenigheter som skiller oss, og som jeg gjerne vil bruke tid på. Den ene uenigheten gjelder hvorvidt skog skal inngå som en del av de fleksible mekanismene i ikke-kvotepiktig sektor i EU eller ei. Flertallet sier nei. Det å plante skog, gjødsle skog eller la være å hugge skog for å la være å kutte fossile utslipp er etter min oppfatning galt av to hovedgrunner:

1. Det er nødvendig å kutte fossile utslipp. Å utsette slike utslippskutt gjør det vanskeligere å nå målet om å binde mer CO₂ enn det vi slipper ut i andre halvdel av århundret.
2. Skog står til den hugges eller brennes. Fossile utslipp fra lagerressurser, kull, olje og gass blir værende i atmosfæren i lang, lang tid.

Den andre tingen det er politisk uenighet om, er enda mer alvorlig. Den handler om hvorvidt Norge skal framstå som redelig i klimaforhandlingene eller ei, etter min oppfatning. I klimaforliket i 2008 lovet et enstemmig storting følgende:

«Som en del av en global og ambisiøs klimaavtale der også andre industriland påtar seg store forpliktelser, skal Norge ha et forpliktende mål om karbonnøytralitet senest i 2030. Det innebærer at Norge skal sørge for utslippsreduksjoner tilsvarende norske utslipp i 2030.»

USA har vedtatt forpliktende utslippskutt under Obama. EU har vedtatt forpliktende utslippskutt. De kalles ambisiøse av regjeringen, senest i forbindelse med energimeldingen i går, og jeg siterer fra proposisjonen:

«Parisavtalen er et gjennombrudd for globalt klimasamarbeid. Avtalen er global og peker ut en ambisiøs og langsiktig retning for det globale klimasamarbeidet.»

Det er ikke noen tvil hos flertallet om at klimaforlikets mål om klimanøytralitet er innfridd ved Paris-avtalen. Regjeringspartiene oppgir den egentlige grunnen til at de er imot, i brev til komiteen fra i går – å vedta å oppgi et mulig

forhandlingskort uten å forvente noe fra andre land er å påta oss store kostnader.

Hvor mange ganger har regjeringen anstendighet til å bruke det samme forhandlingskortet uten å innfri? Min regjering la 3 mrd. kr på bordet og innfridde løftene om skogsatsing fra 2007. Når spørsmålet om klimanøytralitet behandles her i dag, viser klimaministeren og statsministeren at de bare har det i kjeften.

Hvis Høyre virkelig mener at kostnadene er for høye, burde de ha tenkt på det i 2008 og i 2012, istedenfor etter at flertallet, slik vi ser det, faktisk har klart å bidra til en internasjonal avtale som er både ambisiøs og langsiktig.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at «bare ha det i kjeften» ikke er et parlamentarisk uttrykk.

Terje Aasland (A) [10:08:03]: Vårt ansvar for framtiden kommer klart fram gjennom Paris-avtalen. Den ligger der nå som et godt fundament. Den er rettslig bindende. Klimaavtalen er reell, og den inneholder global deltakelse fra alle land. Målet er nå at alle land skal arbeide for å holde økningen av den globale gjennomsnittstemperaturen godt under 2 grader og tilstrebe å begrense temperaturstigningen til 1,5 grader. I annen halvdel av århundret er målet netto nullutslipp. Paris-avtalen er ikke bare global – den er også svært ambisiøs. I Stortinget har vi etter redegjørelsen drøftet dette inngående.

Det er ingen tvil om at det var en lang vei fram til Paris-avtalen. Det tok lang tid å få avtalen på plass, og derfor er det nå gledelig at vi kan klare å gjennomføre en rask ratifikasjon av Paris-avtalen. Utfordringene ligger framfor oss. Vi vet ikke konkret hva konsekvensene blir, men det er opplagt at det blir konsekvenser. En rask ratifikasjon bør bety at vi også må komme i gang raskt med jobben med å redusere klimagassutslippene. Norge skal kutte utslippene med 40 pst. innen 2030. Det vil by på utfordringer, har vi erkjent, men også mange muligheter. Vi vil, jamfør debatten vi hadde i går, konstruktivt lete etter muligheter, søke framtidsmuligheter for å utvikle Norge videre og gi rammer for at vårt samfunn kan tilpasse seg lavutslippssamfunnet på en god måte.

I saken har dette med karbonnøytralitet blitt en sentral del og en sentral diskusjon. Gjennom komiteens behandling har komiteen vært samlet enig om at det nå var riktig å framskynde målet og realisere klimaforlikene fra 2008 og 2012, hvor vi ønsker å gjøre Norge karbonnøytralt, altså at Norge skal sørge for utslippsreduksjoner tilsvarende norske utslipp fra 2030.

Vi har registrert at regjeringspartiene har gått ut av dette etter at komiteen avga sin innstilling, og etter at utenriks- og forsvarskomiteen hadde saken til uttalelse. Jeg synes det er litt synd. Klimaforlikene fra 2008 og 2012 hadde fortjent å bli fulgt opp av Stortinget gjennom innstillingen som foreligger. Jeg mener – i likhet med saksordføreren – at det er en klar forpliktelse for oss. Når vi ser konsekvensen av tidligere vedtak og tidligere forlik, betyr det ikke at en bør rygge ut av det. Det var ingen strategiske vurderinger som ble lagt til grunn i 2008 eller 2012. At regjeringen nå vurderer å bruke dette temaet som en strategisk

forhandlingssituasjon videre, synes vi ikke er riktig. Vi har gjentatte ganger sagt veldig tydelig fra om at vi mener at grunnlaget for å innfri og forplikte oss nå om karbonnøytralitet i 2030 har vært til stede. Vi har hørt regjeringens argumenter. Vi var derfor svært glade for at vi fikk et samlet storting bak en slik viktig avgjørelse på veien videre. Men det ser ut som om Stortinget kanskje ikke er fullt ut samlet om det etterpå.

Jeg vil også – i likhet med det saksordføreren tok opp – vise til diskusjonen omkring skogen. Jeg mener at saksordføreren har et godt, poengtert grunnlag. Samtidig er Stortinget i fellesskap enig om at skog skal være en del av tilleggsambisjonene som Norge påtar seg. Det er jeg i hvert fall veldig glad for at vi gjør i fellesskap, selv om det er noe uenighet, som saksordføreren redegjorde for i tilknytning til det.

Vi velger å se på Paris-avtalen som en god mulighet for veien videre. Hvordan vi skal utvikle samfunnet, og hvordan vi skal legge til rette for at vi skal kunne leve gode liv samtidig som vi har høy verdiskaping osv. i tiden framover, blir helt vesentlige elementer som Stortinget må engasjere seg i. Og vi må forsterke innsatsen i tiden framover.

Til slutt har jeg lyst å takke saksordføreren for en svært god jobb på vegne av komiteen. Han har lagt til rette for en god innstilling og gode forslag til vedtak.

Torhild Aarbergstotten (H) [10:12:55]: Paris-avtalen er historisk. For første gang inngås det en juridisk bindende avtale med reell global deltakelse fra alle land. Avtalen gir en klar retning for framtidig global innsats. Avtalen har et overordnet mål om å begrense den globale oppvarmingen til godt under 2 grader og et mål om netto nullutslipp – klimanøytralitet – i andre halvdel av århundret.

Denne saken handler i utgangspunktet om at Norge skal forplikte seg til å etterleve Paris-avtalens bestemmelser. Innstillingen fra komiteen og debatten i media i etterkant har vist at det er politisk uenighet i tolkningen av enkelte punkter i avtalen. Det er heller ikke til å stikke under stol at det er politisk uenighet om når og hvordan mål skal oppnås.

Vi er helt enig med saksordføreren i at vi skal være ambisiøse på nasjonens vegne når det gjelder utslippsmål. Det mener jeg at vi er. Norges mål for 2030, som vi meldte inn i forhandlinger, var en utslippsreduksjon på minst 40 pst. sammenlignet med 1990-nivået.

Ambisiøse mål følges opp med en ambisiøs politikk. Senest i går vedtok Stortinget en energimelding med tydelige mål og ambisjoner for reduserte klimagassutslipp og en mer effektiv bruk av energi. Norge er kanskje det landet i verden som har høyest andel av fornybar energi i sin energimiks. Nå skal vi bygge videre på dette og kutte utslipp samtidig som vi bygger grønn konkurransekraft.

Klimautfordringene krever et forpliktende og troverdig globalt samarbeid. Vårt utgangspunkt er at det bør legges avgjørende vekt på å fremme de samlede globale ambisjonene under Paris-avtalen. Vårt mål er å framstå som en troverdig og forutsigbar avtalepartner, og vi bør forholde oss til det løpet som er lagt som en følge av avtalen. Derfor må

vi bare sterkt beklage at vi ved en inkurie støtter IV i innstillingen fra komiteen, og vi kommer til å stemme imot det forslaget. Konsekvensene av forslaget kan være store både for forhandlingsprosessen og for norsk økonomi, og jeg viser i den sammenheng til brev fra statsråden som svar på spørsmål fra komiteen. Et vedtak nå om framskynding av karbonnøytralitet til 2030 innebærer at Norge oppgir et mulig framtidig forhandlingskort uten å forvente økt ambisjonsnivå fra andre land. Samtidig påtar vi oss potensielt store kostnader – det kan være i størrelsesorden 20 mrd. kr i året.

At det hefter så stor usikkerhet ved beregningene, tilsier at vi bør være varsomme med slike vedtak. Etter Paris-avtalens eget system er det den globale gjennomgangen i 2018 og innmeldingen av nasjonale bidrag innen 2020 som er det naturlige tidspunktet. Å kunne tilby framskynding da, som en stimulans til at andre land øker sitt ambisjonsnivå, ville ha langt større mulighet til å gi internasjonal effekt.

Klimakrisen kan vi ikke løse alene, nasjonalt, den må vi løse i fellesskap, globalt. Derfor er det også uenighet i komiteen hva gjelder bruk av markedsmekanismer for å oppnå klimanøytralitet. I avtalen etableres det en ny, sentralisert, markedsbasert mekanisme. Mekanismen vil gjøre det mulig for alle land å bidra til gjennomføringen av utslippsreducerende tiltak i andre land og motta utslippsenheter som kan benyttes til å gjennomføre deres utslippsmål. Norge har gjennom de siste åtte årene og med 17 mrd. kr arbeidet for at tropisk regnskog gjennom REDD+-programmet skal bli en fullverdig del av et globalt klimaregime. Regnskogsatsingen kan bli viktig for at Norge kan oppnå klimanøytralitet på en kostnadseffektiv måte, uten at ambisjoner for reduksjon i fossile klimagassutslipp nasjonalt reduseres.

Ja, vi skal være ambisiøse og utålmodige på nasjonens vegne for å bidra best mulig til å redusere klimagassutslippene, for å oppnå målene i avtalen. Likevel mener vi at det beste resultatet i et globalt perspektiv vil være at vi forholder oss til det tidsløpet og den prosessen som er lagt i avtalen. Det gjør oss til en forutsigbar og troverdig avtalepartner. Målet må være at så mange som mulig av landene forplikter seg til avtalen så raskt som mulig, slik at vi kommer raskt i gang med et felles løft for et bedre klima og et bedre miljø.

Øyvind Korsberg (FrP) [10:17:50]: La meg starte med å si at ved en inkurie står også Fremskrittspartiet bak IV i innstillingen, noe vi ikke skulle gjort, og vi kommer selvfølgelig heller ikke til å støtte det når det kommer opp til votering. Jeg hadde forventet at saksordføreren nevnte det i sitt innlegg, men så skjedde ikke.

Klimaendringene er en global utfordring som krever internasjonalt samarbeid. Avtalens formål er ambisiøst og kan bare oppnås dersom alle store utslippsland blir part til avtalen, leverer og følger opp sine bidrag. Oppslutningen om vedtaket av avtalen under FNs klimakonferanse i Paris gir grunn til å tro at mange land vil signere og ratifisere avtalen.

Selv om avtalen er en folkerettslig avtale og således ju-

ridisk bindende for landene, er de individuelle forpliktelsene begrenset. De enkelte lands bidrag skal fastsettes nasjonalt, og partene skal gjennomføre nasjonale tiltak for å redusere klimagassutslipp med sikte på å nå målene i sine bidrag. Avtalen legger til rette for samarbeid mellom landene og gjennomføring av de internasjonalt fastsatte bidragene, herunder utslippsreduksjonene.

Veksten i de globale klimagassutslippene har de siste årene hovedsakelig funnet sted i utviklingsland. Utviklingslandenes klimagassutslipp utgjør nå om lag to tredjedeler av de globale utslippene. Dersom klimakonvensjonens langsiktige mål skal nås, vil det være nødvendig å myke opp den rigide todelingen som følger av konvensjonen og Kyotoprotokollen, slik at alle land stiller opp med sine bidrag i en mer global avtale.

Medregnet opptak av klimagass i skog og andre landarealer er verdens samlede utslipp på om lag 50 mrd. tonn CO₂-ekvivalenter. Til sammenligning var Norges samlede utslipp ifølge SSB 53,2 mill. tonn i 2014. Medregnet opptak av klimagasser i skog og andre landarealer anslår SSB at norske utslipp var 27,1 mill. tonn CO₂ samme år.

Som for de fleste andre land i verden utgjør Norges utslipp av klimagasser en liten del av de samlede utslippene. Derfor er det viktig – og i realiteten kanskje det viktigste – hva Norge kan gjøre for å være med og påvirke andre land. Norge har ambisiøse mål, og det skal vi også ha i fremtiden. Men det er de samlede globale utslippene som er utfordringen. Da vil jeg vise til det brevet som statsråd Helgesen sendte til Stortinget i går, der han på spørsmål fra komiteen kommenterer IV og den betydningen det har.

Her tror jeg det blir viktig at Norge har gode kort på hånden. Gode kort på hånden er ikke at Norge skal slippe unna sine forpliktelser, men å kunne være med og påvirke andre land i den prosessen man nå går inn i. Hvis man vedtar IV i dag, vil man i realiteten spille fra seg en god mulighet i så måte. Det synes jeg i realiteten er ganske trist, for som det framgår av brevet fra statsråden, kjenner vi ikke helt konsekvensene av det forslaget – hvilken betydning det har for norske arbeidsplasser, hvilken betydning det vil få for norsk industri, hvilken betydning det vil få for norske arbeidsplasser som lever av eksport til utlandet. Det verste vi kan gjøre, er å vedta en klimapolitikk som medfører konkurransevridning for norsk næringsliv og de arbeidsplassene og interessene det representerer.

Paris-avtalen ligger der, mye av rammeverket ligger i støpeskjeen og skal utformes videre, og jeg vil be partiene vurdere en gang til fram mot votering om IV kan oversendes regjeringen uten realitetsbehandling i denne salen, slik at regjeringen får muligheten til å komme tilbake til det forslaget og det spørsmålet i forbindelse med det kommende statsbudsjettet.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:22:58]: I rekken av klimasaker denne våren er dette den viktigste. Det var med stor lettelse vi kunne fastslå at det ble en enighet i Paris i fjor høst som brakte verden nærmere en målrettet kursomlegging i klimavennlig retning. Nå skal vi ratifisere avtalen, og det er ikke mindre enn historisk.

Sjumilssteg er tatt på få år, og det er ikke mange år

siden, relativt sett, at de første advarslene kom og vi satt fjettet og hørte på foredrag og så lysark som forklarte hvordan drivhuseffekten fungerte. Så kom de på rekke og rad: Al Gore med dokumentarfilmen «An Inconvenient Truth», klimapanelets rapporter, lavutslippsutvalg her hjemme i Norge, osv. Det er klart at alle har spilt en rolle i å skape en opinion for endring.

Vi bør som politikere ta kollektiv selvkritikk for at vi har ventet for lenge med å komme i gang med handling – noen i større grad enn andre, men selvkritikk er sunt og legitimt for alle. Samtidig er det en lettelse at vi nå ser en bred politisk enighet, i alle fall om hovedtrekkene. Det ville vi ikke ha sett for bare få år siden i denne sal. På en slik dag synes jeg det er viktig å ha litt fugleperspektiv og være raus. Det er nok av politiske skjæringspunkt når vi skal gjennomføre den mest utfordrende, men også viktigste, omleggingen i moderne tid.

Vi må gjøre mange ting på en gang. Ja, vi skal samarbeide med EU om store og viktige grep. Det vet vi tar tid å få på plass. Men vi må ikke sitte stille og vente. Vi ser fram til at Norge får nasjonalt fastsatte bidrag på bordet så raskt som mulig etter at forhandlingene med EU er avsluttet, og i god tid før fristen for innmelding av bidragene i 2020.

Paris-avtalen innebærer at landene forplikter seg til å begrense økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen til 2 grader over førindustrielt nivå og etterstrebe å begrense temperaturøkningene til 1,5 grader. Partene skal kommunisere et nytt utslippsbidrag hvert femte år. Nye bidrag skal alltid være mer ambisiøse enn de gamle – det er ett av de geniale grepene i avtalen.

Kristelig Folkeparti var med på forliket om å knytte den norske innsatsen opp mot EU fordi det trolig vil være mest effektivt. Men det må ikke innebære at vi venter med norske tiltak. Kristelig Folkeparti fikk sammen med Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne i fjor vår gjennomslag for at det skal utarbeides en klimalov, for systematisk å forplikte oss til oppfølging av klimamålene. Den vil være et viktig verktøy i klimakutt innenlands.

Vi vet at klimaendringene allerede rammer mange mennesker hardt, og hardest rammer de de aller fattigste. Mer tørke og uforutsigbare regntider får allerede dramatiske følger.

Vi kan ikke være den generasjonen som gjorde for lite. Det vil gi en knusende historisk dom over oss – fordi vi vet at det er dramatisk å la være å handle.

Det er en forventning i folket. Det er en forståelse for omlegging. Det gir oss en unik mulighet til å bruke tiltak som også på kort sikt utfordrer vår levemåte og våre vaner.

Petroleumsvirksomhet har vært og er viktig for norsk økonomi, og man skrur ikke av kranene over natten. Petroleumsvirksomhet blir en vesentlig del av vår økonomi i flere tiår framover. Poenget er at det er nå vi må finne og ta i bruk alternativene. Det gjelder de nye fornybare energikildene som vi kjenner, men også å intensivere forskning på og videreutvikling av disse og å finne nye metoder vi i dag ikke kjenner.

Kanskje har petroleumsalderen vært en sovepute for Norge. Det må den ikke være lenger. Det grønne skiftet er i gang, og vi må i all vår samfunnsplanlegging se til at alt

trekker i samme retning. Vi har bare så vidt begynt på jobben, men vi har begynt, og det er bakstreversk ikke å holde styringsfarten. Det er det vel ingen som vil være.

Marit Arnstad (Sp) [10:28:09]: Det er svært positivt at Paris-avtalen nå blir ratifisert av et samlet storting. Det er positivt at det er så stor vilje blant alle partiene i Stortinget til både å være med på spørsmålet om ratifisering og oppfølging og også hva den videre diskusjonen vil medføre når det gjelder tiltak, kostnader, forpliktelser og muligheter.

Nå har vi allerede begynt med å ha en rekke debatter i Stortinget omkring oppfølgingen av Paris-avtalen – i litt forskjellige sammenhenger, litt bitvis og delt, og fortsatt er det slik at vi er nødt til å vente før vi får en mer samlet debatt om oppfølgingen av avtalen, og jeg tror utålmodigheten i denne salen etter hvert er ganske stor etter å komme i gang med den jobben. Det er positivt at Paris-avtalen etablerer felles forpliktelser for alle, men samtidig bygger på prinsippene fra Klimakonvensjonen om rettferdighet og differensiert ansvar. Det betyr at det er de rike landene som fortsatt har et spesielt ansvar i klimaarbeidet både når det gjelder utslippsreduksjoner og også når det gjelder klimafinansiering.

For Norges del skal vi oppfylle en stor del av målet i et felles rammeverk med EU, som betyr at vi skal oppfylle våre forpliktelser i samarbeid med dem. Det innebærer både ulemper og fordeler. Det innebærer den ulempe at vi, som jeg nevnte, har vanskelig for å komme skikkelig i gang med debatten om egen oppfølging, skjønt når vi ser den debatten vi hadde om energipolitikken i går, ser vi at vi allerede er i gang med også å gjøre vedtak som er knyttet til en konkret oppfølging av Paris-avtalen både når det gjelder energiproduksjon og -bruk, når det gjelder transportsektoren og når det gjelder byggsektoren, for å nevne noen. Det er bra, og det er viktig, men jeg tror likevel at utålmodigheten er stor etter å komme videre i denne debatten. Derfor er det også viktig at komiteen i forbindelse med ratifiseringen i dag samler seg om flere vedtak som angår den videre oppfølgingen fra regjeringens side og hva regjeringen bør komme tilbake til Stortinget med av saker om både forsterket mål og videre oppfølging.

Så skjønner jeg at det er en uenighet knyttet til IV. Det er litt pekuliært, da, eller spesielt, at dette oppstår som et problem etter avgivelsen av innstillingen, og jeg synes også at det er litt spesielt at det er partier som både går ut av en enstemmig innstilling etter avgivelse, og også velger å sende brev til statsråden med utdypende forklaringer etter avgivelse – en litt spesiell komitébehandling.

Jeg må si at jeg kan ikke forstå at det i realiteten vil være et problem at Stortinget stadfester og fastsetter hva som bør være målet når det gjelder klimanøytralitet, all den tid vi også i innstillingen gir regjeringen de fullmakter den trenger for å komme tilbake til Stortinget når det gjelder retningslinjer for mekanismer som kan brukes, og også hvordan en skal innfri målet om klimanøytralitet. Vi fastsetter et mål, men vi gir også regjeringen den mulighet til oppfølging som den synes er forsvarlig ut fra rammene som er lagt i innstillingen, så jeg synes kanskje at

problemet her blir en smule overvurdert fra enkelte partier.

Ola Elvestuen (V) [10:32:04] (komiteens leder): Paris-avtalen er virkelig historisk og et tidsskille i den internasjonale kampen for å begrense den globale oppvarmingen. Jeg vil igjen – jeg har nevnt det før – berømme regjeringen for det arbeidet som ble gjort i Paris, hvor den norske regjeringen var sentral i den forsterkningen av Paris-avtalen som vi så, gjennom at vi fikk en avtale som var mer ambisiøs enn det de fleste hadde forventet. Det franske lederskapet var også imponerende i Paris. Jeg tror at for alle som var til stede da avtalen endelig kom på plass, var det en helt unik opplevelse som de alltid kommer til å ha med seg.

Det er en forsterkning der vi ikke bare skal nå et 2-gradersmål. Vi skal godt under 2 grader, og vi skal tilstrebe 1,5 grader. Det vedtaket vi gjør i dag, vil og skal legge føringer og rammer for det aller meste av det andre vi gjør på Stortinget de kommende årene. Det er det nødt til å gjøre. Det første eksemplet på dette fikk vi i går, da vi hadde vedtak om energimeldingen, der Stortinget gjør veldig ambisiøse vedtak både innenfor byggsektoren og ikke minst innenfor transportsektoren med målsettinger som ligger langt foran noe annet land.

Det er likevel viktig å minne om at forpliktelsene som er meldt inn fra de ulike landene inn mot Paris-avtalen, ikke er i nærheten av å være nok, verken for å nå 2-gradersmålet eller å kunne strekke seg mot 1,5 grader. Vi kommer til å måtte gjøre mye mer enn de forpliktelsene vi nå har meldt inn. Da er det også viktig å ha med seg i diskusjonen om man får forsinkelser av tiltak. Det ligger også i Paris-enigheten at alle land skal forsterke innsatsen fram mot 2020, ikke bare fra 2020. De skal forsterke fram mot 2020.

Vi har tidligere vært inne på at vi ønsker en avtale med EU om de norske forpliktelsene om 40 pst. reduksjon. For Venstre er det viktig å formidle at vi mener at det bør være en del av EØS-avtalen. Vi tror det er den riktige måten å gjøre det på. Det vil gi den raskeste framdriften, og vi skal jo få en sak med utslippsbaner og tiltak allerede nå i budsjettet for 2017.

Men så – og der vil jeg takke saksordføreren – er det viktig at vi i denne saken har en enighet om hvordan veikartet for Stortingets behandling av oppfølgingen av Paris-avtalen skal foregå i årene framover. I 2017 ber vi om at det legges fram en oppsummering av de oppfordringene Paris-avtalen og Paris-beslutningen inneholder, og en oversikt over hvordan oppfordringene skal følges opp videre. Deretter ber vi om at regjeringen kommer til Stortinget, før dialogen om økte ambisjoner i 2018, med Norges forslag til forsterkede mål som utgangspunkt for denne prosessen. Til slutt får man en sak til Stortinget om Norges endelige nasjonalt fastsatte bidrag for perioden 2021–2030 så raskt som mulig etter at forhandlingen med EU om felles oppfyllelse er avsluttet. Det er her vi skal melde inn våre forsterkede målsettinger fram mot 2030 for at vi til sammen internasjonalt ikke bare skal nå 2-gradersmålet, men skal vise hvordan vi skal strekke oss mot 1,5 grader.

Vi skal ha høye ambisjoner for reduksjoner i Norge, vi

skal ha høye ambisjoner for å bidra internasjonalt, og vi skal også ha høye ambisjoner for å være et forbilde for å vise hvordan man kan utvikle et lavutslippssamfunn med både næringsutvikling og tiltak som kan være et eksempel for andre.

Til slutt noen kommentarer om vedtaket om klimanøytralitet. Stortinget ber regjeringen legge til grunn at Norge skal sørge for klimareduksjon tilsvarende norske utslipp fra og med 1. januar 2030. Da Stortinget vedtok klimaforliket i 2012, sa vi at vi skulle framskynde når Norge skulle bli klimanøytrale fra 2050 til 2030 hvis vi fikk på plass en ambisiøs og global avtale. Det har vi fått, og da må klimaforliket følges opp.

Vi ser i svaret til statsråden at han bruker to argumenter for ikke å vedta dette nå. Det ene er at det vil bli for kostbart – at de økonomiske og administrative konsekvensene av å framskynde målet ikke er vurdert. Det andre er konsekvensen for norske arbeidsplasser.

Det er viktig at disse argumentene heller burde vært tatt opp i 2012. Når vi nå vedtar Paris-avtalen, er det en selvfølge at vi også følger opp klimaavtalen. Jeg vil oppfordre Stortinget til samlet å gå inn for også IV i innstillingen.

Rasmus Hansson (MDG) [10:37:35]: Miljøpartiet De Grønne er selvfølgelig også glad for at et samlet storting nå vil støtte ratifikasjon og ikrafttredelse av Paris-avtalen. Det var hyggelig å være norsk i Paris i fjor høst, med en regjering og en klima- og miljøminister, Sundtoft, som gjorde en god jobb for å få denne avtalen på plass.

Noe av det aller viktigste som den innstillingen vi debatterer i dag, slår fast, er at jordas karbonbudsjett må være på ca. 400 gigatonn hvis vi skal holde oss innenfor Paris-avtalens ambisjon om maks 1,5 graders oppvarming. I dag slipper verden ut 40 gigatonn i året, dvs. at vi har ti år igjen med den utslippstakten som vi har i dag. Selv om dette på en måte er tallakrobatikk, har komiteen enstemmig tatt inn over seg at verden må komme i gang med å kutte i klimagassutslipp i et helt fabelaktig mye høyere tempo enn det vi har gjort til nå. Det må også Norge gjøre. Det perspektivet er selvfølgelig på langt nær tatt inn i norsk klimapolitikk i den debatten vi hadde om energi og klima i går, og i de tiltakene som diskuteres i dag. Vi har lang vei igjen, og vi har fortalt oss selv at det må skje veldig mye i dette landet hvis vi skal gjøre vår del av jobben.

Så bekrefter Paris-avtalen et veldig viktig prinsipp, nemlig prinsippet om rettferdighet og et felles, men differensiert ansvar mellom forskjellige land. Det er veldig vesentlig av to grunner. Det ene er at det er forskjell på lands evne til å gjennomføre klimatiltak. Det må alle ta hensyn til. Det andre er at det å greie å gjennomføre den oppgaven som vi har tatt på oss gjennom Paris-avtalen, er i ekstremt stor grad et spørsmål om å etablere nok tillit til at alle vil gjøre mer enn det som bare er gratis og lettvinnt. Det vil sannsynligvis kreve en diplomatisk og politisk innsats uten sidestykke, i hvert fall i et langt historisk perspektiv.

Derfor er det helt avgjørende at rike land og land med store utslipp per hode ikke opptre på en måte som undergraver den tilliten som ble bygd opp igjen i Paris-avtalen, men at vi tvert om strekker oss meget langt for å være et

land som underbygger og styrker den tilliten som skal til for at andre land vil gjøre sin del av jobben.

Derfor er jeg glad for at regjeringen i denne saken har løftet fram målet om å «gjøre finansieringsstrømmer forenlige med en klimarobust lavutslippsutvikling», og viser til Paris-avtalens beslutning om at industrilandene skal sette av 100 milliarder amerikanske dollar årlig til klimafinansiering.

Dette må Norge bidra til i en skala som står i forhold til vårt historiske ansvar og vår økonomiske kapasitet. Det er et av de områdene hvor vi virkelig kan gjøre en forskjell, nettopp fordi vårt antall tonn utslipp i seg selv ikke er en kjempestor del av de globale utslippene.

Derfor foreslår Miljøpartiet De Grønne i dag at Norge setter av en såkalt klimaprosent, altså tilsvarende 1 pst. av BNI, ca. 30 mrd. kr, finansiert gjennom Statens pensjonsfond utland og betalt inn til FNs grønne klimafond. Det vil være et konkret, men også et politisk særdeles viktig bidrag til å bygge den tilliten som Norge selv har all mulig interesse av at ligger til grunn for samarbeidet om klimaavtalen.

Vi foreslår også at Norge melder inn som en tilleggsforpliktelse til klimaavtalen, Paris-avtalen, at norsk olje- og gassvirksomhet fases ut over en 20-årsperiode. Til mine medrepresentanter som gjentar til de blir blå i ansiktet at det er snakk om å fase ut norsk oljevirksomhet over natta, gjentar jeg tallet: en 20-årsperiode. Det er en lang omstillingsperiode i næringslivet, men det er en kort omstillingsperiode i det tidsperspektivet som klimautviklingen gir oss, og som Stortinget selv har understreket i denne innstillingen. Jeg ber mine medrepresentanter om å tenke nøye over implikasjonene av det de selv har vedtatt.

Jeg tar opp de forslagene som vi har lagt fram.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Vidar Helgesen [10:43:01]: Det er med glede jeg står foran Stortinget for å bevitne enigheten om å ratifisere Paris-avtalen.

Jeg er også svært takknemlig for Stortingets raske behandling. I dag og i morgen har Oslo besøkende fra 47 land, 500 delegater, på verdens største regnskogkonferanse, REDD Exchange. Stortingets raske behandling gjør at vi i dag sender sterke, positive signaler til viktige samarbeidsland, både land som står for betydelige utslipp, og land som står for en betydelig del av løsningen på klimakrisen, nemlig land som har store regnskogressurser.

Jeg har vært her tidligere i år og redegjort for innholdet i avtalen. Regjeringen har fremmet en samtykkeproposisjon som redegjør for de mekanismer og systemer som Paris-avtalen legger opp til. Vi har fått et skjerpet temperaturmål, fastslått som en del av formålet i en internasjonal traktat. Vi har fått et globalt utslippsmål om balanse mellom utslipp og opptak i første halvdel av dette århundret, et globalt karbonnøytralitetsmål. Vi har fått et dynamisk system med innmeldinger av nasjonalt fastsatte bidrag hvert femte år, i tråd med prinsippene om progresjon og høyest mulig ambisjon.

Avtalen gir oss også anledning til å se det store bildet gjennom globale gjennomganger. Det betyr at vi får anledning til å vurdere kollektiv måloppnåelse. I tillegg har vi fått et styrket rapporterings- og målingssystem. Avtalen legger også stor vekt på samarbeid mellom land og åpner for å bruke markeder.

Det er ingen tvil om at verden samlet må øke sin innsats for å kunne nå de ambisiøse målene i Paris-avtalen. Flere land må påta seg klart større forpliktelser hvis 2-graders-målet skal nås. Norge var sammen med EU blant de første som meldte sitt 2030-mål inn til FN, og vi var sammen med EU blant dem som har det klart høyeste ambisjonsnivået, minst 40 pst. utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med i 1990.

Stortinget ber i dag regjeringen legge til grunn at Norge kan oppnå klimanøytralitet fra 2030 gjennom flere mekanismer som komiteen selv peker på. Disse mekanismene vil delvis ikke være tilgjengelig etter Paris-avtalen, delvis vil de neppe kunne anvendes uten at vi gjør oss skyldig i dobbelttelling av utslippskutt, men regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak og komme tilbake til Stortinget om dette.

Paris-avtalen innebærer økte krav over tid også for Norge, men vi står ikke alene. Da jeg signerte Paris-avtalen på vegne av Norge i New York den 22. april, sto Norge sammen med 174 andre land. Aldri før har så mange land samlet seg om signeringen av en internasjonal avtale den første signeringsdagen.

Avtalen vil tre i kraft når minst 55 parter som står for minst 55 pst. av de globale klimagassutslippene, har ratifisert Paris-avtalen. Hittil har 17 parter ratifisert avtalen. Disse står for til sammen 0,04 pst. av verdens utslipp av klimagasser. Det er for det meste små øystater, men også Somalia og Palestina.

Med Norges ratifikasjon vil andelen av globale klimagassutslipp mer enn tredobles når det gjelder hvilke som har ratifisert, men vi er langt unna å utgjøre en vesensforskjell. For å nå 55 pst. må også store utslippsland ratifisere. USA, Kina og Brasil er blant de store utslippslandene som forventes å tiltre eller ratifisere avtalen allerede i år. Ytterligere andre land har også indikert at de vil bli en del av avtalen dette året. Til sammen utgjør disse landene over 50 pst. av verdens utslipp av klimagasser.

Det Norge kan gjøre, selv om våre utslipp ikke er store i den globale sammenhengen, er å gå i front og mobilisere flere for rask ratifikasjon. I går mottok statsministeren et brev fra FNs generalsekretær med oppfordring til rask ratifikasjon. Stortinget gir et meget raskt svar i dag om Norges vilje til å lede. En rask ratifikasjon vil være viktig i en verden hvor klimadebatten til tider kan være utfordrende.

Valgkampen i USA viser at verdenssamfunnets enighet ikke nødvendigvis er urokkelig. Det vil være mye mer omstendelig for landet å tre ut av avtalen etter at den har trådt i kraft. En rask ratifikasjon vil også føre til økt oppmerksomhet og konsentrasjon om implementering av avtalen og dens system. Det mener jeg bør være en hovedprioritet i tiden fremover.

Norge er fremoverlent, både nasjonalt og internasjonalt, i arbeidet med å hindre farlige menneskeskapte kli-

maendringer. Nå har vi anledning til å vise dette enda en gang ved kanskje å bli det aller første industrilandet som ratifiserer avtalen. Vi skal benytte anledningen til å være en pådriver for at flest mulig gjør det raskest mulig, og at flere iverksetter avtalen raskest mulig og øker sine ambisjoner i årene som kommer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Terje Aasland (A) [10:48:15]: Stortinget har gjennom komitébehandlingen bidratt til at det er en nesten samlet komité og et nesten samlet storting som stiller seg bak ratifiseringen av Paris-avtalen. Det er ett punkt som skiller, og det gjelder hvorvidt en skal framskynde målet om karbonnøytralitet eller klimanøytralitet fra 2050 til 2030, basert på Paris-avtalen. Det store flertallet er veldig tydelig på at grunnlaget nå er avtalen, og det er også en erkjennelse av hva avtalen faktisk innebærer, at den er global, at den er ambisiøs, og at den er tilstrekkelig til at målet skal framskyndes.

I sitt brev til komiteen den 13. juni skriver statsråden at det er kostnadene og konsekvensene for samfunnet som gjør at han er tilbakeholden. Da er mitt spørsmål: Vil det bli mindre kostnader og mindre konsekvenser for samfunnet hvis en utsetter dette vedtaket, eller kan vi tro at det blir rimeligere og mindre konsekvenser for samfunnet hvis en aksepterer tilslutning tidligere?

Statsråd Vidar Helgesen [10:49:28]: Nå må det i rimelighetens navn sies at jeg anførte flere argumenter. Noe vi skylder å gjøre Stortinget oppmerksom på, er at de mekanismene som komiteen peker på, faktisk ikke er til stede i full grad. Det er vi nødt til å gå mer inn i, det ville ha fortjent en grundigere vurdering. Men vi skal følge opp Stortingets vedtak.

Så er det sann at vi har klimamål for 2030 – 40 pst. utslippsreduksjoner sammenlignet med 1990. Det skal vi gjennomføre sammen med EU, og det dreier seg om vår nasjonale forpliktelse og nasjonale utslippskutt.

Klimanøytralitet fra 2030 er det vel ingen som foreslår at vi skal nå bare gjennom utslippsreduksjoner her hjemme. Differansen mellom våre 2030-mål og klimanøytralitet i 2030 dreier seg om internasjonale mekanismer, kvotekjøp og annet, og det er i det landskapet, som ikke er ferdig utformet internasjonalt, at vi må gjøre en grundig jobb fremover. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget i så måte.

Terje Aasland (A) [10:50:28]: Jeg er enig med statsråden i at det er usikkerheter. Det er ting som ikke er klarlagt, det er ting det må jobbes med, og det er helt opplagt sann at det vil få konsekvenser. Men jeg spurte konkret, og det ville være greit å få et svar: Vil det være rimeligere og mer hensiktsmessig for samfunnet å vedkjenne seg klimaforlikets – skal vi si – stadfestelse av framskyndelse av karbonnøytralitet fra 2050 til 2030 nå enn å vente på det? Det ville være greit for Stortinget å få opplysninger om det. Vi vurderer det dit hen at det vil bli mer kostnader og mer komplikasjoner hvis en utsetter en avgjørelse. Vi mener det er for-

delaktig å gjøre det tidlig, og vi har vært utålmodige etter å få den stadfestelsen tidligere. Jeg er veldig glad for at et så bredt flertall i Stortinget nå slutter opp om det, og jeg er forundret over at Høyre, som er en av forlikspartnerne, kanskje ikke vedkjenner seg akkurat det nå.

Vil kostnadene øke, eller vil de bli redusert, dersom en venter med en avgjørelse?

Statsråd Vidar Helgesen [10:51:30]: Nå er det flere som har understreket at selv om ambisjonsnivået i Paris-avtalen er høyt, er de påtatte forpliktelsene fra landene langt fra tilstrekkelig for å nå ambisjonsnivået. Det er jo grunnlaget for at vi mener at vi burde ha ventet til den internasjonale prosessen mellom 2018 og 2020, hvor landene faktisk skal melde inn sine endelige mål, med å gjøre den vurderingen fra norsk side, om vi dermed kunne bidra til økte internasjonale ambisjoner.

Når det gjelder kostnadene, er det mange usikkerheter. Et argument for at kostnadene vil være lavere jo tidligere man bruker disse internasjonale mekanismene, er at kvoteprisen antagelig vil gå opp over tid, men her er det altså et landskap som vi har hatt kort tid til å vurdere, og det er derfor ikke noen klare svar på det.

Men vi kommer naturlig nok nå, på basis av Stortingets vedtak, til å gjøre en grundigere vurdering av flere forhold, inklusiv kostnadene, men som sagt også hvorvidt mekanismene i det hele tatt vil være tilgjengelige.

Ola Elvestuen (V) [10:52:47]: Først vil jeg takke statsråden for at han skrev under på avtalen første dagen det var mulig, og så legger fram en sak for Stortinget som gjør at vi kan være tidlig ute med å ratifisere avtalen. Som jeg sa i mitt innlegg, mener Venstre det er riktig at vi nå vedtar også å framskynde målet om klimanøytralitet til 2030.

Men spørsmålet mitt går egentlig på den prosessen vi nå har med EU, om å komme fram til en enighet om å redusere våre utslipp med 40 pst. fram mot 2030, og denne avtalens form, for nå legger man jo opp til en bilateral avtale. Jeg vil gjerne spørre statsråden: Ville det ikke være enklere, og ville man ikke få en raskere løsning hvis denne enigheten bare ble lagt inn under EØS-avtalen?

Statsråd Vidar Helgesen [10:53:43]: Det er riktig, som Elvestuen sier, at regjeringen har lagt opp til og Stortinget har sluttet seg til at vi skal søke å få en bilateral avtale med EU. Nå er det sånn at avtalens form ikke vil være avgjørende for innholdet og ikke nødvendigvis heller for tempoet i prosessen. Det som er avgjørende for innholdet i avtalen, er politikktutviklingen i EU og konsekvensene det får for Norge, ganske kompliserte prosesser som vi nå jobber intenst med i forkant av kommisjonens fremleggelse av innsatsfordelingsbeslutningen. Så er det noe som taler for at det tidsmessig kunne være mer hensiktsmessig med en EØS-avtaleløsning, hvilket er at det er mulig at en bilateral avtale vil måtte ratifiseres av samtlige EU-land. Det tar erfaringsmessig tid. Men uansett er det veldig viktig å ha klart for seg at om man finner en løsning innenfor rammen av EØS-avtalen, betyr ikke det at noe mer av avtalen blir EØS-relevant. Det

vil følge de vanlige prosedyrene, også overfor Stortinget.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:54:59]: Jeg er glad for at vi har et enstemmig storting som mener at skog må komme i tillegg for å øke ambisjonsnivået, og jeg er også glad for at stortingsflertallet slår fast at dette best kan håndteres ved å etablere egne mål for klimainnsatsen i skog- og arealbrukssektoren. Grunnen til at jeg synes det, er at dette har ganske stor betydning for ambisjonsnivået på europeisk nivå. En rapport fra tyske Öko-Institut viser at EUs mål om 40 pst. kutt i praksis vil reduseres til 34–37 pst. kutt hvis det åpnes for fleksibilitet mellom skog og andre sektorer. Statsråden er kjent med at dette nå er en stor diskusjon i Brussel, og at Stortinget ber regjeringen legge seg på samme linje som Tyskland og Frankrike har signalisert.

Jeg lurer på hvordan regjeringen vil følge dette opp overfor EU i de videre prosessene, først fram mot kommisjonens forslag til innsatsfordelingsbeslutning og deretter i den videre behandlingen i EU.

Statsråd Vidar Helgesen [10:55:56]: Det ligger til grunn for norsk holdning i dette spørsmålet at det å inkludere skog og annen arealbruk i klimarammeverket ikke skal påvirke det overordnede ambisjonsnivået. Det er helt klart, som representanten Holmås sier, at noen land peker på at de har mye skog, og at de dermed nærmest har oppfylt 2030-målene allerede. Det er ikke en akseptabel tilnærming. Det er ikke en tilnærming vi deler. Vi er opptatt av at det overordnede ambisjonsnivået ikke skal påvirkes av eksisterende skog og annen arealbruk. Men det som er viktig, og som vil kunne ha til dels betydelig klimaeffekt, er å sikre incentiver til nye tiltak i landsektoren, arealbruk og skog. Der er vår linje i europeisk sammenheng – og vår linje i global sammenheng – at skog som ressurs allerede har en stor betydning og kan få en større betydning ved at man har en aktiv politikk.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:57:04]: Takk for svaret. Jeg er enig i den siste delen av det statsråden sa, men han svarte egentlig ikke på spørsmålet mitt. Jeg vil allikevel spørre om noe annet.

En av de tingene som framføres fra statsrådens side og fra regjeringspartiens side, og senest i brev fra statsråden som jeg fikk i hende like før møtet i dag, er at det i dag er for tidlig å fastslå hvorvidt andre industriland også vil påta seg store forpliktelser i den nye avtalen.

Det mener jeg faktisk er feil. Vi vet at USAs forpliktelser i den nye avtalen kommer nasjonalt bestemt, helt uavhengig av den nye avtalen. Det er Obamas egne mål – Clean Air Act. Det andre er EUs målsettinger. Men EUs målsettinger fram mot 2030 er jo fastslått uavhengig av Paris-avtalen og ligger der nå, så vi vet allerede at fem av de åtte største industrilandene i verden har knallharde forpliktelser. Hvordan kan han da hevde dette som et argument?

Statsråd Vidar Helgesen [10:58:12]: Vi vet at de forpliktelsene land har påtatt seg under Paris-avtalen, langt fra er tilstrekkelig for å nå ambisjonsnivået i Paris-avtalen. Det sier avtalevedtaket selv. Så er det riktig at EU og Norge var tidlig ute med å melde inn sine mål. Det var jo nettopp fordi EU og Norge ønsket å vise internasjonalt lederskap og få flere land til å følge våre høye ambisjoner. Det lyktes vi ikke med, men nå er det slik at de endelige målene skal meldes inn mellom 2018 og 2020. Da er det vår ambisjon å bidra til at flere melder inn høye mål, og selv om vi i dag ser at noen industriland har meldt inn ambisiøse mål, er de altså ikke ambisiøse nok samlet, og det er ikke mange nok land som har meldt inn tilstrekkelig ambisiøse mål.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jonas Gahr Støre (A) [10:59:25]: Det høver seg at Norge er tidlig ute med å ratifisere, og jeg vil anerkjenne regjeringen for at man har vært på sporet av å sette Norge i front her.

Spørsmålet er da: Vil det norske samfunnet – alle vi som på ulike vis er med på å produsere utslipp, enten det er fra husholdninger, bedrifter, landbruk, bygg, transport – oppleve at vi nå har en marsjordre, at nå har det skjedd noe som faktisk utløser handling? Jeg er i tvil om det, og jeg mener at regjeringen egentlig har gitt fra seg en del anledninger til å samle en oppfatning blant folk – i næringslivet, i landbruket, i transportsektoren – om at det nå virkelig er satt et mål. Det er kort til 2030. Det er kortere til 2030 enn det er siden år 2000, og jeg tror folk flest tenker at år 2000 ikke er så lenge siden.

Fra vår side er vi opptatt av at vi nå også får oppmerksomheten over på de mulighetene dette skiftet gir. Mulighetene finnes, ikke minst i Norge. De finnes innen hele området hav, som er viktig for produksjon av fornybar energi. Mange europeiske land ser til Nordsjøen i jakten på ny fornybar energi, og her har Norge et stort konkurransefortrinn. Havvind er et slikt eksempel, hvor Statoils satsing viser ganske store fremskritt fra år til år og viser at vi her har noe vi kan tilby verdenssamfunnet når det gjelder omstillingen til lavutslippssamfunn. Arbeiderpartiet etterlyser en havvindstrategi fra regjeringen.

For det andre, havet knyttet til skipsfart: Norge har en lang tradisjon som skipsfartsnasjon, og som verdens 6. største skipsfartsnasjon har vi en unik mulighet til å utvikle maritime næringsklynger til å bli verdensledende på lav- og nullutslippsteknologi. Norge kan gå foran. Vi kan legge til rette for bruk av flytende naturgass som drivstoff, vi kan gå foran og etablere landstrøm i større havner, og vi kan skifte ut fergeflåten gjennom politiske bidrag og vedtak, og vise vei.

Arbeiderpartiet er av den oppfatning, som det er fremført i denne debatten, at Norge bør markere at denne avtalen er ambisiøs, slik vi alle har sagt. Verden trenger land som går i tet og utvikler klimasmarte løsninger innen samferdsel, landbruk, havvind, skipsfart og mange andre områder, og Norge bør – i tråd med klimaforliket, med den

ambisiøse Paris-avtalen – ha som siktemål å være klimanøytral i 2030.

Vi trenger et aktivt taktskifte for å utvikle nye bærekraftige løsninger på mange områder hvor Norge har fortrinn, og hvor vi har et ansvar for å ta lederskap for å følge opp denne avtalen. Men muligheter – som innen skipsfart, havvind og industrien – må gripes, ellers blir det tapte muligheter. Dette er en omstilling vi ikke får til kun gjennom pisk, det må også være gulrot, og en optimisme som vårt kompetente arbeidsliv kan bidra med.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:02:26]: La meg først bare si takk til Øyvind Korsberg, som gjorde meg oppmerksom på at jeg burde ha sagt at innstillingen som vi behandler her i dag, hadde én endring, nemlig at regjeringspartiene sto utenfor en av de merknadene og et av de forslagene som ligger her. Så skal det sies at jeg i mitt innlegg forholdt meg til at regjeringspartiene faktisk var utenfor, men det er greit å få påpekt det også fra talerstolen.

Vårt bidrag til verdens CO₂-utslipp er omtrent tingen av de utslippene som vi faktisk innrapporterer, og som faktisk kommer fra fossil bruk gjennom vår eksport av oljeprodukter. En av de tingene jeg også har stilt spørsmål om, og der det blir spennende å se på regjeringens arbeid videre framover, er at hvis klimaavtalen virker etter hensikten, vil det få konsekvenser for norsk oljeindustri. Det vil få konsekvenser fordi det vil være den gassen som har plass innenfor en rettferdig måte å hente ut de resterende ressurserne på, og innenfor et klimamål der vi sier at vi skal tilstrebe å nå målsettingen om å unngå en temperaturøkning på mer enn 1,5 grader. Dette er de målene vi setter oss, og det vil ha konsekvenser.

Jeg vet at det ikke er klimaministerens gebet, men jeg vil oppfordre regjeringen som helhet til å gå nøye inn og se på hvordan vi som nasjon skal tilpasse oss de endringene som kommer – behovet for økonomisk omstilling osv. – som følge av en forhåpentligvis velfungerende klimaavtale.

Jeg påpekte, og jeg mener at regjeringen ikke har gode argumenter for å hevde, at andre industriland ikke vil påta seg store forpliktelser i den nye avtalen, all den tid både USA og EU-landene, som tross alt utgjør en god «bunch», for å si det forsiktig, av industrilandene, nå har påtatt seg forpliktelser. Og jeg mener at vi burde bruke muligheten til å drive ambisjonene framover, i stedet for å holde kortene tettst mulig inntil brystet og bruke det samme forhandlingskortet om igjen. Jeg synes det er nødvendig å gjøre oppmerksom på at Norge allerede har meldt inn til FN, i forbindelse med de klimaforhandlingene som har vært, at vi er villige til å ta på oss målet om klimanøytralitet i 2030 hvis vi fikk på plass en global avtale.

Og hvis vi nå skulle komme én gang til, i 2018, og bruke nøyaktig det samme kortet igjen, er ikke det en måte som fremmer tillit i de internasjonale forhandlingene. I stedet har vi nå muligheten til å meisle ut hvordan en ambisiøs fortolkning av klimanøytralitet skal være, og den muligheten håper jeg regjeringen benytter til å legge dette fram for oss på Stortinget.

Audun Lysbakken (SV) [11:05:47]: Det er en viktig dag når vi ratifiserer denne avtalen, først og fremst fordi det er en avtale det ikke bare er verdt å slutte seg til, men verdt å feire. Den kan bli et viktig steg for verden, men bare hvis Paris-avtalen kobles med de konkrete politiske stegene i hvert enkelt land som skal til for å bevege oss nærmere det veldig radikale, ambisiøse målet om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader. Jeg vil berømme regjeringen for å få til en rask ratifikasjon, men kontrasten mellom det og den fortsatt svært sakte framgangen når det gjelder handling i møte med klimaproblemet, blir jo bare tydeligere på en dag som denne.

Det aller viktigste å understreke i dag er at til tross for at Stortinget nå slutter seg til den nye avtalen, så mangler vi en bred debatt i Norge om hva målet om 1,5 grader vil ha å si for oss. Det at Stortinget nå går inn for å innfri det løftet Norge tidligere har gitt om framskynding av klimanøytraliteten hvis vi får et mer offensivt internasjonalt regelverk på plass, er en erkjennelse av de framstegene en har tatt og av rekkevidden av de ambisiøse målene verden nå har satt seg.

Men Stortinget må jo gjøre mer hvis vi virkelig skal erkjenne hvilke konsekvenser det vil ha for Norge. Det har blitt veldig tydelig i debatten om 23. konsesjonsrunde. Det var mange flakende blikk både fra flertallet i denne salen og fra olje- og gassnæringen da spørsmålet om hva det nye klimamålet og Paris-avtalen vil ha å si for våre næringer, kom på banen. Ingen kunne svare på det. Det er riktig at vi må satse på havvind, det er riktig at vi må ha en stor satsing på nullutslippsteknologi, og det er ikke minst viktig at vi kommer raskt i gang med det grønne skiftet innenfor de maritime næringene. Men alt dette må kombineres med en ærlig og åpen debatt og et annet politisk mot når det gjelder vilje til å gjøre Norge mindre avhengig av olje og gass. Det er ingen tvil om at det nye klimamålet også vil få konsekvenser for vår olje- og gasssektor. Det vil få konsekvenser for hva slags prosjekter som vil lønne seg i framtiden, hvor det er mulig å utvinne olje og gass.

Derfor er det et problem at Stortinget ratifiserer denne avtalen mens det politiske flertallet fortsetter å flakke med blikket i møte med den mest alvorlige utfordringen avtalen gir oss, nemlig hvor lenge vi kan fortsette med vår store avhengighet av olje og gass. Og det er min oppfordring til klima- og miljøministeren at han bruker sin innflytelse til å få en gjennomgang av det temaet. Det er helt nødvendig i oppfølgingen av vedtaket.

Terje Aasland (A) [11:09:15]: Debatten har jo vært forholdsvis rolig, og det er egentlig bra. Den har også understreket betydningen av hva en ratifikasjon har å si i det store perspektivet.

Men det er jo også slik at en konsekvens av Paris-avtalen og den enigheten som er der, og som vi betrakter som et vendepunkt i klimaarbeidet internasjonalt, også er heftet med en del usikkerhet. Det er nye skritt som må gås, det er nye avgjørelser som må tas. Det er, som representanten Lysbakken sa, nye skritt som må tas fra de landene som har forpliktet seg. Det gjelder jo på en rekke områder at de skrittene må tas, og som det også er ganske naturlig at en

må ta når det gjelder spørsmålet om karbonnøytralitet. Og jeg mener det er ganske naturlig for dem som var en del av klimaforliket i 2008 og 2012, å erkjenne Paris-avtalen og hylle Paris-avtalen og det vendepunktet som ligger der, ved å erkjenne også de forpliktelsene og det som ligger i klimaforliket om at en skal fremskynde karbonnøytralitet fra 2050 til 2030, når det er en internasjonal ambisiøs avtale som ligger på bordet. Når ikke vi gjør det, så synes jeg vi underkjenner Paris-avtalen og dens betydning, og jeg synes også at vi på en måte setter strek over det som var klimaforlikets klare forutsetning i 2008 og i 2012 når det brede flertallet i Stortinget vedtok det.

Derfor synes jeg oppriktig det er synd at Høyre, spesielt, som en av forlikspartnerne velger ikke å være en del av det vedtaket som vi gjør i dag. Og jeg synes det er helt opplagt, det skinner igjennom, at det er kostnadene som er begrunnelsen for at vi ikke skal være med. Men det vil kreve handling, det vil kreve penger, det vil kreve at en møter usikkerheten og prøver å løse opp i det i fortsettelsen. Det er ingen som sier at det er fritt fram, men det kreves et stykke arbeid av dem som skal gjennomføre dette vedtaket. Jeg er glad for at statsråden sier at han lojalt vil følge opp vedtaket, men jeg hadde faktisk forventet at ikke minst Høyre, som et ansvarlig parti og som en del av klimaforliket, hadde brukt anledningen nå til å hylle Paris-avtalen og den jobben som er gjort, ved også å framskynde målet fra 2050 til 2030. Jeg synes det er synd at de velger ikke å gjøre det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:12:05]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om å oppheve fraværsgrensen på ti prosent i videregående opplæring (Innst. 398 S (2015–2016), jf. Dokument 8:86 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kent Gudmundsen (H) [11:13:02] (ordfører for saken): Innledningsvis vil jeg takke komiteen for at vi rakk målstreken i denne saken, noe som ikke følte som en selvfølge inn mot sluttspurten. Desto mer gledelig er det at vi har landet på det jeg opplever er en god løsning til representantforslaget fra SV.

Det er på sin plass å ta med i historien som innledning: I

2009 foretok nemlig daværende kunnskapsminister, Kristin Halvorsen, en presisering av regelverket som medførte at mange skolars tidligere praksis med en 15 pst. fraværsgrense ble stoppet. Fraværsproblematikken i videregående skole i etterkant har vakt debatt og engasjement når den har stått på dagsordenen, og ikke minst frafallet fra videregående skole har vært diskutert. La meg derfor slå fast innledningsvis at det er frivillig å søke seg til videregående opplæring, men det bør ikke være frivillig å møte opp uten en god grunn.

Dette har vært bakteppet i arbeidet med dagens forskrift, som Kunnskapsdepartementet ga Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utrede. Ulike modeller ble vurdert, og fem alternativer ble sendt på høring den 25. februar 2015. Av de 357 høringssvarene ga 70 pst. støtte til innføring av en fraværsgrense, og blant dem som ga størst oppslutning, var lærere og skoler som hadde sendt direkte høringssvar. Nærmere ni av ti lærere og sju av ti skoler som uttalte seg, støttet opp under dette prinsippet. Derfor ble også denne forskriften fastsatt allerede 18. juli 2015.

Hvor fleksibel en nasjonal fraværsgrense skal være, avhenger ikke nødvendigvis av hvor en prosentgrense går, men av hvordan ordningen er innrettet med ulike tiltak og unntak. Eksisterende forskrift på 10 pst. fravær har eksempelvis en rekke unntak der fravær ikke regnes med dersom det skyldes helse- og velferdsgrunner, arbeid som til-litsvalgt, politisk arbeid, hjelpearbeid, lovpålagt oppmøte eller representasjon i arrangement på nasjonalt og internasjonalt nivå, som f.eks. idrett og kultur. Helse- og velferdsgrunner inkluderer både time i barne- og ungdomspsykiatrien, omsorgsoppgaver for egne barn, sykdom som etter sin art gjør det vanskelig eller lite hensiktsmessig å oppsøke lege, psykolog, helsesøster, fysioterapeut osv. i hvert enkelt tilfelle. Her kan rektor avgjøre om det er tilstrekkelig med egenmelding i kombinasjon med annen dokumentasjon, som kan være erklæring fra en sakkyndig som godtgjør at eleven er oppmeldt i et team eller er under utredning eller oppfølging for en udiagnostisert sykdom. Elever som er medlemmer av andre trossamfunn enn Den norske kirke, kan få unntatt inntil to dager knyttet til en religiøs høytid. Fravær som skyldes forhold som ligger utenfor elevens kontroll, f.eks. stans eller forsinkelser i kollektivtrafikken, kan av rektor avgjøres ikke å telle med som fravær. I tillegg kommer avtalt selvstendig studiarbeid eller andre, tilsvarende, avtaler man gjør med lærer.

Det er med andre ord allerede lagt opp til god fleksibilitet ute på den enkelte skole, og det vil være naturlig å bringe dette med seg inn i det videre arbeidet med en ny fraværsgrense. Det er også viktig å minne om at fag- og timestfordelingen er i klokketimer, og at skoletimer på 45 minutter vil medføre en omregning. Det faget med færrest årstimer i videregående skole er dermed på 74 skoletimer, noe som medfører at en elev må være borte i åtte enkelt-timer på 10 pst. eller tolv enkelttimer på 15 pst. for å passere en fraværsgrense. Det tilsvarer henholdsvis fire og seks uker med fravær for å passere grensen for udokumentert fravær. Så kommer i tillegg det som kan dokumenteres. Det er også greit å ha med seg som refleksjoner under debatten.

Aftenposten kunne for kort tid siden dokumentere at enkelte klasserom i Oslo sto halvfulle tidlig på morgenen. Det er ikke greit. Det handler om respekten for medelever, som fortjener et godt klassemiljø. Det handler om respekten for lærerne, som møter forberedt til undervisningen i håp om å gi mest og best mulig påfyll til den enkelte elev med et godt tilpasset undervisningsopplegg, og der halvfulle klasserom gjør det vanskelig å drive god undervisning. Historier om elever som forventer nye prøver for å bevise sitt faglige nivå, eller som trenger repetisjon for å henge med i den faglige progresjonen, medfører ekstra ressursbruk for skolen og for lærerne, ressurser som godt kunne vært med på å gjøre undervisningen bedre.

Fravær uten en god grunn er derfor ikke greit. Jeg er derfor veldig tilfreds med at flertallet i komiteen nå gir en klar melding til kunnskapsministeren og slår fast at man støtter prinsippet om en nasjonal fraværsgrense. Dette er helt i tråd med ønskene fra lærerne selv, gjennom bl.a. Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag, fra skolelederne gjennom Skolelederforbundet, fra foreldrene gjennom Foreldreutvalget i grunnopplæringen og fra næringslivet gjennom bl.a. NHO og Spekter, for å nevne noen. Nå, når det innledes dialog, vil vi få en ny fraværsgrense som hilses velkommen av dem alle.

Jeg ser fram til resultatet.

Martin Henriksen (A) [11:18:16]: Denne saken handler om at Stortinget er bedt om å si ja eller nei til regjeringas forslag om en fraværsgrense på 10 pst., ikke om at Stortinget skal lage en ny forskrift. Arbeiderpartiet er for at vi skal ha klare regler mot ugyldig fravær, og for at vi skal ha forventninger til at elevene skal være på skolen. Arbeiderpartiet har hatt samme holdningen til fravær og skulk både før, under og etter denne saken, nemlig at ugyldig fravær er uakseptabelt. En fraværsgrense kan sammen med andre tiltak være et riktig virkemiddel for å redusere fravær. Forutsetningen er at den er utformet riktig, gir rom for skjønn og tar tak i alt fravær, ikke bare det som er over en viss grense.

Regjeringas forslag høstet mye kritikk. Arbeiderpartiets holdning er at en grense på 10 pst. med én sanksjon er for rigid og ikke tar nok hensyn til elever som sliter. I tillegg er det fare for at det kan bli oppfattet som en kvote for akseptabelt fravær.

Vi har fått mange eksempler som viser at elever med uklare diagnoser og psykiske problemer kan miste vitnemålet fordi de ikke kan dokumentere gode grunner for å være borte fra undervisningen. Det er noe av bakgrunnen for at flertallet på Stortinget, samtlige partier med unntak av regjeringspartiene, sier nei til regjeringas 10 pst.-grense for fravær i videregående opplæring.

Kunnskapsministeren får i stedet i klart oppdrag å snakke med sektoren og foreslå et nytt regelverk. Samtidig setter flertallet noen klare rammer for det videre arbeidet. Jeg oppfordrer både regjeringspartiene og kunnskapsministeren til å lese disse merknadene nøye. Flertallet sier at et regelverk for fravær for det første må stimulere til økt gjennomføring, det må gi rom for å fullføre for elever som sliter, det må ikke bidra til unødvendig byråkrati, og det må

gi rom for fleksibilitet og skjønn for skolene. I tillegg sier flertallet at man bør ha reaksjoner mot alt ugyldig fravær. Det holder ikke å sette inn én enkelt sanksjon først når man har nådd en absolutt og statisk prosentgrense. Dersom elevene har litt fravær på høsten, bør de følges opp med én gang, og skolene må ta tak i dette og komme med reaksjoner lenge før eleven nærmer seg 10 pst., 15 pst. eller en annen prosentgrense. Disse føringene må kunnskapsministeren jobbe etter.

Så har et annet flertall, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, sagt at man er positiv til et forsøk med nasjonal grense for fravær basert på disse føringene fra Stortinget. Hele komiteen står samlet bak at det skal være følgeforskning knyttet til nytt regelverk som skal evalueres nøye tre år etter innføringen.

Arbeiderpartiet mener at dette er en mye bedre løsning enn det regjeringa la fram. Kunnskapsministeren får her fire klare beskjeder: for det første at en rigid 10 pst.-grense er død og begravet, for det andre at han må gå i dialog med sektoren og se på nytt regelverk basert på føringer Stortinget har gitt, for det tredje at statsråden har mulighet til – men absolutt ikke er pålagt – å innføre en nasjonal fraværsgrense som skal evalueres etter tre år, og for det fjerde at et regelverk eller en grense ikke er nok, det må også komme andre tiltak mot fravær og frafall.

Vi forventer at kunnskapsministeren nå sørger for en skikkelig dialog med aktørene i skolen: med elevene gjennom Elevorganisasjonen, med lærerne, Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund, skoleeiere, KS og andre relevante parter – ikke fordi disse organisasjonene skal ha vetorett, men sånn at de føler at de har blitt hørt, at deres synspunkter er ivarettatt, og at alle har sagt sitt om hvilken type fraværsglement man skal ha i den videregående skolen.

Til slutt: I denne saken har det vært flere diskusjoner mellom ulike flertall i komiteen, og man har kommet fram til en løsning i komiteen. Det har ikke gjort arbeidet enklere at vi har hatt en statsråd som har gått rundt og ment sterkt hva komiteen skulle gjøre. Det gjør det ikke enklere å komme fram til et kompromiss når han velger å henge ut en eller flere av partene man faktisk trenger for å få flertall.

Arbeiderpartiet har ment og sagt det samme hele veien, nemlig at Arbeiderpartiet er imot alt ugyldig fravær. Vi er åpen for en fraværsgrense, men mot regjeringas modell. Det sa vi da vi hadde gruppemøte og avviste 10-pst.-grensa, det sa vi dagen etterpå, det sa vi da komiteen la fram innstillinga, og det sier vi i dag. At kunnskapsministeren på sin side anklager Arbeiderpartiet for å snu 180 grader og si nei selv om man er for, for å ri to hester samtidig og sabotere arbeidet med grenser, bidrar ikke til en løsning. Vi merket oss at dette står i kontrast til det Høyres Henrik Asheim sa til NRK den dagen komiteen la fram innstillinga.

Det handler ikke om at Arbeiderpartiet har snudd, men om at vi nå har funnet sammen. Med det håper jeg at Høyre nå er enig med seg selv og slutter å vingle – om de anklager andre for vingling eller ikke.

Bente Thorsen (FrP) [11:13:48]: Først av alt vil jeg takke saksordføreren for en godt utført jobb. Det har

sannelig ikke vært noen enkel sak å være saksordfører for.

Dette har vært en forholdsvis rotete sak, som har skapt usikkerhet om det i det hele tatt skulle bli vedtatt en nasjonal fraværsgrense – inkludert et tydelig regelverk som ivaretar nødvendige unntak for gyldig fravær. Derfor er jeg i dag veldig glad for at Høyre og Fremskrittspartiet i siste liten kom fram til enighet med Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Fremskrittspartiet mener at skolen må være tydelig på at fravær uten gyldig grunn ikke er greit. Det er det tydeligvis også mange flere som mener. Innføring av nasjonal fraværsgrense har stor støtte blant foreldre, lærere, rektorer og generelt i befolkningen.

Fremskrittspartiet mener at dersom en fraværsgrense på f.eks. 15 pst. blir innført på landsbasis i en prøveperiode på tre år – og ledsages av følgeforskning – er det en modell som imøtekommer innspillene fra både elever og lærere. En slik modell vil sikre at vi får bredere dokumentert kunnskap om hvordan fraværsgrensen påvirker elevenes tilstedeværelse på skolen. I forlengelsen av dette mener Fremskrittspartiet at rektor i særskilte tilfeller skal kunne bestemme at enkeltelever kan få standpunkt karakter i et fag selv om fraværsgrensen er overskredet.

Fremskrittspartiet vil understreke at det nye regelverket gjelder udokumentert fravær, og at det finnes flere mulige unntak for å dokumentere at fravær ikke regnes med. Jeg viser til saksordføreren grundige gjennomgang av saken som viser dette.

I forbindelse med denne saken har Fremskrittspartiet fått flere henvendelser bl.a. fra pårørende som var usikre på om deres barn som ventet på utredning fra sakkyndig, eller elever med kronisk sykdom ville få mulighet til å ta eksamen på grunn av for høyt fravær som var vanskelig å dokumentere. Regjeringspartiene er derfor positive til at regelverket kan tydeliggjøres for å ivareta sårbare elevgrupper. Høyre og Fremskrittspartiet er i egen merknad tydelig på at rektor kan avgjøre unntak fra grensen ved at eleven har egenmelding i kombinasjon med annen dokumentasjon. Vi har stor tillit til at statsråden og regjeringen følger opp dette.

Fremskrittspartiet vil påpeke at vi allerede i dag vet en del om effektene av fraværsgrenser. Ifølge tall fra Oslo forsvinner en hel måned av skoleåret i fravær. Fraværsprosenten er på over 10 pst. og har stadig økt siden SV fjernet fraværsgrensen i 2009.

Fremskrittspartiet vil ha fraværsgrenser, men vil samtidig be regjeringen intensivere innsatsen mot fravær og sørge for sterkere oppfølging av elever i videregående opplæring – herunder en plikt for skolene til oppfølging av elever. Det viktigste skolen kan gjøre for elever som sliter, er å sikre lærernes og helsepersonells mulighet til oppfølging samt et godt undervisningsmiljø som bidrar til skolemotivasjon. Her satses det fra regjeringens side allerede på skolehelsetjenesten, men en tydelig og uttalt fraværsgrense vil også hjelpe på dette.

Det er fullt mulig at noen elever kan komme seg godt gjennom skolen med å komme for sent til undervisningen og ha stort fravær. Men vi skal huske at skolen ikke bare

skal utdanne elevene, den skal også være dannende og forberede dem på voksenlivet. Det innebærer bl.a. å lære at valg har konsekvenser. I dagens system lærer elevene seg at møteplikt ikke er så viktig. Dette får følger for dem både i skolen og ikke minst senere når de skal ut i arbeidslivet. Hvordan skulle det gått med norsk produktivitet og verdiskaping om norske arbeidstakere var borte fra jobb en hel måned?

Fremskrittspartiet vil minne om at elever i videregående skole i Norge er svært heldige. De får gratis utdanning, og undervisningen utføres av gode lærere. Vi i Fremskrittspartiet mener eleven har en selvstendig plikt til å gjøre det beste ut av dette, av hensyn både til seg selv, til klassemiljøet, til læreren og til foreldre og resten av samfunnet. At elevene er til stede i timene, er en forutsetning for produktivitet og læring.

Voksne mennesker i arbeidslivet lever med krav om oppmøte på arbeidsplassen. Det tror vi sannelig at norske skoleelever også lever fint med, og vi er glade for at det nå kommer på plass et regelverk på området.

Tanken bak en fraværsgrense er ikke først og fremst at det skal være et ris bak speilet. Det viktigste med en fraværsgrense er at man lettere kan fange opp elever, kartlegge hva slags problemer de eventuelt har, og iverksette tiltak. Høyt fravær og i verste fall «drop-out» fra skolen er et problem og leder i ytterste konsekvens til utenforskap senere i livet. Dette må vi bekjempe – for både samfunnets og den enkeltes beste.

Anders Tyvand (KrF) [11:28:56]: Jeg vil først få si takk til saksordføreren og til resten av komiteen for en interessant prosess i behandlingen av denne saken. Dette er en sak som har fått mye oppmerksomhet, og som har skapt mye debatt også langt utenfor Stortinget. For dem som har fulgt med på denne saken gjennom media, kan det kanskje ha vært litt vanskelig å forstå hva som egentlig har skjedd. Den ene dagen er Arbeiderpartiet og Høyre rykende uenige og i tottene på hverandre, og bare noen dager etterpå er de helt enige, uten at noen av partiene har snudd i saken.

Det som har skjedd, er at Stortinget nå sier nei til fraværsgrensen regjeringen har innført, og at vi legger klare føringer for hvordan et nytt fraværsglement skal se ut, samtidig som Arbeiderpartiet og Senterpartiet sikrer regjeringens flertall for at vi skal ha en nasjonal fraværsgrense som et forsøksprosjekt.

Vi er egentlig enige om ganske mye på tvers av alle partigrænser i denne saken. Vi er enige om at vi skal ha ned fraværet. Vi deler bekymringen om at fraværet er for høyt. Vi er enige om at vi skal stille krav til elevene. Når vi gir elever rett til utdanning, må vi også kunne forvente at de møter opp og er til stede når undervisningen foregår.

Det som var problemet med regjeringens fraværsglement, var at det var for rigid. Det var utformet på en måte som gjorde at det kunne fått negative konsekvenser, og at det fort kunne virket mot sin hensikt. Idet en elev hadde nådd grensen på 10 pst. udokumentert fravær, ville eleven fått beskjed om at nå er løpet kjørt. Selv om grensen ble nådd tidlig på høsten, ville hele året gått tapt. Da tror jeg

det ville blitt en tung jobb å skulle motivere denne eleven til å møte på skolen og fortsette å delta i undervisningen. Da er jeg redd for at veien til frafallsstatistikken ville blitt veldig kort. Derfor var regjeringens regelverk for rigid. Det kunne fått alvorlige konsekvenser, og det kunne virket mot sin hensikt.

Jeg vil derfor takke SV som har tatt denne saken til Stortinget. Det er ikke ofte Stortinget griper inn og stopper en forskrift fra regjeringen, men i denne saken var det nødvendig.

Nå ber Stortinget regjeringen om å gå i dialog med sektoren for å utarbeide et nytt fraværsglement for skolen. Det må bli et glement som er mer smidig, mer fleksibelt og som tar høyde for at det kan være mange forskjellige årsaker til at en elev har et høyt fravær i perioder. Det er ikke alltid så veldig lett å skulle dokumentere de årsakene.

Vi må ha et glement som legger til rette for at elever skal kunne gjennomføre, og som hjelper elevene med å komme tilbake. Når en elev av en eller annen årsak er borte fra skolen, er det kanskje støtte og hjelp mer enn straff som trengs.

Jeg tror at det å ha en viss mulighet til å utøve skjønn også vil være viktig. Nå har kunnskapsministeren tidligere vært veldig kritisk til bruk av skjønn og argumentert for at det er behov for å ha et firkantet regelverk for å sørge for at det blir likt praktisert over hele landet. Men når det gjelder ungdom som har et eller annet problem, en eller annen utfordring i hverdagen sin, som er grunnen til at man kanskje ikke finner det mulig å møte på skolen, tror jeg at det å ha et rom for skjønn ikke er så dumt likevel.

Jeg vil gjenta at Kristelig Folkeparti ønsker et tydelig fraværsglement i skolen, men jeg vil også understreke at det viktigste vi kan gjøre for å redusere fraværet, er å jobbe med de bakenforliggende årsakene til fravær. Da må vi jobbe forebyggende. Derfor er jeg glad for at Kristelig Folkeparti i budsjettforhandlingene i fjor høst fikk gjennomslag for å styrke skolehelsetjenesten og øremerke midler til det formålet, og jeg er glad for at vi i forrige uke fikk gjennomslag for en forpliktende opptrappingsplan for psykisk helsearbeid blant barn og unge.

Vi må jobbe kontinuerlig med å skape trygge og gode læringsmiljøer, med å bekjempe mobbing og med å gjøre skolen til et sted hvor det er både trygt, interessant og motiverende for elevene å være. For å si som SkoleProffene, som var til stede på høringen, fra Forandringsfabrikken sa: Vi må gjøre skolen til et sted hvor det er trygt å være, ikke til et sted det er skummelt å være borte fra.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:34:00]: Fraværsgrense har vært et hett tema denne våren. SV har fortjenestefullt tatt saken til Stortinget, og et enstemmig storting gir i dag kunnskapsministeren beskjed om at innretningen på forskriften som Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa vedtok, ikke er i tråd med Stortingets vilje.

Kunnskapsministeren har vedtatt å forskriftsfeste en grense på 10 pst. fravær i enkeltfag, dette til tross for ster-

ke protester – sjøl fra de organisasjoner og instanser som har uttalt seg positivt til innføring av en fraværsgrense. Regjeringa har derfor bommet i denne saken, sjøl om regjeringspartiene underveis i behandlingen av saken og i ettertid forsøker å framstille en instruks fra Stortinget som en seier.

Senterpartiet satt i regjering da presiseringen rundt fraværsgrense ble gjort i 2009. Årsaken til at det ikke ble innført en nasjonal grense den gangen, var bl.a. ikke å godkjenne en såkalt fri-pott med fraværsdager til elevene, altså at en konsis grense ville gi elever fritt fram til å ta seg fri en del av undervisningstiden. Dette er også fortsatt en fare ved reglene regjeringa nå skal utforme. Derfor er det veldig viktig å følge med på akkurat dette, og jeg ber kunnskapsministeren spesielt om det.

Erfaringene etter 2009 har dessverre vist at fraværet har økt. Senterpartiet mener det er bekymringsfullt og noe vi som utdanningsmyndigheter ikke kan se bort fra. Stiller vi en plass til disposisjon i videregående skole, forventer vi at eleven bruker skoleplassen aktivt.

Senterpartiet hadde helst sett at vi ikke hadde behov for et nasjonalt regelverk for fravær, men vi har likevel valgt å gå inn for å prøve ut det i tre år og evaluere det. Vi registrerer at en samlet komité, fra SV til Fremskrittspartiet, mener det samme. Stortinget utformer nå ikke forskriften, som tidligere nevnt, men vi gir sterke føringer for utforminga til statsråden.

Tilbake til vedtaket om 10 pst. fravær: Senterpartiet mener, i likhet med en rekke lærere, elever og andre, at dette var en for firkantet grense. Vi har fått mange henvendelser fra fortvilte foreldre og elever som frykter for at de ikke vil klare å gjennomføre utdanninga dersom reglementet ble praktisert så rigid.

Det er et ordtak som sier at en ikke må kaste barnet ut med badevannet. I denne saken er det nettopp det regjeringa har vært i ferd med å gjøre. Det synes som om kunnskapsministeren har vært så forblindet i sitt forsøk på å stoppe ureglementert fravær eller – på godt norsk – skulk at han ikke har regnet med hvilke konsekvenser et slikt fraværregime vil ha for andre elever, elever som har større utfordringer enn å komme seg opp av senga tidsnok til første time på mandag. For det finnes mange elever som vil ha utfordringer med oppmøte, sjøl med de forbehold som blir definert som lovlig fravær.

For noen elever er det en stor utfordring å komme seg gjennom skoleuka og i perioder i det hele tatt å se noe positivt i skoledagen. Når det lille målet er i hvert fall å delta på prøver, er det ikke bare demotiverende, men helt ødeleggende å få beskjed om at et fravær på 10 pst. i et fag automatisk vil føre til at en ikke får vurdering i faget, uansett om de faglige prestasjonene er 6 på alle prøver. Oppmøte vil aldri definere elevenes kognitive kunnskaper, men sier noe om aktivitet og deltakelse.

For disse elevene er ikke en fraværsgrense et ris bak speilet som vil motivere til oppmøte, men en bekreftelse på et nederlag som kan ende med en tom skolepult, som i neste omgang kan bli byttet ut med en plass i Nav-køen. Hva er da gevinsten?

Vi er derfor glad for at regjeringspartiene sjøl, når saken

kom til Stortinget, har innsett at 10 pst. og ikke noe skjønn for rektor er altfor rigid og vil virke mot sin hensikt. Det er viktig at vi politikere skjønner at verden ikke er svart-hvit, og at det ikke er noen regler som klarer å ta høyde for alle forhold. Derfor har det vært så viktig for komiteen i merknader å påpeke bl.a. at rektor må gis mulighet for skjønnsutøvelse.

Senterpartiet mener at modellen som Utdanningsforbundet har skissert, kan være en vei å gå, og jeg registrerer at regjeringspartiene har antydnet det samme. Det er imidlertid viktig at departementet går i dialog med sektoren, KS og helsetjenestene, slik komiteen ber om.

Senterpartiet vil sterkt advare om at fraværregimet kan resultere i økt byråkrati. Derfor er det også veldig viktig at det blir enkle og effektive systemer som ikke bruker opp verken lærernes eller helsevesenets tid til å skrive unødvendig dokumentasjon for fravær. Det er viktigere at denne tida brukes på det den skal: «generasjon perfekt» sine utfordringer med å skjønne at de er gode nok og bra nok, men at vi forventer noe av dem, og at skolen er til for deres skyld, og ikke omvendt.

Iselin Nybø (V) [11:39:18]: La meg også først få starte med å takke saksordføreren for det krevende arbeidet som er gjort i denne saken.

Innføringa av en nasjonal grense for fravær har vakt stor oppsikt. Etter at kunnskapsministeren innførte en fraværsgrense på 10 pst., tok elever over hele landet til gatene i protest. Flere høringsinstanser har kritisert regjeringa og kunnskapsministeren for den rigide grensen som det var lagt opp til.

Det er få som tviler på at en fraværsgrense på 10 pst. vil kunne disiplinere en del av dem som har ugyldig fravær. Problemet er imidlertid at det vil ramme så mange flere. Grunnene til at ungdom er borte fra skolen, er mange og varierte. Noen av dem har ikke lyst til å møte til undervisninga, noen føler de ikke møter nok utfordringer i skolehverdagen, mens andre sliter med komplekse psykiske utfordringer. Det er ikke alltid så lett for ungdom å dokumentere forbigående depresjon, og det bør finnes andre måter å håndtere frafall knyttet til udokumentert fravær grunnet psykiske utfordringer på, enn å true med å ta fra eleven vitnemålet.

Selv om fraværet i den videregående skolen er høyere enn ønsket, er frafall et mye større problem enn fravær. I en tid hvor frafallet er stort og mange elever sliter med psykiske utfordringer og press, er det ikke sikkert at det er riktig å innføre enda flere krav, enda flere grenser og enda flere måter å måles på. En rigid fraværsgrense kan også komme til skade for å sykeliggjøre elevene. Ikke alle som er borte fra skolen en dag, skal måtte trenge en diagnose. Noen ganger har ungdom, som alle andre folk, en dårlig dag. Så er det vel også slik, som alle vet, at det å være ung kan være kjipt og vanskelig i perioder, men det betyr ikke nødvendigvis at man har en sykdom.

I dag har vi en regjering som er opptatt av enkeltindividets ansvar og egenart. Likevel setter den planlagte fraværsgrensen alle elever i samme bås. Den gir heller ingen mulighet for elevene til å snu trenden – har man først et fra-

vær som bikker 10 pst., er det ingenting man kan gjøre for å få standpunkt karakter i det gitte faget. Dette kan på ingen måte motivere elever som f.eks. har mye fravær knyttet til rus i begynnelsen av året, men som møter på skolen framover og jobber hardt. Vi er allerede for dårlige til å utjevne forskjeller i den norske skolen. Fraværsgrensen går ut på å luke ut de svakeste elevene, og skolen kan ikke være et sorteringssystem hvor vi luker ut de svakeste og lar de sterke stå igjen.

Venstre mener også at de viktigste tiltakene er de som kommer før en eventuell grense for fravær er nådd. Det er mye viktigere å snakke om hva vi kan gjøre for å forhindre at elever har et fravær på f.eks. 10 pst., enn hva som skjer når den grensen er passert. Vi trenger en skole som gir næring til elevers og ungdommers nysgjerrighet og kreativitet, ikke en som kveler nysgjerrigheten og kreativiteten. I tillegg er det viktig at vi har på plass gode sikkerhetsnett for dem som sliter. Flere helsesøstre og skolepsykologer har lenge vært viktig for Venstre, og det er enda viktigere for dem som trenger oppfølging, eller bare trenger noen å snakke med.

Venstre er i dag en del av det mindretallet som fremmer forslag om å oppheve fraværsgrensen på 10 pst. i videregående opplæring.

Til slutt vil jeg legge til at dette har vært en debatt som i stor grad har vært preget av et politisk spill. Aktørene der ute må oppfatte dette som svært uryddig, og det bidrar mer til politikerforakt enn det bidrar til en opplyst debatt. Men jeg er glad for at flertallet nå, etter at vi har gått gjennom denne prosessen, peker på en grense på 15 pst. som er litt mer fleksibel enn den statsråden først la opp til. Og så er jeg glad for at flertallet er tydelig på at det skal forskes og evalueres, for i denne debatten har vi ganske lite konkret å forholde oss til. Det er mye synsing både fra de som er for en grense, og fra oss som ikke ønsker en sånn rigid grense. Det skal bli interessant å se hva det er som faktisk får elevene til å være på skolen. Er det grensen i seg selv, eller er det de tiltakene vi setter i verk for å holde elevene på skolen? Jeg tror det handler mer om tiltakene vi setter i verk for å holde elevene der enn grensen i seg selv. Men jeg håper at det er en av de tingene vi kan finne ut når det skal forskes og evalueres på dette, sånn at neste gang vi har denne debatten, tar man den på grunnlag av kunnskap og forskningsresultater og en solid evaluering – ikke bare på synsing og politisk spill fra flere kanter.

Audun Lysbakken (SV) [11:44:33]: For oss som har vært skeptiske til regjeringens politikk på dette feltet, er det grunn til å være godt fornøyd med utfallet av denne saken. Vi har avverget en rigid frafallsfelle, og vi vil forhåpentligvis få et mer fleksibelt og fornuftsbasert fraværregelverk i stedet.

Målet om å redusere udokumentert fravær fra undervisningen er noe alle partier deler. Ingen elever får den undervisningen de trenger uten å være til stede i klasserommet. Spørsmålet er om en statisk og rigid grense er et godt virkemiddel for å sikre flest mulig elever en god videregående opplæring.

Den største utfordringen i videregående opplæring er

frafallet – det at så mange norske ungdommer ikke klarer å fullføre et utdanningsløp. Frafall gir den enkelte et utrolig mye dårligere utgangspunkt i arbeidslivet. Det høye frafallet er et samfunnsproblem, og vår frykt knyttet til det rigide forslaget til statsråden har vært at det ville bli enda en frafallsfelle.

Ofte er det veldig komplekse årsaker til høyt fravær. Det kan handle om motivasjon, om mistrivsel, det kan handle om psykiske problemer, det kan handle om en vanskelig familiesituasjon – alt dette fikk komiteen belyst i de sterke bidragene i høringen, f.eks. fra Forandringsfabrikken, Blå Kors og Organisasjonen Voksne for Barn. Veien til økt gjennomføring for de elevene som har det tøffest i skolehverdagen, er ikke en rigid fraværsgrense, men en helhetlig politikk for nærvær, for motivasjon, for livsmestring og for tilrettelagt undervisning i skolen. Elever som sliter skal ikke gis opp, de skal følges opp.

I tillegg til et sterkt engasjement fra elevene selv, var det på bakgrunn av veldig mange henvendelser fra lærere, rektorer og skoleforskere at SV fremmet dette forslaget i Stortinget. De var veldig bekymret for hvordan en ny fraværsgrense ville slå ut for dem som har det tøffest i skolen.

Jeg er veldig glad for at Stortinget nå stopper det rigide forslaget til statsråden. Det er kunnskapsministerens eget ansvar at han utformet en forskrift om fraværsgrense som utløste konflikt på nok et område i skolen. Og høringen bekreftet med all tydelighet behovet for å se på denne saken på nytt.

Utdanningsforbundet skrev f.eks. i sin høringsuttalelse at fraværsgrensen som regjeringen har vedtatt, er for streng og for lite fleksibel. Det kom slakt fra kommunene, og de som jobber med de mest sårbare ungdommene advarte oss veldig sterkt. Det er derfor vi har formulert vårt forslag i to ledd. Den ene delen handler om å stoppe regjeringens rigide forslag, og det andre om å gå i dialog med sektoren om et bedre regelverk.

Også jeg erkjenner at det er dilemmaer her. Det finnes noen elever som statsrådets forslag ville kunne virket godt for. Noen elever trenger et tydelig signal fra samfunnet om at vi forventer at de møter opp. Noen vil kanskje møte mer opp gjennom en sånn rigid grense som var foreslått. Men vi må veie det opp mot det utrolig viktige hensynet vi har til å skape en mer inkluderende skole for dem som har det vanskeligst, og å stoppe frafall. Det veier tyngst for oss. Det er ingen tvil om, mener jeg, at regjeringen risikerte å øke frafallet i videregående skole med sitt forslag.

Nå mener jeg at kunnskapsministeren må bruke god tid på utformingen av et nytt regelverk og komme tilbake med noe som gjør at Stortinget slipper å gripe inn på nytt. Det er i hvert fall jeg beredt til å gjøre hvis vi enda en gang får et forslag uten de nødvendige ventilene som gjør at man kan bruke fornuft og skjønn for å kunne ta vare på de elevene som sliter mest.

Jeg registrerte at saksordføreren fra Høyre sa han var veldig tilfreds med dette som nå skjer i Stortinget. Det må kunne kalles et rimelig tydelig uttrykk for det «spin» som politikere ofte blir beskyldt for å drive med. Her har Høyre og statsråden gått på et dundrende nederlag, og det neder-

laget må Høyre ta ansvaret for selv, fordi man har gjort et dårlig politisk håndverk og latt være å ta hensyn til de mest sårbare elevene i skolen.

Hvis vi bryter gjennom «spin»-et fra både Høyre og Arbeiderpartiet i denne saken, står vi igjen med følgende: Det var nødvendig å stoppe dette forslaget. Jeg vil takke de partiene som har bidratt til det, ikke minst Kristelig Folkeparti og Venstre, som hadde mot til å krysse blokkgrensen. Det som skjer i dag, er at Stortinget tar ansvar og fatter et helt nødvendig vedtak for norsk skole.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:49:53]: Elever i videregående opplæring har en lovfestet plikt til å møte frem og til å delta aktivt i opplæringen. Likevel er fraværet i videregående opplæring i gjennomsnitt 7–8 pst., og det er altfor høyt. Det er frivillig å begynne i videregående opplæring, men når man først har takket ja til en skoleplass, har man en plikt til å møte opp til undervisningen.

Jeg vil si at oppmøtet har en verdi i seg selv. Det handler om respekt for skolen, det handler om respekt for læreren, og det handler om respekt for medelever. Og så handler det om forberedelser til voksenlivet. I tillegg er elevenes oppmøte helt sentralt for å kunne realisere faglige mål, for å skape et godt læringsmiljø og ikke minst som et middel for at læreren skal ha grunnlag for å vurdere elevens kompetanse.

Lærerorganisasjonene har vært veldig tydelige i denne saken, både da forslaget var ute på offentlig høring i fjor, og i komiteens høringsrunde. Utdanningsforbundets leder har vært tydelig på at norsk skole trenger en fraværsgrense. Det samme har Lektorlaget, som sier at de

«har for mange dårlige erfaringer med dagens ordning og ser med bekymring på at relativt mange faglærere føler seg presset til å sette standpunkt karakter på mangelfullt grunnlag».

Lærerorganisasjonene, Skolelederforbundet og Foreldreutvalget for grunnopplæringen er blant dem som er tette på elevene, og de støtter alle en fraværsgrense. Jeg synes derfor det er bra at flertallet i komiteen sier at det kan innføres en fraværsgrense i videregående opplæring.

Komiteen er også tydelig på at skolene må ha klare regler for fravær. Det er bra. Komiteen mener at regelverket ikke skal være for rigid, at det skal være rom for å ivareta elever som er i en sårbar livssituasjon, og at fraværsgrensen ikke skal være en erstatning for tiltak rettet mot nærvær og for å forhindre frafall. Det er også bra.

Jeg kommer til å gå i gang med å følge opp Stortingets vedtak. Komiteens innstilling viser at det er mange hensyn som gjør seg gjeldende her. Det er hensyn som skal balanseres både for lærerne, skolene og elevene. Det skal vi se på sammen med partene i sektoren.

Jeg skal også gå i gang med å følge opp ønsket om at innføringen av en fraværsgrense ledes av følgeforskning, slik at vi etter tre år får et godt grunnlag for å evaluere og også eventuelt revurdere fraværsgrensen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anders Tyvand (KrF) [11:52:44]: Regjeringspartiene og kunnskapsministeren gjentar ofte at lærerne har ønsket seg en fraværsgrense. Men også Utdanningsforbundet var kritisk til den forskriften som regjeringen hadde innført, og mente at den var for rigid og for streng. Nå setter Stortinget en stopper for den forskriften, og da er det ganske naturlig at regjeringspartiene er konstruktive og forsøker å finne et forlik, slik de har klart med Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Men også regjeringspartiene i Stortinget er inne i innstillingen med egne merknader som de er alene om, der de peker på at det er behov for endringer i forskriften, ved at rektor må gis mulighet til å utøve skjønn. Mitt spørsmål er om statsråden er enig med regjeringspartiene på Stortinget i at det var behov for å gjøre endringer i forskriften.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:53:45]: Først: Lærerorganisasjonene har vært veldig tydelige på at de ønsker en fraværsgrense. Det merket man også da spørsmålet ble om vi skulle ha en fraværsgrense eller ikke. Så er det helt riktig at Utdanningsforbundet ønsket seg en høyere fraværsgrense enn 10 pst. Både Norsk Lektorlag og Skolelederforbundet sa også at 10 pst. var en bra fraværsgrense, så der har det vært delte meninger. Men at det skulle være en fraværsgrense, var helt klart.

I den forskriften, og ikke minst i rundskrivet som fulgte med den, lå det også inne skjønn med den grensen som vi foreslo. Det som ikke lå der, var en helt generell skjønnsbestemmelse som gjorde at man helt kunne sette til side regelverket i spesielle omstendigheter. Det er en vanskelig vurdering – for å være helt ærlig – for på den ene side er det fornuftig med skjønn fordi det noen ganger kan være nødvendig. På den annen side gjør det også at man kan få forskjellsbehandling mellom elever fra skole til skole, og det kan skape mer byråkrati.

Men jeg er veldig komfortabel med merknadene som regjeringspartiene har i denne saken.

Martin Henriksen (A) [11:54:58]: Stortingets flertall har nå lagt en god del føringer i merknadene som flertallet er enige om, sånn at et nytt regelverk må stimulere til økt gjennomføring, gi rom til å fullføre for elever som sliter, ikke bidra til unødvendig byråkrati, gi rom for fleksibilitet og skjønn og sørge for at dette ikke blir oppfattet som en fraværskvote for akseptabelt fravær.

Man sier veldig klart at det må være en god dialog med sektoren. Det jeg lurer på, er hvordan kunnskapsministeren vil jobbe for å følge opp disse føringene, og for å sikre at man har en god forankring hos elevene, hos lærerorganisasjonene og hos KS, som er skoleeier?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:55:43]: Jeg synes det er en veldig viktig ting som flertallsmerknaden, som representanten Henriksen viser til, får frem. Det er at ikke noe fravær i skolen er greit hvis man ikke har grunn til det. En fraværsgrense må oppfattes ikke som et klarsignal til å være borte 5-10-15 pst. av tiden, men nærmest som en slags toleransegrense, som man også har i andre deler av samfunnslivet, rett og slett fordi at i praksis er man nødt til å ha noe rom for å kunne være borte på grunn av sykdom

f.eks. Det er vanskelig å slå ned på alt udokumentert fravær fra første time, i hvert fall hvis man skal ha den reaksjonen at man ikke får vurdering i faget.

Jeg kommer så raskt som mulig til å invitere partene i Skole-Norge til et møte om denne saken. Men så må vi også være klar over at forankring ikke alltid betyr at alle blir enige. Her er det klare motsetninger. Lærerorganisasjonene og skoleorganisasjonene ønsker en fraværsgrense. Elevorganisasjonen har vært klar på at de ikke ønsker det. Men det kan hende man kan få en fraværsgrense som flere vil se mildere på.

Martin Henriksen (A) [11:56:57]: Denne saken har vist at det er ikke sånn at selv om man er for en fraværsgrense, er man for en hvilken som helst fraværsgrense. Den må være fornuftig utformet. De innvendingene som kom etter at statsråden la fram saken, kan ikke ha vært ukjent for statsråden, enten det gjaldt bekymringer for elever som sliter, hva som kunne og ikke kunne dokumenteres, mangel på skjønn, eller faren for at noen kunne tolke en grense som et akseptabelt fravær opp til en viss grense. Det er innvendinger som har vært framme langt tidligere i prosessen. Dette er noe statsråden burde trekke lærdom av. Det er ikke den første saken der statsråden har fått sterke innvendinger mot forslagene sine, og at Stortinget har endret på det statsråden har lagt fram. Vil statsråden i framtidige saker prøve å lytte litt nærmere til sektoren før han legger fram sine forslag og slipper sånne situasjoner?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:57:57]: Jeg lytter alltid nøye til sektoren. Dette har vært på høring i alle mulig tenkelige former. Det har vært en av de mest besvarte høringene i Utdanningsdirektoratets historie. Det har ikke vært noen mangel på innspill, runder eller prosesser rundt denne fraværsgrensen.

Men så er det helt riktig som representanten sier, at det ikke er sikkert at det er mulig å lage en grense som ivaretar absolutt alle hensyn samtidig. La meg bare ta ett eksempel: Skolelederforbundet har vært opptatt av at det ikke skal føre til unødig byråkratisering for den enkelte rektor. Jo mer skjønn man åpner for, jo mer byråkratisering vil det føre til for ledelsen på skolen. Det er en balansegang. Så samtidig som vi selvfølgelig må ha åpne prosesser – det har det vært, høringer hvor vi lytter, ja – må man på et eller annet punkt våge å ta noen beslutninger. Det er det det handler om å være statsråd – å ta noen beslutninger. Vi etablerte en fraværsgrense som fikk stor støtte i sektoren. Nå ber Stortinget oss om å komme tilbake med en fraværsgrense i en litt annen form. Det skal vi også gjøre.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:59:08]: Hvis vi skal på en måte minimere denne debatten, tror jeg hele Stortinget er enige om at vi ønsker ikke skulk. Det er det som er den tabloide overskriften. Alle disse unntakene er vel og bra, og vi ønsker å ta vare på dem med psykiske problemer, osv. Det som er utfordringen, som vi løser verken med 10 pst. eller med 15 pst., er dette skulket, som vi vil til livs. Hvis vi i dag setter en grense på 10 pst., så vil jo det på en måte gi elevene en tillatelse til å være borte i

10 pst. av timene. Ser statsråden den problematikken? Og hvordan mener statsråden at vi skal jobbe med akkurat den problemstillingen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:59:58]: Jeg ser problematikken, og det er en av grunnene til at man bør tenke veldig nøye gjennom hvor høy en fraværsgrense skal være, eller hvor lav den skal være. Hvis man setter den for høyt, kan det bety at for mange kan være borte for mye udokumentert, altså at det ikke kan dokumenteres.

Så mener jeg det er en utrolig viktig understrekning, som i og for seg ikke er noe nytt, at alt fravær som er udokumentert, er feil. Det er ikke sånn at det er greit å være borte 5 pst., eller 2 pst. eller 1 pst. hvis man ikke har noen grunn til det. Alt fravær er i utgangspunktet, hvis det ikke er dokumentert, ikke akseptabelt.

Så går det ikke an å ha så strenge sanksjoner for 2 pst. fravær som det går an å ha for 15 pst., eller for 10 pst. fravær, men skolene kan jo f.eks. gjennom ordensreglementet sitt være tydelig på hva slags reaksjoner det får å være borte. Det er noe som vi også skal se på – om det er noe vi kan gjøre enda klarere for skolene, og hvilke virkemidler de har å bruke.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:01:10]: Det er vel og bra. Jeg føler veldig at statsråden nå prater om hva slags typer sanksjoner skolene skal kunne bruke for å få bukt med skulkingen. Det jeg var ute etter å få statsråden til å si noe om, var dette med tidlig oppfølging, for det er jo noe som vi kan be skolene om. Hvis vi ønsker at de ikke skal gi den fripotten, så skal det være tidlig innsats fra skolens side, f. eks. på 2 pst. fravær, men jeg vet ikke om det bør være opp til skolene sjøl, eller om vi skal gi signaler om at vi faktisk forventer at skolene begynner å ta tak i dette før fraværet nærmer seg 10 pst. eller 15 pst. – som det også står i innstillinga – men at de må begynne å ta tak i dette på 2 pst. Dette var ikke noe spørsmål, men en oppfølging.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:02:01]: Det blir jo sånn at fordi vi diskuterer en fraværsgrense, så blir man på sanksjonssiden. Jeg beklager hvis jeg ikke oppfattet representantens spørsmål riktig, men jeg er helt enig i at det viktigste for tilstedeværelse og nærvær på skolen aldri kan handle om en fraværsgrense. Det kan aldri handle om sanksjoner heller. Det viktigste er interessante timer, et godt skolemiljø, et godt læringsmiljø, god dialog mellom lærere og elever på skolen, og det er helt avgjørende at vi tidlig klarer å gripe fatt i dem som begynner å slite med noe.

Dette er viktig for frafall og nærvær på skolen, men det viktigste jeg har bidratt til i dag, er kanskje å levere regjeringens strategi for ungdomshelse, sammen med bl.a. helseminister Bent Høie. Det er den første strategien om ungdomshelse i sin tid, og den tar bl.a. opp i seg veldig mye av arbeidet som skal gjøres med unge og psykiske lidelser, hvor også skolen selvfølgelig spiller en veldig viktig rolle.

Audun Lysbakken (SV) [12:03:14]: Det er fristende å invitere statsråden til en runde kritisk selvrefleksjon, for

den viktigste jobben til en statsråd er jo ikke å ta beslutninger, men å få beslutningene gjennom. Forliset i denne saken skyldes dårlig håndverk, både når det gjelder forankring i sektoren, og når det gjelder politisk forankring i Stortinget.

Men jeg vil likevel spørre om noe annet. Jeg er ganske sikker på at jeg har flere partier i salen med meg når jeg sier at vi vil ikke nøle med å fremme et nytt forslag og ta denne saken tilbake til Stortinget hvis ikke vi nå får et vesentlig annerledes resultat enn det som lå på bordet denne våren. Det fraværregelverket som kommer, må ha et helt annet rom for skjønn og sunn fornuft som gjør at vi kan være tryggere på at det ikke vil føre til økt frafall blant de mest sårbare elevene. Jeg vil gjerne bare be statsråden gi tydelig uttrykk for i denne debatten at han har forstått og mottatt det budskapet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:04:19]: Jeg leser merknadene som kommer fra Stortinget, og jeg har sett at man er opptatt av skjønn. Da trenger vi også en fraværsgrense som gir rom for større skjønn. Stortingspartiene har – alle sammen, faktisk – i forskjellige former understreket en annen ting minst like mye, nemlig samarbeid og dialog med partene i sektor. Det er klart at da må også skjønnet balanseres opp mot det f.eks. Utdanningsforbundet, Lektorlaget, Skolenes landsforbund – de er mot en fraværsgrense, men det kan godt hende de også har meninger om dette – og Skolelederforbundet ønsker. Men at en kommende fraværsgrense skal ha mer rom for skjønn enn det skjønnet som ligger i det forslaget vi har hatt, det er klart.

Så må jeg bare bemerke til historieskrivingen at sannheten her er også at det er en forhistorie. Det var mange skoler som hadde fraværsgrenser frem til 2009. Da presiserte Kristin Halvorsen lovregelverket. Da falt det bort, uten at det kom noe adekvat isteden. Det er grunnen til at vi måtte gjøre denne jobben da vi kom i regjering.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [12:05:50]: Som lærer gjennom mange år i videregående skole er jeg glad for at det nå ser ut til at man skal få innført en fraværsgrense. Fremskrittspartiet vil understreke at lærere har vært forpliktet i veldig mange år til å føre dokumentert og udo-kumentert fravær gjennom ulike læringsplattformer som skolen bruker som verktøy. En innføring av en fraværsgrense vil ikke gi noe merarbeid for læreren i forbindelse med dette, men snarere heller være med og bidra til at læreren får bedre anledning til å ta seg av de elevene som trenger særlig oppfølging.

Fremskrittspartiet vil understreke at videregående opplæring er frivillig, og at man har sagt ja til en skoleplass som i følge SSBs KOSTRA-statistikk koster samfunnet over 155 000 kr i året. Dette er penger som hver eneste elev i videregående skole får av norske skattebetalere. Ingen kan tvinges til å ta videregående opplæring, men alle har en rett til en skoleplass eller annet opplæringstilbud. Er det

da så urimelig at det følger med en forventning om at man skal møte til undervisningen?

Med tanke på frafallet i den videregående opplæringen må det nå gjøres grep for å få elevene aktive i læringsmiljøene og ikke minst prøve å begrense de samfunnsøkonomiske kostnadene på både kort og lang sikt. Tatt i betraktning at det ifølge SSB er 41 pst. av elevene som ikke fullfører og består opplæringen innenfor normert tid, vil fraværsgrensen være ett av flere viktige grep som må tas for å få ungdom til å fullføre skolegangen.

Motstanderne av fraværsgrensen snakker mye om det å skape trygge og gode læringsmiljøer. Men hvordan skal dette la seg gjennomføre når det til enhver tid er mange elever som ikke er til stede i undervisningen? Det å møte til undervisningen handler også om respekten for sine medelever.

Det stilles store krav til at en lærer skal gi god undervisning, og det kjennetegnes ofte ved at det utvikles gode relasjoner mellom lærer og elev, at læreren skaper en tydelig og effektiv struktur på undervisningen, at det tilrettelegges for gode læringsprosesser, at det er variert undervisning, at det blir gitt underveivurdering, at det er en tydelig sammenheng mellom mål, innhold og arbeidsmåter, at det er regelmessig bruk av tilbakemelding og vurdering, og at det er klare forventninger til elevenes prestasjoner og kontrollen av disse.

Dersom dette skal la seg gjennomføre, må elevene være til stede i undervisningen. Fellesskapet danner grunnlaget for både det faglige og det sosiale og bidrar til at det blir flere som fullfører. Fremskrittspartiet er glad for at det nå ser ut til å bli en tydelig grensesetting, der lærerne får et viktig verktøy i sin arbeidshverdag for å kunne gi landets elever god undervisning.

Kent Gudmundsen (H) [12:09:01]: Etter å ha hørt denne debatten, der man har forsøkt å framstille det som om saken vi har på bordet i dag, ikke er en seier for en nasjonal fraværsgrense, bør man se ut på Eidsvolls plass. I dag demonstrerer Elevorganisasjonen mot at statsråden får ryggdekning for å innføre en nasjonal fraværsgrense. Da er det vel liten tvil om at SVs intensjon når man har fremmet dette representantforslaget, nettopp har vært å stoppe en nasjonal fraværsgrense. I så måte er det gledelig at vi i denne saken får på plass prinsippet.

Så vil jeg si at jeg som saksordfører har opplevd denne saken som utfordrende, rett og slett fordi det har vært krevende å få et klart svar på hva en sånn nasjonal fraværsgrense skal inneholde. Da har det vært veldig bra at vi har fått på plass merknader som peker i noen retninger. For det er greit å være mot noe, men det er enda bedre om en politiker kan være for noe og være tydelig på hva det er. Jeg mener at det er ganske politisk krevende å forholde seg til generelle beskjeder om fraværregler uten å være villig til å ta stilling til prinsippet om en fraværsgrense.

Det blir ikke en rigid fraværsgrense av at man kaller den for rigid. Det er en rekke unntak i den forskriften som gjelder i dag, og som det også er pekt på vil kunne gjelde for en kommende ny forskrift. Derfor er jeg glad for at vi nå får slått fast noen prinsipper.

Jeg synes også det er fornuftig at vi får på plass følgeforskning. Det har alltid – fra undertegnede side og fra Høyre – vært pekt på at utviklingen i norsk skole må være kunnskapsbasert. I så måte vil all type økt kunnskap bidra til at vi kan få en bedre videregående opplæring. Det trenger vi, for er det en ting som er sikkert, er det at frafallet i videregående opplæring er altfor høyt. Det å stille krav er nettopp å bry seg. Det å se den enkelte elev er med på å gjøre at vi kanskje tidligere kan fange opp de som sliter, og på sikt greie å få flere gjennom dette 13-årige skoleløpet som er så viktig hvis vi skal greie å møte omstillingen for Norge, der vi må ha flere dyktige ungdommer ut i arbeidslivet. Og der er det klare regler for fravær.

Bjørn Lødemel (H) [12:11:59]: I dag gjev Stortinget kunnskapsministeren klarsignal til å innføre ei nasjonal fraværsgrense i videregående opplæring. Kompromisset som Høyre og Framstegspartiet til slutt fekk støtte for, har solid oppslutning blant lærarar, foreldre og næringslivet. Det er frivillig å starte på videregående skule, men det bør ikkje vere frivillig å møte til undervisninga. Det handlar om respekt for medelevane sine, for lærarane som brukar tid på å førebu seg, og å skape gode haldningar tidleg i livet.

Vi veit også at det er ein klar samanheng mellom elevane sitt nærvær i undervisninga, dialog med lærarane og resultatane elevane oppnår i skulen. Difor har også lærarane etterlyst ei nasjonal fraværsgrense i lang tid, og engasjementet har vore stort. Nærare ni av ti lærarar og sju av ti skular har gjeve si støtte då saka var ute til høyring. Det er bakgrunnen for at regjeringa ønska å innføre ei fraværsgrense på 10 pst. for ugrunna fravær, og la inn fleire unntak som skulle sikre fleksibilitet og den enkelte elev. Fravære som skuldast sjukdom, arbeid som tillitsvald, avtalt studiearbeid, religiøse høgtider og ei rekkje andre forhold, tek i vare dei fleste legitime behov.

Framlegget frå regjeringa har også fått støtte frå skuleorganisasjonar som Norsk Lektorlag og Skuleleiarforbundet, samt Foreldreutvalet for grunnopplæringa og frå viktige arbeidsgjevarorganisasjonar som NHO og Spekter. No viser også ei meiningsmåling frå Infact at over 63 pst. av befolkninga støttar ei nasjonal fraværsgrense, og at over 62 pst. av desse støttar denne modellen.

Fraværsgrensa har skapt stor debatt, og etter initiativ frå SV bidrog Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre til å stoppe regjeringa sin modell. Alle organisasjonane i skulen som støttar ei fraværsgrense, samla seg om den modellen som har 15 pst. fraværsgrense, og der rektor kan gjere unntak i samråd med faglærar i særskilte tilfelle. Høyre og Framstegspartiet har vore villige til å finne gode løysingar og lanserte eit kompromiss som bygger på Utdanningsforbundets sin modell. Heldigvis bidrog ei lang politisk tautrekking til at Høyre og Framstegspartiet no blir sikra støtte frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet for å innføre ein justert modell for ein nasjonal fraværsgrense. No skal statsråden i dialog med utdanningssektoren finne ein ny modell for fraværsgrense. Det vil ikkje overraske meg om ho hamnar på 15 pst., og der rektor i særlege tilfelle kan gjere unntak.

Innføringa av ei fraværsgrense skal evaluerast etter tre år, og det skal gjennomførast følgeforskning som skal gje oss auka kunnskap om korleis denne ordninga bidreg til å skape ein betre skule. I sum er dette godt nytt for norske lærarar som har ønska fleire verkemiddel i arbeidet med å få fleire til å fullføre og bestå videregående opplæring.

Vi treng auka nærvær i norsk skule, og vi treng ei fraværsgrense.

Audun Lysbakken (SV) [12:15:05]: Jeg synes representanten Gudmundsen beveger seg inn i avdelingen for desperat «spin» når han her begynner å ta elevene til inntekt for at det er han som har vunnet denne saken. Jeg tror Høyre vil være tjent med litt større respekt for engasjementet og motstanden de har fått, og den tydelige meldingen som kommer fra elevene om at de står fast på sitt nei til en fraværsgrense, men likevel opplever det som har skjedd, som en viktig seier.

Høyre har i denne saken stått på for et regelverk som ikke var godt nok forankret i sektoren, og som ikke var godt nok forankret politisk, og har derfor tapt denne saken.

Det er slik at stortingsflertallet nå har valgt å være mer spesifikk når det gjelder hva slags type nytt fraværregelverk som vil komme, enn det SV og noen andre partier ville gjøre nå. Vi har ikke sagt verken ja eller nei til noen ting, men én av grunnene til at vi nå ikke ville binde oss til f.eks. å støtte Utdanningsforbundets modell, er den situasjonen vi var i, som statsråden viste til i stedet, da Kristin Halvorsen var statsråd og det måtte presiseres at det ikke var adgang for lokale fraværsgrenser i regelverket.

Den gjennomgangen viste også at det var veldig vanskelig å lage et nasjonalt regelverk. Det er utfordringen nå også. Det er f.eks. vanskelig å lage en grense som ikke på den ene siden blir så lav at den fører til frafall for de mest sårbare, og på den andre siden så høy at du plutselig har legitimert skulk for andre elever. Det er utfordringen med å bevege seg opp fra 10 pst. også.

Derfor mener jeg at Arbeiderpartiet ikke burde bundet seg til eller gått så langt i retning en bestemt modell som de har gjort nå, men det rokker ikke ved det som var det viktigste i denne saken, nemlig at vi har fått stoppet et regelverk som var altfor rigid.

Lin Holvik, som er rektor ved Årstad videregående skole i Bergen, skrev et innlegg om hvorfor hun var mot fraværsgrensen, på sin blogg, som jeg vil oppfordre alle til å lese. Det handlet om alle de elevene på hennes skole hun har møtt i løpet av sitt skoleliv, som har mange, kompliserte grunner til at de kanskje kommer kl. 9 istedenfor kl. 8. Det handler om fattigdom hjemme, om en som har beskyttet lillebroren sin mot vold, om noen som jobber skift for å hjelpe til hjemme, om noen som er nervøse fordi de har en pappa som venter på oppholdstillatelse – hva som helst. Det er så mange liv der ute som dette regelverket ikke var fleksibelt nok til å stille opp for. Det er det denne saken handler om til syvende og sist, at vi skal fortsette å ha en skole som tar imot de elevene som sliter mest.

Trond Giske (A) [12:18:23] (komiteens leder): Midt i denne debatten kan det kanskje være grunn til å minne om hva vi egentlig har til behandling, for det høres nærmest ut

som om vi har til behandling en sak lagt fram av regjeringen om hvordan et fraværsregelverk skal se ut. Det har vi ikke. Vi har til behandling noe så sjeldent som et representantforslag om å stoppe en konkret forskrift fra regjeringen. Jeg tror ikke jeg har vært med på at det har skjedd før. Det er en veldig sjelden og oppsiktsvekkende handling, at Stortinget rett og slett ser seg nødt til å gjøre det. Det vanlige ville for øvrig vært at en statsråd som skjønnte at en forskrift var i strid med stortingsflertallet, skyndte seg å endre og justere kursen.

Jeg blir bekymret når statsråden sier her fra talerstolen at det var bred støtte til hans forskrift, for det er noe som gir veldig bekymring for hvordan statsråden kommer til å lytte i framtiden, hvis han så til de grader misforstår det budskapet han får. Elevorganisasjonen sa nei, helt åpenbart. SL sa nei, helt åpenbart. Men også Utdanningsforbundet sa et veldig klart nei til den forskriften som Røe Isaksen hadde laget. KS, som jo representerer skoleeierne, gir i sitt høringssvar både til Utdanningsdirektoratet og til komiteen noe som må være tilnærmet slakt. Og dette er altså dem som skal sette dette ut i livet. Hvis statsråden tolker dette som en bred tilslutning og så i neste runde sier at nå skal han lytte, er jo ikke problemet nødvendigvis lyttingen, men tolkningen av det budskapet statsråden får.

Også etter Arbeiderpartiets gruppemøte hadde statsråden veldige problemer med å forstå budskapet. Han gikk nærmest hysterisk ut i alle kanaler og sa at nå hadde Arbeiderpartiet sagt nei til fraværsgrense, til tross for at det ikke var noe i vedtaket til Arbeiderpartiet som tilsa det. Midt under komitébehandlingen var han i alle kanaler og gjorde diskusjonene i komiteen mest mulig vanskelige.

Det er jo ikke uvanlig at en elev som stryker, og som har hatt mange saker med store problemer med gjennomføringen, prøver å skyldte på alle andre, om det er problemer i barnehagesaken, i kompetanseforskriften eller andre spørsmål. Det er veldig vanlig å skyldte på skolen, på sensorene, på medelevene, på oppveksten, men de beste sier: Vel, her må jeg rett og slett ta meg sammen og gjøre en bedre jobb, her må jeg gjøre den jobben så skikkelig at jeg kommer gjennom neste gang.

Heldigvis holdt komiteen hodet kaldt. Jeg vil egentlig gi honnør til Kristin Vinje og Kent Gudmundsen, som sørget for – sammen med oss andre – å lande denne saken på en fornuftig måte. Det bidro ikke statsråden til.

Min klare oppfordring er: Ikke sett Stortinget i den situasjonen at vi må overprøve en forskrift to ganger. Én gang er så nær mistillit man kommer, to ganger tror jeg rett og slett en statsråd ikke overlever.

Norunn Tveiten Benestad (H) [12:21:31]: Det er ingen motsetning mellom god oppfølging av elevene i det daglige og bruk av fraværsgrenser, som noen representanter ser ut til å mene. Det har tidvis vært høy temperatur i fraværssaken, såpass høy at mang en menigmann har opplevd at retorikken har overdøvd forsøket på å finne en løsning på en stor utfordring i skolehverdagen, og det tjener ikke norske elever på. Til det er saken for viktig.

Vi har alle, på kryss av partigrensene, snakket på innpust og utpust om betydningen av at flere må gjennomføre videregående skole, og at elevene må lære mer. Derfor er jeg faktisk glad for at denne saken ser ut til å lande nå, sånn at det kan bli mulig å få til en kompromissløsning med en fraværsgrense, og at vi kan gi lærerne og skolen den tilliten det er å administrere en fraværsgrense med kløkt og skjønn.

Det er valgfritt å begynne på videregående skole, men det betyr ikke at det er valgfritt å være til stede. En skoleplass er en stor investering for samfunnet, og det må også barn og ungdom lære. Da må en kunne stille krav til at de som takker ja til en plass, er til stede og benytter seg av plassen når de ikke er hindret av sykdom eller annen gyldig grunn.

Mye av debatten har kretset rundt hvorvidt det er rimelig eller urimelig at høyt fravær skal gå på bekostning av elevenes karakterer, og for meg er det selvsagt at lærerne trenger et godt grunnlag for å gi elevene riktig faglig tilbakemelding og karakter. Men det er minst like viktig at elevene også oppdras til å se hvilke konsekvenser det har for en selv, for fellesskapet og for læringsmiljøet i klassen og på skolen dersom det utvikles en kultur der skulk og udokumentert fravær er ok. Vi gjør elevene en bjørnetjeneste hvis vi ikke stiller tydelige krav til oppmøte. Skolen er også en forberedelse til det videre arbeidslivet, og i et arbeidsliv er ikke udokumentert fravær akseptabelt.

Forslaget om innføring av fraværsgrense har vært på ofentlig høring, og flertallet – et klart flertall – ønsker det. Og det har vært nevnt, så jeg trenger ikke å gjenta det, men støtten fra både Utdanningsforbundet, Lektorlaget og næringslivsorganisasjonene har vært tydelig på dette. Meningsmålingene som også nylig er gjennomført, viser stor tilslutning i befolkningen til en fraværsgrense. Det er en viktig støtteerklæring til kunnskapsministeren, og det er også et sterkt signal til dem som fortsatt er i opposisjon i denne saken. Derfor håper jeg nå at vi kan klare å samle oss om å få inn en fraværsgrense som kan være sånn rigget at den vil være til god nytte både for elever og for lærerne ute i skolen.

Kent Gudmundsen (H) [12:24:34]: Avslutningsvis vil jeg bare avrunde med å si det alle har vært innom: Det har vært en krevende sak og en krevende debatt. Mye skyldes selvfølgelig at politisk avklaring på hvilken retning man ønsket å dra den i, kom helt inn mot innspurten. Det har selvfølgelig også vært med på å bidra til at konklusjonene ble som de ble. Men jeg er veldig tilfreds med at vi har en klar ramme rundt det vi gjør her i denne saken i dag, og jeg vil derfor takke komiteen og Stortinget for debatten og ser fram til den videre prosessen. For det aller viktigste nå, for oss som representerer flertallet for en nasjonal fraværsgrense, er at dette kommer på plass. Det tror jeg norske skole trenger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:25:32]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Snorre Serigstad Valen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om endringer i lovverket for private skoler og høyskoler (Innst. 393 S (2015–2016), jf. Dokument 8:87 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [12:26:42] (ordfører for saken): Jeg vil gjerne begynne med å takke komiteen for samarbeidet i en sak som tydelig viser skillelinjene mellom de ulike partiene.

Bakgrunnen for forslaget fra SV er at man ønsker å sikre at offentlige midler bevilget til privat skole drift skal brukes på elevene.

Komiteen viser til at det i friskoleloven, med forskrifter, er angitt hva friskolene har lov til å bruke tilskudd og skolepenger til. I forbindelse med Prop. 84 L for 2014–2015 ble det foretatt en gjennomgang av regelverket for friskoler, der forbudet mot å ta ut utbytte ble understreket og presisert, bl.a. ved innføring av nye krav til innsyn og økt dokumentasjonsplikt.

Flertallet i komiteen vil vise til de endringene i friskoleloven som ble vedtatt i 2015. Her ble det presisert å videreføre prinsippet om at friskoler ikke skulle gis godkjenning dersom etablering ville føre til negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet. Flertallet i komiteen mener at en ny lovendring som gir anledning til å redusere maksimalt elevtall i godkjente friskoler, vil være en urimelig inngripen i friskolenes rettsstilling.

Jeg skal ikke legge skjul på at Fremskrittspartiet gjerne skulle hatt en enda mer liberal friskolelov enn det man kom fram til tidligere i år, men vi mener likevel at det er et greit kompromiss man fikk jobbet fram.

Det foreliggende lovforslaget fra SV bryter etter Fremskrittspartiets mening sterkt med det som ligger til grunn for den nye friskoleloven. Fremskrittspartiet vil påpeke at SVs lovforslag nærmest har til hensikt å gjøre det umulig å drive friskoler og andre privatskoler i Norge, og noe slikt kan Fremskrittspartiet ikke være med på.

Den nye friskoleloven gir rom for at nye og kvalitativt gode skoletilbud får adgang til å starte og dermed sikre et større mangfold og valgfrihet for elevene. Dette legger også til rette for både konkurranse og læring mellom skoler. Offentlig finansierte friskoler gjør også at folk flest gis reell mulighet til å velge en privat skole. Dette er po-

sitivt, og Fremskrittspartiet vil ikke være med på noe som går ut over mulighetene til å starte gode friskoler.

Fremskrittspartiet vil videre påpeke at den nye loven gir både trygghet og forutsigbarhet for elever og ansatte. Reguleringene er strenge, slik at kun seriøse aktører er aktuelle. Å drive skole er et stort ansvar, og Fremskrittspartiet mener derfor det er riktig at det stilles strenge krav. Friskoleloven, slik den er i dag, legger til rette for seriøse aktører som ønsker å drive skolevirksomhet av høy kvalitet, gjennom et godt regelverk og effektive og tydelige virkemidler. Systemet er slik at det gjennomføres tilsyn og kontroll som avslører når aktører beriker seg på statstilskudd, i strid med regelverket. Tilsynet blir stadig mer profesjonelt og treffsikkert, og erfaringer med tidligere lovbrudd gjør at man kan følge opp potensielle lovbrudd i framtiden enda mer effektivt. Noen strengere lovgivning på området er det derfor ikke behov for, etter Fremskrittspartiets mening.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:30:29]: De offentlige skolene og skolene som er godkjent etter privatskoleloven, har et enormt ansvar og et omfattende samfunnsmandat. Sammen skal de gi opplæring og ruste elevene for framtiden. Forrige uke diskuterte vi fritt skolevalg på tvers av fylker. I den debatten ble det av flere uttrykt en bekymring for at vi får en utvikling der frihet for noen ville kunne bety begrensning for andre. Saken vi diskuterer i dag, innehar noen av de samme elementene.

Jeg vil tro at så godt som alle, eller i hvert fall de fleste i denne sal som har sittet i et kommunestyre eller i et fylkesting, har vært med på å behandle saker om skolestruktur, og da ofte forslag om nedlegging av skoler, fordi man må spare penger eller fordi elevtallet synker. En slik prosess har jeg stor respekt for. Skolen er på mange måter lokalsamfunnets aller viktigste hjørnesteinsbedrift, både i form av dens funksjon som opplæringstilbyder, som arbeidsplass og som samlingspunkt. Det gjelder uavhengig av om skolen er privat eller offentlig.

Arbeiderpartiet er ikke motstandere av private alternativ til den offentlige skolen. Private skoler er et viktig supplement til den offentlige skolen. Men Arbeiderpartiet har vært kritisk til lovendringer som på sikt kan føre til at det blir for mange private skoler, sånn at det går på bekostning av det offentlige tilbudet. Vi ser at det skjer noen steder. I representantforslaget vi behandler i dag, er særlig Hordaland trukket fram, og det med god grunn. I 2015 ble det klart at Hordaland fylkeskommune ville legge ned Fana gymnas og Garnes vidaregåande skule, fordi det var altfor mange skoleplasser internt i fylket. I Hordaland er det på kort tid opprettet relativt mange private elevplasser, og i sentrale Bergen går nær 50 pst. av elevene på en privat videregående skole. I Agder uttrykkes det også bekymring for dette, særlig når det gjelder yrkesfagene.

Det kan virke som om dagens lovverk ikke helt tar høyde for slike situasjoner, i hvert fall må vi kunne si at det ikke ivaretar de folkevalgtes mulighet til styring av et av de mest sentrale velferdstilbudene vi har. Arbeiderpartiet mener derfor at det er naturlig at når man diskuterer skolestruktur eller skoletilbudet internt i et fylke, ja da skal alle skoleplassene være en del av en sånn diskusjon, både

offentlige og private. Det handler om å behandle elever og skoler likt, for det er dårlig balanse i at fylkestingenes eneste mulighet er å redusere de offentlige skoleplassene og legge ned de offentlige skolene, i en situasjon der det totale elevtallet har endret seg eller synker.

Arbeiderpartiet ønsker ikke med dette å skape unødvendig uforutsigbarhet for elevene i de private skolene. Dette slår vi også tydelig fast i merknadene i saken. Arbeiderpartiet har stor tillit til at statsråd Røe Isaksen ivaretar dette på en god måte dersom det mot formodning skulle bli vedtatt. Det er ikke vår intensjon at fylkespolitikere skal kunne redusere antallet private skoleplasser etter eget forogdtbefinnende, uten at det er satt inn i en helhet eller et system. Det må være klare retningslinjer på når og hvordan slike prosesser kan foregå.

Det fremmes også andre forslag i dokumentet som vi støtter. Det ene handler om å gjennomgå lovverket for å sikre intensjonen om at all statsstøtte til private skoler og høyskoler kommer elever til gode. Vi ser av tilsynet i 2015 at det er mange skoler som over tid har større og mindre avvik i regnskap, også når det gjelder bruk av statstilskudd. Innstrammingene vi var med på å vedta i 2014, vil forhåpentligvis hjelpe noe, men det betyr ikke at det ikke er behov for å se på regelverket på nytt, og at det er tilstrekkelig. Det er særlig – som statsråden selv erkjenner – behov for å se på regelverket knyttet til de private høyskolene. Vi har alle Westerdals-saken friskt i minne.

Det fremmes også forslag om å utrede hvorvidt de private skolene skal være selveide stiftelser. For oss henger tingene litt sammen, det å sørge for at statstilskuddet brukes på det det skal, og å hindre skatteplanlegging og kreativ budsjettering gjennom datterselskaper. Danmark har lenge hatt en slik modell, og Arbeiderpartiet mener det kunne vært interessant med en grundig utredning om dette er en modell som også kunne fungert i Norge.

Jeg vil med dette ta opp de forslag som Arbeiderpartiet er med på i denne saken.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kristin Vinje (H) [12:35:33]: Bakgrunnen for dette forslaget synes å være et ønske om å forsikre seg om at offentlige midler som blir bevilget til privat skoledrift, skal komme elevene til gode. Slik sett er forslaget helt i tråd med den politikken som føres av Høyre og Fremskrittspartiet i regjeringen. Konsekvensene av forslaget, derimot, synes ikke å være rimelig, sett ut fra vårt ønske om å gi elever og studenter reell mulighet til å velge andre alternativer enn det stat og kommune til enhver tid kan tilby.

Friskolene utgjør en liten, men viktig del av skoletilbudet i Norge. På samme måte tilbyr private høyskoler viktige utdanningstilbud som bidrar til at vi får kandidater med verdifull kompetanse i vårt samfunn.

For et år siden ble friskoleloven endret gjennom vedtak her på Stortinget. Da fikk vi en liten utvidelse av loven, som videreførte prinsippet om at vi skulle beholde en godkjenningsordning med krav til særskilte formål. Samtidig ble det vedtatt at også videregående opplæring

i yrkesfaglige utdanningsprogrammer og skoler med særskilt profil skulle godkjennes. Det ble fastsatt at godkjenningen fortsatt skal gis etter en skjønnsmessig vurdering, og det skal ikke gis godkjenning dersom dette har negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet.

I forbindelse med denne lovendringen ble det foretatt en grundig gjennomgang av regelverket for friskoler, der forbudet mot å ta ut utbytte ble understreket og presisert, bl.a. ved å innføre nye krav til innsyn og økt dokumentasjonsplikt.

I den nye friskoleloven ble det også presisert at kommunens eller fylkeskommunens syn på hvordan et nytt privat skoletilbud ville påvirke det offentlige tilbudet, skulle videreføres. Hvis man nå skulle lovfeste at man kan redusere antall godkjente private elevplasser i en kommune, som SV tar til orde for, vil det være å gripe urimelig inn i friskolenes rettsstilling, og det vil redusere elevenes mulighet til å kunne velge å gå på en annen skole.

For Høyre er det viktig å ivareta elevenes og studentenes muligheter. Da må man skape forutsigbare rammer for dem som driver utdanningstilbudet. Jeg mener at friskoleloven, med de endringene som ble vedtatt for et år siden, er godt egnet til å sikre at statstilskuddet kommer elevene til gode. Vi ser at det gjennomføres tilsyn og kontroll som avslører når aktører forsøker å berike seg på statstilskudd, i strid med loven. Det er viktig at myndighetene utvikler gode rutiner som bidrar til å hindre juks og bedrag, men jeg kan ikke se at det er behov for lovendringer for å sikre dette. Nå dreier det seg om å sørge for at den loven vi har, blir godt fulgt opp.

Når det gjelder private høyskoler, er det også viktig å ha et regelverk som sikrer at statstilskuddet brukes i tråd med hensikten, altså til studentenes beste. Derfor er det bra at regjeringen har fulgt opp den ekspertgruppen som leverte sin rapport for en tid siden. Med bakgrunn i anbefalingene fra dette arbeidet er det nå i prosess i regjeringen. Vi ser frem til de forslagene fra regjeringen som nå er på høring – og som vi får til behandling her på Stortinget – som dreier seg om forbedringer i lovverket som skal sikre at offentlige tilskudd blir brukt i tråd med regelverket.

Jeg kan heller ikke se noen grunn til å innskrenke regelverket, slik at kun én organisasjonsform skal være mulig for friskoler og private høyskoler. I rapporten fra Andreassen-utvalget, ekspertutvalget som har gått igjennom lovverket for private høyskoler, pekes det på at både stiftelser og aksjeselskaper er egnede organisasjonsformer, der det vil være mulig å føre tilsyn og kontroll med at statstilskuddet brukes til det det er ment å brukes til. Disse anbefalingene kommer vi tilbake til her i Stortinget når vi får en ny lov til behandling.

Regjeringen ligger foran SV i arbeidet med å sikre at statlig tilskudd til friskoler og private høyskoler går til formålet, at det kommer elevene og studentene til gode. Friskoleloven ble endret i fjor, med betydelig innskjerping av regelverket. Det forslaget til endringer i universitets- og høyskoleloven som regjeringen har på høring, innebærer også at vi får flere tiltak knyttet til kontroll og tilsyn for å sørge for at midlene kommer studentene og elevene til gode.

Høyre ser derfor ingen grunn til å slutte seg til forsla-

gene fra SV. Det er allerede gjort mye, og flere tiltak er i anmarsj.

Anders Tyvand (KrF) [12:40:04]: Private skoler og høyskoler er en viktig del av norsk utdanningssektor og utgjør et viktig supplement til det offentlige skoletilbudet.

De offentlig finansierte friskolene er viktige fordi de bidrar til å oppfylle foreldre retten, altså foreldrenes rett til å velge en utdanning for sine barn som er i tråd med egen religiøs, moralsk og filosofisk overbevisning. Det er en rettighet som Norge har forpliktet seg til gjennom internasjonale konvensjoner.

De private høyskolene bidrar til å skape en bredde og et mangfold i studietilbudet som er verdifullt for kunnskapsnasjonen Norge. Noen av de private institusjonene er også spydspisser innenfor sine fagfelt.

Kristelig Folkeparti har alltid vært en forkjemper for de private alternativene. Vi ønsker oss en politikk der vi legger til rette for friskolene og de private utdanningsinstitusjonene, og vi ønsker å gi dem levelige og ikke minst forutsigbare rammevilkår. Men Kristelig Folkeparti har aldri vært for et frislipp i friskolelovgivningen. Vi har vært ganske restriktive når det gjelder spørsmålet om kommersiell skoledrift, og vi har vært tydelige på at de skolene som mottar offentlige tilskudd, bør være skoler som utgjør et reelt alternativ til de offentlige skolene, også innholdsmessig.

Derfor var det viktig for Kristelig Folkeparti da regjeringen ville liberalisere friskoleloven – og i praksis åpne for et frislipp – å holde igjen og bevare mest mulig av tenkningen som lå til grunn for det friskoleforliket som vi hadde med de rød-grønne partiene. Det klarte vi. Jeg vil berømme kunnskapsministeren for å ha vektlagt nettopp forutsigbarheten for sektoren da han valgte å inngå et forlik med Kristelig Folkeparti i den saken, selv om regjeringen i utgangspunktet hadde flertall i Stortinget for en vesentlig liberalisering, med støtte fra Venstre.

Vi har fremdeles en formålsstyrt friskolelov. Det er ikke fritt fram for å starte private skoler og kreve tilskudd fra stat eller kommune, og de private alternativene må utgjøre reelle alternativer til de offentlige skolene.

Jeg er ikke sikker på om forslagsstillerne fra SV har tenkt så mye på forutsigbarheten for friskolene, når de nå foreslår at det skal være mulig å stenge ned friskoler eller å redusere elevtallet på allerede godkjente skoler, av hensyn til den offentlige skolen. Det ville skapt stor uforutsigbarhet for skolene og ikke minst for elevene. Det ligger allerede inne i loven at man kan si nei til godkjenning av en friskole dersom etableringen vil få negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet – og det er nok fornuftig – men jeg mener det er å gå for langt å gi mulighet til å stenge ned skoler som allerede er godkjent. Jeg er også redd for at dersom dette mot formodning skulle bli vedtatt, kan vi risikere å se at det er den politiske fargen på kommunestyret på stedet som vil avgjøre friskolenes framtid.

Når det gjelder forslaget om å gjennomgå lovverket for å sikre at penger som gis i form av offentlige tilskudd til private skoler og høyskoler, kommer studentene til gode, mener jeg at forslagsstillerne er inne på noe viktig. Når det

gjelder friskolene, er det allerede godt ivaretatt gjennom de endringene som ble gjort i friskoleloven. Og når det gjelder de private høyskolene, er det også der allerede ting på gang. Andreassen-utvalget har lagt fram sin rapport og kommet med en rekke gode forslag og innspill som det er verdt å se nærmere på. Det har kunnskapsministeren lovet at han skal gjøre, og at denne rapporten vil bli fulgt opp.

Både spørsmålet om prinsippet om at elevbetaling og statstilskudd skal komme studentene til gode, og spørsmålet om krav til organisasjonsform vil Stortinget få god anledning til å ta en grundig debatt om når denne saken kommer til Stortinget.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:44:38]: Først en takk til forslagsstillerne fra SV for å ha tatt opp denne viktige saken, dvs. disse viktige temaene som knytter seg til endringer i privatskoleloven.

La meg slå fast følgende: Senterpartiet forsvarer foreldre retten, altså foreldrenes rett til å velge alternativ opplæring for sine unger utover det som den offentlige skolen tilbyr. Når det er sagt, innebærer det store forpliktelser å drive en privatskole med statsstøtte, og nettopp derfor skal det ikke være en kilde til personlig økonomisk vinning.

Som kjent har det de senere årene dessverre vært en rekke saker der private skoler har utfordret regelverket. Disse skolene har måttet betale tilbake statstilskudd etter at tilsynet avdekket at skoleeierne på ulike måter har tatt ut fortjeneste i strid med loven. To videregående skoler i John Bauer-konsernet måtte f.eks. tilbakebetale 7,3 mill. kr til Utdanningsdirektoratet i 2009, og problemstillingen er den samme for private høyskoler. Høsten 2015 avslørte Dagens Næringsliv hvordan Anthon B. Nilsen hentet ut over 100 mill. kr fra sine statsstøttede privatskoler, deriblant høgskolen Westerdals, til tross for forbudet mot utbytte. Av medieoppslag og statsrådets redegjørelse tidligere i vår kjenner vi til at Kunnskapsdepartementet til slutt måtte ta tak i saken og gikk til det skrittet å anmelde Westerdals. I mai ble skolen siktet av Økokrim.

Dette viser dessverre at til tross for gode intensjoner og strenge regler forsøker enkelte private eiere av videregående skoler og høyskoler å omgå loven og hente ut privat profitt, enten gjennom kompliserte selskapsstrukturer og transaksjoner, kunstig høy husleie eller andre krumspring. Vi får tro at en ny privatskolelov bidrar til at så ikke skjer mer, men regelverk er jo sjelden helt vannrette.

Slike lovbrudd er ikke bare et ran av elevenes eller studentenes penger. De er også et ran av pengene som fellesskapet setter av til utdanning. I tillegg tvinges det offentlige til å sette av store summer til tilsyn og kontroll.

Senterpartiet støtter derfor forslaget om å vurdere andre lands lovgivning på dette området. I representantforslaget vises det til lovgivningen i Danmark, der det kreves at alle private skoler som mottar statstilskudd, skal være organisert som sjøleierende stiftelser. Den danske loven åpner også for at statstilskuddet til en skole skal kunne trekkes tilbake hvis det ikke er tilstrekkelig sannsynliggjort at skolen er uavhengig av andre selskaper.

Senterpartiet mener en sår utredning om lovendring

og eierform også bør inneholde en vurdering av private skoler som er organisert som samvirkeforetak.

Det andre viktige momentet i denne saken er forslaget om å regne private videregående skoler inn i en fylkeskommunal skolebruksplan – jeg ber dere legge merke til ordet «skolebruksplan» – dette for å forsøke å sikre en forutsigbarhet i skoletilbudet, både for fylkeskommunen som ansvarlig myndighet i arbeidet med å dimensjonere tilbudet, for elevene som skal gå der, og også for de private skolene. Det kan ikke være sånn som vi nå opplever enkelte steder, at de offentlige skolene må redusere og legges ned, mens de private kan opprettholdes uansett hvordan resten av verden ser ut.

Senterpartiet mener lovverket må sikre at alle elever skal ha et forsvarlig tilbud uansett hvor de er bosatt. Det sier seg sjøl at det i områder med et lavt elevgrunnlag vil være vanskeligere å opprettholde bredde i programtilbudet på videregående nivå, særlig i utkantstrøkene. Vi har også disse erfaringene fra Oppland, der skoler som ligger utenfor byene Lillehammer og Gjøvik, strever med dette. Det er viktig at tilbudet ved distriktsskolene ikke blir så smalt at elevene i realiteten presses til å søke seg bort fra distriktsskolene og inn til byene. Det er starten på en negativ spiral for det totale skoletilbudet.

Derfor er dimensjonering av tilbudet fra fylkeskommunens side så viktig, og derfor er det så viktig at de private videregående skolene også må ses i sammenheng med det øvrige tilbudet. Det blir korttenkt og ensidig å bygge ut i byene fordi søkningen er god. Det har en konsekvens for tilbudet flere mil unna. Det igjen handler om lærlingsplasser senere og om elevenes mulighet til å fullføre utdanningen de har begynt på. Derfor mener vi i Senterpartiet at private skoler bør inngå i en skolebruksplan. Jeg tror vi har litt forskjellige meninger om dette fordi vi kommer fra forskjellige områder i landet og har litt ulik erfaring. Noen av oss som kommer fra de store fylkene med veldig store geografiske områder, har kanskje andre erfaringer enn de representantene som kommer fra små og oversiktlige fylker.

Audun Lysbakken (SV) [12:49:59]: Selv om det ikke er flertall for de forslagene som er fremmet av SV i dette representantforslaget, kommer det fram noe som er veldig viktig, nemlig at det er en rød-grønn enighet om en annen kurs. Det synes jeg er gledelig. Det viser at det kan komme viktige endringer etter valget neste år. Jeg vil også understreke at jeg mener intensjonene i dette og den politiske hovedlinjen i de forslagene som er lagt fram, også er helt i tråd med ånden i det forliket de rød-grønne partiene inngikk med Kristelig Folkeparti i forrige periode. Her er ikke målet å hindre private alternativer til den offentlige skolen – det er vi tvert imot for – men å hindre snikkommersialisering og å hindre at private skoler fører til dramatiske uønskede endringer i den offentlige skolestrukturen som f.eks. kan gjøre at det blir dårligere yrkesfaglig tilbud i en del fylker, eller at distriktsskoler legges ned. Det er en type justeringer i regelverket jeg tror er viktig for at vi nettopp skal kunne få det å ha noen private alternativer og supplementert til å fungere på en

bedre og best mulig måte for den norske videregående skolen.

La meg først konsentrere meg om dette med tilskudd og fortjeneste. Private videregående skoler og høyskoler som mottar statstilskudd, har ikke adgang til å hente ut profitt. Likevel har det de senere årene vært en rekke saker der slike skoler har måttet betale tilbake statstilskudd. Til tross for strenge og klare regler makter noen eiere av videregående skoler og høyskoler tilsynelatende å hente ut penger gjennom bl.a. kompliserte selskapsstrukturer.

Det å avdekke denne typen lovbrudd krever store offentlige utgifter til tilsyn og kontroll. Utdanningsdirektoratet måtte f.eks. bruke syv årsverk samt om lag 850 000 kr i ekstern bistand for å avdekke og kreve inn de 12,5 mill. kr som Akademiet måtte betale tilbake. Klassekampen avdekket i fjor at bare 5 av 315 privatskoler ble kontrollert for om de kunne ha misbrukt statsstøtten. Av disse fem fikk tre krav om tilbakebetaling.

Så vet vi også fra andre land at det er en fare for at kompliserte eierstrukturer følges av omfattende skatteplanlegging. Den våren vi har hatt, med Panama Papers og avsløringene rundt skatteparadis, er også en grunn til at vi bør stramme inn og rydde opp i vårt lovverk. Vi vet fra Sverige at veldig mange av de store kommersielle private aktørene som er involvert i velferd og skole der, har forgreninger til skatteparadis, og at skattepenger havner i skatteparadis. Så selv med et utbytteforbud, slik vi har i Norge, er vi ikke fri for risiko for at penger havner et annet sted enn der de skal havne.

Vårt utgangspunkt er at hver eneste krone vi bevilger til skole, skal gå til skole, at hver eneste krone vi bevilger, skal komme elevene til gode. Hvis vi har mistanke om at systemet vårt i dag ikke kan garantere oss at det er sånn, må vi gjøre noe for å endre det.

I Danmark har de ikke disse skandalene som vi har hatt. En avgjørende grunn til det er at de krever at private skoler må organiseres som selveiende stiftelser. Jeg synes det er interessant å se at den borgerlige regjeringen i Danmark synes det er et veldig godt system, mens den borgerlige opposisjonen i Norge synes det ville være en urimelig behandling av privatskoler. Jeg vil anbefale – det er ikke så ofte jeg gjør det – en god dialog med den danske høyresiden om dette spørsmålet framover.

Vi mener det ville være bra å få en mer enhetlig form for organisering av private videregående skoler og høyskoler i Norge. Det kan skje enten gjennom en stiftelsesmodell, som i Danmark, eller gjennom samvirkeforetak, der vi har et godt og fungerende lovverk i Norge.

Jeg kommer tilbake til den andre delen av forslaget, det som er knyttet til situasjonen ute i fylkene, i et annet innlegg.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:54:54]: Friskoler utgjør en liten, men viktig del av det samlede opplærings tilbudet i Norge. Friskolene gir elevene og foreldrene mulighet til å velge alternative skoler og bidrar med økt mangfold i det nasjonale tilbudet og mer læring mellom skoler. En lovendring som gir anledning til å redusere maksimalt elevtall i godkjente friskoler, slik forslagsstillerne ber om,

vil være en urimelig inngripen i friskolenes rettsstilling og dessuten sette til side elevenes ønske om å gå på en alternativ skole.

Private høyskoler spiller på samme måte som friskolene en viktig rolle i det norske utdanningssystemet. De private aktørene bidrar til å utdanne kandidater og til å utvikle kompetanse med stor betydning for samfunns- og arbeidsliv.

Det store flertallet av friskoler og private høyskoler i Norge er profesjonelle og solide aktører som er opptatt av å gi opplæring og utdanning av god kvalitet. De fleste private aktører ønsker å drive sin virksomhet innenfor regelverket, og de er opptatt av å gi elevene og studentene det de har krav på.

Jeg er opptatt av at statlige midler skal brukes til det formålet de er bevilget til. Friskoler og private høyskoler som får nasjonal godkjenning og tilskudd fra staten for å drive sin virksomhet, skal gjøre dette innenfor de rammene vi oppstiller, og på de vilkårene som lovgivningen fastsetter. Det er et sentralt krav i både friskoleloven og universitets- og høyskoleloven at statlige tilskudd skal komme elevene og studentene til gode. Kravet om at statlige tilskudd skal komme elevene til gode, har vært en del av regelverket siden den første loven om private skoler kom i 1970. Siden den gang har vilkårene blitt presisert og utbygd både gjennom regelverket og gjennom forvaltningspraksis.

I Prop. 84 L for 2014–2015 foretok departementet en grundig gjennomgang av eksisterende regelverk for friskoler, bl.a. for å vurdere om regelverket i tilstrekkelig grad sikret lovens intensjon om at tilskudd skal komme elevene til gode. Gjennomgangen førte til at sentrale prinsipper fra forvaltningspraksis ble nedfelt i lov, og Stortinget vedtok flere innstramninger i juni 2015 i ny friskolelov. Forbudet mot å ta ut utbytte ble understreket og presisert, og flere virkemidler som har til formål å sikre at tilskuddet kommer elevene til gode, ble innført.

Forslagsstillerne viser til den nylig avsatte dommen i Akademiet-saken. Gjennom kontroll- og tilsynsvirksomhet har Utdanningsdirektoratets tilsynsenhet avdekket at midler var disponert i strid med kravet om at disse skal komme elevene til gode – en vurdering som Kunnskapsdepartementet delte. I tingretten vant Kunnskapsdepartementet frem med sin sak. Jeg mener dette illustrerer at vi har et tilstrekkelig tydelig regelverk, at vi har en kontroll- og tilsynsfunksjon som fungerer, og at regelbrudd avdekkes.

Det er min vurdering at dagens regelverk, med de endringene som ble vedtatt at Stortinget i juni 2015 på friskoleområdet, er godt egnet til å sikre at statlige tilskudd kommer elevene til gode. Samtidig må man hele tiden løpende vurdere om det er behov for nye regelendringer for å sikre dette.

Forslagsstillerne mener et krav om at friskoler skal drives som selveiende stiftelser etter modell av den danske loven, vil bidra til å sikre at tilskuddet blir brukt i tråd med loven i større grad enn i dag. Det er jeg uenig i. Stiftelsesformen vil riktignok forhindre ordinære utdelinger av overskudd til eiere, da stiftelser er eierløse virksomheter, men stiftelsesformen vil ikke løse det som er den største faktiske risikoen, nemlig at statstilskudd brukes til andre for-

mål enn til skolevirksomhet, og at midlene indirekte tas ut gjennom handel med nærstående. Jeg mener derfor at et krav om stiftelsesform innebærer en innskrenkning av organisasjonsfriheten som ikke står i forhold til det som oppnås.

Private høyskoler er også underlagt krav om at statlige tilskudd skal komme studentene til gode. Regelverket i universitets- og høyskoleloven er ikke like godt utbygd som i friskoleloven, men inneholder allikevel sentrale reguleringer om utdelingsforbud og krav til handel med nærstående. I departementets tilskuddsbrev stilles det mer spesifikke krav til bruk av midlene, regnskap og dokumentasjon.

Som nevnt er hovedinntrykket at de aller fleste aktører driver redelig og godt. Samtidig er det ingen tvil om at kontrollen med denne delen av utdanningssektoren har vært for dårlig i mange år. Det er en svakhet som har gått over flere regjeringsperioder og mange kunnskapsministre. Høsten 2013 ble det nedsatt en ekspertgruppe for å utrede og foreslå nye reguleringer knyttet til denne delen av sektoren, altså høyere utdanning. Jeg valgte å videreføre dette arbeidet, og ekspertgruppen leverte sin rapport til meg for i overkant av ett år siden. Rapporten har vært på høring, og den 12. mai ble forslag til nye reguleringer sendt på offentlig høring. Jeg har foreslått reguleringer som presiserer og tydeliggjør at det er et utdelingsforbud for private høyskoler som mottar statlige tilskudd. Jeg foreslår i tillegg en rekke dokumentasjonskrav og krav til regnskap, i tillegg til reguleringer av tilsyn og sanksjoner, for å nevne noe. Vi har bl.a. sett hen til friskolelovens reguleringer på dette området. Et av forslagene som sendes ut, er at private høyskoler må drives enten som aksjeselskap eller som stiftelser. Det er lovregulerte organisasjonsformer som gir gode rammer for private høyere utdanningsinstitusjoner.

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:00:10]: De aller fleste privatskoletilbydere er skikkelige og seriøse, men av ti tilsyn i 2015 fikk fire tilbakebetalingskrav fordi tilskuddene ikke kom elevene til gode. I fire av de ti tilsynene ble det også avdekket at skolene drev med annen virksomhet enn vanlig, normal skoledrift. Tre skoler fikk varsel om tilbaketrekking av godkjenningen. Det er få av mange, men på den annen side er det mange av få kontrollerte. I tillegg leser vi av tilsynsrapporten fra 2015 at Utdanningsdirektoratet, Udir, ikke har kapasitet til å føre tilsyn med skoler som de antar har en særlig risiko for regelbrudd.

Med alt dette som bakteppe: Mener statsråden virkelig at dagens regelverk, og ikke minst tilsynsregimet, er godt nok for å forhindre framtidige regelbrudd?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:01:10]: Tilsynsregimet er ikke laget slik at man kan garantere seg mot fremtidige regelbrudd. Da ville man måtte ha et tilsynsregime som var enormt stort, enormt kostnadskreven-

og basert på mistillit til private skoler eller friskoler. Det ønsker jeg ikke.

Utdanningsdirektoratet har gjennom regjeringens budsjetter fått tilført ekstra midler øremerket til tilsyn med friskolene. Lovverket ble innskjerpet av samarbeidspartiene da vi vedtok ny friskolelov, bl.a. slik at Utdanningsdirektoratet skulle ha større mulighet til å gå inn og kreve bekrefteelse eller dokumentasjon fra skolene på at transaksjoner med nærstående faktisk skjedd til markedspris, som er et av de store problemene hvis man ønsker å overføre eller ta ut deler av det statlige tilskuddet.

Min vurdering er at det systemet vi har i dag, er godt, at regelverket er godt, og at tilsynsmyndigheten fungerer godt. Så må jeg også nevne at Utdanningsdirektoratet driver langt flere tilsyn enn det som nevnes her, men det er da konkrete tilsyn knyttet til økonomi.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:02:17]: Det er bare å erkjenne at statsråden mener at regelverket ikke bare er godt, han sier også at det er godt nok. Det er Arbeiderpartiet uenig i.

Men vi må også en tur over til Bergen. 17 pst. av elevene i den videregående skolen i Hordaland går på en privatskole. Det er et overskudd nå på 1 000 elevplasser i fylket, og fylket går glipp av nærmere 100 mill. kr i statlige overføringer. Offentlige skoler legges ned, og elever mister sine skoletilbud.

En forelder uttalte til BA før jul at han var redd for at barna ville få et dårligere skoletilbud, og at det offentlige tilbudet ville få det enda trangere økonomisk og dermed føre til enda flere nedleggelsler.

Situasjonen er den samme i Agder, hvor det uttrykkes bekymring spesielt for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Mitt spørsmål blir: Mener statsråden at dette er gode eksempler og heldige organiseringer av skoletilbudet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:03:16]: Diskusjonen om skolestruktur er ikke unik for Hordaland, jeg tror den foregår i nesten absolutt alle fylker i Norge, det vet jo også representanten fra den tiden han var aktiv i Telemark fylkeskommune. Der er det ikke fryktelig mange private videregående skoler, men det er like fullt sånn at det med jevne mellomrom kommer forslag om å legge ned offentlige skoler – bare så det er sagt.

Jeg forstår argumentet fra fylkespolitikernes side om at når de må gå gjennom skolestrukturen, ville det vært lettere for dem hvis de kunne regulere friskolene opp og ned, eller kanskje til og med legge ned friskoler og ta dem inn i skolebruksplanen på den måten. Det ville ført til en total mangel på stabilitet og forutsigbarhet for disse friskolene. Det ville tatt vekk elevenes grunnlag for å kunne velge andre alternative tilbud utenfor det offentlige og på den måten også rokket ved foreldreretten. Det ville også rokket ved nettopp den enigheten som Arbeiderpartiet sier at de hadde med Kristelig Folkeparti i forrige periode, og som de i hvert fall frem til nå har sagt at de har satt høyt.

Audun Lysbakken (SV) [13:04:35]: Jeg vil også gjerne komme inn på situasjonen i mitt eget fylke, Hordaland, for statsråden bruker begrepet «urimelig inngripen» her om det som vi ønsker å gi fylkespolitikerne en mulighet til overfor private skoler. Men dette berører jo den mye tiljublete valgfriheten som statsråden ellers snakker veldig mye om. Det vi risikerer å få i Hordaland, er en situasjon der det er etablert så mange privatskoleplasser at muligheten til å tilby den bredden i ulike utdanningsløp som elevene i vårt fylke trenger, og muligheten til å opprettholde en geografisk bredde i tilbudet til ungdom i hele fylket blir alvorlig svekket. Det som er så håpløst for lokale folkevalgte, er at en så stor andel av privatskoleplassene som det vi nå har i Hordaland, skal være unntatt den diskusjonen, for det rammer jo elevenes valgfrihet, da blir resultatet mindre satsing på yrkesfag og distriktsskoler. Er det ikke en urimelig inngripen overfor elever i vårt fylke at statsråden nekter en mulighet for en sånn helhetsvurdering?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:05:50]: Jeg mener at dagens regelverk ivaretar dette på – i hvert fall alt i alt – en god måte. Dette er grunnen til at vi har et – for å være helt ærlig – innmari rigid byråkrati knyttet til friskoler både for godkjenning og hvis en skal utvide antallet elevplasser, og det er nettopp fordi vi forsøker å balansere hensynene. På den ene siden må fylket ha en viss oversikt, som betyr at en privat skole eller friskole ikke plutselig kan si at de har 150 ekstra søkere, og da utvider de antallet plasser. På den annen side ønsker vi supplementer til det offentlige. Vi ønsker at f.eks. livssynsskoler eller pedagogiske alternativer og nå også yrkesfagsskoler, hvis man har lyst til å starte det, skal få en mulighet til å starte opp.

Så må jeg også bare bemerke, selv om jeg ikke skal blande meg inn i diskusjonen i Hordaland fylke, at det nok er mange som sitter med et inntrykk av at i hvert fall de partiene som vant lokalvalget, på forhånd hadde sagt at de ikke skulle gjøre noe med skolestrukturen og ikke legge ned bestemte skoler. Når man da gjør det motsatte, er det klart at diskusjonene og reaksjonene blir ekstra sterke.

Audun Lysbakken (SV) [13:07:02]: Det som er utfordringen i Hordaland nå, er at fylkesrådmannen har lagt fram en skolebruksplan som viser behov for å nedskalere med 1 000 plasser. Dette skyldes bl.a. naturlige variasjoner i elevkullene. Det viser hvor urimelig statsrådens utgangspunkt er, for det regjeringen forutsetter, er at en del av skolestrukturen skal være hevet over diskusjonen om strukturendringer og totalt fredet når man går inn i en sånn diskusjon, mens en annen skal måtte ta hele belastningen. Jeg synes det er veldig rart at statsråden er så opptatt av noen skoleeieres frihet fra inngrep, mens andre, nemlig fylkeskommunene, skal måtte ta hele belastningen. Problemet her er at man i praksis gir evigvarende godkjenninger til private skoler, men ikke til offentlige. Vi må kunne ha et mer fleksibelt regelverk, som også når det gjelder private skoler, tar hensyn til svingninger i elevtallet. Hvorfor er det urimelig?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:08:07]: For det første – bare for å gjenta det – er det sånn at nettopp på grunn av det er dagens regelverk byråkratisk, for å si det forsiktig, for friskoler som setter elevtallene sine, må søke innen en gitt frist for å gi forutsigbarhet for fylkene. Dersom fylkene ved søknaden melder inn at dette vil ha negative konsekvenser for skolestrukturen, er det ikke avgjørende, men det er et tungtveiende argument mot at skolen skal få godkjenning, og dermed er det ivaretatt. Men i prinsippet er det slik at hvis vi skulle få det systemet som Audun Lysbakken ønsker, måtte fylkeskommunen hatt mulighet til å legge ned også friskoler. Det er den eneste logiske konsekvensen av det. Det er klart at da skisserer man for det første opp et helt annet friskolesystem enn det vi har i dag, men det vil også gå på tvers av en av de viktigste begrunnelsene for friskoler, nemlig at elever, uavhengig av hvor de bor i landet, som ønsker f.eks. et kristent alternativ til den offentlige skolen, skal få muligheten til det og få muligheten til det med statsstøtte.

Audun Lysbakken (SV) [13:09:12]: Jeg vil oppfordre statsråden til å studere nøye situasjonen i Bergen. Der er det sånn at mange av de private alternativene er opprettet for lang tid tilbake, da størrelsen på elevkullene var annerledes enn i dag, og mange av dem representerer ikke et pedagogisk eller trosmessig alternativ. Og det er jo kjernen i problemstillingen her, for hvis det ikke finnes noen sikkerhetsventil som gjør at også f.eks. private tilbydere av helt ordinær studiespesialiserende utdanning kan bli pålagt å nedskalere, vil hele belastningen bli lagt på det offentlige og da fort ramme bredden i skoletilbudet i et fylke. Derfor er fortsatt mitt spørsmål: Hva er rimelig i å gi de private skoleeierne så stor makt over hva slags studietilbud som skal finnes i et fylke?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:10:11]: Jeg forstår problemstillingen. Jeg mener at med den løsningen SV skisserer, hvis man skal følge den til sin logiske konsekvens, er det egentlig den eneste måten å gjøre det på. Det betyr at fylkeskommunen må ha rett til også å legge ned private videregående skoler eller pålegge dem å halvere antallet elevplasser, 70 pst. færre elevplasser, og da vil egentlig – for å være helt ærlig – det mest fornuftige være å si at da lar vi fylkene selv bestemme om de skal godkjenne eller ikke godkjenne friskoler. Det vil i så fall gå på bekostning av det vi mener – og som det i hvert fall frem til nå har vært enighet om – er en av de viktigste grunnene til å tillate supplement. Det har vært tverrpolitisk enighet om at man nettopp skal kunne velge alternativer til det offentlige, f.eks. en kristen videregående skole eller en skole med utgangspunkt i en livssynsminoritet.

Nå har ikke jeg oversikt over detaljene i Hordaland, siden jeg ikke er folkevalgt i Hordaland, men denne prosessen foregår i alle fylker i Norge, og har foregått over flere år i alle fylker i Norge, altså at man må se på skolestruktur.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [13:11:41]: Denne debatten handler ikke om om ein er for eller imot friskular eller privat-skular, eller kva ein kallar det, men om korleis forholdet mellom offentlege og private skular skal regulerast, om kva slags avtalar dei private som tilbyr opplæringstilbod, skal ha med det offentlege.

I dag er det slik at kommunane har motsegnrett når skular søker om å starta opp, eller når dei søker om å utvida. I lova heiter det at ein ikkje skal gi godkjenning dersom godkjenninga får negative konsekvensar for det offentlege skuletilbodet. – Så langt, så bra.

Statsråden seier her at regelverket samla sett er godt. I innstillinga står det i ein merknad frå Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre at det «vil være en urimelig inngripen i friskolenes rettsstilling» dersom forslaget frå SV skulle verta vedtatt – altså forslaget om å kunna redusera talet på private elevplassar i ein kommune eller fylkeskommune. Eg er heilt ueinig. Forslaget om at òg private skular må kunna vurderast i ein skulebruksplan, er berre rett og rimeleg. Dette er ikkje eit forslag om å ha ei «løpende vurdering», slik Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre skriv i innstillinga.

I skulebruksplanen for Hordaland fylkeskommune, som no er ute på høyring, er alle dei private vidaregåande skulane utelatne. I Bergen kommune utgjør dei vel omtrent 50 pst. av elevplassane. Det vert føreslått å leggja ned 1 000 plassar, og talet på skular skal reduserast frå 43 til 34. Det er utelukkande skular i distriktet som vert føreslått lagde ned som ein kompensasjon for den overetableringa av private skular som over tid har skjedd i Bergen kommune sentralt. Fylkeskommunen tapar mykje pengar, og dei er nøyde til å ta slike grep.

Eg forstår ikkje argumentet at dette skal vera så urimeleg for dei private. Ser ein korleis ein regulerer bruken av private på andre felt, f.eks. på helsefeltet, har jo dei private der meir kortvarige kontraktar enn det det her er snakk om, som i realiteten er ein livslang kontrakt når ein først har fått godkjenning og ikkje gjer noko ulovleg. Innanfor barnevernet er det fireårskontraktar, og innanfor rus og psykisk helse er det fire–seksårskontraktar, så det er veldig pussig at regjeringspartia her vernar dei som driv private skular, medan andre private tilbydarar innanfor det offentlege må regulerast på ein heilt annan måte. Så forslaget til SV er utruleg viktig, og det burde fått fleirtal med Kristeleg Folkeparti.

Audun Lysbakken (SV) [13:15:02]: Jeg ønsket å ta ordet for også å kommentere den delen av forslaget som representanten Toppe nå var inne på. Representanten Toppe redegjorde veldig godt for situasjonen i Hordaland. Vi er flere Hordalands-representanter til stede her nå, og jeg tror jeg kan si at det er tverrpolitisk bekymring for den situasjonen vi er i. Det er også en viktig del av grunnen til at SV fremmet dette forslaget.

Vi kan ikke akseptere at elevenes valgmuligheter skal innskrenkes på grunn av uviljen mot å stille de samme kravene til private skoler som man stiller til offentlige skoler, nemlig at tilbudet må tilpasses hvor mange elever det er

som trenger et utdanningsløp. Det er det helt enkle prinsippet vi ber om, og som gjelder, som Kjersti Toppe var inne på, for private tilbydere på alle andre områder hvor det offentlige kjøper tjenester fra det private eller gir det private penger for å utføre tjenester for det offentlige.

Jeg synes det er rart at valgfrihetsretorikken, som ellers er så viktig for høyresiden, ikke gjelder her. Det vi ser i Hordaland og i andre fylker, er jo at hvis en ikke kan gjøre noe med omfanget av private tilbud, har det noe å si for hva slags ulike utdanningsløp som tilbys. Det er sånn i dag at privatskoler i hovedsak tilbyr studiespesialiserende utdanningsprogram. Tre av fire elever på private videregående skoler er på et studieforberedende utdanningsprogram.

I Hordaland har man et overskudd, ifølge fylkesrådmannen, på over 1 000 elevplasser. Det vil jo med nødvendighet sette oss i en situasjon der faren er stor for at et overskudd av private elevplasser innenfor studiespesialisering gjør at fylkeskommunen sitter igjen med for lite penger til å finansiere yrkesfaglig opplæring og til å opprettholde skoler i distriktene. Det rammer elevers valgfrihet, og det er feil politikk hvis vi er opptatt at samfunnets kompetansebehov. Derfor er vårt forslag et veldig enkelt forslag.

Det handler ikke om å stikke kjepper i hjulene for dem som ønsker å tilby pedagogiske eller religiøst baserte alternativer, det handler om den rimelighet at alle tilbud skal vurderes i en situasjon hvor det må kuttes. Og så sier man: Hva med forutsigbarheten, da? Da er mitt svar: Hva med forutsigbarheten, da? For det må jo være de samme naturlige krav til alle, både offentlige og private skoleeiere, at hva slags mulighet man har til å gi et tilbud og få offentlig finansiering av det, avhenger av hvor mange ungdommer det er der ute som trenger det man tilbyr. Så enkelt er det. Det minner til og med om et lettfattelig markedsprinsipp, som det burde være enkelt for høyresiden å skrive under på.

Kent Gudmundsen (H) [13:18:25]: Det som fikk meg til å ta ordet her, er den litt fascinerende tilnærmingen man har til hvordan inntak til videregående opplæring rundt omkring i Norge foregår. Det er ikke sånn at kapasitet som vedtas når studiekatalogen legges ut søkbar, danner grunnlaget for hvor mange elever til enhver tid som hver eneste skole rundt omkring i et fylke får. Det har jeg selv, opptil flere ganger, opplevd å se utfordringer ved. I så måte er det alltid en konkurranse om elevene, som egentlig er kjernen i det vi diskuterer i dag.

Mange skoler, spesielt i Tromsø-området, der jeg bor, diskuterer kapasitet heftig og begeistret i desember når man skal ramme inn hvordan skoletilbudet skal være i Troms, og i Tromsø spesielt. Selv om mange skoler får tildelt ganske raus kapasitet når studiekatalogen legges ut søkbar, er det på ingen måte sikkert at det er verken søkingen for den saks skyld eller fasiten for hvilke tilbud som har livets rett etterpå, som kommer den 1. mars når vi er kjent med elevenes valg.

Da tenker jeg at prinsippet er egentlig tilsvarende for de private skolene nå under friskoleloven som vi har i dag. Selv om de har fått tildelt en kapasitet, er den enkelte elev faktisk nødt til å ta et ganske aktivt valg for i det hele

tatt å benytte seg av det tilbudet. For det første er det ikke 100 pst. dekket av staten, men 85 pst., noe som betyr at en skal være ganske bevisst på hvilket valg en tar fordi en må betale skolepenger for å benytte seg av det tilbudet. For det andre er det også et signal om at den offentlige skolen ikke har greid å levere det tilbudet som elevene ønsker og opplever som attraktivt. For elevene tar et bevisst valg når de tar sin utdanning med hensyn til det som kan møte dem senere i arbeidslivet og i videre utdanning. Da synes jeg at hvis vi først skal ta en debatt om dimensjonering av utdanningstilbud, og som jeg opplever at spesielt Lysbakken tar til orde for fra talerstolen, må vi ta med at det er problemstillinger knyttet til påbygging til studiespesialisering og studieforberedende fag som er en utfordring i dag. Vi ser at altfor mange elever som velger yrkesfag, egentlig hadde tenkt å ta studieforberedende utdanning, og det gjør man fordi man vet at det i neste omgang er nok kapasitet i den offentlige skolen for å ta påbygging. Det er der man finner den.

Jeg tror vi trygt kan konkludere med at kapasitet er ikke det som først og fremst er utfordringen i denne saken. Det er hva elevene søker. I så måte mener jeg at flertallet har en god innstilling i denne saken.

Ruth Grung (A) [13:21:43]: Denne saken handler først og fremst om ungdommene våre, at de får en mulighet til å få et reelt valg når det gjelder hvilke utdanningsløp og hvilken del av arbeidslivet eller høyere utdanning som de ønsker seg på sikt.

Den situasjonen vi har nå i Hordaland, gjør at industrifylket Hordaland er på vei til å trappe ned omtrent alt som finnes av yrkesfag, inklusiv Rubbestadnes, som var den skolen som ble anerkjent for å være den beste i hele landet. For det er faktisk ikke økonomi til å finansiere yrkeskoler – som er relativt dyrere – og det betyr at flere ungdommer i Hordaland må reise bort og bo på hybel for å velge utdanning, eller at de velger feil, noe som får konsekvenser for frafallsprosenten, som allerede er høy i hele landet, ikke spesielt i Hordaland. Det er en fortvilet situasjon Hordaland har kommet opp i. I forrige periode var det med én stemmes overvekt vi ga tilråding om at nye tilbud skulle etableres. Nå ser vi at de er bundet, både økonomisk og når det gjelder valg og utvikling i Hordaland, som har høy ledighet og tradisjon for industri. Vi trenger fortsatt ungdom som søker mot industri, og så er ikke skoleplassene her! Det har utrolig vide konsekvenser.

På vegne av Arbeiderpartiet og dem som sitter i komiteen for utdanning, er jeg utrolig glad for at SV gjennom dette forslaget fokuserer på noe som ikke er holdbart og ikke minst på at ungdom i hele landet, spesielt i distrikter – som vi har mye av i Hordaland – ikke får en reell valgmulighet.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [13:23:39]: Det kunne høres ut som om en debatt om dimensjonering var noe jeg hadde

funnet på fordi det hadde vært litt artig å ha. Men en debatt om dimensjonering er jo noe som er en beinhard realitet rundt om i fylkene fordi en må behandle og vedta skolebruksplaner, og fordi de offentlige skolene må dimensjonere skoletilbudet sitt. Det er den eneste ansvarlige måten å forvalte penger på. Problemstillingen her er jo bare at de eneste som ikke trenger å ta del i en diskusjon om dimensjonering, er de private skoleeierne, for de er fritatt. Da er utfordringen i Hordaland nå, som Høyre åpenbart ikke har et fnugg av bekymring for, at fordi yrkesfag er så mye dyrere – det koster ca. 20 000 kr mer per elev – enn studiespesialiserende, er det, når fylkeskommunen har dårlig økonomi, elevtallet går ned, og så mye penger er bundet opp i de private skolene, det yrkesfaglige tilbudet som rammes. Det burde bekymre Høyre. I stedet harselerer man med at noen vil ha en debatt om dimensjonering.

Trond Giske (A) [13:25:03] (komiteens leder): Denne debatten har et ganske alvorlig bakteppe, nemlig at over 40 000 unge under 25 år er uten jobb, og at 15 000 unge i hvert kull går ut av videregående skole uten fullført fagutdanning eller studieforbereidende – i en situasjon hvor de ufaglærte arbeidsplassene forsvinner i et rekordstort tempo. Derfor burde det egentlig være et felles mål for denne salen å sørge for at alle disse ungdommene får et godt tilbud der de bor. Statsråden viftet her i stad med et hefte som handler om tiltak for ungdom som sliter, og dette er en stor gruppe. Spørsmålet er: Blir det lettere eller vanskeligere når fylkeskommunen ikke lenger får muligheten til å dimensjonere det tilbudet totalt sett som de har?

Det er jo en grunn til at Troms fylkeskommune, som representanten Gudmundsen har sittet som ansvarlig for, ikke har innført et såkalt fritt skolevalg, fordi det er et grisgrendt fylke, man bor på mange plasser, og det er vanskelig for folk å få utdanning hvis ikke fylket kan styre hvor tilbudet skal være. Det er ganske god erfaring – eller dårlig, rettere sagt – men god empiri for at en omfattende privatisering gjorde at rådmenn rundt omkring i Norge satt i Clemets regjeringstid og planla hvilke offentlige skoler som skulle legges ned. Det var bare regjeringsskiftet i 2005 som stoppet dette.

Så skjuler statsråden seg bak livssynsskoler eller religiøse skoler eller alternativ pedagogikk. Det synes som om man har glemt at denne salen under hans tid har endret lovverket slik at man ikke trenger en slik begrunnelse for å opprette private videregående skoler – spesielt for yrkesfag, for der er det fritt fram for private skoler. Men det er ikke en likeverdighet man har innført. Man har innført en fortrinnsrett for de private skolene, for de skal være beskyttet mot de kuttene som kommer. Det må det offentlige ta i de offentlige skolene uten å kunne se det offentlige og private tilbudet i sammenheng. Jeg kan nesten ikke komme på en eneste offentlig innkjøpsordning eller en innkjøpssektor som er organisert etter det prinsippet, at hvis en først har gjort en avtale om innkjøp, står den nærmest til evig tid, uansett hvilket behov det offentlige har i årene som kommer. Det må kalles offentlig sløsing – jeg kan ikke skjønne noe annet – å bruke pengene på den måten.

Til slutt synes jeg vi kan slutte å bruke uttrykket «fritt

skolevalg». For hvem er det fritt skolevalg for? Det er selvfølgelig fritt skolevalg for dem som har karakterene eller i verste fall pengene, for å få det tilbudet de vil. Foreløpig har man holdt fast på betalingsgrensene, men ikke kall det fritt skolevalg. Kall det heller fortrinnsrett for dem som har de beste karakterene, og så får de andre ta det som blir igjen. Så verken storparten av elevene eller fylkespolitikkerne skal altså bestemme over dette.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [13:28:06]: I representantforslaget og fra talerstolen her nå blir det hevdet fra SVs side at lovverket står i veien for de folkevalgtes mulighet til å ta de valgene de mener er best for elevene i sitt fylke. La det være helt klart at fra Fremskrittspartiets side ser vi det ikke sånn at det er politikerne som kan og skal ta de beste valgene for elevene. Det er det elevene, eventuelt med hjelp av foreldrene eller andre nærstående, som gjør best selv. Frihet til å velge hvor man vil ha sin egen skolegang, mener Fremskrittspartiet skal være en grunnleggende rettighet for den enkelte eleven. Det er behovene til elevene som er det viktige, ikke behovene til politikerne.

De private skolene vil måtte gi et tilbud ut fra det elevene faktisk etterspør. Det vil aldri være reelt at de private skolene har masse elevplasser som ikke fylles opp. Det stopper seg selv. De må tilby kvalitet og de studieretningene som elevene ønsker å søke på og gå på. Det vil gi grunnlaget for at de faktisk kan drive en skole og gi tilbud som elevene ønsker å benytte seg av. Det viktigste av alt er at det er elevene som skal trives, og som skal søke og ønske å ta en utdanning der man skal legge til rette for det.

Til slutt har jeg lyst til å presisere litt rundt ordet «privatisering», som brukes. Det er ikke snakk om noen privatisering, da det faktisk er det offentlige som skal betale den skoleplassen man eventuelt ønsker, enten det er en privat skole eller en offentlig skole.

Kent Gudmundsen (H) [13:30:08]: Jeg hadde behov for å komme med noen ytterligere presiseringer, for jeg synes det kortsluttes i hele denne saken.

For det første hevdes det at dette går på bekostning av yrkesfag. Nå er det engang sånn at hvis en elev velger en friskole med studiespesialiserende tilbud, er det faktisk rimeligere, siden det fylkeskommunen blir trukket for, er rammen for en studiespesialiserende plass og ikke en yrkesfaglig plass. Så jeg greier ikke å se at de to tingene kan settes opp mot hverandre. Til syvende og sist handler det om at man ikke kan få betalt for en elev som ikke eksisterer.

Det er jo sånn at alle må dimensjonere. Både de offentlige og de godkjente friskolene må dimensjonere etter hvor mange elever som faktisk er tatt inn på skolen. Det er ikke noe urimelig i det. Det er ganske logisk, egentlig. Så jeg greier ikke å se hvordan man gjennom vedtatt kapasitet kan si at da har man på en måte en beskyttelse. Nei, man har ikke noen beskyttelse. Det vil faktisk være søkningen som avgjør hvorvidt man har et økonomisk grunnlag for å drifte innenfor den mulige kapasiteten man har fått tildelt som friskole. Derfor mener jeg at resonnementet til bl.a. Lysbakken svikter fullstendig, fordi han verken tar inn over

seg at studiespesialisering er et langt rimeligere tilbud enn yrkesfaglig utdanning, eller at elevene faktisk er nødt til å bli tatt inn på den skolen for at man i det hele tatt skal kunne motta støtte.

Jeg mener også helt klart at ja, man har fritt skolevalg i de aller, aller fleste fylkene i Norge, for selv de som ikke har fullstendig fritt skolevalg i et helt fylke, har ofte delt fylket sitt inn i skoleregioner. Det har de også gjort i Troms. Det er ikke sånn at det bare finnes én skole med studiespesialisering i Tromsø-regionen, eksempelvis. I så måte vil elevene selvfølgelig også fritt innenfor disse regionene kunne velge fritt mellom de utdanningsprogrammene som tilbys der.

Kjersti Toppe (Sp) [13:32:25]: Eg synest ærleg talt det er ganske utruleg å høyra på noko av det som vert sagt frå talarstolen her. Når representanten Kent Gudmundsen skal forklara samanhengane i det som skjer i Hordaland, vil eg be han om å ta seg ein tur til Hordaland og reisa litt rundt, høyra med fylkespolitikarane og setja seg inn i skulebruksplanen som ligg ute på nett og er på høyring. I den planen ligg det forslag om å leggja ned yrkesskular. Representanten Ruth Grung viste til Rubbestadnes yrkesskule, som vert føreslått lagd ned. Det er den skulen som i ein nasjonal rapport frå Kunnskapsdepartementet kom aller best ut av skular i landet. Fitjar skule på Stord vert lagd ned, og det same vert Austrheim. Det er utkantskulane som vert lagde ned. Da kan vi snakka om valfridom – om at dette skal regulerast nærmast som i ei rein marknadsregulering, og vidare at fylkeskommunen som skuleeigar ikkje skal bry seg og ikkje sjå på dette og gjera vedtak. Da kan ein forstå det slik at det ikkje er bruk for ein skulebruksplan i det heile.

Representanten Lill Harriet Sandaune hadde eit innlegg om at det her er snakk om elevane og ikkje politikarane sitt val, og at lovverket ikkje står i vegen for noko som helst. Men eg vil jo tru at både Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti er einige i at ei godkjenning ikkje skal givast dersom godkjenninga får negative konsekvensar for det offentlege tilbodet. Men dei synest altså det er heilt greitt at ein i det vidare forløpet ikkje skal ha verktoy som gjer at utviklinga av skuletilbodet får konsekvensar for det offentlege tilbodet på Rubbestadneset, på Fitjar og i Austrheim, fordi dei private som har fått ei godkjenning, skal ha godkjenning til evig tid dersom dei ikkje bryt lova, tar for mykje utbytte, for mykje betaling eller gjer andre ting som er direkte lovstridige.

Representantforslaget frå SV er endra frå det vart fremja, og det er ei veldig viktig endring, for no vert dette kopla mot ein skulebruksplan. Skulebruksplanen for Hordaland, som eg har med meg her, varer frå 2016 til 2030. Da å skriva i ein merknad at dette er «uforutsigbart» for dei private – eg vil jo tru at når private får ei slik godkjenning til ei sikker inntekt, så er det ikkje «uforutsigbart», det er svært føreseieleg, og ikkje minst er det rettferdig overfor elevane.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:35:37]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ingvild Kjerkol, Ruth Grung, Freddy de Ruiten, Tove Karoline Knutsen og Christian Tynning Bjørnø om gradvis innføring av én times fysisk aktivitet i skolen (Innst. 394 S (2015–2016), jf. Dokument 8:92 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Iselin Nybø (V) [13:36:41] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid gjennom denne saken. Det er fremmet to ulike mindretallsforslag i komiteen – et forslag som går ut på gradvis å innføre mer fysisk aktivitet i skolen, med mål om én times daglig fysisk aktivitet for alle elever, i alle deler av opplæringen, og et forslag om å innføre en ordning som sikrer elever på 1.–10. trinn minst én times fysisk aktivitet hver dag, innenfor rammene av dagens timetall.

Dette er en sak som har vært diskutert flere ganger de siste årene, sist i Dokument 8:59 S for 2013–2014. I forrige periode var dette tema hele fire ganger i ulike varianter. Dette er således ikke noen ny problemstilling for Stortinget.

Men det er et viktig tema. Ifølge Folkehelseinstituttet er 16 pst. av alle norske tredjeklassinger overvektige. Overvekt og fedme er en alvorlig utfordring for folkehelsen. Det er ingen som kan betvile at det er en sammenheng mellom fysisk aktivitet og god helse. Komiteen er også tydelig på at skolen spiller en viktig rolle i arbeidet med å utvikle holdninger og gode aktivitetsvaner og å jevne ut sosiale forskjeller i levevaner og helse. Fysisk aktivitet i barndommen legger grunnlag for mestring, trivsel og helse senere i livet.

Det er gode muligheter for fysisk aktivitet i skolen innenfor dagens rammer. Flere skoler i landet har vist at det er mulig å få til fysisk aktivitet hver dag uten at dette medfører store kostnader, og uten at det går ut over innsatsen i andre fag. Noen eksempler på dette er uteskole, en lengre pause midt på dagen, samarbeid med lokale idrettslag osv.

Komiteen har også merket seg Folkehelseinstituttets barnehelse rapport, hvor det bl.a. heter:

«Fysisk aktivitet i skoletiden kan bidra til å øke det fysiske aktivitetsnivået og kanskje også påvirke skoleprestasjonene i positiv retning.»

Dette er også et område hvor det skjer en del ting på forskningsfronten. Som en oppfølging av folkehelsemeldingen er man i ferd med å starte opp et forsøk på utvalgte

ungdomsskoler for å studere virkningene mer fysisk aktivitet og/eller kroppøving har på læring og helse. Komiteen imøteser også resultatene av den forskningskartleggingen som er foretatt av Norges idrettshøgskole, og som skal legges fram nå snart.

Så skal det også nevnes at de politiske partiene nå er i full gang med å utarbeide program for neste stortingsperiode. Man skal slett ikke se bort fra at dette er et tema som også kan dukke opp i den sammenheng.

For Venstres del har det vært avgjørende at det er satt i gang et prosjekt som det er naturlig å hente erfaringer fra, før man eventuelt iverksetter politiske vedtak om ytterligere tiltak. Vi er godt kjent med at det er vesentlige positive effekter knyttet til folkehelse, og at man kanskje også har læringsutbytte av økt fysisk aktivitet i skolen, men behandlingen tidligere her i Stortinget viser at det er stor usikkerhet ved valg av modell, ved konsekvensene for øvrige fag og om budsjettkonsekvensene. En gradvis innføring, som dette representantforslaget tar til orde for, er en forsiktig tilnærming. Men i en situasjon som den vi er i nå, der vi venter på mer kunnskap, mener vi at det er rett å vente på den, og det er det vi nå legger opp til.

Så vil jeg også legge til for Venstres del at i utgangspunktet mener vi at dette er et område der skolene ved skoleeier og skoleledelse bør ha mye å si når det kommer til hvordan fysisk aktivitet skal organiseres. Det finnes mange lokale muligheter for å realisere økt fysisk aktivitet uten at det rammes inn i nasjonale føringer på timetall, og det ser vi også mange eksempler på rundt om i landet.

Ruth Grung (A) [13:41:21]: Vi vet at regelmessig fysisk aktivitet er nødvendig for normal vekst og utvikling og god helse. Det er godt dokumentert at fysisk aktivitet har positiv effekt på psykisk helse, konsentrasjon og læring. Vi har alle opplevd barn som har utfordringer med å sitte stille, og den gleden de har av å løpe, hoppe og klatre og mestre nye ting.

Mennesker er skapt for bevegelse. Men det skjer noe når barn begynner på skolen. Allerede som 9-åringer er det kun to av tre som er i aktivitet i ca. en time per dag. Som 15-åringer er det kun halvparten som oppfyller minste anbefalte aktivitet på én time per dag, og jentene er mindre aktive enn guttene.

Mangel på aktivitet gjør oss syke. 80 pst. av nordmenn dør av kroniske livsstilssykdommer som diabetes, hjerte- og karsykdommer, kreft og kols. Fysisk aktivitet kan forebygge og redusere de negative effektene av helseutfordringene. For de fleste gir det økt livskvalitet. Ingenting er så godt for helsen som fysisk aktivitet. Å være aktiv har større effekt enn å slutte å røyke og det å spise sunt.

Skolen er en god arena for helsefremmende arbeid og skaper gode vaner med å stimulere til daglig fysisk aktivitet. Det vises i innstillingen til hvor mange ganger Stortinget har behandlet forslag om mer fysisk aktivitet for barn og unge, men det kommer stadig ny kunnskap og nye anbefalinger som dokumenterer at utviklingen går i feil retning.

Det er bred politisk enighet, som også saksordføreren var inne på, om betydningen av fysisk aktivitet. Uenighe-

ten går på hvordan og hvor raskt det skal innføres. Det å gå eller sykle til skolen og aktivitetstilbud i nærmiljøet er enkle og gjennomførbare tiltak dersom skole og foreldre samarbeider. I tillegg til at det gir daglig fysisk aktivitet, er samspillet på skoleveien med og utvikler sosiale ferdigheter.

Vi registrerer også i dag at når helseministeren legger fram sitt forslag om ungdomshelseplan, begynner han hele innlegget med hvor glad han er i å sykle, og en oppfordring til mer sykling. Tidligere nasjonal transportplan hadde en nasjonal målsetting om at 80 pst. av barn og unge skulle gå eller sykle til skolen, men det har vært en overraskende tung sak å kjempe for. Det er tydeligvis mer status å markere seg på en ny vei enn trygge skoleveier. I dag blir faktisk flere kjørt til skolen enn noen gang.

Jeg viser også til det Jan Åge Fjørtoft-ledede utvalget som regjeringen har satt ned om Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid. Utvalget kom med sin rapport 8. juni, og den tydeligste anbefalingen var å satse mer på bredde og fysisk aktivitet som når ut til alle. De anbefaler regjeringen å ta et mer samlet og helhetlig ansvar for å øke aktiviteten i samfunnet. De anbefaler faktisk å lovfeste 60 minutter daglig fysisk aktivitet for alle elever. De mener videre at skolen må ha kompetanse på fysisk fostring. Det gjelder utforming av både ute- og inneareal og tilrettelegging for lystbetont aktivitet som bygger grunnleggende ferdigheter.

Et eksempel er viten om at skjelettets fasthet og soliditet bygges opp i puberteten, og at hopping har svært positiv effekt på styrking av skjelettet. Derfor all honnør til Nasjonalforeningen for folkehelsen, som hvert år i april inviterer alle på 4.–7. trinn til hoppetaukonkurranse.

For Arbeiderpartiet er det viktig at barn får en blanding av organisert fysisk aktivitet og fri lek. Men for å få best effekt for alle barn må barnehager og skoler få økt kompetanse om fysisk fostring.

Når vi vet at helse er den faktoren som har størst effekt på sosial ulikhet, at fysisk aktivitet er det som påvirker helsen mest gjennom hele livet, at det er en tett sammenheng mellom inaktivitet og økende forekomst av livsstilssykdommer, og at regjeringen i sitt eget strategiutvalg for Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid, ledet av Fjørtoft, anbefaler lovfesting av én times fysisk aktivitet, hvorfor da vente på noen forsøkskommuner? Hvorfor ikke tørre å ha større ambisjoner med å gi alle barn en god start og gå for en mer offensiv innføring av én times fysisk aktivitet allerede i dag?

Hermed fremmer jeg det forslaget Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp det forslaget som hun refererte til.

Henrik Asheim (H) [13:46:03]: Jeg vil begynne med å takke saksordføreren for å ha lost denne saken trygt igjennom i komiteen og for godt samarbeid for å komme frem til en innstilling.

Dette er, som det har vært nevnt et par ganger, et tema som vi har diskutert mange ganger i komiteen. Det er ikke så rart. Det er viktig med god fysisk aktivitet, og det er vik-

tig med sunn ernæring. Det er viktig for oss alle, men det er kanskje særlig viktig for barn og unge. Vi ser en del bekymringsverdige utviklingstrekk, særlig at flere unge sitter mer stille, og at flere spiser usunt eller spiser uregelmessig.

Det er også, selv for meg som representant for Høyre, som ikke kommer til å gå inn for det forslaget Arbeiderpartiet i dag fremmer, innlysende at det å spise sunt og det å være i fysisk aktivitet også henger sammen med hvor godt man klarer å lære eller ta til seg informasjon. Det tror jeg alle kjenner enten fra skole eller fra arbeidsliv.

Så er det slik at skolens oppdrag først og fremst er å lære elevene våre de grunnleggende ferdighetene, i tillegg til at barna og ungdommene skal lære for forskjellige utdanningsretninger og legge grunnlaget for resten av livet. Noe av det som skolene sier til oss hver gang vi er ute for å snakke med dem, enten det er rektorer eller lærere eller andre yrkesgrupper som jobber i skolen, er at vi kan ikke være alt for alle. Det er ikke gitt at alle samfunnsproblemer kan løses ved å øke timetallet eller innføre et nytt fag eller lovfeste en ny rettighet inn i skolehverdagen.

Norge er i tillegg et stort land med veldig forskjellige skoler. Vi har noen svært små skoler, og vi har noen veldig store skoler i de store byene. Det er ikke sikkert at det å tilrettelegge for én times fysisk aktivitet vil være like enkelt på alle skolene. På noen skoler vil man ha en skog rett utenfor skolegården, andre har skolegården midt i sentrum av en by, og det er flere tusen elever som går der.

Forslaget innebærer altså at man skal innføre én times fysisk aktivitet gradvis i skolen. Og som en liten visitt til representanten Ruth Grung, som var offensiv på vegne av Arbeiderpartiet i denne saken: Vel, det var ikke slik at vi så noe til dette da Arbeiderpartiet hadde ansvaret for å styre landet. Men enda viktigere: Det er ikke slik at man bare kan foreslå dette i ord, det koster også penger. Det er ingen partier meg bekjent, i hvert fall ikke Arbeiderpartiet, som har budsjettet med kostnaden det vil innebære å innføre én times fysisk aktivitet. Jeg går ut fra at Arbeiderpartiet ser for seg at det på sikt skal være med faglærte gymlærere, og at det skal settes av tid til å forberede den undervisningen de skal ha hver dag. Kostnadsanslaget for et slikt forslag er 5,6 mrd. kr. Det betyr igjen at da er dette en prioriteringsdiskusjon: Er det det man skal budsjettere med? Hvordan kan man på den ene siden problematisere alle disse tingene, samtidig som jeg erkjente i starten av innlegget at jeg er enig i at fysisk aktivitet er viktig, og at vi må legge mer til rette for det?

Jeg tror at vi må – i likhet med det regjeringen også har lagt frem både i sin regjeringserklæring og i handling i samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet – jobbe med forskjellige måter å få mer fysisk aktivitet på. Vi har Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet i Bergen, som nå koordinerer de forskjellige tiltakene som gjøres innenfor den offentlige skolen. Her er det mange forskjellige måter å jobbe på, som jeg synes alle er spennende og ingen burde avvises. Da er det heller ikke gitt at den store løsningen er å bevilge godt oppunder 6 mrd. kr, for så å utvide timetallet, for så å ansette såpass mange faglærte.

For eksempel er det slik at frivilligheten kan være en

kjempeviktig aktør for å sørge for at flere barn og unge får mer fysisk aktivitet. Det er ingenting i veien for at det lokale fotballaget eller idrettslaget kan komme til storefri og være med der og arrangere turneringer og konkurranser for elevene.

Det går også fint an for skolene å si klart fra at det er ikke lov til å være inne i friminuttene, man skal være ute, og det skal være lærere som er ute og passer på elevene. De kan like godt også organisere en fotballkamp eller noe annet som engasjerer elevene.

Til slutt: Det er jo slik, som saksordføreren også påpekte, at det er to forskjellige mindretallsforslag. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har – helt riktig – påpekt at de ønsker at dette skal gjøres innenfor dagens timetall. Det er en tankegang som jeg tror jeg på vegne av Høyre kan si at vi også har langt mer sympati for, at dette kan gjøres nettopp innenfor den skolehverdagen man har. I tillegg til friminuttene kan også mye av undervisningen faktisk gjøres ute i naturen eller gjennom fysisk aktivitet på andre måter. Mitt poeng er at dette forslaget kan vi ikke gå for, simpelthen fordi det ikke er satt av penger til å gjennomføre det, men det er samtidig slik at det er mange måter å organisere det på. Barn og unges fysiske aktivitet og sunn mat henger veldig godt sammen med den læringen de oppnår.

Bente Thorsen (FrP) [13:51:17]: Først vil jeg takke saksordføreren for et godt samarbeid og en god gjennomgang av saken.

Fremskrittspartiet er glad for at behovet for mer fysisk aktivitet i skolen løftes i dette forslaget. Gym og fysisk aktivitet har til alle tider vært en viktig del av skolehverdagen, og det har gjennom de siste årene blitt foretatt omfattende forskning på hvordan læring og trening henger sammen, som tydelig viser det positive utbyttet som fysisk aktivitet gir på både kort og lang sikt. Dette er også grunnen til at Fremskrittspartiet tidligere har fremmet et eget forslag om fysisk aktivitet i skolen. Jeg synes det er verdt å merke seg at alle partier er opptatt av å sikre dette, selv om vi har ulike veier til målet.

I dag er 16 pst. av alle norske tredjeklassinger ifølge Folkehelseinstituttet overvektige, og overvekt og fedme blant barn og unge er en alvorlig utfordring for folkehelsen. Fysisk aktivitet bidrar til å fremme god helse og redusere risikoen for helseplager både i oppveksten og som voksen. Vi høster av det på lang sikt. En samlet komité mener at skolen er en viktig arena for tiltak for økt fysisk aktivitet blant barn i skolealder.

Fremskrittspartiet synes det er meget bekymringsfullt at helseplager knyttet til inaktivitet og fedme er sterkt økende. Dagens 15-åringer er mer stillesittende enn den gjennomsnittlige 70-åringen, og barn og unges tid brukt på fysisk aktivitet er drastisk redusert. Testresultater i kroppsøvningsfaget i skolen og i Forsvaret viser nedgang i den fysiske yteevnen for barn og ungdom. Sammenhengen mellom inaktivitet og dårlig helse er signifikant, og vi må faktisk ta ansvar for å gjøre noe med denne utviklingen.

Regjeringens politiske plattform ser på fysisk aktivitet som så viktig at det omtales i et eget punkt. Der sies det

at regjeringen vil legge til rette for at skolen sikrer daglig fysisk aktivitet for elevene.

Fremskrittspartiet vil også vise til at det er i ferd med å igangsettes et forsøk over tre år på et utvalg av ungdomsskoler for å studere virkningene av mer fysisk aktivitet og/eller kroppsoving på bl.a. læring og helse, og at dette forsøket skal avsluttes i 2018, med en delrapport sommeren 2017. Forsøket baseres på en forskningskartlegging som Norges idrettshøgskole leverer sommeren 2016.

For Fremskrittspartiet er det veldig viktig å understreke de mulighetene som skolene har i dag, innenfor den ordinære skoletiden. Kristelig Folkeparti og Senterpartiets forslag er det faktisk mulig å gjennomføre allerede i dag innenfor den ordinære skoletiden, men det avhenger av at skoleledelsen har fleksibilitet og gjennomføringsvilje, og at lærerne også er med på dette. Det er en viktig faktor for å få til økt fysisk aktivitet.

Som sagt er mange skoler allerede godt i gang med fysisk aktivitet. Et veldig godt eksempel på det er Tastaveden skole, som høsten 2013 satte i gang et prøveprosjekt for alle elevene på 8. trinn: FYSAK, fysisk aktivitet hver dag og studietid to dager i uken. For å få dette til har trinnet omorganisert skoledagen sin, slik at det ligger en økt med fysisk aktivitet for alle i 8. klasse fra kl. 10.25 til kl. 10.55 hver dag. Det er rett før spising, noe som gjør at lysten på lunsj er sterkere til stede enn den ellers ville vært.

Resultatene av dette forsøket er veldig gode: Elevene er positive, en ser at elevene får nye venner, klasse miljøet styrkes, læringsutbyttet økes, og helsen blir bedre. Det finnes enda flere gode eksempler på at det rundt i Skole-Norge er kreative og dyktige lærere som finner gode løsninger for fysisk aktivitet, og Fremskrittspartiet vil jobbe for at de ulike modellene for mer fysisk aktivitet blir mer kjent og mer utbredt. At dette er mulig å gjennomføre uten å øke de statlige utgiftene formidabelt, er også viktig å få fram.

Anders Tyvand (KrF) [13:56:13]: I desember 1965, for snart 51 år siden, skrev Trønder-Avisa om at fysisk fostring ikke lenger skulle være noe man bare snakket om i stortingsalen. Det var noe som også skulle etterleves i praksis. Det Trønder-Avisa skrev om da, var at Stortinget fikk sitt eget treningsrom ved at det ble satt inn treningsapparater i tilfluktsrommene nede i kjelleren. Det var kanskje noen som følte at de satt litt for mye stille i hverdagen, og kanskje var det noen som så at en for passiv og stillestående livsstil ikke var helt heldig verken for kropp eller sjel. Men det varierer nok litt i hvilken grad stortingsrepresentantene faktisk benytter seg av de flotte treningsmulighetene som vi har her på huset.

Men det er en ting som ikke har forandret seg, og det er at vi fortsatt snakker om betydningen av fysisk fostring her i stortingsalen. Og er det en ting vi har snakket om mange ganger de siste årene, er det at barn er for lite aktive, og at det er viktig å legge til rette for mer fysisk aktivitet i skolen. Flere av partiene har byttet på å fremme forslag om mer fysisk aktivitet i skolen, og den ene representanten etter den andre har gått opp hit på talerstolen for å fortelle hvor viktig det er at ungene får beveget seg nok mens de er på skolen. Men selv om alle synes det er fryktelig viktig,

klarer vi aldri å få flertall i Stortinget for at det skal legges til rette for minst én times fysisk aktivitet på skolen for alle barn, hver dag. Vi fortsetter å snakke om det, men vi velger gang på gang ikke å gjøre noe med det.

Det er et problem at barn i Norge, med unntak av de aller yngste, er for lite aktive. Det får konsekvenser. Det får konsekvenser for helse og for trivsel, og det er god grunn til å tro at det også får konsekvenser for barnas læring. Jeg tror nok det er mange som vil kjenne seg igjen i det at hvis man er litt mer i aktivitet og bruker kroppen litt, har det en effekt både på humør og på konsentrasjonsevne. Det gjelder nok ikke bare for politikere med lange møtedager. Det gjelder også for skolebarn med lange skoledager. Og siden representanten Torgeir Knag Fylkesnes fra SV ikke er i komiteen lenger, får jeg nesten si det han alltid pleide å si i disse debattene, nemlig at hjernen er ikke alene, hodet og kropp henger sammen.

Men det er ikke en ekstra gymtime hver dag vi trenger. Det vi trenger, er ganske enkelt en bevissthet i skolen om at man kan legge til rette for at elevene får rørt litt på seg og brukt kroppen i løpet av skoledagen. Det trengs nå som barna bruker mer tid på skolen enn noen gang før. Og vi vet at det går an. I Drammen har bystyret allerede innført én times daglig fysisk aktivitet for alle skoleelever, og erfaringene er gode.

I fjor besøkte jeg Danvik skole i Drammen sammen med Linda Helleland, som nå er kulturminister, og fikk se hvordan de har klart å innlemme fysisk aktivitet i skolehverdagen der. Mye av undervisningen var flyttet ut i skolegården. Elevene måtte løpe fra post til post for å løse matteoppgaver. De hadde ordstafetter der de også øvde på å lese, og de øvde på staving mens de hoppet tau, bokstav for bokstav. Naturfagtimene var ofte flyttet ut i naturen. Lærerne var litt skeptiske til å begynne med og lurte på om dette kom til å fungere i praksis. Men det har fungert, og resultatene har så langt vært gode. Det har ifølge lærerne jeg snakket med, gitt mer opplagte og mer motiverte elever. Det er i hvert fall ingen tvil om at det å aktivere elevene fysisk også vil ha positive helseeffekter på sikt.

Jeg håper at Stortinget nå endelig kan samle seg om et forslag om å sikre skolebarn mer fysisk aktivitet. Forrige gang forslaget var oppe, var det Venstre som sikret regjeringens partiene et flertall mot forslaget. Jeg har sett at representanten Iselin Nybø har uttalt at hun er skeptisk til å utvide timetallet fordi hun mener det blir for dyrt. Det er jeg helt enig i, men det er heller ikke nødvendig. Jeg håper derfor at Venstre denne gangen vil støtte det forslaget som Kristelig Folkeparti fremmer sammen med Senterpartiet, om å innføre én times fysisk aktivitet hver dag, innenfor dagens timetall.

Med det tar jeg opp forslaget som Kristelig Folkeparti står bak sammen med Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand har tatt opp det forslaget han refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [14:01:27]: Samanhengen mellom fysisk aktivitet og helse er godt dokumentert. Med unntak av dei heilt yngste ungene er det fysiske aktivitetsnivået i

dag urovekkjande lågt. Allereie frå seks- til niårsalderen vert aktivitetsnivået redusert. Å satsa på tiltak for dagleg fysisk aktivitet vil løna seg. Dersom dei inaktive og dei som er i utilstrekkeleg aktivitet i dag, aukar sitt fysiske aktivitetsnivå til det anbefalte, vil den potensielle velferdsgevinsten i Noreg, ifølgje Helsedirektoratet sine rapportar, vera tilsvarande 239 mrd. kr kvart år.

Dei nasjonale måla for folkehelsearbeid i Noreg er at Noreg skal vera blant dei tre beste landa i verda som har lengst levealder, at befolkninga skal oppleve fleire leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjellar, og at vi skal skapa eit samfunn som fremjar helse i heile befolkninga. Stortinget har også sett mål om at ein skal redusera førekomsten av livsstilssjukdomar med 25 pst. innan 2025. Det er òg eit globalt helsemål. Auka fysisk aktivitet står heilt sentralt for å kunna oppnå desse nasjonale helsemåla. Dette krev ei brei tilnærming og innsats på tvers av alle sektorar, der både private, frivillige og offentlege aktørar deltar.

Kommunane har i dag eit lovfesta ansvar for folkehelsepolitikken, og ei mobilisering i kommunane er heilt avgjerande for å løfta fysisk aktivitet lokalt. Senterpartiet meiner då at det er heilt naturleg at ein tar i bruk skulen som førebyggingsarena. I skulen når ein alle barn og unge, uansett bakgrunn og på tvers av sosiale skiljelinjer.

I Noreg har både Nasjonalforeningen for folkehelsen, Kreftforeningen, Norsk Fysioterapeutforbund, Legeforeningen og Norges Idrettsforbund stått saman om kravet om å tydeleggjera skulen sitt folkehelseansvar. Dei vil ha eit klart og forpliktande mål om ein times fysisk aktivitet om dagen for alle skuleelevar på alle trinn, lagd til rette eller leia av kompetent personell. Senterpartiet har støtta dette kravet, og vi føreslo nettopp det i det representantforslaget som står omtalt i innstillinga, som vart behandla i Stortinget for ca. to år sidan. Den gongen mangla vi Venstre sine stemmer på å få eit fleirtal, og det ser ut til å stå på Venstre sine stemmer òg i dag.

Senterpartiet meiner at målet om ein times fysisk aktivitet i skulen kan realiserast ved ein kombinasjon av å ta noko tid frå dei andre teorifaga og ved å gjera fysisk aktivitet til arbeidsmåte i andre fag på timeplanen, eventuelt òg ved ei mindre endring av skuledagen i storleiken 5 minutt, jamfør forsøk og erfaringar med nettopp dette, bl.a. i Sogndal i Sogn og Fjordane. Det er òg eksempel på dette frå andre kommunar, f.eks. i Drammen.

I debatten her i dag registrerer eg at Venstre sin representant viser til det komande programarbeidet. Det er vi andre også veldig opptatt av, sidan Venstre er det partiet som kan skapa eit fleirtal for denne viktige helsesaka. Eg er ueinig i det som vert sagt om at ein må venta på meir kunnskap. Eg synest nesten det er trist når det gjeld noko så opplagt som at fysisk aktivitet kan betra folkehelsa. At vi skal ha meir kunnskap om det, kan eg ikkje forstå. Vi veit meir enn nok. Vi får kraftige oppmodingar frå Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet om at det fysiske aktivitetsnivået er for lågt, og det er klart at ein times fysisk aktivitet i skulen vil ha stor effekt.

Til representanten frå Høgre som snakkar om pengar: Eg er einig i at når ein føreslår dette, må ein òg ha finansie-

ring. Difor har vi i vårt forslag sagt at det skal skje innanfor dagens rammetimal. Vi kjem til å stemma subsidiært for Arbeidarpartiet og SV sitt forslag under avstemminga.

Audun Lysbakken (SV) [14:06:48]: For det første vil jeg takke forslagsstillerne for at de har fremmet dette. Det har vært en rekke runder i denne perioden med ulike partier som har fremmet forslag om mer fysisk aktivitet i skolen. Det har også SV gjort. Denne gangen er det helsepolitikere som står bak forslaget, og det er ikke så rart når vi vet hva stillesitting og manglende bevegelse blant barn og unge har å si for folkehelsen. Det er helt avgjørende at barn og unge får beveget seg mer. Det er for øvrig også helt avgjørende at barn og unge spiser sunt for å legge til rette for en god folkehelse i framtiden. Sånn sett kan dette være en ufattelig verdifull investering i framtidig folkehelse og kan spare samfunnet for store utgifter til reparasjon senere i disse barnas liv. Så dette er et folkehelseforslag.

Det er dessuten et sosialt utjevningforslag, fordi vi vet at nettopp bevegelse og sunt kosthold er noe som er sosialt svært skjevt fordelt i vårt samfunn, som igjen i det lange løp bidrar til de veldig sosialt skjeve statistikkene over levealder i landet vårt.

SV ønsker å utvide timetallet i grunnskolen og på den måten gi plass til bl.a. fysisk aktivitet. Det er en del av vår heldagsskolevisjon. Vi mener det er på høy tid å ta noe av den tiden som i dag ligger i bl.a. skolefritidsordningen, og legge den inn i en gratis, god og inkluderende skoledag for alle barn. Da vil det bli rom for fysisk aktivitet i hele skoleløpet.

Jeg er opptatt av at vi ikke undervurderer læringsdimensjonen ved fysisk aktivitet. Denne gangen er det fremmet primært som et helseforslag, men det kunne like gjerne vært fremmet som et kunnskapsforslag. Tidligere denne våren besøkte jeg Trudvang skule i Sogndal. Sogndal er den kommunen som ifølge kommunebarometeret er best på skole i hele landet. En suksessfaktor – sier de selv – er at de har integrert fysisk aktivitet i undervisningen. De kaller det ikke lenger fysisk aktivitet, men aktiv læring. Det besøket ved de skolene viste hvordan man kan bruke bevegelse til å lære ungene mer matte, norsk og engelsk. Man lager mattestafetter der ungene gjennom fysisk aktivitet repeterer det de har lært i time-ne. Det oppsummerer lærere og forskere der som viktig for at ungene skal lære mer. Det er egentlig logisk, for jeg tror at alle vi som jevnlig er i nærheten av unger, ser at hvis man får beveget seg, så får man konsentrert seg bedre. Blir man satt i litt nye situasjoner, fungerer hjernen vår sånn at man gjerne lærer mer av det enn om det bare er den samme klasseromssituasjonen hele tiden.

Vi vet dessuten at når bevegelse kan bidra til konsentrasjon i løpet av en lang skoledag, kan det også være en del av svaret på en stor utfordring vi har med alle de ungene – ikke minst de mange guttene – som sitter urolig i norske klasserom og ikke klarer å konsentrere seg om undervisningen, og som i den andre enden av skoleløpet ofte er de som faller fra. En mer variert skoledag er en veldig viktig del av svaret på hvordan vi skal sørge for at alle unger,

med alle sine ulike forutsetninger, mestrer skolen og klarer å fullføre.

Vi ønsker oss en skoledag der dette med aktiv læring er integrert, for det vil bedre læringseffekten i skolen, og det vil sørge for at flere elever kan lære, ut ifra en erkjennelse om at unger lærer på ulike måter. Så høyresidens forsøk på å si at dette ikke er så viktig, for det har ikke noe med læring å gjøre, mener jeg er grunnleggende galt og viser igjen hvor smalt kunnskapssynet som styrer denne regjeringen og høyresidens skolepolitikk, er.

Fjortoft-utvalgets innstilling er én av mange anbefalinger vi får fra eksperter om å gjøre det som er hovedinnholdet i dette forslaget. Tiden er moden for et folkehelseløft av denne typen og et læringsløft av denne typen. Men den vøteringen vi får i dag, understreker jo igjen at selv om tiden er moden, kommer ikke en innføring av mer aktiv læring i skolen til å komme under det borgerlige flertallet, men vi har en gylden anledning til å starte en sånn reform av skoledagen hvis vi får et nytt flertall ved valget neste år.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:12:00]: Jeg deler bekymringen over utviklingen som viser at barn og unge i befolkningen er for lite i aktivitet, og at vi må ha tidlig innsats. Det er en viktig del av læringsmiljøet også at man legger til rette for fysisk aktivitet for elevene, at man får riste løs og klarne hodet. På den måten er det også viktig for hva elevene kan i skolen. Så jeg er glad for at man bidrar til å rette søkelyset mot fysisk aktivitet i opplæringen.

Men det er også viktig å minne om at det ikke er slik at – og flere har vært innom dette poenget – hvis ikke Stortinget vedtar det, så skjer det ingenting. Det er et stort lokalt handlingsrom i skolen som kan bidra til at elever blir mer aktive og utvikler gode vaner, og som veldig mange bruker. Det er mange skoler og kommuner som legger til rette for daglig fysisk aktivitet for elevene, kanskje særlig på barne- og mellomtrinnet. De utnytter det handlingsrommet de har, til å disponere tid, de integrerer fysisk aktivitet i andre fag, de utnytter midttimer, friminutt og utedager, og de legger til rette for en aktiv skolevei. Det er bra, det må fortsette, det burde bli enda mer av det, og det er erfaringer som burde komme flere skoler til nytte. Det er også et greit signal til lokalpolitikkerne om at man ikke behøver å vente på at Stortinget skal vedta én time fysisk aktivitet i skolen hver dag for alle klassetrinn. Man kan starte med å si: Hva kan vi gjøre her?

Dagens omfang av obligatorisk tid til kroppsøving og fysisk aktivitet er i snitt 2,1 time per trinn per uke på hele barnetrinnet og 2 timer per trinn per uke på ungdomstrinnet. Hvis man skal gå for en timetallsutvidelse til fysisk aktivitet, krever det en grundig gjennomgang og vurdering av ulike løsninger for gjennomføring, på kortere og lengre sikt, og det koster mye penger å utvide timetallet.

For eksempel er én ny uketime med fysisk aktivitet på ungdomstrinnet kostnadsberegnet til rundt 200 mill. kr der det er lærerlønn, inkludert kompensasjon for forarbeid og etterarbeid, eller alternativt rundt 80 mill. kr hvis man ikke skal ha noen kompensasjon for forarbeid og etterarbeid, altså at man regner med at det ikke trengs noe planlegging i forkant eller vurdering i etterkant. Dersom vi snak-

ker om én time fysisk aktivitet hver dag for alle elever på alle trinn, får vi en total kostnad på rundt 2,4 mrd. kr, uten kompensasjon for forarbeid og etterarbeid.

Forslag med så store konsekvenser krever at spørsmålet blir utredet. Kunnskapssenter for utdanning har hatt ansvaret for å utarbeide en kunnskapsoversikt over fysisk aktivitet i skolen, som snart publiseres. Den foreløpige rapporten synliggjør behovet for flere randomiserte, kontrollerte forsøk som kan undersøke effekten av fysisk aktivitet på læringsutbytte og læringsmiljø. Men igjen: Man behøver ikke å vente på dette for å utnytte de mulighetene som er der i dag for fysisk aktivitet i skolen, og som mange kommuner og skoler gjør.

Vi skal sette i gang et forsøk på et utvalg av ungdomsskoler for å studere virkningen av mer fysisk aktivitet og/eller mer kroppsøving på fysisk og psykisk helse, læringsmiljø og læring. Det vil gi oss litt mer håndfast kunnskap om hvordan dette kan påvirke læringen. Forsøket skal settes i gang i løpet av høsten og skal innrettes slik at en kan studere effekten av mer fysisk aktivitet og mer kroppsøving på læring, fysisk helse, psykisk helse og læringsmiljø. Det skal gå over tre år. Ungdomsskoleelevene vil få om lag fire timer med fysisk aktivitet og kroppsøving i uka. Utprøvingen på pilotskolene skal foregå i perioden fra høstferien 2016 til vinterferien 2017 og deretter en randomisert, kontrollert studie i skoleåret 2017/2018. Det kan være et viktig grunnlag for å vurdere det videre arbeidet med både kroppsøvingfaget og fysisk aktivitet i skolen.

Men tilbake til det som er mitt hovedpoeng: Det finnes store lokale muligheter i dag til å ha mer fysisk aktivitet i skolen. Alle forstår og alle er for at barn og unge må bevege seg mer, og skoledagen i dag kan, med litt godt lokalt arbeid, legge til rette for langt mer fysisk aktivitet, f.eks. ved at man bruker de timene som er, til å kombinere fysisk aktivitet med god undervisning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [14:16:49]: Vi har vel sjelden opplevd så unison enighet om hvor viktig fysisk aktivitet er. Statsråden var så vidt inne på det, men også samtlige representanter har beskrevet forsøk i sine lokale fylker og kommuner, hvor de enten samhandler med idretten eller tar det inn i skolen, utenfor skolen, på skoleveien osv. Det er utålmodighet der ute. Det er stor interesse for at man setter fokus på fysisk aktivitet, men samtidig er det store forskjeller mellom skolene. Det som er ønsket og intensjonen i Arbeiderpartiets forslag, er en systematisk kunnskapsbasert politikk, der man løfter for samtlige elever. Spørsmålet er om statsråden er enig i representanten Asheims kommentar om at en slik innfasing koster 6 mrd. kr.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:17:42]: Henrik Asheims tall er hentet fra Kunnskapsdepartementet. Men også her kan man velge hva slags type ordninger man ønsker. Jeg brukte et eksempel på at hvis det skal være uten etterarbeid, men én time på hvert eneste klassetrinn i uka, blir det rundt 2,5 mrd. kr.

Det er klart at man kan velge en modell der man

ikke bruker faglærte, altså ikke bruker lærere, men bruker andre, og ikke har noe for- og etterarbeid, da blir det selvfølgelig billigere.

Man kan også velge en modell som den Senterpartiet og Kristelig Folkeparti skisserer, hvor man skal pålegge én times fysisk aktivitet, men sier at det skal skje innenfor timetallet. Jeg har sympati for forslaget, men mener at det er litt unødig detaljstyrende, rett og slett fordi skolen har mulighet i dag til å bruke en matematikktime, gjøre den aktiv og spennende og ha fysisk aktivitet i den timen, og gjøre det på en måte som gjør at elevene får brukt både kroppen og hodet.

Trond Giske (A) [14:18:58]: Begge forslagene vi skal stemme over i dag, sier at regjeringen skal legge til rette for fysisk aktivitet i skolen. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet går litt lenger og sier at det må skje innenfor dagens timetall. Vi er åpne for ulike måter å organisere dette på.

I et dokument som ble lagt fram i morges, står det:

«Regjeringen vil legge til rette for at skolene sikrer daglig fysisk aktivitet for elevene. Skolen favner alle barn og unge og kan derfor gi alle elever gjennom tilpasset opplæring mulighet til fysisk aktivitet.»

Dette er ungdomshelseplanen til regjeringen. Her sier disse statsrådene under «Tiltak» på side 23:

«Regjeringen vil legge til rette for at skolen sikrer daglig fysisk aktivitet for elevene.»

Er det slik at dette, ifølge representanten Asheim, koster 6 mrd. kr., eller kan statsråden si, som det ligger implisitt i Arbeiderpartiets forslag, at det er mulig å gjøre det på ulike måter? Hvorfor vil han ikke være med på å vedta det i stortingssalen, som han for noen få timer siden gikk inn for i en handlingsplan? Er det slik at denne handlingsplanen har gått ut på dato, bare tre timer etterpå?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:20:01]: Det er vel snarere slik at det er unødvendig å vedta noe i Stortinget tre timer etterpå når det står i en handlingsplan. Som representanten vet veldig godt, er normalt hensikten med å vedta noe i Stortinget å få regjeringen til å gjøre det. Når regjeringen i dag har lagt frem en handlingsplan hvor nettopp dette står, er det et unødvendig vedtak.

For å si litt om prislappen så kommer det helt an på hva man ønsker. Hvis man ønsker å innføre nye timer til fysisk aktivitet, kommer det til å koste penger. Flere timer koster penger. Så må man ta valget: Skal dette være ufaglærte eller faglærte, skal man betale lærerlønn, eller skal man betale en annen type lønn? Skal man ha for- og etterarbeid knyttet til dette, eller ikke? Nå utarbeider vi et bedre kunnskapsgrunnlag, men det aller viktigste vi kan gjøre på kort sikt, er å få enda bedre frem hvilket stort handlingsrom det er. Jeg er sikker på at alle representantene i denne salen har vært på skoler som har mye fysisk aktivitet i skolehverdagen. De bryter ikke loven.

Trond Giske (A) [14:21:06]: Dette er veldig oppsiktsvekkende, for statsråden sier nå at Høyre ikke stemmer for forslaget fordi dette allerede er i gang og iverksatt. Det er

veldig flott, synes jeg. Hvis statsråden står for det, er det naturlig for oss som er forslagsstillere, å trekke forslaget og si at vi synes det er flott at regjeringen nå gjennomfører det vi sier. Jeg håper at det ikke er ordet «gradvis» i vårt forslag som ødelegger statsrådets iver etter å få vedtatt dette i Stortinget.

Jeg er også glad for at han sier at det trenger ikke bli gjennomført som en ekstra gymsstime. Det ligger ikke her. Hvis vi hadde ønsket en ekstra skoletime, hadde vi skrevet det. Det kan være uenighet mellom SV og Arbeiderpartiet rundt dette med heldagsskole og hvordan det skal gjøres, men vi er åpne for mange ulike organiseringer for å få til fysisk aktivitet. Når regjeringen selv sier at regjeringen «skal legge til rette», betyr vel det at man ikke skal sitte og vente på at skoleeierne og skolene selv gjør dette, men at man faktisk skal sørge for daglig fysisk aktivitet. Hvis én time er for mye, kan vi gjerne starte med en halvtime eller tre kvarter. Det ligger i ordet «gradvis». Hvis statsråden igjen bekrefter at det er dette regjeringen skal innføre, er det strålende nyheter for elevene.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:22:15]: Formuleringen som står i helseplanen som ble lagt frem i dag, er den samme som har stått i regjeringserklæringen:

«Regjeringen vil legge til rette for mer fysisk aktivitet i skolen.»

Det innebærer også at vi ønsker å legge til rette for at alle skoler skal ha mer fysisk aktivitet.

Det som står i Arbeiderpartiets forslag, er noe annet. Der står det at man skal ha gradvis innføring, og «mål om én times daglig fysisk aktivitet for alle elever, i alle deler av opplæringen».

Det kan ikke forstås på noen annen måte enn at man ønsker nye skoletimer. Hvis man ikke ønsker nye skoletimer, er det rart at man ikke stemmer for Kristelig Folkeparti og Senterpartiets forslag, som sier at dette skal foregå innenfor dagens skoletimetall. Da burde man ha fremmet forslag om det. Mitt poeng er veldig enkelt at hvis man skal ha nye skoletimer, så koster det penger. Hvis man skal ha faglærte lærere, koster det penger. Hvis man ikke ønsker det, er det en helt ærlig sak, men da må man være klar på innholdet i hva man foreslår.

Kjersti Toppe (Sp) [14:23:31]: Det vi har i dag, er kroppsøvningsfaget til alle. Det er òg viktig for å sikre fysisk aktivitet til elevane. Så har det vore ein diskusjon om kroppsøvningsfaget, for det er for prestasjonsorientert, og det skulle vore gjort ei endring. Eg har besøkt ein frisklivssentral der dei hadde ei gruppe med jenter som hadde droppa ut av kroppsøvningsfaget. Det gløymer eg aldri, eg synest at det ikkje skal kunna skje.

Så veit vi, det er i alle fall mi erfaring, at det framleis er for mykje prestasjonar i gymfaget trass i at det har kome nokre andre føringar. Eg vil gjerne høyra frå statsråden kva han vil gjera for å sikre at alle skular har eit kroppsøvningsfag som sikrar bevegelsesglede og opplæring i ein sunn fysisk aktivitet i staden for prestasjonar i ballspel, friluftaktivitetar osv.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:24:36]: Jeg er ganske sikker på at jeg ikke forstår spørsmålet. Hvis spørsmålet er hvordan vi skal sikre at alle skolene har fysisk aktivitet – ikke fysisk aktivitet, men kroppsøvningsfaget, så er det pålagt. Man skal ha kroppsøvningsfaget, det er timetall som er fordelt til det, og det skal man ha.

For å være helt ærlig forstår jeg ikke helt problemstillingen når det gjelder innholdet i faget. Kroppsøving har en læreplan med kompetansemål som alle andre fag. At det er prestasjonsorientert – det vil det være. På samme måte som målet i matematikk er å løfte elevenes matematikkunnskaper, er heller ikke kroppsøving et fag hvor man skal bare oppleve glede. Man skal oppleve gleden ved matematikk og gleden ved å bruke kroppen, men man skal også ha en vurdering til slutt. Hvor god man f.eks. er i forskjellige idrettsaktiviteter, vil spille inn. Kroppsøvningsfaget er ganske unikt. Så vidt jeg vet, er det det eneste faget hvor også innsats teller med i vurderingen. Det gjør det spesielt sammenlignet med alle andre fag i skolen.

Iselin Nybø (V) [14:25:53]: Høgskolen i Sogn og Fjordane er sikkert en høgskole som statsråden har tenkt mye på i det siste. Der har man bl.a. hatt ganske store og omfattende undersøkelser av unger i skolen når det gjelder fysisk aktivitet.

Jeg forstår det slik at det som handler om læringsutbytte med hensyn til økt fysisk aktivitet, er det noe usikkerhet rundt, men det er vel ikke så mange som tviler på at fysisk aktivitet er bra i seg selv.

Jeg har egentlig to spørsmål til statsråden. Etter dette forsøket i Sogn og Fjordane, som har blitt nevnt av flere, har jeg oppfattet det slik at mange skoler ønsker å fortsette med den måten å jobbe på, for de opplever at det er positivt for elevene. Hvordan kan vi spre dette slik at det framstår som naturlig også for andre skoler å benytte seg av disse metodene? Det er det ene spørsmålet. Det andre spørsmålet er: Hvilke forventninger har statsråden til dette som handler om læringsutbytte, fysisk aktivitet og resultatet av det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:26:57]: Vi kan spre det på minst to måter. Utdanningsdirektoratet er jo generelt med på å spre god praksis i skolene. Vi har også opprettet Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, som har som oppdrag å spre gode eksempler i skolene.

Det som er viktig – dette er litt flisespikkeri, kanskje – er at det er full anledning til, og noe man burde benytte seg av i dagens skole, å si at i denne matematikktimen tar vi med matematikkundervisningen utendørs, og så legger vi opp til fysisk aktivitet kombinert med matematikkundervisning. Det man ikke vil kunne gjøre, er å si at man dropper matematikkundervisningen og har bare fysisk aktivitet. Men for å si det sånn: Norske lærere er såpass godt utrustet at den kombinasjonen klarer de helt fint.

Det er også sånn at – det er vanskelig å forsøke å være forsker – bidraget til læring når det gjelder fysisk aktivitet, først og fremst er at man får bedre konsentrasjon, kan jobbe bedre, får klarnet hodet. Det at man er i god eller grei fysisk form, gjør også at man kan lære bedre.

Audun Lysbakken (SV) [14:28:17]: Jeg føler at det trengs en viss oppklaring etter dette replikkordskiftet, for her begynte statsråden veldig offensivt med å si at forslaget som var fremmet, nærmest ikke var nødvendig fordi det nå sto så offensive ting i regjeringens nye plan. Men så føler jeg at det endte ned på et nivå der man ikke kan forvente noe som helst, for statsråden skal i hvert fall ikke være med på å bruke penger til noe som kan legge til rette for mer fysisk aktivitet. Kan statsråden oppklare for oss hva dette med å legge til rette for mer fysisk aktivitet betyr? Det skal ikke brukes penger, det har stått der siden 2013, ingenting har skjedd. Er det en urimelig tolkning å oppfatte det som at statsrådens tilrettelegging er å si det han har sagt i dag, nemlig at kommunene kan gjøre det hvis de vil, men at noe aktivt grep for å få mer av dette fra denne regjeringens side er ikke noe man kan forvente?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:29:11]: Jeg tror ikke forvirringen oppsto ved mine svar, men ved spørsmålet fra representanten Giske, som antydte at hvis det var slik at det vi la frem i ungdomshelsemeldingen, dreier seg om fysisk aktivitet og å tilrettelegge for det, kunne man trekke forslaget. Jeg forsøkte å si at her er det to forskjellige forslag. Det forslaget som ligger på bordet, dreier seg om flere timer til fysisk aktivitet. Det har jeg i hele mitt svar forstått som er flere skoletimer. Hvis man ikke ønsker å tilføre midler gjennom flere skoletimer, blir det en diskusjon om fritid og den type ting – som kan være viktig og riktig, det er mye vi kan gjøre der, men ikke det forslaget det dreier seg om.

Så gjør vi mye. Jeg har f.eks. nevnt ressursenter, det er viktig – kompetansesenter, spre god praksis. Jeg tror at det å få bedre forståelse for regelverket er viktig. Vi setter nå også i gang et stort forskningsprosjekt, som nettopp dreier seg om å se på læringseffekten av fysisk aktivitet i forskjellige fag. Det kan også komme andre tiltak i kjølvannet av dette. Men det vi ikke har sagt ja til nå, er flere skoletimer øremerket til fysisk aktivitet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Merete Sønsterud (A) [14:30:33]: At det er mulig å lese det forslaget som nå ligger på bordet, som at rammetimetallet skal økes, og at det skal innføres flere timer, det er for meg en gåte. Men la nå det ligge. Det blir sikkert kommentert seinere.

Jeg vil også minne representanten Asheim på at den rød-grønne regjeringa innførte to uketimer fysisk aktivitet for 5.–7. trinn. Fysisk aktivitet og helse ble innført som valgfag på ungdomstrinnet, og Arbeiderpartiet har i sitt inneværende program programfestet daglig fysisk aktivitet.

For Arbeiderpartiet er dette en viktig sak. Hovedårsakene til det er redegjort for på en god måte av representanten Grung. La meg bare understreke: Fysisk aktivitet fører til bedre læring, og bedre læring fører til mindre frafall. Det er ikke bare «kanskje», slik som Venstre er inne på. Dette er det mye bra forskning på, slik

som flere har understreket, og som statsråden nå bekreftet.

Vi kan lese i innstillinga at denne saka er behandlet i Stortinget ved flere anledninger, og det er interessant å lese tidligere forslag, innstillinger, merknader og debatter. I den forbindelse kunne det vært fristende å referere Fremskrittspartiets merknader da stortingsmeldinga På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen ble behandlet. Jeg skal la det ligge, men jeg kan minne om at de da fremmet forslag om å innføre én times fysisk aktivitet hver dag for elever i grunnskolen. Og i debatten i 2013 spurte Fremskrittspartiets representant fra denne talerstolen om hvorfor regjeringa ikke stemte for det forslaget:

«Enten er det fordi regjeringa faktisk ikke ønsker mer fysisk aktivitet, eller så er det fordi forslaget kommer fra Fremskrittspartiet.»

Representanten sa videre at det var skremmende at regjeringa gikk imot forslaget:

«Det er skremmende fordi det med tydelighet viser at regjeringa ikke har skrupler når det gjelder å ha fagre løfter til velgerne, men ikke gjennomfører det når det kommer til stykket. Det er skremmende fordi man aktivt velger å sette ideologi foran praksis, at de setter ideologiske standpunkt og rir kjepphester framfor faktisk å føre tiltak som er til det beste for elevene. Det er skremmende fordi barns læring og trivsel i skolen blir gjort mindre viktig enn å vinne politisk gunst for velgerne.»

Og til slutt, for å understreke det hele, ble det sagt:

«For oss i Fremskrittspartiet er elevene viktigere enn politisk strategi og spill. For oss er læring viktigere enn ideologi.»

Dette er bare et lite utdrag av kraftsalvene som kom fra Fremskrittspartiet den gangen. Derfor må det være lov til å spørre Fremskrittspartiet i dag: Hvorfor stemmer de nå imot forslagene? I henhold til Fremskrittspartiets egen retorikk må jeg spørre om læring ikke er viktig for dem lenger. I dag har de til og med to muligheter: De kan stemme for en gradvis innføring av fysisk aktivitet, eller de kan stemme for at det nå innføres én time hver dag innenfor rammene av dagens timetall. Når de nå tydeligvis ikke vil gjøre det, står det ikke til troende – på dette området heller. Én ting er hva de sier – som representanten Thorsen tidligere i dag – noe helt annet er hva de faktisk gjør.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Line Kysnes Vennesland (A) [14:33:41]: Alle har ansvar for egen helse, men alle har også ansvar for alles helse. Det var en ofte brukt overskrift av den rød-grønne regjeringen, og særlig av Jonas Gahr Støre da han som helseminister la fram folkehelsemeldinga «God helse – felles ansvar». Det løftet som nettopp Jonas tok for folkehelsearbeidet, trakk opp noen linjer for helsepolitikken som Arbeiderpartiet ønsker å føre videre.

De gode vanene må læres tidlig, sies det. Men de unge blir født med gode vaner. Når vi ser barn i to–tre–fireårsalderen, ser vi at de er aktive. Vi må la seksåringene

få lov til å fortsette å være aktive, men også sørge for at niåringene, femtenåringene og attenåringene kan være det samme. Vi må ta vare på og videreføre seksåringens glede over å være aktiv. Derfor vil Arbeiderpartiet ha én times fysisk aktivitet inn i skolen.

Som flere har vært inne på, har flere skoler i Norge allerede vist at det er mulig å få til en slik aktivitet, hver dag, uten at det betyr store innhogg i skolebudsjettet. Noen skoler har f.eks. fått på plass mer aktivitet gjennom god praktisk organisering av uteskole i ulike fag, lengre friminutt med aktivitet midt på dagen eller samarbeid med lokale idrettslag – som f.eks. i min hjemkommune, der vi har et idrettslag som driver en idretts-SFO. Men ikke alle er så heldige at de bor i min hjemkommune.

Det som er så alvorlig, er at dårlig helse går i arv. Hvor man bor, hvilken utdanning man tar og hvilken økonomi familien har, påvirker risikoen for å utvikle dårlig helse. Hvilken familie vi blir født inn i, vil med stor sannsynlighet påvirke helsen vår for resten av livet vårt. Fellesskapet har derfor et ansvar for å gi alle en god start. Vi kan motvirke at helseforskjeller går i arv ved å bruke de arenaene der barn møtes, uavhengig av hvor de kommer fra. Det skal vi gjøre, for dårlig helse skal ikke gå i arv. Det er uakseptabelt. Å investere i barns helse og aktiviteter er kanskje noe av det lureste vi som samfunn kan bruke penger på. Derfor la Arbeiderpartiet inn 100 mill. kr i sitt alternative budsjett til en forsøksordning for kommuner som ønsker å prøve dette, og derfor fremmer vi nå forslag om én times fysisk aktivitet i skolen for alle.

Trond Giske (A) [14:36:40]: (komiteens leder): Man begynner å forstå hvordan denne statsråden til stadighet kommer opp i problemer med alle han møter på sin vei – om det er i sektoren eller i Stortinget – for nå står han altså her i salen og sier at det går ikke an å lese forslaget fra Arbeiderpartiet og SV på annen måte enn at det betyr én ekstra skoletime per dag. Vel, i merknadene på side 2 sier flertallet i komiteen at det skal «legges til rette for fysisk aktivitet», og «at det finnes ulike modeller for organisering». Det står også at det ikke «må bety store økninger i kostnader».

Men ikke nok med det, i det andre forslaget som statsråden viser til, fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, hva står det der? Jo, der står det: «som sikrer elever (...) minst én times fysisk aktivitet hver dag». Det skal skje innenfor dagens rammetimetall. Hvis statsrådens tolkning av ordene «én times fysisk aktivitet hver dag» betyr å ta fra timetallet, må jo det bety at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti da skal ta fra dagens rammetimetall – fra matematikk, norsk eller samfunnsfag – og gi til gym. Jeg har ikke hørt verken Tyvand eller andre si noe om dette. Så dette er ren vrangvilje. Og det er den måten å møte omgivelsene på som gjør at statsråden hele tiden kommer i trøbbel.

Så skal vi ta fram det som står i handlingsplanen til regjeringen. Der står det:

«Regjeringen vil legge til rette for at skolene sikrer daglig fysisk aktivitet for elevene.»

Det er riktig at det ikke står antall minutter, verken 45 eller 60, men vi må jo anta at det kanskje er minimum

20 eller 25, slik at man rekker å bli svett. Det må bety at man tar en halv skoletime hver dag, etter Røe Isaksens definisjon.

Selvfølgelig er det ikke slik, dette er bare tull. Det finnes rundt omkring i Norge mange eksempler på at man får til én times fysisk aktivitet uten å øke timetallet, uten å øke kostnadene vesentlig. Hvis kunnskapsministeren ikke kjenner til disse, bør han raskest mulig sette seg inn i det.

Forskjellen når det gjelder det regjeringen sier i sin handlingsplan i morges, er at man ikke sier nøyaktig hvor mange minutter. Det skulle vært artig å få utdypet fra kunnskapsministeren hva regjeringen mener med «daglig fysisk aktivitet», om det er nok med 5 minutters hode-skulder-kne-og-tå, eller om det er mer som ligger i det, at ordet «gradvis» ikke er med – slik vi har det – og ikke «i alle deler av opplæringen». Men man må jo tro at «elevene», som det står i regjeringens handlingsplan, betyr alle elevene og ikke noen elever.

Jeg synes rett og slett at statsråden må utdype hva som ligger i denne handlingsplanen, i det at alle elevene skal sikres «daglig fysisk aktivitet». Og hvor mye koster dette prosjektet fra regjeringen – lansert med brask og bram i morges, men forlatt i dag?

Bente Thorsen (FrP) [14:39:49]: Jeg kunne ikke unnlate å ta ordet siden representanten Sønsterud spanderte mesteparten av taletiden sin på å kommentere innlegg som jeg har holdt tidligere i denne sal om fysisk aktivitet. Det var veldig hyggelig å bli lagt så merke til.

Men dersom Sønsterud hadde sett på andre innlegg i denne salen, hadde hun sett at representanten Thorsen har begrunnet hvorfor Fremskrittspartiet har snudd i denne saken. Det er nemlig fordi stadig flere skoler i Norge innfører dette. Lokalpolitikere våre rundt omkring i Kommune-Norge sørger for å innføre dette – uten at det medfører svære ekstrakostnader.

Det som forbauser mer, er at da Arbeiderpartiet satt og styrte i åtte år og hadde majoritet i regjeringen, hadde fysisk aktivitet ingen som helst betydning. Med denne regjeringen har vi fått innført forskjellige tilbud som skal gjøre at det blir mer kjent hvordan skoler kan innføre fysisk aktivitet, og enda mer er det tilrettelagt for, som statsråden var inne på i sitt innlegg.

Så jeg må si jeg er noe mer forundret over at det ikke er litt mer konstruktivt, det som kommer.

Det som jeg også holdt fram i mitt innlegg, var at for Fremskrittspartiet er det viktig å understreke muligheten som skolene har i dag til å gripe fatt i dette på egen hånd, uten at vi her på Stortinget overstyrer noe som helst, at de får tilrettelegge dette på sin måte – det som er best egnet ut fra hvilken landsdel de bor i, og ut fra andre forhold som er aktuelle – for å få innført én times fysisk aktivitet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:41:58]: Det er Arbeiderpartiet og SV som står bak et felles forslag – til slutt. SV har sagt hva de mener med dette. SV vil ha en utvidelse til heldagsskolen. De ønsker lengre skoledag, de ønsker å betale for flere skoletimer. Ergo stemmer de for dette forslaget. Det ville kanskje bidra til litt mindre for-

virring hvis Arbeiderpartiet hadde tatt et klart standpunkt i denne saken, hvis man hadde sagt klart hva man ønsket. Per dags dato, hvis jeg tar et lite steg tilbake, kan dette forstås som alt fra at man ønsker en ny skoletime – gymtime, med lærer, uten lærer, for- og etterarbeid; ikke noe er avklart på det – til at man bare ønsker at man skal oppmuntre skolene til å ha fysisk aktivitet, og at målet skal være én time per dag.

Det er et ganske stort lerret å bleke, og det er ganske store forskjeller på de forskjellige ytterpunktene. Men hvis det nå er slik at Arbeiderpartiet har bestemt seg for at de ikke ønsker å innføre flere skoletimer til fysisk aktivitet, kunne det vært veldig greit å få beskjed om det, å få avklart det – for da er vi langt mer enige enn det kan se ut som i denne saken. Da er alle enige om at vi ikke skal innføre flere skoletimer til økt fysisk aktivitet, i hvert fall ikke i denne perioden, og så kan vi begynne å diskutere enda mer hvordan vi kan bygge opp under det viktige arbeidet for å få skolene til å legge til rette for fysisk aktivitet, slik mange skoler gjør i dag.

Men det forutsetter at man klarer å ta et klart standpunkt og fylle forslagene man fremmer, med et innhold som er mulig å forstå for flere enn medlemmer av eget parti.

Anders Tyvand (KrF) [14:43:55]: Jeg føler bare behov for å klargjøre hva som ligger i forslaget Kristelig Folkeparti er med på, for jeg tolket representanten Giske dit hen at han mente det må tolkes på den måten at vi ønsker å ta en time fra andre fag og legge det til gym. Det er ikke det vi har sagt. Tvert imot var jeg i mitt hovedinnlegg tydelig på at vi trenger ikke en time ekstra gym. Det er ikke det vi vil ha. Vi vil legge til rette for mer fysisk aktivitet innenfor det timetallet som er, men også innenfor den tilmefordelingen vi har i dag. Jeg viste da også til Drammen, hvor man har lyktes veldig godt med dette ved å innlemme mer fysisk aktivitet i norsk, matte osv.

Så må jeg bare få kommentere Fremskrittspartiets snuoperasjon i denne saken. Jeg har litt problemer med å forstå forklaringen og argumentasjonen til Bente Thorsen for hvorfor de har snudd. For tre år siden var dette en viktig sak for Fremskrittspartiet. Nå er de imot, og grunnen er altså at det er enkelte skoler som har vært flinke og innført dette allerede. Jeg synes det er en underlig argumentasjon. For meg er det at man noen steder har innført det og lyktes med det – sett at det går an, og at det gir resultater – tvert imot bare en motivasjon til å stå enda hardere på for å få mer fysisk aktivitet til alle elever, ikke bare elevene i de kommunene som nå har vært foregangskommuner.

Jeg må også si at jeg skulle ønske meg mer klargjørende svar fra statsråden når det gjelder hva regjeringen faktisk ønsker å gjøre, men jeg er redd vi bare må konstatere at vi nok en gang har hatt en debatt i Stortinget om fysisk aktivitet der vi går opp, alle mann, og forteller at dette er viktig – og så stemmer stortingsflertallet forslagene ned.

Kjersti Toppe (Sp) [14:46:07]: Eg vil gjera same presiseringa som representanten frå Kristeleg Folkeparti av det forslaget som Senterpartiet står bak. Eg sa i mitt inn-

legg at vi ser for oss ein variant av det som ein allereie har forsøkt med i Sogn og Fjordane, der ein tar kanskje 5 minutt frå dei andre teorifaga og kanskje utvidar skuledagen litt, mellom 5 og 15 minutt, og så får dei dette til utan å innføra ein klokke-time eller å utvida rammetimetale. Dette vil òg kosta litt pengar, det vil kanskje kosta litt i utstyr, men det vil ikkje kosta dei mangfaldige milliardane som det har vorte sagt i saka. Når vi likevel kjem til å stemma subsidiært for Arbeidarpartiet sitt forslag, er det fordi det ikkje står eksplisitt i det forslaget at ein skal auka rammetimetale, dette vert tilsvarande den voteringa som var for to år sidan då Senterpartiet hadde eit liknande forslag.

Så vert det ein debatt opp mot kva regjeringa no har sagt i ungdomshelsestrategien. Eg la ikkje så godt merke til det, for det er nøyaktig det som regjeringa sa i regjeringsplattforma. Første gong dette stortinget, iallfall i mi tid, gjekk inn på formuleringa «ein time», var i samband med folkehelsemeldinga som kom frå den raud-grøne regjeringa. Det låg ikkje inne i folkehelsemeldinga, men det kom inn i merknadar frå komiteen. Det står i ein fleirtalsmerknad frå Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, SV og Senterpartiet at det

«må vurderes hvordan skoledagen kan organiseres slik at elevene sikres minst én times fysisk aktivitet hver dag».

Dette vart gjentatt i NCD-strategien, altså ein strategi for å førebyggja livsstilssjukdomar, som Jonas Gahr Støre kom med, det var nøyaktig den same formuleringa.

Så vart det regjerings-skifte. Så kom regjeringsplattforma, og då fekk vi inn den formuleringa som i dag er gjentatt, om at ein skal sikra dagleg fysisk aktivitet. Eg har sagt før at då vi fekk ei ny regjering, fekk vi òg eit mykje lågare nivå og eit mykje lågare mål for fysisk aktivitet – fleirtalet på Stortinget gjekk vekk frå eintimesmålet, som trass alt hadde vorte sett ned i folkehelsemeldinga og i strategien. Då den nye regjeringa kom med den nye folkehelsemeldinga, var dette målet vekk, og det vert no gjentatt i ungdomshelsestrategien. Det som er håpet, er at det trass alt er eit fleirtal på Stortinget for ein times fysisk aktivitet – men ein får ikkje lov å stemma for det. Men det håpar eg at ein får lov til til slutt.

Tone Merete Sønsterud (A) [14:49:13]: I rettferdighetens navn var det faktisk ikke representanten Thorsen jeg siterte i mitt forrige innlegg, det var Hanekamhaug. Bare så vi har ryddet opp i det.

Så sier representanten Thorsen at den rød-grønne regjeringa ikke gjorde noen ting på åtte år for fysisk aktivitet. Da bare minner jeg om, som jeg gjorde i mitt forrige innlegg, at den rød-grønne regjeringa innførte to timer i uka med fysisk aktivitet på 5.–7. trinn, fysisk aktivitet og helse ble innført som valgfag på ungdomstrinnet, og Arbeiderpartiet har i sitt program for inneværende periode programfestet daglig fysisk aktivitet og har fremmet forslag i Stortinget i tråd med det i denne perioden.

Ellers er jeg enig med representanten Tyvand når det gjelder Fremskrittspartiets snuoperasjon, og jeg finner argumentasjonen de nå bruker, veldig merkelig. Representanten Thorsen kan gjerne gå på denne talerstolen gang på

gang på gang og forsøke å bortforklare hvorfor de nå gjør som de gjør, men det blir ikke mer troverdig av den grunn.

Trond Giske (A) [14:50:39]: Jeg er glad for innlegget fra Tyvand, for han sa det jeg trodde han sa, nemlig at å tolke «én times fysisk aktivitet hver dag» sånn at det må være en skoletime, er feil, både når det gjelder forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, og når det gjelder forslaget fra Arbeiderpartiet og SV. Men Røe Isaksen har den kreative tolkningen at «én times fysisk aktivitet» etter SV og Arbeiderpartiets forslag må bety en ekstra skoletime, mens det etter Senterpartiet og Kristelig Folkepartis forslag ikke må bety det.

Så fikk vi høre her at det er litt ulike syn på dette, at Senterpartiet faktisk er åpen for å ta litt fra noen teoritimer og prøve å få dem mer praktiske, mer fysiske. Kristelig Folkeparti er sannsynligvis mer skeptisk til å ta fra det timetallet, slik Tyvand sa. Slik er det også mellom Arbeiderpartiet og SV, at SV nok er mer åpen for å tilføre en ekstra time.

En samlet komité sier altså at

«det finnes ulike modeller for organisering. Komiteen merker seg at flere skoler i Norge har vist at det er fullt mulig å få til fysisk aktivitet hver dag uten at det må bety store økninger i kostnader.»

Det står altså i flertallsinnstillingen, som Røe Isaksen kunne ha tatt seg bryet med å lese, hvis han tok seg tid til det.

Vi vet hva Kristelig Folkeparti mener, de har redegjort for sitt. Vi vet hva Senterpartiet mener, de har redegjort for sitt. Vi vet hva SV mener. Og Arbeiderpartiet er åpen for de fleste løsninger; det er overhodet ikke slik at det må være en ekstra gymtime.

Men det som nå gjenstår, de som vi ikke vet hva mener, er regjeringspartiene. Fremskrittspartiet visste vi jo hva mente før, og de mener det kanskje fortsatt, men ikke her i salen. Mens Røe Isaksen tok ordet igjen i debatten – etter flere spørsmål om hva som ligger i dette regjeringsprosjektet om å sikre fysisk aktivitet for alle elever på skolene – uten å si et eneste ord om hva regjeringen skal gjøre for å få fysisk aktivitet på skolene hver dag.

Så jeg synes statsråden i løpet av denne debatten skal fortelle: Hva betyr det når regjeringen sier i sin handlingsplan og regjeringserklæring at man skal ha fysisk aktivitet på skolen hver dag? Betyr det flere timer, betyr det gymtimer, betyr det at det skal tas fra andre fag, betyr det at det skal frivillige inn – hva betyr det? Jo fortære statsråden oppdager at dette er landets nasjonalforsamling, hvor han som statsråd forklarer regjeringens politikk, og ikke Unge Høyres landsmøte, jo bedre og mer konstruktive blir disse debattene.

Igen: De færreste her mener at det må være en gymtime hver dag for å få én times fysisk aktivitet. Vi viser til at det finnes ulike modeller. Statsråden bør sette seg inn i de modellene. Men statsråden må også komme seg på talerstolen og si hva som ligger i at regjeringen selv mener at det skal være fysisk aktivitet for elevene hver dag. Hvis det ikke er alle – hvem da? Hvis det ikke er på alle trinn – hvilke? Og hvis ikke som timer – hvordan da?

Presidenten: Representanten Bente Thorsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til inntil 1 minutt.

Bente Thorsen (FrP) [14:53:44]: Sønsterud er fremdeles like opptatt av Fremskrittspartiet, og det er veldig bra.

Når det gjelder Tyvand, kan jeg berolige ham med at Fremskrittspartiet slett ikke har snudd i denne saken, og jeg forventer at Tyvand lytter til det som blir sagt i innleggene i denne salen. Da hadde han fått det med seg.

Når det gjelder det forslaget som Fremskrittspartiet hadde tidligere, var det faktisk å utvide skoledagen med én time, noe som var en formidabel kostnad, og vi ser at de pengene kan bli anvendt på en mye bedre måte til elevenes beste, bl.a. på videreutdanning for lærere.

Vi ser også at det i dag er utrolig mange skoler som klarer dette selv. Tyvand viste til Drammen kommune, der dette med fysisk aktivitet er veldig godt utviklet. Det er også viktig for Fremskrittspartiet at den enkelte kommune må få mulighet til å legge opp dette selv, og at den enkelte skole får sørge for å ha sitt eget opplegg.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:54:55]: Jeg får gjenta noe av det jeg har sagt tidligere: Regjeringen går ikke inn for én skoletime, nye timer, timetallsutvidelse i denne perioden til fysisk aktivitet.

Så er det helt riktig at hvis man ser på hvordan man skal gjøre det hvis man ønsker flere timer i skolen, så kan det gjøres på forskjellige måter. Det har Stortinget spurt oss om, eller det er i hvert fall naturlig at vi kommenterer på det, og det er altså et spenn fra omkring 6 mrd. kr til det laveste, som ligger på mellom 1 og 2 mrd. kr. Det betyr at når vi skal legge til rette for mer fysisk aktivitet i skolen, skal vi gjøre det på samme måte som vi gjør i dag, nemlig ved at skolene gjennom bruk av skoletimene kombinerer fag og fysisk aktivitet, eller gjennom at de omorganiserer skoledagen så de får lengre tidsrom, f.eks. – som jeg sa allerede i mitt innledningsinnlegg – setter sammen friminutter, fritimer og den type ting for å ha fysisk aktivitet der.

Vi skal altså prøve med gulrot først. Vi skal bruke det nasjonale kompetansesenteret, som skal jobbe med mat, helse og fysisk aktivitet i skolen. De skal bl.a. spre gode eksempler. Vi har satt i gang et stort forskningsprosjekt som er en ren effektstudie, som skal si noe om fysisk aktivitet og hvordan det påvirker læringsmiljøet.

Så har det vært forskjellige tolkninger fra forskjellige partier av hvordan man skal forstå forslagene de er inne i, og da kan det være greit å samle seg om det alle har vært enige om, nemlig at det er mulighet i dag til å få mer fysisk aktivitet i skoledagen. Det er ikke mulig, som jeg sa, å si at vi dropper matematikk for bare å ha fysisk aktivitet, men det er mulig å ta lærdom av, la seg inspirere av og bruke alle de skolene som får dette til, og alle kommunene som får dette til, som sier at i dag flytter vi matematikkundervisningen utendørs, og så har vi både matematikkundervisning og får fysisk aktivitet for elevene.

Bare helt til slutt: Det er helt riktig, som det ble påpekt

her, at forrige regjering jo innførte to nye skoletimer i fysisk aktivitet på mellomtrinnet, og det «lånte seg» vel til en tolkning av at når det i forslaget var snakk om én times daglig fysisk aktivitet, så var det et forsøk fra Arbeiderpartiet og SV på å bygge videre på det de hadde gjort i forrige stortingsperiode. Hvis det var misforstått, må jeg bare beklage det, men det var i hvert fall en ærlig tolkning basert på hva forrige regjering gjorde.

Presidenten: Representanten Tone Merete Sønsterud har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til inntil 1 minutt.

Tone Merete Sønsterud (A) [14:57:40]: Representanten Thorsen var oppe og minnet oss om forslaget de fremmet i 2013, og det kan jeg godt referere, for det lyder som så:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag om fra høsten 2014 å innføre én time fysisk aktivitet hver dag for elever i grunnskolen, med en tilsvarende økning av rammetimetallet.»

Thorsen begrunner altså det at de stemmer imot i dag, med at det ikke var likelydende med det som Fremskrittspartiet hadde den gangen. Da må vel det bety at hvis dette forslaget var blitt fremmet i dag, hadde altså Fremskrittspartiet stemt for.

Trond Giske (A) [14:58:22]: Jeg synes det siste innlegget til statsråden var av langt høyere kvalitet enn de forrige, og det var veldig oppklarende, for han beskriver veldig godt hvordan det er fullt mulig å få til fysisk aktivitet på skolen hver dag. Jeg legger merke til at han misforstår «én times fysisk aktivitet» i forslaget fra SV og Arbeiderpartiet, men mener at en helt annen tolkning legges til grunn for forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Det får jo Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ta som en kompliment, men det er ikke en veldig konstruktiv måte å finne brede løsninger på.

Det eneste vi ikke fikk svaret på, er omfanget, men jeg antar at det nå egentlig er bare «én time» som er det skjærende punktet mellom det regjeringen ønsker å innføre, og det som nå ligger til grunn i salen. Jeg konstaterer likevel at det nå er – ja, det må være – enstemmighet her i salen om at det skal legges til rette for at elevene får fysisk aktivitet hver dag, og det må vi jo si, fra forslagsstillernes side, er en halv seier, i hvert fall, og et langt skritt framover hvis vi kan få dette på plass.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:59:26]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Nokre saker om luftfart, veg, særskilde transporttiltak og jernbane (Innst. 406 S (2015–2016), jf. Prop. 126 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommuni-

kasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjering.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Stordalen (FrP) [15:00:31] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et konstruktivt og godt samarbeid i behandlingen av denne proposisjonen i forbindelse med revidert statsbudsjett.

I denne proposisjonen legger regjeringen fram ulike saker innenfor vei, luftfart og transporttiltak under jernbane. Tiltakene som fremmes, er viktige, og jeg er glad for at vi nå kan være med og iverksette mange av disse tiltakene.

Proposisjonen tar under luftfartsformål opp utskilling av Svalbard lufthavn, under veiformål åpnes det for forlenget innkreving av lokalt finansieringsstilskudd på drivstoff i Tromsøpakke 3, bevilgninger til E18 Varoddbrua i Vest-Agder, fortsatt finansiering på E 39 Rogfast, sammen slåing av Norsk vegmuseum og Norsk kjøretøystorhistorisk museum og organisering av Vegtilsynet. Videre avsluttes bompengerevurderingen på rv. 23 Oslofjordforbindelsen.

Under særskilte transporttiltak tas det opp organisering av oppgaver i forbindelse med reiseplanlegging og elektronisk billettering.

Under jernbaneformål tas ERTMS-prosjektet opp, reduserte takster for kollektivreisende utenfor takstsamarbeid og status på arbeidet med jernbanereformen.

Anmodningsvedtak 52, 53, 54 og 80 følges også videre opp. Komiteen merker seg videre at departementet følger opp arbeidet med miljøkrav innenfor offentlig sektor for å sikre at nye investeringer i sektoren gjøres bærekraftig.

Jeg ønsker videre å kommentere noen av sakene som tas opp i proposisjonen. Som nevnt over gir vi i dag videre tilslutning til å sikre framdrift og utvikling på flere viktige veiprojekter i Norge. Videre gir vi tilslutning til at man nå avslutter bompengerevurderingen på rv. 23 Oslofjordforbindelsen. Prosjektet er nedbetalt, og det for en god stund siden. Det finnes ikke lenger grunnlag for å opprettholde innkrevingen.

Når det er sagt, registrerer jeg bekymringen fra flere lokalpolitikere som er bekymret for en potensielt økt trafikkmengde, og således en risiko for et økt antall ulykker i tunnelen. Denne bekymringen deler jeg, og jeg er glad for at komiteen samlet er enig om at man får komme tilbake til tiltak dersom dette skulle bli en utfordring. Jeg er videre glad for presiseringen om at dette må gjøres i samarbeid med nærliggende kommuner som må håndtere disse potensielle utfordringene.

Videre er jeg glad for at vi nå kommer tydelig i gang med prosessen der vi slår sammen Norsk kjøretøystorhistorisk museum og Norsk vegmuseum. Ved å gjøre dette sikrer vi at vi tar vare på viktig norsk historie og gjør den enda mer tilgjengelig for allmennheten. Det er viktig.

Jeg vil også kommentere noen av de viktige prosjektene

som omtales under jernbaneformål og særskilte transporttiltak. Stortinget er i dag med på å sikre at vi endelig kommer i gang med ERTMS-prosjektet. Proposisjonen foreslår at vi bevilger 26 mrd. kr til dette prosjektet. Dette er en historisk satsing – at vi endelig har en regjering og nå et storting som sikrer at vi kommer i gang med å få på plass nye signalanlegg på jernbanen. Mange år med kun et blick på etterslepet gjøres nå om til handling og resultat.

I sammenheng med dette må jeg kommentere opprettelsen av Rutebanken AS og 20 pst. rabatt på periodebilletter hos NSB utenfor takstsamarbeid. Vi får nå på plass et selskap som skal sikre et enhetlig billetteringssystem innenfor de ulike kollektivløsningene vi har, slik at vi gjennom dette skaper en mye enklere reisehverdag og fortsetter å skape gode incentiver for å benytte kollektivt.

Videre forsterkes dette av at vi nå også gir rabatt til pendlere som bor i utkanten av storbyene våre. Det har tidligere vært forholdsvis kostbart, og jeg ser nå med stor glede på at vi kan ha en gulrot for å få flere til å velge kollektivtransport.

De ovennevnte saker kombinert med framdriften på jernbanereformen som også tas opp i saken, gjør at vi nå er på vei mot et svært styrket jernbanetilbud. NSB lanserte for kort tid siden svært gode resultater og en høy trafikkvekst. Dette er meget gledelig og viser at satsingen gir resultater. Nå forsterker vi dette.

Avslutningsvis vil jeg bare nevne at jeg har registrert noe kritikk i Senterpartiets og Arbeiderpartiets merknader til noen av de ovennevnte saker. Jeg antar at de vil formidle dette i debatten selv, og jeg ser fram til en konstruktiv debatt.

Til slutt vil jeg anbefale forslaget komiteen fremmer som IV, der vi ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hva det vil bety for det samlede kollektivtilbudet dersom takstdifferansen mellom NSB og kollektivselskapene harmoniseres.

Magne Rommetveit (A) [15:05:15]: Transport- og kommunikasjonskomiteen har som vanleg på denne tida av året fått den såkalla samleproposisjonen til behandling. Det høyrest kanskje ikkje så spennande ut – men det er feil. Regjeringa legg her fram ei rekke viktige og til dels store saker for Stortinget. Dette gjeld kanskje spesielt fastsetjing av kostnadsramme for eit av Noregs aller største investeringsprosjekt dei neste 15 åra, utbygginga av det nye signalsystemet på jernbanen, ERTMS.

Proposisjonen er likevel først og fremst ei klar påminning om korleis regjeringa arbeider, og kva regjeringa slit med. For det første viser fleire av sakene i denne proposisjonen at me har ei regjering som manglar handlekraft og gjennomføringsevne. Tidlegare har det vore uttrykt at ein ønskte å framskunda ERTMS-prosjektet. Det er det lite spor av i stortingsproposisjonen, snarare tvert imot. Og endå verre: Ting har tydelegvis teke så lang tid at me no kan utelukka moglegheita for å installera ERTMS direkte på Follobanen og på dei nye jernbaneprosjekta i Bergen. Og når ein les korleis regjeringa arbeider med kryssinga av Oslofjorden, ja da er det nok berre konsulentbransjen som gnir seg i hendene.

Ei dagsaktuell sak om den sterkt rasutsette strekninga Arna–Voss kan nemnast i same andedrag. Mens Stoltenberg-regjeringa sette i gang utgreinga som skulle leggja grunnlaget for å velja trasé på denne strekninga, brukte dagens regime meir enn eit år på å diskutera det som var sjølv sagt for dei fleste av oss.

For det andre vert ting dyrare og dyrare i samferdselssektoren. Det gjev denne proposisjonen klare prov på. Styringsramma for ERTMS-prosjektet er no vorten på 23,4 mrd. kr, mot eit anslag på 15–20 mrd. kr. Når det gjeld erfaringsstrekninga på Østfoldbanen, aukar kostnadene også her.

Varoddbrua er no på 880 mill. kr, mot 750 mill. kr i Statens vegvesen sitt handlingsprogram. I dag har me også til behandling eit par bompengeproposisjonar, og den same historia gjentek seg der.

For det tredje følger regjeringa eit spor som handlar om å splitta opp og oppretta nye einingar. I revidert budsjett vert opprettinga av tre selskap omtalt, og i samleproposisjonen får me høyra om utskiljing av eit nytt dotterselskap i Avinor.

For nokre veker sidan vart det varsla om eit eige parkeringstilsyn. Eg skal ikkje harselera med det siste, men eg synest det er litt spesielt at det vert oppretta nye tilsyn under ein statsråd frå Framstegspartiet. Og spesielt omorganiseringa av jernbanesektoren viser dårleg politisk handverk, når det no kjem fram at regjeringa legg opp til å signera den første trafikkpakken berre dagar før stortingsvalet i 2017.

Eg vil avslutningsvis få trekkja fram saka om avvikling av bompengar på rv. 23. Ute har samferdselsministeren selt dette som ei gladsak for bilistane. Og ja, isolert sett er det fint for dei bilistane som no slepp å betala bompengar frå august. Me må berre passa på at dei bekymringane som Buskerud fylkeskommune har når det gjeld auka trafikk i tunnelen, vert tekne på alvor. Saksordføraren var òg inne på det, og det er noko me står samla på. Det er eg veldig glad for at alle støttar. Men sjølv om statsråden prøver å framstilla dette som ei god sak, handlar det også om at regjeringa ikkje klarer å få fram eit beslutningsgrunnlag innan den fristen Stortinget har sett. Det er sterkt beklageleg.

Nils Aage Jegstad (H) [15:10:03]: Regjeringa har lagt fram en samleproposisjon over noen samferdselssaker. Det er viktige saker selv om de varierer i både kostnad og omfang. Nå har saksordføreren gitt en god redegjørelse i sitt innlegg, og jeg har derfor valgt å kommentere et utvalg av sakene.

Det er to forslag om eventuell forlengelse av forhåndsinnkreving av bompenger. Det gjelder E39 Rogfast og rv. 23 Oslofjordforbindelsen.

I det første tilfellet dreier det seg om et nytt prosjekt som har hatt en tillatelse til å kreve inn bompenger i ferjesambandet Mortavika–Arsvågen. Midlene skulle brukes til planlegging og prosjektering i inntil 3 år før eventuelt vedtak om bygging. Arbeidet med KS2 er startet opp, men ikke fullført. Det er derfor nødvendig å forlenge perioden med forhåndsinnkreving. Høyre støtter dette. For-

håndsinnkreving gir reduserte finanskostnader, og det er ingen alternative løsninger for dette veiprojektet.

Det andre prosjektet gjelder bompenginnkrevingen på rv. 23 Oslofjordforbindelsen. Første byggetrinn ble nedbetalt i august 2013. Samme år ble det vedtatt å videreføre innkrevingen i påvente av å bygge tunnel 2 og for å hindre en stor økning i trafikkmengden. Nå foreslås det at det ikke søkes om forlengelse av forhåndsinnkrevingen. Høyre støtter dette. Det må imidlertid forventes at gratis passering i Oslofjordtunnelen og en sterk økning i satsene i bomringen rundt Oslo, vil føre til en sterk økning i trafikken på rv. 23. Det vil kunne sette trafikksikkerheten i fare. I inneværende år har det vært tre dødsulykker på rv. 23 – ingen i tunnelen. Sist uke omkom to personer i trafikkulykker på samme vei – en i Frogn og en i Lier. Med dette i mente forutsetter vi at en følger trafikkutviklingen nøye, slik statsråden har gjort rede for.

Departementet gjør i samleproposisjonen rede for prisreduksjon på periodebilletter hos NSB AS og status for arbeidet med jernbanereformen. Dette er en oppfølging av budsjettavtalen for inneværende år. Det gjør at prisen på månedskort og årskort blir redusert med 20 pst. utenfor områder med eksisterende takstsamarbeid mellom NSB og respektive transportselskaper. Det er imidlertid et faktum at det skaper noen rariteter i områder der det eksisterer et slikt takstsamarbeid. Høyre ser et stort behov for å se nærmere på dette og viser til komiteens tilråkning IV:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2017 legge fram en vurdering av hva det vil kunne bety for det samlede kollektivtilbudet dersom takstdifferansen mellom NSB og kollektivselskapene – p.t. Ruter, Kolumbus og AtB – blir harmonisert.»

Jeg vil i denne sammenhengen peke på at bl.a. Akershus fylke årlig bevilger betydelige midler til NSB til tilsvarende prissubsidier. Sett fra dette fylkets ståsted blir det imidlertid litt rart at det utenfor Ruter-området er staten som står for subsidiene. Det er litt uforståelig at et transportselskap med et driftsresultat på 2,8 mrd. kr i 2015 – hvorav 1,2 mrd. kr i NSB persontrafikk ikke har rom for å gjøre slike tilpasninger på egen hånd.

Dette bringer meg for øvrig over til det neste elementet jeg vil nevne – jernbanereformen.

Jernbanedirektoratet og Jernbaneinfrastrukturforetaket ble formelt etablert 1. februar 2016. Hoveddelen av de strukturelle endringene i jernbanesektoren skal være på plass 1. januar 2017. Togtrafikken blir gradvis konkurransutsatt. Høyre er tilfreds med framdriften i denne saken.

Under jernbaneforvaltning tar departementet opp ERTMS-prosjektet. Departementet gjør rede for økte kostnader i prosjektet i forbindelse med erfaringsstrekningene og økt omfang og andre kostnader. Prosjektet innebærer at de strekningene som i dag ikke er fjernstyrt, vil bli det. Dessuten vil de eksisterende anlegg og systemer for fjernstyring bli skiftet ut. Jeg regner med at departementet ser på mulighetene for at også allerede igangsatte, nye prosjekter får ERTMS fra dag én.

Innkreving av lokalt finansieringstilskudd på omsetning av drivstoff i Tromsøpakke 3, trinn 1, er en interessant sak. I Tromsø har en siden tidlig på 1990-tallet krevd inn

et lokalt tilskudd på omsetning av drivstoff for å delfinansiere infrastruktur. Dette utgjør 97 øre per liter drivstoff i 2016. Denne ordningen forlenges. Det støtter Høyre. Det er kanskje verdt å merke seg at det også i andre deler av landet er vurdert om dette kunne være et alternativ til bompenger. Det er en billigere måte å kreve inn penger på. Det har imidlertid strandet på avgrensingsutfordringer – noe som ikke er et problem på en øy.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:15:07]: I Prop. 126 S for 2015–2016 legges det fram flere saker som følger opp tidligere vedtak i Stortinget. Jeg vil bare fokusere på noen av dem og ellers vise til saksordførers gode gjennomgang.

Det er gledelig at arbeidet med å erstatte vår kjære Varoddbu fra 1956 kan startes opp i 2016. Vi merker oss også at prosjektet har en kalkulert positiv samfunnsøkonomisk netto nytteverdi. Gjennom bygging av ny Varoddbu, sammen med prosjektet E18 Tvedestrand–Arendal, er en i gang med å gjennomføre en viktig del av ny E18-utbygging på Sørlandet.

Storingsflertallet leverer hva det har lovt gjennom oppfølging av bevilgninger til viktige prosjekter som gir mer sammenhengende utbygging i landsdelen. Derigjennom legges også grunnlaget for færre drepte og hardt skadde og økt framkommelighet.

Kristelig Folkeparti har vært tydelig på nødvendigheten av å etablere et veitilsyn uavhengig av Statens vegvesen. På samme måte som for jernbane og fly, er det viktig at tilsynet på vei gis en selvstendig og uavhengig rolle. Dette handler om å skape den nødvendige distanse mellom veieier og organet som skal påse at regler og forskrifter for veibygging og vedlikehold blir fulgt opp på en betryggende måte. Vi registrerer derfor med tilfredshet at veitilsynet som eget forvaltningsorgan, skal være på plass tidlig i 2017.

Vi tar altså et viktig og nødvendig grep for å gjøre det kollektive reisetilbudet mer tilgjengelig for kundene gjennom etablering av en nasjonal reiseplanlegger og et gjennomgående elektronisk billetteringssystem. Sømløse reiser, ja det er en viktig forenkling som det er all grunn til å tro vil føre til at flere velger å reise kollektivt. At en gjør en kobling mellom det statlige selskapet, som var tiltenkt rollen som salgs- og billetteringsselskap på jernbanen, og tilsvarende oppgave for resten av det kollektive tilbudet høres ut som en rasjonell og på alle måter fornuftig løsning. På den måten får man et system samlet hos én aktør.

Utskifting av gamle og utdaterte signal- og sikringsanlegg på jernbanen er en stor og helt nødvendig oppgave. Utrangerte anlegg er både teknisk og økonomisk utfordrende. En toghverdag med færre uønskede stopp samtidig som sikkerheten for passasjerene øker, er viktige investeringer i et kollektivtilbud som vi ønsker at stadig flere skal benytte seg av framover. Gjennomført vil ERTMS-prosjektet være det største moderniseringsprosjektet for norsk jernbane i nyere tid.

Vi registrerer at i arbeidet med jernbanereformen skal direktorat og infrastrukturselskap være i ordinær drift fra

1. januar 2017. Det etableres tre interimsselskap gjennom en omstrukturering av NSB AS, og ROM Eiendom AS overføres til infrastrukturselskapet.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at en fortsatt har et sterkt NSB, et statlig selskap, som kan være en sentral aktør i det norske markedet. Derfor har det vært vesentlig for oss at NSB AS kan videreføres som et mest mulig samlet transportselskap, bestående av både NSB persontog, Tågkompaniet AB, NSB Gjøvikbanen, Nettbuss og CargoNet, 100 pst. eid av staten. Slik det nå ser ut, er det all grunn til å tro at NSB AS vil stå godt rustet i konkurransen om de utlyste togstrekningene.

I arbeidet med å få til reduserte klimagassutslipp i transportsektoren er det positivt å registrere at Enova, etter at Transnova ble en del av Enova, har fått etablert sju programområder innen transport, hvor både offentlige og private aktører kan søke om støtte. I 2015 ble det tildelt til sammen 281 mill. kr til ulike transportprosjekter. Når nå de fire samarbeidspartiene er blitt enige om å få etablert et nytt programområde for satsing på hydrogenfyllestasjoner, kan det etter hvert ruller ut en infrastruktur som kan skape grunnlag for et marked også for hydrogenbiler, på samme måte som det er etablert for elbiler. Skal vi nå målet om 50 pst. reduksjon av utslippene i transportsektoren innen 2030, er det viktig at vi tar i bruk all ny og tilgjengelig teknologi. Det gjelder ikke bare transport på vei. Det handler like mye om fly, skip og ferger så vel som jernbane, hvor man i dag har dieseldrevne togstrekninger.

Kristelig Folkeparti er tilfreds med at regjeringen også følger opp krav til lavutslippsteknologi i anbudene til riksveifergene. Det er viktig at staten har en målrettet og innovativ strategi, som kan bidra til at denne type ferger basert på lavutslipp, blir utviklet og bygd – gjerne ved norske verft – og tatt i bruk.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [15:20:27]: Det er jo en enstemmig tilråding til vedtak i saken, men jeg har allikevel noen kommentarer til noen av merknadspunktene som ligger i saken.

Den første gjelder ERTMS, som flere har vært innom. Jeg er bekymret for at vi ikke skal klare å holde den framdriften som er fastsatt, og hvis det skulle ende opp med en mellomløsning på de nye jernbanestrekningene som er under utbygging, ville det være utrolig leit. Dette er viktig hvis vi skal ta i bruk det potensialet som jernbanen har, til mer gods på bane. Det er viktig for økt persontrafikk at vi greier å få på plass nye signalsystemer fort. Og det er helt nødvendig at vi greier å holde den planlagte framdriften. Jeg skulle helst sett at vi kunne gjort det raskt, for en del kryssingsspor på en del banestrekninger står ubenyttet i påvente av nytt signalsystem.

Så er det en merknad som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har om kostnadsoverskridelsene på E6 Helgeland nord, og det er en bekymring vi har. Nå har noen av oss representanter møtt kommunene dette vedrører, og situasjonen er såpass krevende at Statens vegvesen vurderer å kutte i prosjektet for å komme ned på kostnadsrammen. Det er per dags dato overskridelser på 450 mill. kr, og de er nødt til å få en avklaring innen tidlig i høst for ikke å måtte be-

gynne å ta ut delstrekninger eller ta ut trafikksikkerhetstiltak.

Det var på ingen måte Stortingets intensjon da prosjektet ble vedtatt. Det er utrolig viktig at man kommer med en avklaring og en løsning som gjør at man kan beholde trafikksikkerhetstiltakene som ligger der, og at man kan beholde delparsellene som lå i prosjektet, ellers vil man få store standardbrudd og fortsatt ha halvdårlige løsninger. Jeg ber intenst statsråden om å merke seg dette og prøve å finne en løsning så raskt som overhodet mulig.

Representanten Rommetveit var innom flere prosjekter som er forsinket eller som man ikke har fått avklaring om. Et av prosjektene han ikke nevnte, og som jeg har tenkt å nevne, er E39 Rogfast og forlenging av forhåndsinnkrevningen. Der sa en samlet komité at man forventet oppstart av prosjektet i 2015. Man forventet også statlige midler til prosjektene. Jeg håper inderlig at vi får en proposisjon til Stortinget høvelig raskt, slik at man ikke forsinker framdriften enda mer – at vi får en proposisjon, eller at man tar den nødvendige avklaringen i statsbudsjettet for 2017.

Til sist ser jeg at man ønsker å splitte opp, bl.a. gjør man det når det gjelder Avinor. Man ønsker å etablere nye selskaper. Man følger det løpet man har fulgt i forbindelse med jernbanereformen, med oppsplitting i flere statsforetak. Jeg er veldig skeptisk til det økte byråkratiet det kommer til å medføre, og jeg tror ikke det nødvendigvis er den beste løsningen.

Nå ser man under særskilte transporttiltak fra departementet at man tar opp organisering og oppgaver i forbindelse med reiseplanlegging og elektronisk billettering. Det er i utgangspunktet en veldig god sak. Stortinget har jo sagt tydelig at man ønsker sømløse reiser, men trenger man nødvendigvis å etablere et statlig selskap for å gjøre det? Jeg spør.

Abid Q. Raja (V) [15:24:30]: Proposisjonen følger opp en rekke saker innenfor transportområdet, bl.a. rabatt på togreiser og et nasjonalt, konkurransenøytralt, elektronisk billetteringssystem. Dette er saker som Venstre har fått flertall for i Stortinget, og som regjeringen nå følger opp. Det er vi veldig glad for.

La meg aller først rette opp tre inkurier, hvor Venstre har falt ut av merknader i innstillingen fra komiteen. Det gjelder for det første rabatt på togreiser. Venstre fikk i statsbudsjettet for 2016 gjennomslag for å innføre en rabatt på 20 pst. på NSB-reiser der det ikke eksisterer takstsamarbeid. Venstre er glad for at regjeringen følger opp vedtaket. Reisende som bor utenfor takstsamarbeidet, eller som har lengre avstand til bykjerner, vil ha stor glede av at det nå blir rimelig å velge jernbane som transportmiddel. Venstre ser det som svært viktig å få på plass denne ordningen, slik at vi nå sikrer at enda flere kan velge en miljøvennlig reisehverdag. Venstre ønsker å utvide denne ordningen til også å gjelde der det eksisterer et takstsamarbeid, og vil komme tilbake til dette i budsjettet til høsten.

Det andre gjelder nasjonalt billetteringssystem. Venstre er svært positivt til at regjeringen i proposisjonen følger opp Venstres gjennomslag for et nytt nasjonalt billetteringssystem, som vi fremmet gjennom et Dokument 8-for-

slag. Venstre er enig i at salgs- og billetteringssystemer for jernbane skal framstå som like sømløse og attraktive for publikum også når det blir åpnet for konkurranse på sporet. Det vil skape en enklere reisehverdag for dem som velger kollektivtransport.

Stortingets ambisjoner om at flere skal benytte seg av slike tilbud, utfylles godt av dette. Venstre imøteser at en nasjonal reiseplanlegger kan realiseres i 2017.

Det siste gjelder ERTMS-prosjektet. Mange av de gamle signal- og sikringsanleggene på det nasjonale jernbanenettet er i ferd med å passere, eller har passert, sin tekniske levetid. Det legges gjennom denne proposisjonen betydelige beløp ned i å skifte ut gamle og utdaterte signal- og sikringsanlegg på jernbane. Med et mål om at flere skal velge jernbane, er dette svært viktig for å sikre pendlere en forutsigbar reisehverdag med jernbanen. Venstre ser svært positivt på at dette arbeidet justeres.

For at det ikke skal bli noe feil her – det er altså tre avsnitt i innstillingen hvor Venstre har falt ut, og skal inn – for at det skal bli helt riktig, leser jeg fra side 3 og 4 i innstillingen. Det er tre avsnitt, og jeg siterer:

«Under Særskilte transporttiltak tas opprettelsen av Rutebanken AS opp. Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ser svært positivt på at det nå skal etableres et enhetlig billetteringssystem for kollektivreiser. Dette vil skape en enklere reisehverdag for de som velger kollektivtransport. Stortingets ambisjoner om at flere skal benytte seg av slike tilbud utfylles godt av dette.

Under Jernbaneformål tar departementet opp saken rundt 20 pst. rabatt utenfor takstsamarbeid hos NSB. Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet, er glade for at en slik løsning nå kommer på plass. Reisende som bor utenfor takstsamarbeid eller med lengre avstand til bykjerner, vil ha stor glede av at det nå blir rimelig å velge jernbanen som transportmiddel. Flertallet ser det som svært viktig å få på plass denne ordningen slik at vi nå sikrer at enda flere kan velge en miljøvennlig reisehverdag.»
Og på side 4:

«Under Jernbaneformål merker komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti seg at ERTMS-prosjektet følges opp. Det legges gjennom denne proposisjonen betydelige beløp ned i å skifte ut gamle og utdaterte signal- og sikringsanlegg på jernbanen. Dette er svært viktig for å sikre en forutsigbar reisehverdag for pendlende med jernbane. Disse medlemmer ser svært positivt på at dette arbeidet intensiveres.»

Disse tre avsnittene skulle Venstre stått inne på, men vi står ikke inne på dem. Nå har jeg i hvert fall lest dem opp, så nå står vi i hvert fall inne der.

La meg helt til sist si at forskning på og utvikling av ny miljøvennlig teknologi innenfor transportsektoren er svært viktig i omstillingen til et grønnere samfunn. Etter klimatoppmøtet i Paris er det ikke lenger tvil, og vi må jobbe mot et mål om null utslipp og en grønn transportsektor. Venstre imøteser en ambisiøs maritim 21-strategi, som proposisjonen bebuder skal komme innen utgangen av 2016.

Venstre er igjen med på å sikre et flertall for miljøvennlige tiltak som sørger for at det blir enklere og billigere å velge et miljøvennlig alternativ.

Presidenten: Da har både presidenten og sekretæren fått med seg det.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [15:28:35]: Det er unektelig noe spesielt med disse – hva skal en kalle det – hummer-og-kanari-proposisjonene som kommer om våren på transportsiden. Vi får 5 minutter hver til å diskutere hele bredden i norsk samferdselspolitikk. Det er litt knapt, men sånn er nå tradisjonen.

Jeg vil si at satsingen på ERTMS er bra, og jeg har tenkt å stille et spørsmål til statsråden. Jernbaneinvesteringene ble jo tatt betydelig ned i budsjettet for i år, og jeg vil spørre statsråden: Er det rom i de framtidige budsjettene for å øke satsingen på ERTMS for å sørge for en raskere framdrift og gjennomføring av utskiftingen av signalanlegget enn det regjeringen nå legger opp til? Det hadde det vært all right å få et svar på.

Vi tilslutter oss det som foreligger om E18, og det som gjelder Tromsøpakke 3, men vi sier nei til Rogfast i forbindelse med denne innstillingen. Jeg tar opp det forslaget som vi har fremmet i den anledningen. Jeg mener det er nødvendig å revidere synet på Rogfast i lys av klimaforhandlingene i Paris og de klimaforpliktelsene som vi har påtatt oss, og den satsingen som er nødvendig, og omprioritere samferdselsressurser mer i retning av nullutslippsløsninger. Når man ser på hele veiprojektet ferjefritt E39, som ligger der, og på kostnadene for en del av de gigantiske fjordkrysningene som er der, må det være lov å reise spørsmålet: Er det ikke fornuftig å prioritere f.eks. E16 mellom Voss og Bergen foran krysningen mellom Os og sørover langs E39, som koster omtrent det samme? Er det ikke fornuftig å ta noen av disse titalls milliardprosjektene og heller investere i samfunnsøkonomisk mer fornuftige lyntogløsninger, enten på tvers mellom vest og øst eller mellom de største byene på Vestlandet? Mitt og SVs svar er: Jo, det er det. Vi burde ta den store omprioriteringsdebatten når vi ser kostnadene og prislappen for ferjefri E39, men jeg ser at komiteens flertall ønsker å gå videre med Rogfast, og vi kommer til å få noen spennende år når vi skal diskutere tøffe prioriteringer på samferdselssiden i tiden som kommer.

Så skal jeg si en ting til om det som ligger på statens side. Det foreslås nå, og det gis tilslutning til det fra stortingsflertallet, å lage en felles billetteringsløsning for all kollektiv. Jeg ser gode intensjoner med et slikt grep, men jeg vil jo samtidig peke på at de erfaringene vi så langt har hatt med store statlige IKT-satsinger på samferdselssiden, bl.a. på bompengerevningssiden, er ikke akkurat noe som har vært en lysende suksesshistorie. Det at vi nå bestemmer oss for å ha ett system, slik det legges opp til fra regjeringens side, gjør at i hvert fall jeg mener det er et tankekors hvorvidt dette er en fornuftig vei å gå. Men vi får bare ønske dem som skal sette i gang og gjøre det arbeidet, lykke til med arbeidet, og håpe at det blir en suksess. Vi vet fra Oslo og samarbeidet mellom NSB og Ruter at det er

fullt mulig å få til dette med ulike innganger til felles systemer, men vi ser samtidig at NSB ikke har klart å løse dette rundt de andre storbyene, der det hadde vært behov for å løse akkurat det.

Det var noen generelle kommentarer fra SV, vi sitter jo ikke i komiteen – og jeg har ikke tenkt å prøve meg på øvelsen til Abid Raja med å lese opp alle de merknadene vi støtter, i sin helhet. Så har jeg allerede tatt opp det forslaget som SV har fremmet i saken.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:33:23]: I denne saken omtaler vi en del saker der Stortinget må være orientert om framdrift, om det som skjer når det gjelder kostnader o.l. Jeg synes det er hyggelig og bra at det er veldig stor enighet, alt i alt, om det som foreslås her. Det viser en god støtte til den linjen som dagens flertall har valgt.

Så registrerer jeg at det er noe kritikk spesielt fra Arbeiderpartiet, som på den ene siden sier at det brukes for lite penger, samtidig som de ikke har noen egne forslag om å bruke mer penger. I finansdebattene får vi stort sett kritikk for at vi bruker for mye penger. Det er vel derfor det heller ikke ligger forslag om å bruke mer penger, en vil egentlig bare skape misnøye. Det tar jeg med ganske stor ro.

Alt i alt er de tingene som regjeringen holder på med, godt i rute. Vi ligger foran skjema når det gjelder Nasjonal transportplan og bevilgningen av penger, når det gjelder prosentoppfyllelse av planen, og ikke minst når man sammenlikner bevilgningene så langt i denne to og et halvt årsperioden med bevilgningene i forrige to og et halvt årsperiode før vi overtok.

Så er det mange områder der en skal bygge store ting, og da tenker jeg at det er egentlig bra og viktig at Stortinget er orientert om at vi jobber for å holde kostnadene nede. ERTMS er et av de områdene. Vi har et prosjekt som vil koste 20 mrd. kr eller mer. Så registrerer jeg at noen er bekymret for at kostnadene øker, samtidig som de ikke vil bruke tid på faktisk å sjekke at vi får gjennomført prosjektet på en så god og billig måte som mulig, men vil heller bare sette i gang med en gang. Jeg synes ikke det er en god tilnærming. Det er nettopp når vi ser at prosjekt er svært komplekse, og at kostnadene kan stige betydelig, at vi bør være sikre på at vi velger den rette løsningen før vi begynner, istedenfor å sette i gang og så begynne å tråle tilbake og lure på hva som gikk galt.

Jeg minner om at tidligere statsråd Magnhild Meltevit Kleppa sa i forbindelse med saken om overgang til ERTMS, at vi skal skynde oss langsomt fordi dette er komplekst. Det er litt rart at de samme partiene i opposisjon ikke lenger ser at det er komplekst, men plusser på penger til alt mulig.

Jeg vil advare mot å fortsette det rød-grønne forfallet på jernbanen, som vi overtok. I åtte rød-grønne år klarte en å fordoble det samlede vedlikeholdsetterslepet på jernbanen. Når vi må velge rekkefølge for hvor en skal begynne å forbedre signalanleggene, er det rett og slett fordi at noen steder er det mye dårligere stilt enn andre steder. Det er der-

for en peker på Ofofbanen som et sted en burde begynne, og fordi det er litt lettere å ha kontroll på hvilke tog en skal oppgradere. Hvis en begynner med Follobanen – og det er mange gode ideer om hvorfor en burde begynne der – betyr det at en må oppgradere samtlige tog på Østlandet til å kunne kjøre med ERTMS. Det er både komplekst og kostbart, for noe av fordelene med jernbanen på Østlandet er at en kan alternere med materiellet. Det er også en fare for at en ikke kan åpne Follobanen når Follobanen er ferdig, fordi en må vente på at signalanleggene også skal bygges. Da vil jeg heller ta i bruk Follobanen raskere hvis det er mange års forskjell det er snakk om, enn å la en tunnel, ferdig bygd, stå tom i påvente av et signalanlegg.

Når det gjelder rabattordningen for månedskort på jernbanen, som ble forhandlet fram av de borgerlige partiene, har vi en god dialog og en god framdrift. Det er beklagelig at ting tar tid, men noen ganger er det komplekst å få ting til å fungere teknologisk, men det er nå på vei til å bli i orden.

Jeg konstaterer at det er noen som er kritisk til at vi fjerner bompengene på Oslofjordtunnelen, samtidig som de selv ikke er imot å fjerne dem. Vi synes det er viktig at vi får fjernet innkrevningen når vi kan, samtidig som det er viktig at vi ivaretar sikkerheten, og det gjør vi.

Så har det vært understreket at da Oslofjordtunnelen i sin tid ble vedtatt bygd, ble den vedtatt som et prosjekt som skulle få to parallelle løp. Det er helt naturlig at Vegvesenet har planlagt i tråd med de vedtakene. Når det så kommer nye forskrifter som gjør at en får problemer med noen av stigningsgradene, er det naturlig at vi tar en runde med ESA og andre for å se om vi kan finne løsninger for det. Det er ikke noe som er spesielt for denne regjeringen. Det er noe som enhver regjering ville forholdt seg til, men vi har god framdrift også på det prosjektet.

Så minner jeg om at når det gjelder Rogfast, var planen for å kunne sette spaden i jorden i 2015 at en hadde reguleringsplaner på plass i 2013. Nå er vi i 2016, og noen kommuner er ennå ikke helt ferdig med reguleringsplanene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Magne Rommetveit (A) [15:38:34]: Det framgår av statsråden sitt svar på spørsmål frå Arbeidarpartiet om rv. 23 Oslofjordforbindelsen at det er usikkert korleis ESA vil stilla seg til unntaket frå maksimalt 5 pst. stigning i tunnelane. Samtidig er det i det same svaret gjort greie for at Statens vegvesen har brukt 170 mill. kr til bl.a. reguleringsplanlegging av nytt tunneløp.

Mitt spørsmål til statsråden vert då: Kva tid vart statsråden merksam på at ESA vil kunna stilla seg avvisande til ei slik løysing? Og kva slags dialog har statsråden og departementet hatt med ESA til no i denne saka?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:39:25]: Jeg nevnte noe av dette i mitt innlegg. Vi er opptatt av at vi skal få en bedre kryssing over Oslofjorden, og for meg er det naturlig at vi prøver å ha flere tanker i hodet på en gang. Nå har jeg altså fått kjeft fordi ikke alt går så fort som Arbeiderpartiet og opposisjonen håpet, selv om det egentlig er noenlunde i

tråd med den framdriften Arbeiderpartiet i posisjon hadde planlagt.

Når det gjelder rv. 23, har jeg ingen planer om å stoppe planleggingen av det tunneløpet som vi kan få, selv om vi samtidig må avklare hva slags handlingsrom som er, eller hvilke problemer vi kan få når det gjelder stigningsgrad. Det er derfor vi også har sagt at vi må utrede om det er en mulig og bedre løsning å bygge en bro eller bygge en tunnel et annet sted. Den dialogen har vi fortløpende.

Magne Rommetveit (A) [15:40:12]: Eg må dessverre arrestera statsråden når han snakkar om kryssing «over» Oslofjorden. Her er det snakk om kryssing under Oslofjorden, i tunnel.

Dersom ESA skulle stilla seg avvisande til eit parallelt tunneløp til rv. 23, betyr det då at dei 170 mill. kr som Statens vegvesen vil rekvirera til prosjektet, og som altså er bompengar som bilistane har betalt inn, vil vera bortkasta?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:40:54]: Hvis man planlegger noe som man ikke kan bygge, kan man risikere at noen av pengene er bortkastet, men langt fra alt, for det handler om hvilke alternativ vi bygger istedenfor. Ser en på alle de alternativene som er utredet når det gjelder kryssing av, over, på eller under Oslofjorden, vil mye av veien nyttiggjøre seg fordi mye av dette skjer på land. Så er det selve kryssingen under.

Det som hadde vært interessant å høre, når Arbeiderpartiet tar opp denne tematikken, er om Arbeiderpartiet mener at vi skulle ha stoppet planleggingen, og dermed forsinket hele framdriften. For det er jo det som egentlig indikeres ved å stille den type spørsmål, at en mener vi burde vente til alle svar var gitt fra ESA før vi gikk videre med å vurdere hvilke løsninger vi selv ønsker. Den form for framdrift vil ikke jeg anbefale. Jeg vil sørge for at vi får en bedre kryssing av eller på – eller hvilken preposisjon man skal bruke – Oslofjorden, rett og slett fordi det er viktig med en bedre trafikkavvikling og en bedre sammenknytting av Østfold og Vestfold, og gjerne en bedre omkjøringsvei rundt Oslo enn det en har i dag.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:42:10]: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har i sin gjennomgang av Jernbaneverkets virksomhet påvist flere avvik som etter deres oppfatning ikke har vært lukket innenfor de avtalte frister. Dette har vært omtalt de siste ukene i både Aftenposten og Dagens Næringsliv. Avvik som ikke lukkes innenfor de oppsatte frister, kan skape et inntrykk av at ikke alle pålegg tas på alvor, og skape utrygghet hos de reisende.

På hvilken måte vil statsråden se til at Jernbaneverket følger opp de avvik som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og eventuelt Jernbanetilsynet peker på, innenfor de oppsatte tidsfrister?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:43:01]: Sikkerhet på jernbanen er svært viktig – ja sikkerhet innenfor alle transportformer er svært viktig. Derfor tar vi dette på høyes-

te alvor. Vi har hatt god kontakt med både Jernbaneverket, tilsynet og andre i denne saken.

Så konstaterer jeg også at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap på sine nettsider har lagt ut en tekst som viser at måten Dagens Næringsliv har gjengitt dem på, ikke samsvarer med det som DSB faktisk står for. Derfor mener jeg det er viktig at vi ser på hva som er realitetsinnholdet her, og ikke bare enkelte mediers store overskrifter.

Etter ulykken med toget som løp løpsk fra Alnabru og ned til havna, har det vært mye arbeid i Jernbaneverket for å rydde opp i dette. De både så på den strekningen der ulykken konkret skjedde, og de satte i gang et arbeid for å finne ut om det er andre områder der lignende ting kan skje. De satte også i gang tiltak.

Det er ikke riktig at ingenting ble gjort før etter at tilsynet hadde vært til stede, men det er riktig at de ikke hadde funnet en løsning som fungerte. De hadde prøvd å montere en fysisk ting, men det funket ikke som planlagt. Derfor er dette noe de holder på å utbedre, og tilsynet sa at de burde snart bli ferdige.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [15:44:21]: Statsråden var i sitt innlegg litt innom E39 og framdrift på det, men det er viktig å få avklart når vi kan forvente en proposisjon til Stortinget om E39 Rogfast. Kan statsråden være litt mer konkret enn å si at man avventer noen av de siste reguleringsplanene?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:44:48]: Denne regjeringen ønsker å bygge mer vei og mer jernbane. Det er ingen intern strid hos oss, slik det er i enkelte andre konstellasjoner, om hvorvidt man i det hele tatt ønsker vei eller ikke. Det viser at vi kan ha en veldig god framdrift på dette. Det er ikke politisk strid, men det handler om at vi må sørge for at alle nødvendige vedtak er på plass.

Riktignok har vi faktisk hatt en framdrift raskere enn det som normalt ville skjedd i denne sammenheng, for normalt skal man ikke sette i gang det som heter kvalitetssikring 2 før siste reguleringsplan er på plass. Vi har allerede satt i gang kvalitetssikringsarbeidet på Rogfast, nettopp for å kunne kjøpe oss tid for å kunne sette saken raskere fram for Stortinget.

Min ambisjon er at vi skal kunne komme med den i løpet av – forhåpentligvis – denne høsten, slik at Stortinget kan gjøre sine vedtak. Så håper jeg alle partiene i Stortinget støtter dette, både dem som var med og la fram forrige NTP, og dem som nå styrer, slik at vi får et enstemmig storting til dette viktige prosjektet. Det er viktig at alle ulike parter i politikken viser at en faktisk står bak.

Abid Q. Raja (V) [15:46:00]: I 2008 fikk Venstre gjennomslag for 20 pst. rabatt på kollektivreiser i Akershus og Oslo, og nå har vi sammen med regjeringen fått gjennomslag for 20 pst. rabatt på NSB-reiser, vel å merke der hvor det ikke er eksisterende takstsamarbeid. Mitt spørsmål til statsråden er: Vil statsråden til høstens budsjett være en pådriver innad i regjeringen for at vi får til 20 pst. rabatt på månedskort også der hvor det er eksisterende takststamarbeid?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:46:36]: Jeg synes det ville vært feil hvis jeg skulle begynne med forpostfektninger til statsbudsjettet i høst, og det gjelder både internt i regjeringen og i samarbeidet med Venstre og Kristelig Folkeparti. Men jeg kan konstatere at ja, Venstre har vært en god pådriver og fått stort gehør i dagens borgerlige flertall for at det satses mer på jernbane og kollektivtrafikk generelt. Jernbanebudsjettet har økt med 50 pst., og det er over 100 flere togavganger fra Oslo S nå enn da vi overtok.

Ikke minst de store byene har tjent på at vi har et borgerlig flertall, med Venstre og Kristelig Folkeparti, som jobber for at vi øker bevilgningene til kollektivtrafikk. Nå har vi fått signert en Oslo-pakke 3-avtale i Oslo og Akershus som i all hovedsak hviler på at et borgerlig flertall sikrer at staten skal ta 50 pst. av investeringene på nye, store infrastrukturprosjekter, og at det ligger inne mye mer penger til kollektivdrift og -satsing enn det ville gjort om det forrige regimet hadde fortsatt.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [15:47:42]: Også i dette innlegget tok statsråden opp vedlikeholdsetterslepet fra de to foregående stortingsperiodene, og derfor stiller jeg følgende spørsmål til statsråden: Erkjenner statsråden at med Fremskrittspartiets alternative budsjetter fra 2006 til 2013 ville det vært høyere vedlikeholdsetterslep? Det er et ja/nei-spørsmål.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [15:48:09]: Den påstanden fra Heikki Eidsvoll Holmås er rett og slett feil. Det ville vært bevilget langt mer penger til både vei og jernbane i den åtteårsperioden med Fremskrittspartiets alternative budsjett, enn det ble gjort med den rød-grønne regjeringens budsjett – rett og slett fordi jeg tror både Fremskrittspartiet alene og den borgerlige opposisjonen hele veien påpekte at det å la infrastruktur forfalle ikke gir god samfunnsøkonomisk nytte, verken på kort sikt eller, aller minst, på lang sikt.

Det ser vi også når en f.eks. så hvor mye driftsstans det var på jernbanen. En kan la forfall pågå en stund uten at det får alvorlige konsekvenser, men til slutt blir det synlig. En av mine forgjengere, Magnhild Meltveit Kleppa, var mange ganger nede på Oslo S, spesielt i årene 2011 og 2012, og måtte svare for at jernbanen kollapset gang på gang. Til tross for det så vi en realnedgang i bevilgninger til vei- og jernbanevedlikehold fra 2011 til 2012, fra 2012 til 2013 og sågar fra 2013 til 2014. En lærte altså lite av de feilene en selv måtte svare for.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Pollestad (Sp) [15:49:32]: Eg tek ordet for å knyta nokre ord til framdrifta av E39 Rogfast. Det er eit svært viktig prosjekt for Rogaland. Det er eit svært viktig prosjekt for Vestlandet. Det er eit viktig prosjekt for Noreg.

Eg registrerer at statsråden, som den 26. februar var på NRK Rogaland og lova byggjeart tidleg i 2017, no brukar ordet «forhåpentligvis» om kor vidt proposisjonen kjem til

Stortinget i haust. Det gjer meg uroleg. Eg kan godt leva med at frekkheita sit laust. Me har registrert at prosjekt som skulle ha starta opp i 2015, no vert marknadsførte som ei framskynding. Det har eg vanskeleg for å forstå, all den tid me no er i 2016. Ein kan sjølv sagt forstå at det er mange utfordringar med eit prosjekt som Rogfast, men eg synest regjeringa burde vera ærlegare i sin kommunikasjon.

Me har no høyrte nyheiter om at det er funne krevjande fjell med høgt kobberinnhald under Kvitsøy. Kva betydning det har, når ein kanskje ikkje kan fylla massane ut i sjøen, kunne eg tenkt meg at statsråden kommenterte litt på.

Så til prinsippet om bompengefinansiering og førehandsinnkrevjing: Det er noko som Framstegspartiet tradisjonelt har vore sterk motstandar av. Det var dei motstandarar av då det vart innført, men no har dei altså gjort det valet at dei ønskjer å vidareføra det. Det er viktig å få fram at her hadde regjeringa eit reelt val: anten vidareføra førehandsinnkrevjinga eller avslutta førehandsinnkrevjinga og finansiera vidare planlegging av Rogfast via statlege midlar.

Eg skulle ønskt at statsråden kunne sagt noko om kor vidt det er gjort nokon vurderingar knytt til det at me no har fått eit svært dyrt ferjeandbod på strekninga E39 Mortavika–Arsvågen, der den trafikkavvisinga som dei ekstra bompengane medfører, truleg må ha gjort at ferjeandboda har vorte dyrare. Kan statsråden seia noko om det?

Eg vil berre seia at eg synest det er imponerande når Stortinget bestemmer at førehandsinnkrevjing på rv. 23 Oslofjordforbindelsen skal avsluttast i august 2016. Det vert gjort, og det er altså ein stor bompengesiger for Framstegspartiet. Det er kreativt.

Kjell-Idar Juvik (A) [15:52:45]: Det begynner å bli tradisjon for at Stortingets fullmakt til å starte opp noen av Fastlands-Norges aller største prosjekt skjer ved behandling av samleproposisjoner fra Samferdselsdepartementet. For to år siden ga vi klarsignal til Follobanen-prosjektet, med en kostnadsramme på drøyt 26 mrd. kr, som det for øvrig nå ser ut til at også kan få en kostnadssprekk på grunn av valutakurs. I dag gjør vi det på et annet stort prosjekt, tilsvarende 26,6 mrd. kr, fordelt over en periode på om lag 15 år. Det gjelder signalanlegg på jernbanen.

I gjeldende Nasjonal transportplan, som ble lagt fram av Stoltenberg-regjeringen, ble det slått fast at dagens signalanlegg holdt på å gå ut på dato og må erstattes av det nye systemet ERTMS innen 2030. Det er bred enighet om at det er viktig å få dette på plass. Selv om punktligheten i togtrafikken siden 2011 har vært i bedring på grunn av den satsingen som Stoltenberg-regjeringen satte i gang, er feil på signalanlegg en av de største utfordringene i togframføringen framover. Og det er vel ikke noen grunn til å tro at det blir noe bedre framover.

Da regjeringen Solberg la fram sin regjeringsplattform, sto det noen få punkter om jernbane, men ett av dem gjaldt ERTMS. Vi kunne lese at regjeringen ville

«legge frem en langsiktig plan for konvertering av signalsystemene til den europeiske standarden ERTMS.»

I den grad man skulle få forhåpninger om at dette skulle bety at ERTMS-prosjektet ville få høyere prioritet, er det nok mange med meg som har blitt skuffet. Først etter nærmere tre år i regjering, kommer det nå forslag om å starte opp investeringsprosjektet. Det gjør at vi etter all sannsynlighet må bygge såkalte konvensjonelle anlegg – midlertidige anlegg – for store beløp, anslagsvis mer enn 1 mrd. kr, som igjen må erstattes av ERTMS om noen få år. Målet må være å få mest mulig veg og jernbane for pengene. Det oppnår man ikke ved å bygge midlertidige anlegg for milliardbeløp.

Så til en annen sak, som ikke har kommet med i denne samleproposisjon, som kanskje vi alle har ventet på: Det gjelder E6 Helgeland nord. Der var det en merkostnad på 450 mill. kr, som statsråden har valgt ikke å komme til Stortinget for å finne en løsning på i samleproposisjonen. Som en representant sa tidligere i dag fra talerstolen, begynner det å bli kritisk for deler av prosjektet. Så vi er spent på når statsråden har tenkt å komme tilbake til den saken.

En siste ting: Det gjelder kreativ etablering av selskap. Jeg registrerer at statsråden står rakrygget bak at Avinor omorganiserer på Svalbard for å unndra beskatning til den norske stat.

Morten Stordalen (FrP) [15:55:53]: Jeg vil bare komme med noen kommentarer.

Her brukes det tid på økte kostnader knyttet til ERTMS, og så kommer det kritikk fordi man ikke kommer i gang raskere. Jeg er glad for at vi har en statsråd og en regjering som er seg sitt ansvar bevisst når det kommer til hvordan man bruker skattebetalernes penger og faktisk kvalitetssikrer før man setter i gang.

Det er ikke noen tvil: Dette er et av vår moderne tids største løft for infrastruktur i Norge, og vi er nok mange som rundt omkring i landet har stått mang en gang og ventet på perrongen fordi det ikke kom tog på grunn av signalfeil. Tidligere regjeringer har hatt muligheter, og dette handler om etterslep og mangel på bevilgninger og mangel på handlekraft, i hvert fall gjennom de siste 20 årene. Nå skjer det noe.

Heikki Eidsvoll Holmås påstår at det er en neddragning av investeringer i jernbane. Da lurer jeg litt på hvor han har vært hen. For 2012 var ikke ambisjonsnivået så veldig høyt i den rød-grønne regjeringen. Man satte av 47 mill. kr til planlegging. Det er derfor man ikke kan investere mer, man får ikke brukt mer penger. I inneværende år er det 1 144 mill. kr, som betyr at denne regjeringen satser på kollektiv.

Det kan virke som om innkrevning av bompenger for Oslofjordtunnelen opphører. Det blir ikke mer trafiksikkerhet av å betale bompenger. Det opphører fordi det er betalt. Jeg er også glad for at man her gjør kvalifiserte valg før man beslutter noe og bestemmer noe. Trafiksikkerheten har både komiteen og statsråden sagt noe om. Det skal vi følge med på. Men det blir ikke mer trafiksikkerhet av å betale for bom.

Nils Aage Jegstad (H) [15:58:35]: Jeg har bare lyst å kommentere et par ting som har kommet fram.

For det første synes jeg at jeg begynner å kjenne igjen dette angrepet fra Arbeiderpartiet om at ting ikke skjer, og at det ikke går fort nok. Det har vi hørt ofte. Poenget er at vi har bevilget mer penger enn noensinne. Vi har en framdrift i sakene. Vi trengte en del planleggingsmidler for å få det opp på et anstendig nivå da vi tiltrådte som regjering. De planleggingsmidlene bruker vi til å planlegge prosjektene framover. Det er også noe av det som har vært nevnt her som en av årsakene til at man ikke alltid kommer i mål med oppstart til rett tid: Planleggingsprosessen tar lengre tid en forutsatt.

Dette med bompenginnkreving er alltid et litt ømtålig punkt, men forhåndsinnkreving av bompenger er greit når man vet at prosjektene kommer. Det er for så vidt en fornuftig måte. Men det normale i andre saker har jo vært at man først har bygget veien og så krevd inn pengene etterpå. Det er fordi de som bruker veien, skal være sikre på at man har fått det man betaler for. Vi har jo et grelt eksempel når det gjelder Oslopakke 3 og E18 Vestkorridoren. Der har man helt siden 2008 innkrevd ekstra bompenger til veiprojektet, som man ennå slåss om gjennomføringen av. Nå er det heldigvis over, nå kommer veien, og jeg er glad for det. Regelen er at man skal bygge veien, før man krever inn pengene. Men man skal i hvert fall avslutte innkrevingen når veien er betalt. Og når man har drøyd dette i noe tid i forbindelse med Oslofjordtunnelen, er det fordi man innenfor et visst tidsrom – man bevilget seg tre år for å se hva man skulle gjøre – ennå ikke har kommet helt i mål med det alternativet som man kommer til å bygge. Det gjør at man på et eller annet tidspunkt må si: Nå er denne veien nedbetalt.

Til gjengjeld har vi nå satt i gang et prosjekt i den andre enden av rv. 23, som også betyr mye, nemlig det som skal skje gjennom Drammen. Så det pågår viktige prosjekter på rv. 23 i dag, og man viderefører prosjektet i den andre enden.

Jeg påpekte i mitt innlegg at når det har vært tre dødsulykker på rv. 23 hittil i år, sier det noe om beskaffenheten på veien utenom tunnelene. Det er faktisk en vei som krever investeringer, både på Lier-siden og på Frogne-siden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [16:00:38]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Bompengfinansiering av E18 Rugtvedt-Dørdal i Telemark (Innst. 404 S (2015–2016), jf. Prop. 128 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover

den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Karianne O. Tung (A) [16:01:44]: (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid i saken.

E18 Rugtvedt–Dørdal er en av de viktigste veiforbindelsene gjennom Telemark og mellom Østlandet og Sørlandet. Det er nok mange folk i Telemark som nå følger med på forhandlingene i Stortinget, og for mange er dette en stor dag. Stortinget vil i dag gi grønt lys for å bygge ny E18 mellom Rugtvedt og Dørdal i Telemark. Mange har ventet lenge på denne dagen – noen vil vel si at det kanskje har vært unødvendig lenge.

Dagens vei har varierende standard, med mye randbebyggelse og mange kryss og avkjøringer. Sammen med stor trafikk fører dette til mange alvorlige ulykker og dårlig framkommelighet, særlig i helgene. Trafikken gir miljølempen for randbebyggelsen.

Nye Veier har besluttet at strekningen E18 Langangen–Dørdal er en av de første delstrekningene i selskapets portefølje som bygges ut. Dette er helt i tråd med Meld. St. 26 for 2012–2013 Nasjonal transportplan 2014–2023, der det legges til grunn anleggsstart i første fireårsperiode, forutsatt tilslutning til et opplegg for delvis bompengfinansiering av utbyggingen. Lokale myndigheter har gjort disse vedtakene, i dag gjør Stortinget det samme.

Det legges opp til anleggsstart i 2017, og strekningen planlegges for åpning for trafikk i 2020.

Veiprojektet omfatter bygging av 16,8 km ny firefelts vei. Det vil i tillegg bli bygd 1,2 km tofelts vei for sammenkopling med dagens vei. Dermed reduseres den nye veien med en kjørelengde på 1,6 km.

Veien skal bygges ut for ca. 4,4 mrd. kr, hvorav bompengandelen utgjør 40,6 pst. Det er en enstemmig komité som i dag ønsker å sette spaden i jorda raskest mulig for å få bygget denne veien.

Arbeiderpartiet mener selvsagt at det er fornuftig å se på den beregningstekniske renten på bompengelån, både i dette prosjektet og i andre prosjekter. Det vil åpne for lavere takster, kortere nedbetalingstid eller en utvidelse av prosjektet, noe som igjen gir mer vei for pengene. Et enstemmig storting kommer i dag til å gi et signal til samferdselsministeren og regjeringen om å se på den beregningstekniske renten. Arbeiderpartiet vil spesielt peke på de lokale vedtakene i punkt 5, som klart sier at et økt økonomisk handlingsrom ønskes fra de lokale myndigheters side å bli benyttet til lavere takster, bedre rabattordning eller kortere innkrevingstid.

Vi vet at det på hovedstrekningen mellom Østlandet og Sørlandet, altså E18, fremdeles vil være behov for å gjøre mer. Dette er en av landets viktigste transportkorridorer. Men i dag dreier det seg om Bamble, Porsgrunn og Telemark, og meldingen fra Stortinget er klar: Sett spaden i jorda, sett i gang og bygg veien.

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Helge Orten (H) [16:05:08]: Dette er den andre av tre proposisjoner vi behandler nå i innspurten før sommeren som omhandler prosjekter som skal bygges ut av det nye utbyggingsselskapet Nye Veier AS. Den første proposisjonen, om E18 Arendal–Tvedestrand, gjorde Stortinget vedtak om 30. mai. I dag skal vi behandle både E18 Rugtvedt–Dørdal og E6 Kolomoen–Moelv. Samlet utgjør dette en strekning på 81,5 km motorvei, og prosjektene har en samlet kostnad på godt og vel 18 mrd. kr.

Vi ser nå et taktskifte i utbygging av firefelts vei i Norge, og jeg har store forventninger til en rask og effektiv gjennomføring av alle disse strekningene. Jeg skal ikke gå i detalj når det gjelder innholdet i prosjektet. Det er godt beskrevet i bompengeproposisjonen og godt gjengitt av saksordføreren, men jeg vil likevel framheve noen viktige elementer. E18 er den viktigste transportåren mellom Sørlandet og Østlandet og en viktig regional vei. Jeg tror vi alle kan være enige om at utbyggingen av E18 så langt har vært for stykkevis og delt. Nå legger vi til rette for en mer helhetlig planlegging og gjennomføring ved at Nye Veier AS har fått totalansvaret og en forutsigbar finansiering.

Dagens vei har varierende standard, med mye randbebyggelse og mange kryss og avkjøringer. Kombinasjonen av stor trafikk og dårlig vei fører til mange alvorlige ulykker og dårlig framkommelighet. Derfor er det på høy tid at vi får gjort noe med denne strekningen. Innenfor rammen av prosjektet er det også satt av midler til utbedring av den gamle E18, og utbyggingen er omklassifisert til fylkesvei. Den gamle E18 vil gå delvis parallelt med den nye, men det er ikke vurdert som nødvendig å ha bomstasjoner på den gamle veien. Det er vi glade for, og vi legger til grunn at hovedprinsippet i slike prosjekter er at det ikke skal være bom på sideveier.

Også ved denne bompengeproposisjonen får vi en diskusjon om beregningsteknisk rente. Nå er de rød-grønne partiene plutselig blitt veldig ivrige på å diskutere en lavere beregningsteknisk rente, noe de ikke evnet å gjøre så veldig mye med da de selv styrte. Det er litt påfallende at det som var umulig da de satt i regjering, nå er helt innlysende. Når det er sagt, er vi glade for at denne diskusjonen kommer opp. Vi er opptatt av å bruke det handlingsrommet som er, med en mest mulig korrekt rentefastsettelse, samtidig som vi ivaretar en tilstrekkelig robusthet i finansieringen.

I statsbudsjettet for 2016 foreslo regjeringa en rentekompensasjonsordning for bompengelån. Det ville redusert renterisikoen og lagt grunnlaget for lavere bompengesatser eller raskere nedbetalingstid. Dette forslaget fikk dessverre ikke flertall i Stortinget. Det kan likevel være grunnlag for å bruke en lavere rentesats ved fastsettelse av bompengesatsene i dette prosjektet. Oppnås lavere renter i markedet, er det fullt mulig å bruke dette handlingsrommet til å justere finansieringsopplegget, f.eks. ved å redusere bompengesatsene i samarbeid med regionale myndigheter og i dette tilfellet Nye Veier AS. Den fullmakten er det vanlig at Samferdselsdepartementet får ved behandling av bompengeproposisjoner, så også i dette tilfellet.

Jeg registrerer at de lokalpolitiske vedtakene er tydelige på at et økt handlingsrom, f.eks. ved lavere rente eller økt trafikkgrunnlag, skal komme trafikantene til gode gjen-

nom enten lavere takster, bedre rabattordninger eller kortere nedbetalingstid. Det er vi helt enig i, og det blir lagt til rette for det i denne proposisjonen. Rabatten er økt til 20 pst., noe som i seg selv gir rimeligere passering. I tillegg vil departementet gjøre en ny vurdering av rentenivået, noe som kan bety lavere takster eller kortere nedbetalingstid. Slik sett imøtekommer denne proposisjonen og innstillinga fra en samlet komité lokalpolitiske ønsker.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i mange sammenhenger fremdeles er kritiske til etablering av Nye Veier AS. Det må de gjerne være, men det må jo være et tankekors for kritikerne at Nye Veier AS allerede nå er i gang med tre store prosjekter, med til sammen 81,5 km ny og trafiksikker firefelts vei. Etableringen av Nye Veier gir oss et verktøy for en mer sammenhengende og helhetlig utbygging, og vi ser allerede nå resultatet av det. Det håper jeg gleder også Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Med denne bompengeproposisjonen legger vi grunnlaget for økt framkommelighet, vi legger grunnlaget for kortere reisetid og redusert ulykkesrisiko gjennom bygging av firefelts, møtefri vei i et område med stor trafikk. Det er en gledens dag for alle som bruker denne veien og er avhengige av den i sitt daglige virke.

Hege Jensen (FrP) [16:09:50]: Jeg ser meg nødt til å kommentere noen av Arbeiderpartiets og Senterpartiets merknader gjennom behandlingen av denne saken. Det blir gjennom slike merknader for meg bare mer og mer tydelig at valgkampen nærmer seg, og det serveres linjer med svært enkel retorikk og argumentasjon som i utgangspunktet slår inn åpne dører og faller igjennom.

I debatten om forrige proposisjon, for strekningen Arendal–Tvedestrand, sa jeg at det var besnærende å registrere et ganske så markant taktskifte i debatten om bompenger fra flere av partiene i Stortinget. Hvorvidt dette baserer seg på behovet for å ta Fremskrittspartiet eller på det faktum at de har endret standpunkt, er jeg usikker på, men jeg heller nok mot det første.

La meg slå det helt fast: Fremskrittspartiet har ikke endret standpunkt hva gjelder politikk rundt bompengeskjeving, men slik jeg foreløpig har registrert, er det ikke flertall for å avslutte denne måten å finansiere vei på. Men hvem vet? Kanskje er trenden i ferd med å snu.

Jeg tør igjen minne om at ved framleggelsen av statsbudsjettet for 2016 la regjeringen fram forslag om en rentekompensasjonsordning for å sikre at vi får ned takstene, og at bilistene ikke skal ta kostnadene for lånet, men for veien. Dette stemte bare Høyre og Fremskrittspartiet for.

Gjennom behandlingen av proposisjonene for Arendal–Tvedestrand, Kolomoen–Moelv og Rugtvedt–Dørdal støtter nå Arbeiderpartiet akkurat det samme. Jeg må helt ærlig si at det er fortilende. Nå er det riktignok ikke noe nytt at Arbeiderpartiet raskt endrer sine standpunkter, så dette må vi vel forberede oss på også framover.

Jeg sa under behandlingen av proposisjonen for Arendal–Tvedestrand at det var en gledens dag med dette taktskiftet. Ja – jeg må vel si det samme i dag.

Jeg registrerer at det framsettes påstander om at det i

dette prosjektet er lavere statlig andel enn under tidligere prosjekter. Det er rett og slett feil. Modellen som er lagt til grunn for fordeling av potensielle kostnadsøkninger, er lagt til grunn av tidligere samferdselsministre, inkludert fra Senterpartiet. Det Senterpartiet i denne saken mener de avdekker, er i realiteten en praksis de selv har innført. Jeg er derfor glad for at regjeringen nå leverer et høyofensivt arbeid om hvordan vi for framtiden unngår dyre kostnadsøkninger og bygger infrastruktur rimeligere.

Til slutt vil jeg takke for en god debatt og igjen for den svært positive trenden vi nå kan registrere hva gjelder debatten om bompenger og takster.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [16:13:13]: E18 Rugtvedt–Dørdal er den andre bompengeproposisjonen Stortinget vedtar som skal bygges ut av Nye Veier. Det er svært gledelig at en nå får fortgang i arbeidet med å få til en sammenhengende utbygging av strekningen E18 Oslo–Kristiansand. Ulykkesfrekvensen på strekningen Rugtvedt–Dørdal er altfor stor. I perioden 2005–2014 har det vært 84 personskadeulykker, hvorav 8 dødsulykker med totalt 11 drepte. Ny firefelts vei på strekningen vil helt klart være et viktig bidrag til å redusere disse ulykkestallene.

Dagens E18 omklassifiseres fra riksvei til fylkesvei, og det vil være riktig etter vårt syn å vurdere om bilrestriktive tiltak bør innføres på gamle E18 når bompengeneinnkrevningen starter opp, etter å ha observert hvordan trafikkmønsteret utvikler seg. Også i dette prosjektet så vel som for strekningen E18 Tvedestrand–Arendal er det grunn til å forvente en markedsrente på et lavere nivå enn den beregningstekniske på 5,5 pst. Ja, med de offentlige garantier denne typen prosjekt gir grunnlag for, tyder alt på at rentenivået kan bli betydelig lavere. Viser det seg å være grunnlag for en lavere rente uten at en fraviker kravet til en robust finansieringsplan, kan det skapes gode muligheter for å innfri ønskene fra fylkeskommunen om lavere takster, eventuelt kortere nedbetalingstid. Dette forutsetter vi at departement og fylkeskommune klarer å bli enige om.

Redusert reisetid i et samfunn med økt krav til mobilitet bidrar til å skape en regionforstørring som gjør at man kan bo der man bor, og jobbe et helt annet sted, om en skulle ønske det. En sammenhengende utbygging av stamveinett i tett befolkede områder, som tilfellet er på strekningen mellom Østlandet og Sørlandet, vil bety mye for å kunne skape nødvendige og helt avgjørende utvidelser av bo- og arbeidsmarkedet. Nye, bedre og mer trafikksikre veier sammen med utvikling av gode kollektivtilbud skaper framtidens bo- og arbeidsregioner.

Det er ikke faglig belegg for å hevde at utbedring av vei-standard nødvendigvis skaper mer trafikk. Veiutbygging og forbedringer av dagens standard skaper først og fremst høyere trafiksikkerhet og bedre framkommelighet. Sammen med utvikling av nye null- og lavutslippsbiler som gir reduserte utslipp, blir den type stamveitbygging som strekningen Rugtvedt–Dørdal er en del av, et viktig bidrag i arbeidet med å skape et samfunn som knytter distrikt og byregioner sammen på en funksjonell og framtidsrettet måte.

Så reiser Arbeiderpartiet og Senterpartiet en viktig problemstilling i sine merknader knyttet til spørsmål om årsakene til kostnadsøkningen prosjektet har gjennomgått fra NTP-tallene ble lagt fram, til tallene vi er blitt presentert for i proposisjonen. Ser vi på kostnadsøkningen de fleste, for ikke å si alle, større veiprosjekter har hatt de siste ti årene, er den langt høyere enn hva man har opplevd f.eks. i vårt naboland Sverige. Det er grunn til å lete etter årsakene, men ikke minst få fram nye løsninger for å se hvordan en kan bidra til å redusere den galopperende kostnadsutviklingen.

Kristelig Folkeparti har stor tro på at arbeidet med å redusere planleggingstid sammen med en standardisering av stamveitbyggingen som Nye Veier har gjort seg til talsperson for, kan være viktige grep for å redusere kostnadene. Å gjøre veiutbygging til en form for industribygging gjennom flere standardiserte løsninger vil, sammen med et velfungerende marked med forhåpentligvis etter hvert flere større norske aktører, være viktige grep som vi tror kan bidra til reduserte kostnader. Det bør være en prioritert oppgave å finne nye måter å bygge vei på som kan bidra til en utvikling for å kontrollere kostnadsøkningen i tiden framover på en bedre måte.

Jeg viser ellers til saksordførerens gode gjennomgang.

Geir Pollestad (Sp) [16:18:01]: Dette er ei svært viktig sak. E18 gjennom Bamble er ein altfor ulykkesutsett veg. Det har vore eit stort lokalt engasjement for å utbetra vegen, både frå enkeltpersonar, fylkesting og stortingsbenken til Telemark. Eg kan trekkja fram representanten Hoksrud som òg har nemnt vegen både tidt og ujamt dei seinare åra. Det er ein stor siger at vegen no kjem.

Så må eg knyta nokre kommentarar til det som er sagt tidlegare i debatten. Representanten Orten lurar på kvifor den førre regjeringa ikkje gjorde noko med beregningsteknisk rente. Eg vil minna om at den førre regjeringa reduserte den beregningstekniske renta. Ein sette òg i gang prosessar for å få vurdert om det var grunnlag for ein ytterlegare reduksjon av den beregningstekniske renta.

Representanten Jensen viser til at det ikkje er sant når Senterpartiet seier at den statlege delen i prosjektet har gått ned frå NTP, og bompengedelen har gått opp. Jo, bompengedelen har auka frå 38,6 pst. til 40,6. Så vert det vist til at dette visstnok skal vera Senterpartiet si skyld. Eg vil minna om at det no er tre stortingsperiodar sidan Senterpartiet hadde samferdselsministeren, så det er sjølv sagt ikkje rett.

Modellen for kostnadsdeling som det vert vist til, er ein modell som gjer seg gjeldande frå stortingsvedtaket og under byggjeperioden om korleis ein skal fordela kostnadene. Der føreligg det ein modell, men det er regjeringa sitt ansvar kva bompengedel det vert lagt opp til i kvart enkelt prosjekt. Det skal det ikkje vera nokon som helst tvil om. Difor har Senterpartiet fremja eit forslag om at bompengedelen i dette prosjektet ikkje skal vera høgare enn det ein la opp til i Nasjonal transportplan. Framstegspartiet har etterlyst og sagt: Fremj forslag for Stortinget, så skal me stemma for. No har me fremja forslag i Stortinget, det vert spennande å sjå om dette vert føgt opp.

Det er openbert vanskeleg for Framstegspartiet, dette med bompengar. Denne saka og den neste saka illustrerer det på ein god måte. Men tala er klare. Det vart sett norsk rekord i bompengeneinnkrevjing i 2014 og 2015. Den totale bompengegjelda aukar år for år, og det vert vedteke stadig nye bompengeprojekt, over 10 mrd. kr berre i dag. Denne regjeringa og dette stortingsfleirtalet ligg bak Nasjonal transportplan når det gjeld løyvingar til investering i veg. Det går det ikkje an å snakka seg rundt. Det er realitetane. Eg synest det er synd at ein ikkje løyver meir pengar til investering i veg. Det er behov for å få bygd nye prosjekt, det er behov for å gjera vegane tryggare, og det er behov for å betra framkomsten for næringslivet.

Eg ser at det vert eit stort fleirtal og eit samla storting som støttar forslaget som ligg føre. Det viktigaste er no at ein kjem i gang med bygginga, at private entreprenørar under denne regjeringa, som under førre regjering, kan finna fram gravemaskina og anna utstyr og setja i gang bygginga. Ferdigstillinga vil vera ein stor dag for både Telemark og Sørlandet, delar av Vestlandet og andre som brukar vegen.

Med det vil eg ta opp Senterpartiet sitt forslag i saka.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:22:42]: Dette er, synes jeg, en stor dag. Jeg forstår ikke hvorfor enkelte graver seg ned i dype miner og er skuffet over at de ikke har fått – jeg holdt på å si – kuttet bompenger, som de selv har stemt imot skal kuttes. Vi må først og fremst glede oss over at veien bygges. Så skulle jeg gjerne sett at flere hadde stemt for regjeringens forslag i fjor sommer om å kutte bompenger og bevilge penger til å kutte bompenger. Det nytter ikke først å si nei til å reise på ferie og så kjeft for at en ikke fikk være med. Det er i realiteten det Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjør i denne saken. Det er en ren obstruksjonspolitik, det er en ren misnøyeskapende politikk.

La oss heller glede oss over at nå skjer det noe på denne veistrekningen, som jeg selv har kjørt på i så mange tiår og irritert meg over at ulike politiske farger ikke har klart å gjøre noe med. Det er ikke det at det er første gangen noen snakker om denne strekningen. Det er det ikke, og mange kan ta ære for at de har vært med på å planlegge den, for all del. Den lå vel inne i nasjonal motorveiplan fra 1963 også, så det er ikke første gang. Men nå skjer det faktisk vedtak om at den skal bygges og finansieres, og det er forskjellen i forhold til alle andre som har snakket om det.

Denne veistrekningen har ikke vært god nok. Det har vært altfor mange ulykker. Altfor mange folk, familier, har mistet noen de er glad i. Nå får vi bedret dette. Det å bygge gode firefelts motorveier gir en trygghet i hverdagen for folk som bruker dem, men det gir også en bedre hverdag for dem som bruker veien som sitt arbeidssted, for lastebilsjåfører, håndverkere og andre, som nå kan komme litt mer uthvilt og litt raskere fram, og med mindre slitasje på kjøretøyet sitt. Den diskusjonen som vi har sett i Oslo der rød-grønne politikere sier at det er gam-

meldags å bygge firefelts motorvei, håper jeg vi ikke får når det gjelder denne strekningen – ei heller neste strekning.

Det å sørge for at en knytter bo- og arbeidsregioner bedre sammen ved å redusere reisetid og øke trafikksikkerheten, er hovedmålet for vår regjering i vår samferdselspolitikk. Det får vi til stadig flere steder. Det å sørge for at Telemark blir enda bedre inkludert i næringslivet som aksene mellom Kristiansand og Oslo, er for meg veldig viktig. Det er verdifulle industribedrifter som nå kan få redusert sine kostnader. Det er mye god arbeidskraft som nå vil kunne utvide sin horisont om hvor de vil bygge og bo, og fortsatt finne arbeidsplasser som er relevante.

Så registrerer jeg at enkelte synes det ofte er så skuffende lite penger som brukes på veibyggning nå. Jeg blir litt forundret, for noen av de stemmene har selv sittet i regjering og vært med og foreslått bevilgninger som var mange milliarder kroner lavere enn det som i år brukes, en brukte enda mer tid på å planlegge prosjekter, og en så dessverre en enda større kostnadsvekst i gjennomsnittlig prosjekt enn det vi gjør nå. Jeg er ikke fornøyd med den kostnadsveksten vi ser på en del prosjekter. Derfor jobber vi med ulike løsninger for å kutte de kostnadene. Det er bl.a. derfor vi har opprettet veiselskapet Nye Veier, nettopp for å kunne se på andre løsninger som reduserer prisnivået, nettopp for å se lengre strekninger i sammenheng.

Jeg registrerer at i noen av merknadene her kritiseres dette prosjektet med at det er bare en parsell av en lang strekning. Det er nettopp derfor vi har opprettet veiselskapet, for at de skal ha ansvaret for hele strekningen. Der en før ikke ville vite hva som skulle skje med strekningen videre, kan vi nå lese på bygg.no at sjefen for denne strekningen allerede er i gang med å planlegge videre, nettopp for at en skal kunne rulle ut et kontinuerlig prosjekt – istedenfor at vi gjør sånn som andre regjeringer har gjort så altfor ofte før, bygge stykkevis og delt, mens lokalpolitikkerne kommer til regjeringen og klager på at det som ble bygd for 10–15 år siden, allerede er underdimensjonert. Det er de feilene vi unngår, nettopp ved å se det helhetlig, nettopp ved å dimensjonere stort nok.

Jeg får i mange debatter kjeft for at vi bygger for mye motorvei. Arbeiderpartiet kritiserte opprettelsen av Nye Veier med at det ville skape en veibonanza. Det kunne de ikke være med på. Jeg er glad for den veibonanzaen. Jeg tåler den kritikken.

Den andre kritikeren i denne salen, Senterpartiet, kunne ikke være med på å støtte Nye Veier fordi det angivelig ville sette norsk veibyggning tiår tilbake i tid. Vel, den veien vi nå utbedrer, har ligget tiår tilbake i tid i altfor mange år. Nå blir den også framtidrettet. Jeg tror ikke det er noen som bor langs denne strekningen som opplever at ting blir satt tiår tilbake i tid, når de endelig, etter mange tiårs kamp, får se at Stortinget gjør vedtak – fordi regjeringen og dagens flertall har gjort nødvendige reformer i veisektoren, bevilget nødvendige økte midler og sørget for at beslutninger blir tatt.

Det er en gledens dag. Jeg får gratulere alle, ikke bare i Telemark, men på hele Sør-Østlandet, med at vi nå tar beslutninger som skulle vært tatt for lenge siden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karianne O. Tung (A) [16:28:00]: Mens den økonomiske rammen for Nasjonal transportplan ser ut til å komme opp i femgangen fra 2005 til 2016, ser vi at vi ikke får fem ganger så mye vei for de samme pengene. I innværende NTP er kostnadene for strekningen E18 Rugtvedt–Dørdal 3 320 mill. kr. Nå får Stortinget en bompengeproposisjon hvor kostnadene har økt med om lag 30 pst. sammenlignet med Nasjonal transportplan. Det er alvorlig, og jeg kan heller ikke se at det er redegjort nevneverdig i proposisjonen for hvorfor kostnadene har økt med 30 pst. i løpet av fire år for denne strekningen.

Mener statsråden at dette er uvesentlig informasjon for Stortinget?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:28:49]: Nei, det er ikke uvesentlig for Stortinget. Jeg tok også opp i mitt innlegg at vi jobber iherdig for å kunne redusere kostnadsveksten og forhåpentligvis få til kostnadskutt.

Jeg erindrer en artikkel i Aftenposten i 2014 der representanten Magne Rommetveit, som tilhører Arbeiderpartiet faktisk, sa at forrige regjering gjorde ikke nok når det gjaldt å redusere kostnadsveksten, en våget ikke å ta de skikkelige tøffe takene, en lot bare ting skure og gå – litt fritt sitert, men essensen er riktig.

Vi har nettopp grepet fatt i dette. Vi har sørget for å omorganisere ting, vi har sørget for Nye Veier AS som selv har identifisert at mye av kostnadsveksten skyldes vedtak som gjøres tidlig, og at en ikke har statlig plan, men en lar kommunene få regulere, og at nesten alle som vil ha et kryss, får et kryss, og hvert kryss koster 100 mill. kr, og på den måten har kostnadsveksten tiltatt. Det er nettopp det man griper fatt i: å sørge for å få en standard som er så god som den skal være, men der en likevel klarer å knipe på pengene. Den jobben skal vi jobbe videre med, nettopp for å få ned kostnadsveksten, og forhåpentligvis også kostnadene.

Karianne O. Tung (A) [16:30:06]: Siden statsråden mener dette ikke er uvesentlig informasjon for Stortinget, ber jeg statsråden om å redegjøre konkret her for hva denne kostnadsøkningen i prosjektet skyldes.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:30:18]: Jeg inviterer Stortinget i nærmest alle saker Stortinget behandler, til å stille spørsmål i saksbehandlingen. Det ville være naturlig at såne ting tas opp der, men det er også mulig å stille skriftlige spørsmål og få det skikkelig dokumentert.

Noe av det som har økt kostnadene, er den generelle kostnadsveksten i næringen, og det trodde jeg Arbeiderpartiet også var kjent med. Det er i hvert fall noe som har vært diskutert i alle andre sammenhenger utenfor Arbeiderpartiet.

Noe av det som har økt kostnadene, er at vi bygger en bedre standard. Vi bygger en standard som skal tåle en fartsgrense på 110 km/t istedenfor 100 km/t. Jeg registrerte at da vi økte fartsgrensen i vår til 110 km/t, latterliggjorde Arbeiderpartiet det. Jeg mener det likevel er fornuftig.

Vi kommer til å fortsette å bygge veier som tåler mo-

derne kjøretøyer, og som er framtidsrettet. Det som virkelig er dyrt, er det vi opplever når vi reiser til Østfold og får kritikk fra arbeiderpartiordførere lokalt for at den veien som Arbeiderpartiet i regjering har vedtatt å bygge, er underdimensjonert. Men når vi nå prøver å bygge en vei med en standard som er framtidsrettet, så koster det ikke bare noen hundre millioner, men milliarder. Det er bortkastede penger.

Karianne O. Tung (A) [16:31:27]: Jeg hører at statsråden forsvarer den kostnadsøkningen som er i prosjektet. Strekningen E18 Rugtvedt–Dørdal er en del av utbyggingsporteføljen til Nye Veier AS. En av begrunnelsene fra regjeringspartiene for å opprette Nye Veier var å sørge for en mer sammenhengende og helhetlig utbygging, og i dag har vi fått noe av svaret. Nå ser vi at strekningen fra Langangen til Dørdal ikke skal bygges ut som en sammenhengende og enhetlig strekning, men at Nye Veier velger «å bygge ut strekningen i to trinn», som det står i proposisjonen.

Mener statsråden at dette er i tråd med intensjonene om en mer sammenhengende utbygging?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:32:02]: Mange av spørsmålene og utfordringene Arbeiderpartiet har servert regjeringen når Arbeiderpartiet sitter i opposisjon, bærer preg av å være som den brasilianske fotballtreneren etter at de tapte 7–1 for Tyskland i semifinalen i VM. Selv om de tapte 7–1, ertet de Tyskland for ikke å vinne med 8–1 eller 9–1.

Jeg konstaterer altså at Arbeiderpartiet hadde ikke forslag selv om en lengre parsell. De hadde ikke et annet alternativ.

Sjefen for denne strekningen sier i bygg.no at de også er i gang med delstrekningen E18 Langangen–Dørdal gjennom Porsgrunn og Bamble, den er delt i to parseller, «men vi ønsker uansett å se disse i sammenheng og søker å få til en gjennomføring hvor vi etterhvert kan «rulle ut» hele strekningen som del i en helhetlig utbygging. Denne delstrekningen gir oss derfor nå en unik mulighet til å vise i praksis hva som er mulig å få til».

Vi er allerede i gang med å gjennomføre det representanten etterlyser. Men istedenfor å vente med å få stortingsvedtatt hele strekningen, mener jeg det er fornuftig at vi får satt i gang der hvor vi nå er klare, og så er poenget nettopp å sørge for å bygge hele strekningene som ennå ikke lå i NTP, på en bedre måte.

Geir Pollestad (Sp) [16:33:24]: Mitt spørsmål går på kva som er bakgrunnen for at ein har valt ein bompengedel i dette prosjektet som er to prosentpoeng høgare enn det som ligg i Nasjonal transportplan som er vedteken.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:33:43]: Jeg skal jobbe så iherdig jeg kan for å få ned bompengetakstene i dette prosjektet, sånn at de blir lavere enn det som nå foreligger. Vi la i juni i fjor i Stortinget fram en stortingsproposisjon der vi foreslo å endre bompengesystemet for å redusere takstene. Der fikk vi dessverre klare signal fra flertallet om at det ville de ikke bruke penger på. Både Ar-

beiderpartiet og Senterpartiet var sågar veldig tydelige på at hvis det ble brukt mer penger på å prøve å kutte bompenger, så ville de stemme imot det og heller bruke pengene på å bygge mer vei andre steder. Derfor er det litt rart når de som ikke ville være med og kutte bompenger i fjor sommer, nå plutselig er veldig opptatt av – tilsynelatende – at bompengene er for høye. Så jeg håper at Senterpartiet og Arbeiderpartiet neste gang de begynner å bli opptatt av bompengenivået, faktisk også støtter regjeringens forslag der vi i budsjettet for 2016 la inn 400 mill. kr for å kunne kutte bompenger på ulike steder. Det signaliserte både Arbeiderpartiet og Senterpartiet at de ville stemme imot.

Geir Pollestad (Sp) [16:34:43]: Det enkle er ofte det beste, og dersom ein vil redusera bompengedelen, er det å auka det statlege bidraget inn i prosjektet. Det som er i denne saka, er at det er 2 prosentpoeng differanse, altså høgare bompengedel med denne regjeringa.

Så sa representanten Jensen tidlegare i debatten at dette var Senterpartiets feil. Og då er mitt spørsmål til statsråden: Er det denne regjeringa eller førre regjering som bestemmer kor høg statleg del det skal vera i dei sakene som vert lagde fram for Stortinget?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:35:24]: Jeg tror at alle vet at en regjering styrer på basis av de signalene som et flertall i Stortinget til enhver tid gir. Dagens regjering forsøkte å endre på de signalene ved å legge fram bompengeproposisjonen, eller den såkalte bompengereformen. Den fikk ikke flertall i Stortinget. Igjen er det litt rart når enkelte av opposisjonspartiene forsøker å slå politisk mynt på at de mener, eller gir inntrykk av at de mener, at bompengene er for høye, samtidig som de har stemt imot alle forsøk på å endre systemet, altså til tross for at de stemmer imot alle forsøk på å bevilge mer penger for å kutte bompengenivået. Så jeg ønsker jo at Geir Pollestad, når sakene behandles, mener det samme som han mener når sakene ikke behandles, og heller gir støtte til regjeringens forslag om å kutte bompenger.

Geir Pollestad (Sp) [16:36:15]: Noko av det som vil påverka den totale rentekostnaden ved bompengar, er tidspunktet dei statlege midlane kjem inn på. Då selskapet Nye Veier vart presentert på NRK Debatten, vart det vist til at ein skulle få 5 mrd. kr første året. Fasiten vart at det vart 1,3 mrd. kr. Er det sånn at det her er tenkt at når det gjeld E18 Rugtvedt–Dørdal, skal ein først ta opp bompengelån, og at dei statlege bidraga frå Nye Veier skal koma mot slutten av byggeperioden, noko som vil bidra til at rentekostnadene i prosjektet aukar, eller vil dei statlege pengane koma først i prosjektet?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:37:03]: Det er det faktisk opp til selskapet Nye Veier å disponere. Det er de som har bevilgningene, det er de som har den fulle råderetten over hvordan de finansierer dette innenfor de rammene som Stortinget vedtar. Men jeg konstaterer at representanten Pollestad igjen begynner å snakke om rentenivå o.l., ting som en selv ikke gjorde noe særlig med da

en satt i regjering, der representanten Pollestad var statssekretær, men som en plutselig er blitt veldig opptatt av når en ikke lenger har ansvar eller innflytelse. Forrige gang representanten Pollestad hadde veldig mange synspunkter på dette, var da vi satte ned takstene på E18 gjennom Vestfold, der representanten Pollestads regjering hadde akseptert bomtakster opp mot 100 kr totalt, men der dagens regjering har satt bomtakster på maks 57 kr totalt.

Ifølge TV 2-oppslag med representanten Pollestad ville dette forlenge nedbetalingstiden og gi betydelig økte rentekostnader. Alle tall viser nå at fordi takstene ble satt ned, er trafikken økt såpass mye at vi har større inntekter enn planlagt. Ergo: representanten Pollestad tok feil, dagens regjeringens strategi var så langt veldig riktig.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karianne O. Tung (A) [16:38:30]: Når jeg nå tar ordet, er det fordi jeg har behov for å kommentere innlegget fra Fremskrittspartiets representant Hege Jensen og statsrådens svar. Både representanten Jensen og statsråden velger å bruke nesten hele innlegget sitt til å snakke om Arbeiderpartiets politikk. Det skal også jeg benytte anledningen til å gjøre nå. Representanten Jensen har åpenbart så god oversikt over Arbeiderpartiets politikk at det nesten er fristende å oppfordre representanten, og for så vidt statsråden, til å sende en tekstmelding, SMS, til 2377 – som nytt medlem i Arbeiderpartiet.

Det er altså sånn at Arbeiderpartiet i Stortinget stemte imot en rentekompensasjonsordning for bompengelån. Det er fordi vi mener det er en byråkratisk ordning som har mye mer papirflytting i seg enn det reelt sett vil være bare å bevilge penger rett fra Stortinget. Skal man ha mer penger til å bygge vei for, er den mest hensiktsmessige måten å bevilge pengene direkte til veiprojektene uten å finne opp en eller annen byråkratisk dobbeltsidig ordning. Å bevilge penger direkte til veien kan altså både regjeringen og Stortinget gjøre. Statsråden har full frihet til å foreslå en bompengeproposisjon med en høyere statlig andel hvis han ønsker det. Det trenger han ikke Stortingets vedtak for å gjøre.

For statsbudsjettet 2016 foreslo Arbeiderpartiet å bevilge 500 mill. kr mer til vei enn det regjeringen gjør – til riksvei. Da er ikke pengene til Nye Veier en del av det. Vi foreslo også å bevilge 600 mill. kr mer til fylkeskommunene for at de skulle få mer penger til å drifte og vedlikeholde fylkesveiene. Det er sånn at riksveiene får 1 000 kr per meter til drift og vedlikehold, mens fylkesveiene får 133 kr per meter. Det er i ferd med å utvikle seg et A-lag og et B-lag, riksveiene og fylkesveiene, fordi regjeringen svikter fylkesveiene på det groveste. Arbeiderpartiet vil altså bevilge mer penger til riksveier og til fylkesveier enn regjeringen gjør. Jeg er fortsatt glad for at denne strekningen i Telemark nå blir bygd. Men det er behov for å oppklare noen fakta.

Bård Hoksrud (FrP) [16:41:08]: Foregående taler sa at det var viktig å oppklare noen fakta. Det tror jeg også, for jeg tror at foregående taler bør ta en telefon til sitt eget partis ordfører i Bamble kommune når det gjelder spørsmål om å utsette bygging for å vente til man kan bygge ut hele strekningen Langangen–Dørdal. Da tror jeg hun får som klart svar at ingen politikere eller folk som bor i kommunen, ønsker en utsettelse av utbygging av E18 Rugtvedt–Dørdal. Derfor er lokalbefolkning, politikere og alle andre lokalt kjempeglade for at man i dag fatter beslutning om å bygge ut strekningen Rugtvedt–Dørdal, og at man faktisk for første gang klart og tydelig har sagt at strekningen Langangen–Rugtvedt også skal bygges ut. Det ligger nemlig ingenting konkret om det i den NTP-en som den rød-grønne regjeringen vedtok for drøyt tre år siden.

Når man prøver å prate om penger, om hvor mye man har bevilget, og hvorfor det er kostnadsvekst, tror jeg denne strekningen er et godt eksempel på hvordan ting kan skje. Da man vedtok å legge dette inn i NTP, la man inn 3,6 mrd. kr for hele strekningen fra Langangen til Dørdal. Nå utgjør altså kostnaden for bare denne strekningen sannsynligvis under halvparten av kostnaden, for man må også bygge en bro mellom Langangen og Rugtvedt. Den gangen var kostnaden 3,6 mrd. kr. Her er et prosjekt på nesten 4,5 mrd. kr.

Jeg skulle gjerne sett at dette prosjektet var blitt bygd uten bompenger. Det er Fremskrittspartiets ønske, og det er det vi jobber for å få til, men det er et stort flertall i denne sal som ønsker at det skal være bompenger. Jeg synes det er greit å minne om at fra den rød-grønne regjeringen la man til grunn en 50/50-løsning på prosjektene der det var mulig. Her er det altså 40 pst., det er en nedgang. I tillegg får man en mer trafiksikker vei enn med den rød-grønne regjeringen, for de ville ha 100 km/t, og de ville ha smalere veiskulder. Jeg er glad for at denne regjeringen ikke satser på fortidens veiprojekt, men faktisk satser på framtidens veiprojekt ved å bygge skikkelig standard når man først gjør det.

Jeg har sittet i kommunestyret i 24 år, det er 22 år siden første gang jeg var med på å behandle denne saken. I dag, etter 22 år, sørger vi for å sette et endepunkt og sørge for at utbyggingen blir vedtatt. Det er vanvittig bra, og jeg er kjempeglad for at vi er der nå. Det har vært en ulykkesuttatt strekning, man har stått masse i kø – nå kommer løsningen, nå får man på plass en løsning. Dette er en gledens dag for alle som bruker denne veien. Derfor er jeg glad for at vi nå får dette vedtaket om en skikkelig moderne, framtidsrettet vei.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [16:44:25]: Jeg skal bare påpeke noen åpenbart rare ting.

Arbeiderpartiet mener at vi bare snakket om Arbeiderpartiet. Det er nok å være litt vel selvpoptatt. Vi brukte veldig mye tid, synes jeg selv iallfall, på å snakke om hvor viktig denne veien er for utviklingen av infrastruktur. Men vi påpekte noen ting som ikke henger sammen i Arbeiderpartiets kritikk, og det er mulig det er det eneste Arbeiderpartiet klarer å høre. Men jeg synes det er litt rart når Arbeiderpartiet sier at nå utvik-

ler det seg et A-lag og et B-lag på veisiden. A-laget er riksveiene, som altså får redusert forfallet sitt for første gang på mange tiår, mens B-laget er fylkesveiene, der en ikke klarer å redusere forfallet, ifølge Arbeiderpartiet.

Vel, med litt historisk innsikt vil en allikevel kunne si at nå har vi i hvert fall et A-lag på noen av veistrekningene. Da representanten Tungs parti satt i regjering, var det åpenbart bare B-lag, for da økte forfallet på både riksveier og fylkesveier. Det er altså ikke sånn at det ble tatt penger fra fylkesveier og gitt til riksveier, men forfallet økte på alle sektorer, også på jernbane, da representanten Tungs parti styrte.

Da er det litt interessant å se at så fort man får et borgerlig flertall i Stortinget, klarer man å gjøre riksveiene til et A-lag. Kanskje vi burde hatt borgerlig flertall i litt flere fylkeskommuner, slik at fylkesveiene også ble gjort til et A-lag.

For det er nå engang sånn at bevilgningene til fylkesveier over statsbudsjettet er høyere enn det som Arbeiderpartiet la opp til i Nasjonal transportplan. Dermed er det heller ikke sånn at det bevilges mindre penger enn Arbeiderpartiet hadde planlagt, det bevilges mer. Jeg er glad for at det nå er en erkjennelse av at det i hvert fall nå fins ett A-lag, på riksveisiden.

Så er det også veldig kjekt at Arbeiderpartiet i opposisjon har sett behovet for å oppjustere bevilgningene til vei. Men jeg konstaterer at mens en i samferdselskomiteen gir inntrykk av at en plutselig har mye mer penger til dette, sitter en i finanskomiteen og klager over at regjeringen bruker 60 mrd. kr for mye oljepenger inn i norsk økonomi. Da lurer jeg på hvor de 60 milliardene skal kuttes. Hele samferdselsbudsjettet i 2016 er på 60 mrd. kr. Det er riktignok 20 mrd. kr mer enn det siste budsjettet som representanten Tungs regjering fikk vedtatt – 20 mrd. kr i økning – men det er altså 60 mrd. kr som brukes for mye hvis Arbeiderpartiet hadde fått styre. Og da er det jo interessant å se hvor mye av de monopolpengene som forsvinner, ikke bare på samferdselssektoren, men også på helsesektoren, justissektoren, skolesektoren o.l.

Karianne O. Tung (A) [16:47:29]: Jeg er veldig glad for at det er Arbeiderparti-styre og rød-grønt styre i veldig mange av fylkeskommunene rundt omkring. For det viser seg at etter at fylkeskommunene overtok ansvaret for disse veiene, investerer fylkeskommunene 146 pst. mer til fylkesveiene enn da de samme veiene var statlige. Det viser at de rød-grønne politikerne rundt omkring i landet tar et betydelig ansvar, selv om regjeringen langt fra bevilger nok penger til fylkeskommunene.

Ja, regjeringen bevilger mer penger til fylkene, men man bevilger ikke så mye at man tar høyde for lønns- og prisveksten engang. Ergo må det reelt sett ute i fylkeskommunene kuttes. Det blir ikke brukt mer penger til drift og vedlikehold av fylkesveiene fordi regjeringen bevilger penger. Det blir brukt mer til drift og vedlikehold av fylkesveiene fordi de rød-grønne politikerne der ute tar ansvaret.

Kjell-Idar Juvik (A) [16:48:38]: Noen prøver å framstille det som om man mener at det ikke er en gledens dag. Vi synes selvfølgelig alle at det er en gledens dag når vi kan sette i gang nye veiprojekt. At noen prøver å fortelle en annen historie, holder ikke, ut fra saken slik den foreligger.

Så er det noen påstander her som jeg også har lyst til å kommentere – og vi kan jo ta en lang diskusjon om hvem som er selvopptatt med hensyn til diskusjon om vei, uten at jeg skal gå noe nærmere inn på det.

Først til prosjektet Nye Veier AS. Arbeiderpartiet står fortsatt på at det er en byråkratisering, at det er fordyrende. Svar på det siste fikk vi når det gjaldt lederlønningene – altså 30–40 pst. høyere enn om vi hadde organisert det i Statens vegvesen. Det er ingenting som tilsier at Nye Veier ikke kunne ha vært løst på den måten Arbeiderpartiet sa det, uten å lage et nytt selskap som er utenfor politisk demokratisk styring, for det er det som er fakta.

Så står man her og skryter av at man ser resultater av Nye Veier. Det er ingenting som tilsier at disse prosjektene ikke kunne ha vært løst om man ikke hadde hatt Nye Veier. Så det er også en påstand.

Så prøvde Hoksrud seg med en populistisk sak om at vi tross alt klarer å lage et prosjekt der vi har bare 40,6 pst. bompengefinansiering. Det er helt riktig som Pollestad sa: Opprinnelig var det 38,6 pst. Det var ikke slik at da vi la fram vår transportplan, lå alle prosjektene der med 50 pst. bompengefinansiering – tvert imot. Det kunne være 80 pst., det kunne være 10–15 pst. Så det er også en direkte gal påstand som framsettes i denne debatten.

Så er det nå engang slik, om man liker det eller ikke, at det tross alt er ca. 600 mill. kr mer i bompenger på denne delstrekningen enn det som var tenkt i hele dette prosjektet. Det kommer man heller ikke unna.

Så tror jeg representanten Jensen da vi diskuterte denne saken, bør sette seg inn i hvor Arbeiderpartiet sto når det gjaldt beregningsteknisk rente. Jeg tror hun blander saken litt med hensyn til det som går på det, og det som går på rentekompensasjon, som Karianne O. Tung så klart forklarte at vi var imot, og hvorfor. Når det gjelder beregningsteknisk rente, er ikke det noe hokuspokus. I prosjektene som ble løst før, og som løses i dag, er summen den samme. Det er bare måten vi krever det inn på, som er forskjellig. For så og så mange kroner skal inn til et veiprojekt, og om det blir tatt inn over få år eller mange år, blir summen den samme i forhold til satsen. Det som skjedde før, er at dersom det ble mer trafikk, ble prosjektene avsluttet tidligere. Det var ikke sånn at bilistene måtte betale mer. Men vi har sagt hele veien at tar vi ned renta og frigjør midler, må det gå an å se på om det er lurt å bruke disse frigjorte midlene på mer vei.

Morten Stordalen (FrP) [16:51:52]: Dette er en gledens dag for dem som bruker veien, og for dem som trenger veien for å kunne ferdes trygt. Men det er også en gledens dag for Fremskrittspartiet. Vi opplever et gedigent politisk skifte. Så jeg ser fram til at man skal diskutere bompengereform nok en gang i Stortinget senere – hvor Senterpartiet og Arbeiderpartiet nå er rørende enige om at

vi må gjøre det billigere for bilistene. Det ser jeg virkelig fram til.

Fremskrittspartiet har vunnet fram. Vi har stått alene i kampen mot bompenger i mange, mange år. Nå virker det som om det begynner å nærme seg et flertall som ikke vil ha bompenger.

Karianne Tung fra Arbeiderpartiet sier at hun er glad for at de rød-grønne styrer i fylker og kommuner. Jeg er fra fylket Vestfold, og vi kan ta en liten oppfriskning: Under den rød-grønne regjeringen skulle det koste 116 kr å kjøre gjennom Vestfold. Et rød-grønt fylkesting syntes det var helt ok. Det kom så et borgerlig fylkesting som forhandlet med nebb og klør mot den rød-grønne regjeringen, og fikk satsen ned til 87 kr – under harde kamper. Med ny blå regjering, borgerlig regjering, koster det 57 kr. Hadde vi hatt rød-grønt styre der, hadde det kostet 116 kr – for det syntes man var helt greit.

Det viktigste nå er at Senterpartiet og Arbeiderpartiet har en rørende interesse for å diskutere bompenger, og det er vi glade for i Fremskrittspartiet. Vi hilser velkommen framtidige debatter. Jeg er glad for at disse partiene tar bilistene på alvor og gjør det billigere for næringslivet og folk flest, slik at vi kan finansiere veier på andre måter.

Så litt bør vi ha med oss av fakta før vi diskuterer om man er glad for det ene eller det andre. Jeg er mest glad på bilistenes vegne og for framtiden som kommer.

Bård Hoksrud (FrP) [16:53:59]: Jeg tror det er viktig å ha med seg at den kostnadsveksten som har vært, kom også fra NTP-en som de rød-grønne vedtok, og fram til handlingsprogrammet, og praksis under den rød-grønne regjeringen var en 50–50-fordeling av de kostnadene som kom utover det som lå inne. Her har altså ikke regjeringen gjort noe som er verre enn det den forrige regjeringen gjorde.

Det som jeg synes er greit å ha med seg, er at noen forsøker å late som om man etter åtte år da man selv satt i regjering, nå plutselig er blitt veldig opptatt av at ting skal bygges sammenhengende, mer helhetlig, osv. Det var mange ganger i løpet av de åtte årene vi utfordret og lurte på hvor det ble av denne sammenhengende og mer helhetlige utbyggingen, og den kom faktisk ikke i det hele tatt.

Bare for å tydeliggjøre hvordan man har holdt på: Når vi diskuterer denne saken, er det greit å ha med seg at det er en gledens dag, og jeg har, som sagt, vært med i 22 år og jobbet for å få på plass denne saken, og derfor er det kjempeledelig å få være med og vedta dette i dag. Men for 20 år siden, omtrent på denne tiden, bygde man Grenlandsbrua med ett kjørefelt i hver retning, og det skulle være en framtidsrettet utbygging. Nå må man altså i gang med å gjøre det prosjektet på nytt igjen fordi det ikke var veldig framtidsrettet. Det tok åtte–ti år, og så var trafikken så stor at veien skulle vært bygd som en firefelts vei.

Derfor er jeg glad for at de rød-grønne ikke sitter og er med og fatter beslutning om dette vedtaket i dag, for da hadde man bygd en vei som kun kunne ha 100 km/t fartsgrense og med halvannen meter veiskulder. Nå har man en regjering som både er opptatt av å være framtidsrettet, og

som bygger en vei med 3 meter veiskulder, med unntak av på bruene og i tunnelene, for det blir veldig mye dyrere, og mange har vært opptatt av kostnader her, men det betyr at vi kan ha 110 km/t fartsgrense og firefelts motorveistandard. Det er framtidsrettet, det gjør denne regjeringen, og jeg vet at jeg kan stå her å si at den forrige regjeringen ikke ville ha 110 km/t fartsgrense, fordi jeg selv stilte spørsmål til tidligere statsminister Marit Arnstad som ikke ønsket å ha en vei som var framtidsrettet, med 110 km fartsgrense.

Jeg registrerer at representanten Tung ikke ønsker å svare på det jeg utfordret henne på, om hun hadde tatt kontakt med sine egne lokalpolitikere, når hun ble utfordret på at statsråden burde sagt at vi skal bygge ut hele strekningen fra Langangen til Dørdal, da ville det betydd en utsettelse på Rugtvedt–Dørdal. Jeg er glad for at man ikke får en utsettelse, og når det gjelder framtidige prosjekter, vet jeg at vi har en regjering som ser på muligheten for å bygge ut mer helhetlig og mer langsiktig i større prosjekter for å redusere kostnadene.

Tone Merete Sønsterud (A) [16:57:25]: Fremskrittspartiet minner oss hele tida på at de er imot bompenger, men de kan ikke stemme imot bompenger nå fordi det ikke er flertall for det i denne sal. I forrige periode var det også flertall i denne sal for bompenger, men den gangen stemte de imot bompenger. Så hvorfor i all verden kan de ikke fortsette med å gjøre det?

Representanten Bård Hoksrud og jeg satt sammen i transportkomiteen i fire år, og jeg tror at han i hver eneste bompengesak vi hadde i de fire åra, sto på denne talerstolen og sa: Dere flår og raner bilistene.

Så mitt spørsmål blir nå: Er det sånn at man ikke lenger flår og raner bilistene i forhold til bompenger, eller er det forskjell når Fremskrittspartiet er med på det, eller når de liksom prøver å framstille det som at de fortsatt er imot, men de stemmer likevel for?

Geir Pollestad (Sp) [16:58:46]: Eg registrerer at representanten Hoksrud er såpass imponert over den offensive transportplanen som førre samferdselsminister Marit Arnstad la fram, at han til og med kalla ho for statsminister. Det er verdt å notera.

Saka i dag handlar ikkje om kva som skjedde då bompengereformen vart behandla. Det handlar ikkje om kva den førre regjeringa måtte meina om bompengar. Det handlar om éin ting: Det handlar om at det er eit forslag frå Senterpartiet her som ønskjer å auka det statlege bidraget med to prosentpoeng og redusera bompengedelen med to prosentpoeng i dette prosjektet. Det er slik at viss regjeringspartia – som no har sagt at dei slit med å få med seg Stortinget – stemmer for forslaget frå Senterpartiet, så har det fleirtal i denne salen.

Poenget er at Framstegspartiet må slutta å skulda på alle andre. Framstegspartiet krev inn meir bompengar enn det har vorte gjort nokon gong før i noregshistoria. Bompengegjelda aukar. Det renn inn med nye prosjekt, og ein er mest oppteken av flosklar og historier om f.eks. E18 gjennom Vestfold og nokre bompengesatsar på 116 kr, som aldri var i nærleiken av å verta ein realitet. Det er bra at

ein har fått ned bompengane på det prosjektet, men det går ikkje an å berre forlenga bompenginnkrevjinga meir og meir for å få ned satsen. Det enklaste grepet er å auka det statlege bidraget. Det er det Senterpartiet har foreslått i denne saka, og det er det me inviterer Framstegspartiet til å vedta. De har sete i regjering i tre år. No er det på tide å ta ansvar for den politikken som regjeringa fører.

Helge Orten (H) [17:01:07]: Jeg skal prøve å ikke forlengje denne debatten mer enn jeg må. Vi kommer innom mange tema her som går langt utenfor den bompengeproposisjonen som ligger på bordet. Det gjelder bl.a. fylkesveiene og vedlikehold av dem. Jeg bare konstaterer at vi er mer der under denne regjeringa enn det som ble lagt opp til under den forrige regjeringa.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet og representanten Juvik fremdeles er kritisk og skeptisk – for å si det forsiktig – til selskapet Nye Veier. Jeg synes det er bemerkelsesverdig at en ikke har nye ideer og nye tanker om hvordan en kan organisere veisektoren når vi ser at planleggingstida er lang, vi er plaget med stykkevis og delt utbygging, kostnadsveksten har vært høy, og det har vært lang utbyggingstid. Da er det kanskje på tide at vi finner nye måter å tenke på og nye måter å organisere dette på. Jeg har stor tro på at Nye Veier AS kan være et sånt redskap som faktisk vil gi oss raskere både planlegging og utbygging av viktige veiprojekt. Nå starter vi med tre bompengeproposisjoner før sommeren, over 80 km med firefeltsvei, trafikksikker vei og lenge etterlengtet vei. Dette prosjektet er ett av dem.

I tillegg har prosjektdirektøren for dette prosjektet i Nye Veier sagt at den resterende delen av strekningen Langangen–Dørdal er under regulering og planlegging, og vil bli en naturlig fortsettelse av det. Her er det snakk om å tilrettelegge for helhetlig utbygging. Vi begynner nå. Vi venter ikke på at alt skal være klappet og klart på hele strekningen, men vi tar det i to trinn. Det synes jeg er en fornuftig tilnærming.

Litt til den beregningstekniske renten. Det er en teoretisk rente, som det ligger i ordet. Den var 8 pst. helt fram til 2012, så jeg må korrigere meg selv litt. Den forrige regjeringa reduserte den i 2012 til 6,5 pst. Nå har vi redusert den ytterligere til 5,5 pst. Den teoretiske renta gjør ikke noe annet enn å legge grunnlaget for å lage et forslag til et finansieringsopplegg for det prosjektet som skal legges fram. Det som virkelig betyr noe, er den faktiske renten – den renten prosjektet oppnår i markedet. Er den lavere, har vi grunnlag for enten å betale ned prosjektet raskere eller redusere satsene, eller om det skulle det være mulighet for det – eller ønskelig som vi så på strekningen Arendal–Tvedestrand – se på mulighetene for faktisk å legge til ytterligere på prosjektet. I dette tilfellet håper jeg at vi oppnår en rente i markedet som faktisk gir oss muligheten til å imøtekomme de lokale ønskene, nemlig å redusere bompengetakstene.

Terje Aasland (A) [17:04:11]: Som telemarking må jeg si at det gleder mitt hjerte at det er tverrpolitisk enig-

het i Stortinget om betydningen av å bygge ut E18 gjennom Telemark. Det er et etterlengtet prosjekt, og det er et nødvendig prosjekt av hensyn til ulykker og ikke minst trafikkaos, som den veien representerer, spesielt i helgene sommerstid. Så det er en gledens dag, og det er en flott start at en starter med den strekningen som ligger inne. Sånn sett er det ingen uenighet i salen, og det er veldig godt å konstatere.

Jeg hører i debatten at noen blir litt forundret over at en tillater seg å diskutere litt om bompenger i den situasjonen. Det er jo ikke så veldig underlig. Med utgangspunkt i Fremskrittspartiets lovnader i forkant av valget er det underlig at en får en samstemt enighet i Stortinget om utbyggingen av en viktig veistrekning, hvor en gjør det gjennom en – skal vi si – proposisjon som legger til rette for bompengeneinnkreving. Det har ikke jeg hatt noe imot tidligere og har ikke noe imot det nå. Jeg synes det er veldig bra. Men jeg tror det er viktig at Fremskrittspartiets representanter ikke framstår som forundret over at noen velger å ta det opp i en slik sak som dette, for Fremskrittspartiet har jo ett mantra for alt som er vondt og vanskelig, og det er «perioden 2005–2013». Og høsten 2013, før valget, visste Fremskrittspartiet utmerket godt hva de gikk til valg på, og da gikk de til valg på at de garanterte for et bompengefritt Norge. Jeg tror det er på sin plass å minne dem om det valgløftet hver eneste gang det blir lagt fram en slik proposisjon. Selv om Fremskrittspartiet prøver å dekke seg bak at de ikke har flertall i regjeringen, var det likevel en garanti og et løfte som ikke hadde noen forbehold ved seg, og som var fullt og helt en erkjennelse av en lovnad som de ikke har fulgt opp.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [17:06:38]: Jeg tror ikke jeg skal gå inn i den debatten – på ett minutt er det vanskelig. Men jeg har lyst til å gi ros til alle dem som har stått på og jobbet beinhardt for å få til dette prosjektet. Det er mange jeg gjerne kunne nevnt, både lokalpolitikere, fylkespolitikere og ikke minst lokalbefolkningen, men jeg synes også det er viktig å dra fram en av de aksjonsgruppene som har jobbet for virkelig å holde trykket oppe på denne strekningen: aksjonsgruppen for E18. De har også gjort en fantastisk jobb for at dette prosjektet endelig kommer på plass, og de har ønsket å få denne veien på plass. Og så er det i hvert fall greit å vite at utgangspunktet for denne regjeringen er at den gamle veien kommer til å være bompengefri, og det var også en av de utfordringene som det var diskusjon om da proposisjonen kom og underveis. Men nå har regjeringen bestemt at tanken ikke er å kreve inn bompenger her, med mindre det skulle være et helt spesielt behov for det.

Jeg har lyst å takke alle dem som virkelig har stått på og sørget for at denne veien nå er på plass.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [17:07:47]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Bompengefinansiering av E6 på strekningen Kolomoen–Moelv i Hedmark (Innst. 396 S (2015–2016), jf. Prop. 131 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Hege Jensen (FrP) [17:08:46] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et konstruktivt og godt arbeid ved behandlingen av denne proposisjonen.

I denne proposisjonen legger Samferdselsdepartementet fram et forslag om bompengefinansiering på strekningen E6 Kolomoen–Moelv i Hedmark. Veistrekningen er på 42,7 km, og utbyggingen skal gjennomføres innenfor en økonomisk ramme på 9,5 mrd. 2016-kroner. Innenfor rammen ligger et risikopåslag på 11 pst. Utbyggingen vil skje i regi av Nye Veier AS.

Nye Veier AS ble opprettet i fjor som et nytt statlig infrastrukturselskap, og mandatet er å se på hvordan vi i fremtiden kan bygge infrastruktur på en rimelig og effektiv måte. Kolomoen–Moelv er en av fem tildelte strekninger i deres portefølje.

Kolomoen–Moelv er ferdig regulert i Stange, Hamar og Ringsaker kommuner.

Utbyggingen av E6 kan raskt igangsettes av Nye Veier AS, og strekningen planlegges åpnet for trafikk i 2021. Dette er en viktig hovedferdselsåre nordover mot Trondheim som knytter Sør-Østlandet til Midt- og Nord-Norge. Dette er en trafikkert veistrekning hvor mye gods- og nærtrafikk vil ha stor glede av at kapasiteten og effektiviteten øker. Utbyggingen vil øke kapasiteten, men også sikre samfunnssikkerheten – dette fordi denne veistrekningen i dag er ulykkesbelastet. Siden 2005 er 17 personer drept i trafikken mellom Kolomoen og Moelv.

Det vil bli meget bra med firefelts vei kontra dagens to felt med midtdeler. Slik det er i dag, gir tofeltsveien tidvis utfordringer for utrykningskjøretøy og blålysetater.

I proposisjonen er det lagt til grunn firefelts standard på hele strekningen, med 110 km/t, unntatt kryssene mellom Kåterud og Vien. Komiteen er enig om at en enhetlig fartsgrense på hele strekningen er et bedre alternativ enn 110 km/t, 100 km/t og 110 km/t.

Nye Veier AS har bekreftet at alle fravik som er søkt om, er godkjent for fartsgrense på 110 km/t mellom Hamar og Ringsaker, og det ligger til rette for fartsgrense på 110 km/t på hele strekningen fra Kolomoen til Moelv.

Komiteen slutter seg til proposisjonens bompengeopp-

legg, men flertallet presiserer tydelig at regjeringen besnarest, og senest i statsbudsjettet for 2017, vurdere andre alternative innretninger for å oppnå lavere finansierings- og innkrevingskostnader i tråd med intensjonen i bompengereformen. Redusering av beregningsteknisk rente og vurdering av statlig lån til etablerte og nye bompengeprosjekter inngår i vurderingen.

I de lokalpolitiske vedtakenes punkt 5 kommer det klart fram at ved et eventuelt økt økonomisk handlingsrom ønskes dette benyttet til lavere takster. Komiteen deler den lokalpolitiske innstillingen og mener at et eventuelt økt handlingsrom på prosjektet skal komme bilistene til gode – det være seg gjennom lavere takster eller redusert nedbetalingstid.

Videre er komiteen i behandlingen tydelig på at departementets hovedregel om at det ikke skal etableres bom på sideveier, ligger til grunn. Jeg er derfor glad for at vi gjennom dette sender et tydelig signal om at man heller i etterkant bør vurdere tiltak dersom trafikklekkasjen blir for stor. I lys av dette er det derfor svært viktig at vi tydeliggjør at vi vil åpne for at de foreslåtte bomsnittene på sideveiene kan tas bort dersom det er ønskelig lokalpolitisk. Fylkeskommunene garanterer for lånet, og det er derfor viktig at dette gjøres i dialog med dem.

Jeg vil på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre fremme et forslag, som lyder som følger:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunen som er garantist for lånet, for å vurdere behovet for bom på sidevei fv. 84 ved Snarud og Rudshøgda.»

Til slutt anbefaler jeg komiteens innstilling.

Presidenten: Representanten Hege Jensen har tatt opp det forslaget hun refererte.

Karianne O. Tung (A) [17:14:02]: La meg få starte med å takke komiteens medlemmer og saksordføreren for et godt og konstruktivt samarbeid.

E6 Kolomoen–Moelv i Hedmark er en av de viktigste veiforbindelsene mellom Østlandet og Midt-Norge og også videre opp til Nord-Norge.

Dagens vei har varierende standard, og det har dessverre vært mange alvorlige ulykker på strekningen. Siden 2005 er 17 personer drept i trafikkulykker på E6 mellom Kolomoen og Moelv. Tolv av disse ulykkene, dvs. 70 pst., var møteulykker. Stortinget kan dessverre ikke gjøre så mye med det som har skjedd, men vi kan forhåpentligvis gjøre mye for dem som skal kjøre på denne strekningen i framtiden.

Strekningen består i tillegg til mye persontrafikk også av mye nærings- og godstrafikk. Alle disse vil ha stor glede av at kapasiteten og effektiviteten på strekningen nå økes og bedres.

Veien skal bygges ut for 8,5 mrd. kr, hvorav bompengandelen utgjør 52 pst. Det er en enstemmig komité som i dag ønsker å sette spaden i jorda for å bygge veien raskest mulig. Og til alle dem som har stått på for denne veien, er det på tide å si: Gratulerer med dagen!

Arbeiderpartiet mener selvfølgelig at det er fornuftig å se på den beregningstekniske renten på bompengelånet,

både i dette prosjektet og i andre prosjekter. Det vil åpne for lavere takster, kortere nedbetalingstid eller en utvidelse av prosjektet, noe som gir mer vei for pengene. Et enstemmig storting kommer derfor i dag til å gi dette signalet om en lavere beregningsteknisk rente til samferdselsministeren og regjeringen. Ved et økt økonomisk handlingsrom vil Arbeiderpartiet i dette tilfellet spesielt rette oppmerksomheten mot to forhold. For det første: Lokale myndigheter har et spesielt ønske om å se på nivået på bomtakstene hvis så skulle skje. For det andre: En lavere beregningsteknisk rente gir også en mulighet til å fjerne bommen på sideveiene, fv. 84 ved Snarud og Bergshøgda, noe Arbeiderpartiet på Stortinget for så vidt støtter.

Vi vet at det på hovedstrekningen mellom Østlandet og Midt-Norge og videre opp til Nord-Norge fremdeles vil være behov for å gjøre mer. Stortinget har faktisk i inneværende Nasjonal transportplan lagt stor vekt på å videreføre utbyggingen av E6 som møtefri vei nordover fra Kolomoen. Det er særlig viktig fordi store deler av strekningen på den eksisterende tofeltsveien mellom Oslo og Trondheim har lav sikkerhet. Arbeiderpartiet vil derfor i denne sammenheng også benytte anledningen til å peke på behovene på E6 sør for Trondheim.

Ergo vil ikke dette være siste gang vi har saker om E6 til behandling i Stortinget, heldigvis. Men i dag dreier det seg om strekningen fra Kolomoen til Moelv, og meldingen fra Stortinget er klar: Sett i gang og bygg vei.

Arbeiderpartiet vil for øvrig også støtte forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet, om å vurdere behovet for bom på sidevei fv. 84.

Helge Orten (H) [17:17:15]: Da skal vi behandle den siste bompengeproposisjonen på denne siden av sommeren.

På samme måte som E18 Arendal–Tvedestrand og E18 Rugtvedt–Dørdal, som vi behandlet i forrige sak, er E6 Kolomoen–Moelv et prosjekt som skal bygges ut av Nye Veier AS. Med fare for å gjenta meg selv – dette er nok et viktig motorveiprojekt som, sammen med de to andre prosjektene på E18, utgjør en samlet utbygging på over 81,5 km med motorvei, til en samlet kostnad på 18,6 mrd. kr. Utbyggingsselskapet Nye Veier AS er med dette godt i gang med å levere på oppstartsporteføljen, og vi har store forhåpninger og forventninger til rask og effektiv gjennomføring av prosjektene.

Jeg registrerer, ikke minst fra debatten i forrige sak, at Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremdeles er svært kritiske til Nye Veier – og var imot opprettelsen av det. I en pressemelding nå nylig kalte representanten Rommetveit dette for en hastereform som er dårlig utredet. Det må jo være et tankekors for kritikerne at viktige prosjekter nå får en raskere oppstart og gjennomføring enn det var lagt opp til i Nasjonal transportplan.

E6 Kolomoen–Moelv var i Nasjonal transportplan 2014–2023 planlagt fram til Brumunddal. Nå bygger vi til Moelv. Prosjektet var ikke fullfinansiert i inneværende NTP-periode. Nå skal det stå ferdig i 2021, altså før det var planlagt igangsatt under det rød-grønne styret. Dette viser at det nytter å tenke nytt.

Prosjektet, slik det er beskrevet i proposisjonen, er om-

fattende. Det omfatter 42,7 km med sammenhengende utbygging av firefelts vei med midtdeler og fartsgrense på 110 km/t. Det vil bety redusert reisetid, bedre framkommelighet og økt trafikksikkerhet – til glede for alle som ferdes på veien.

Jeg skal ikke gå inn på alle detaljer i prosjektet, men vil kommentere noen viktige saker.

I proposisjonen er det lagt til grunn bom på sidevei, altså fv. 84. Det er for å unngå trafikklekkasje og tap av inntekter. Vi mener som hovedregel at man bør søke å unngå bom på sideveier, men ser at det kan være nødvendig enkelte steder. Som et alternativ til å sette opp bom på fv. 84 umiddelbart ber vi derfor departementet vurdere om det kan være aktuelt å avvente innkreving av bompenger på sidevei, og heller følge situasjonen nøye og vurdere behovet når vi ser omfanget av trafikklekkasjen. En slik vurdering må selvfølgelig gjøres i nær dialog med fylkeskommunen, som vil stå som garantist for bompengelånet. Med bakgrunn i høringsuttalelsen fra Hedmark fylkeskommune kan det se ut som det er grunnlag for en slik ordning.

Vi kan likevel ikke støtte Senterpartiets forslag i denne saken. Siden fagmyndigheten anbefaler bom på sidevei, må en eventuell annen løsning bli til i en dialog mellom departementet og fylkeskommunen. Jeg har problemer med å forstå at Senterpartiet ønsker en annen praksis, all den tid det faktisk er fylkeskommunen som skal garantere for bompengelånet, og som tar den økonomiske risikoen.

Vi har reist spørsmål ved antall avkjøringer og kryss som er planlagt på strekningen. Bare forbi Hamar er det planlagt fem avkjøringer. Vi mener derfor at Samferdselsdepartementet, i samarbeid med Nye Veier AS og lokale myndigheter, bør gjøre en vurdering av om det er aktuelt å redusere antall avkjøringer og kryss. Det vil være et viktig tiltak for å redusere kostnadene i prosjektet, samtidig som det gir en mer effektiv trafikkavvikling. Samtidig er det viktig at en slik vurdering ikke svekker framdriften i prosjektet. Om det skulle vise seg at en eventuell reduksjon av antall avkjøringer påvirker framdriften i negativ forstand, bør prosjektet kjøres som planlagt.

Også i denne proposisjonen får vi en diskusjon om den beregningstekniske renten. Når det er sagt, er vi glad for at denne diskusjonen kommer opp, og at det er et stortingsflertall som ønsker å bidra til lavere takster og kortere nedbetalingstid. Det er helt vanlig i alle bompengeproposisjoner at Samferdselsdepartementet får fullmakt til å gjøre nærmere avtaler om finansieringsordningen. Skulle det vise seg at det er grunnlag for å bruke en lavere rente enn den som er lagt til grunn i proposisjonen, gir det en mulighet til å se nærmere på bompengetakstene. Jeg registrerer at dette også er i samsvar med de lokale ønskene.

Vi legger med denne proposisjonen et godt grunnlag for en rask og effektiv gjennomføring av prosjektet E6 Kolomoen–Moelv. Prosjektet er utvidet i forhold til det som ligger inne i Nasjonal transportplan, og med denne organiseringen sikrer vi en tidligere oppstart og en raskere åpning av en ny og sikker firefelts vei.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [17:22:06]: Den foreslåtte utbygde strekningen Kolomoen–Moelv på E6 er en

svært viktig ferdselsåre for både næring og ferdsel i sin alminnelighet. Strekningen har hatt svært mange alvorlige trafikkulykker, og siden 2005 er 17 personer drept på strekningen, hvorav de fleste har skjedd som resultat av møteulykker. Det er derfor gledelig at denne strekningen på 42,7 km nå kan bygges ut som en sammenhengende firefelts vei, og, som det allerede er pekt på, med ferdigstillelse i 2021 åpnes strekningen før den faktisk var planlagt startet opp i NTP. Vi får dermed en betydelig framskyndelse av et viktig prosjekt.

Også i dette prosjektet, så vel som for strekningen Tvedestrand–Arendal på E18, er det grunn til å forvente en markedsrente på lavere nivå enn den beregningstekniske på 5,5 pst. – ja, med de offentlige garantier denne typen prosjekt har, tyder alt på at rentenivået kan bli betydelig lavere. Viser det seg å være grunnlag for en lavere rente uten at en fraviker kravet til en robust finansieringsplan, kan det skapes gode muligheter for å innfri ønskene fra fylkeskommunene og berørte kommuner om lavere takster, eventuelt kortere nedbetalingstid. Dette forutsetter vi at departementet og fylkeskommunene klarer å bli enige om.

Så er det grunn til å reflektere også i dette prosjektet over kostnadsutviklingen som veiutbyggingen har vært igjennom de siste ti årene. Det er derfor nødvendig å se på hvilke muligheter en har for å kunne redusere kostnadene i alle større veiprojekt framover. I den typen vurderinger bør det inngå bl.a. antall kryss så vel som andre tiltak som kan gjøre veiutbyggingen mer kostnadseffektiv.

Det er grunn til å minne om at mens kostnadene har økt kraftig i Norge, har vårt naboland Sverige i dag en klart lavere kostnad for sammenlignbar stamveiutbygging, selv om det er enklere å bygge vei i Sverige. Det er det da også tatt hensyn til i den vurderingen. Derfor er det viktig etter Kristelig Folkepartis oppfatning at Nye Veier klarer å få til en stamveiutbygging som kan bidra til at den galopperende kostnadsutviklingen vi har hatt over tid, kan dempes. Her må en se på flere tiltak som kan bidra til en lavere kostnadsvekst. Derfor er det etter mitt syn viktig at Nye Veier også får de redskaper til disposisjon som gir selskapet muligheten til å bygge vei på mest mulig kostnadseffektive måter framover, f.eks. muligheten til å kunne justere godkjente planer i samarbeid med berørte fylkeskommuner, kommuner og departement, for å kunne gjennomføre stamveiutbyggingen på en mest mulig rasjonell måte. Det bør være en del av de muligheter og redskaper vi gir selskapet.

Plassering av bomstasjoner på sideveier skal ha en særskilt begrunnelse for å kunne skape forståelse og legitimitet, og det er vel ingen som er uenig i at hovedregelen er at det bør, så langt det er mulig, unngås. Når en likevel her åpner for å kunne gjøre det på fv. 84, handler det om den avvinsningseffekt som bomstasjoner på E6 vil kunne skape medertil hørende økt trafikk og trafikktutfordringer på fylkesveien.

Velger man å plassere bomstasjoner på sideveier, som kan bli resultatet her, er det viktig at det også brukes penger på tiltak nettopp på denne sideveien, som kan bidra til å øke trafikksikkerheten på veien bommen blir plassert på.

Kristelig Folkeparti mener det kan være fornuftig, som

vi skriver i våre merknader, å vurdere om tiltakene på sideveiene i denne saken kan vurderes i etterkant av åpningen av den nye strekningen. Derfor støtter også Kristelig Folkeparti forslag nr. 2, som er fremmet av Hege Jensen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [17:26:32]: Da Senterpartiet fikk samferdselsministeren i 2005, var det en høy prioritet for oss å få bygd ut E6. Daværende samferdselsminister Liv Signe Navarsete gikk inn og overstyrte Vegdirektoratet og begynte veiutbyggingen fra Kolomoen i nord og fra Gardermoen i sør. Så ble det stående igjen en del i midten, på grunn av at det ikke var ferdig regulert.

Så var det en stor diskusjon om den traseen som skulle gå mellom de to påbygde, men man kom fram til et felles prosjekt – man skulle bygge ut Dovrebanen parallelt med at man skulle bygge ut firefelts E6. Det ble et enormt prosjekt, når en ser de to parallelt. Det har ført til at vi i 2015 har fått åpnet dobbeltsporet jernbane, 17 km, og at man fikk bygd ut E6. Det at man så det sammen, gjorde at man sparte store kostnader, fordi man fikk flyttet masse fra E6 ned til jernbanen. Det som var forunderlig da den debatten gikk i desember 2011, var at Høyre ønsket å utsette hele saken og ønsket at alle innsigelser skulle gås igjenom på nytt. Så tapte en den voteringen, og så prøvde de på nytt, samme dag, å få utsatt saken. Hadde Høyre fått gjennomslag for det, hadde ikke den jernbanestrekningen blitt bygd, og den hadde ikke blitt ferdigstilt nå. Så jeg synes det er bra at Høyre nå er blitt opptatt av framdrift. Fremskrittspartiet ønsket da å ta ut dobbeltsporet, og at en bare skulle satse på å bygge ut E6. Det ville også vært veldig uklokt, men det at man gjorde det sammen, har gjort at vi har fått et mye billigere og mye bedre prosjekt.

For de prosjektene vi hadde fra Gardermoen til Minnesund, er det ikke bom på noen sidevei. Fra Minnesund til Kolomoen er det heller ikke bom på noen sidevei. Fram til nå har det ikke vært bom på noen sidevei i dette firefelts E6-prosjektet, så for første gang i denne utbyggingen nordover blir det bom på sidevei. Det er når Fremskrittspartiet sitter i regjering og Tor André Johnsen sitter i komiteen, at vi begynner å få bompenger på sidevei. Det er veldig rart, når en ser hva Fremskrittspartiet lovte i valgkampen, og hva man også lovte i Ringsaker, ved at bompenger ble kalt landveisrøveri av representanten Johnsen i valgkampen i Hedmark. Men nå blir det bompenger på sidevei. Selv da de rød-grønne styrte, var det ingen bompenger på sidevei. Så det er noe nytt som er funnet opp av Høyre og Fremskrittspartiet. Derfor la vi inn i forslaget i innstillingen at vi ikke ønsket den måten å dra inn penger på. Spesielt ser en i proposisjonen at på bompengepunktet på Bergshøgda skal man bare, ifølge proposisjonen, få en reduksjon i årsdøgntrafikk på 100 biler. Det er altså en ren innkreving av penger, men har ingen effekt når det gjelder trafikkgrunnlag. Vi mener det er uklokt. Derfor kommer vi til å støtte det alternative forslaget til Høyre og Fremskrittspartiet, selv om de ikke ville støtte vårt, der vi på en måte avviste hele problemstillingen, men vi kommer til å gå subsidiært inn for Høyre og Fremskrittspartiets forslag.

Så er det en annen ting som er viktig i denne debatten,

for det ble lovet i valgkampen at man skulle klare å bygge dette bompengefritt. Hvis en leser proposisjonen nå, vil det koste 8,5 mrd. kr å bygge firefelts vei fra Kolomoen til Moelv. I proposisjonen står det at «brutto bompengeinntekter er følgelig forventet å utgjøre om lag 8,7 mrd. kr». Så hvis en leser proposisjonen, har en en forventning om at bompengeinntektene skal være høyere totalt når en tar med innkrevingskostnadene, enn det er å bygge veien. Hadde jeg beskyldt Fremskrittspartiet for det i valgkampen, hadde de sagt at det var lureri og skremselspropaganda, men det er det som nå er Fremskrittspartiets forslag og Fremskrittspartiets politikk. Så egentlig burde Fremskrittspartiet si unnskyld for at de har lurt alle velgerne i Hedmark, for de lovte noe helt annet.

Så er vi i Senterpartiet svært glad for at en får bygd firefelts vei, vi mener det er riktig å bygge firefelts vei, og vi har vært en pådriver hele veien for å bygge infrastruktur nordover, som vi mener er en klok beslutning, men vi synes de utslagene som ligger her, med at man ønsker å belaste sideveier hardere, er helt nytt i dette prosjektet, og vi mener det er en uklok politikk. Derfor håper jeg at det blir gått en ny runde, og det blir det flertall for nå, i siste øyeblikk. Det er i hvert fall positivt. Så er det bra for vårt fylke at vi får se store og tunge samferdselsinvesteringer og samferdselsløft gjennom Hedmark, og det var det Liv Signe Navarsete som startet.

Jeg tar herved opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum har tatt opp det forslaget han refererte til.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [17:31:25]: Jeg synes det var mange gode poeng fra forrige taler, som representerer Hedmark på en utmerket måte. Men vi vil gjerne levere inn og fremme et annet forslag til avstemningen senere i dag, for vi mener at vi burde legge til grunn en trefelts vei med midtdele istedenfor en firefelts motorvei. Jeg vil si det sånn at når det gjelder strekningen fra Hamar og nordover – jeg har en kone fra Moelv – så kjenner jeg den strekningen godt, jeg kjenner både veistrekningen og jernbanestrekningen på en ordentlig måte. Min ærlige oppfatning er at det å bygge ut firefelts vei på den måten vi gjør nå, på steder der det ikke er behov for det, er galt.

Det er altså sånn at vi ender opp i den ganske traurige situasjonen at nå prioriteres full framførsel av motorvei, firefelts motorvei, nordover forbi Hamar raskere enn vi har utrulling av dobbeltspor nordover til Lillehammer. Vi ser også fra transportetatens innstilling at det er ikke åpenbart at vi får den framdriften på intercityutbyggingen nordover til Lillehammer, som var en helt klar forutsetning fra forrige runde. Det er flott om statsråden kan kommentere hva han tenker om det, hvis han ikke bare sier at dette må vi komme tilbake til i Nasjonal transportplan.

Min oppfatning er at hvis vi hadde sørget for å bygge mer trefelts vei istedenfor firefelts vei, ville vi oppnådd to viktige ting. Den ene tingen er at vi selvfølgelig hadde spart penger. Det er selvsagt sånn at hvis man bygger en billigere vei, hvis man velger å bygge en billig løsning istedenfor en dyr løsning, så har man ett av to resultater: Enten

vil man kunne bygge veien lengre for de samme pengene, eller så vil man kunne redusere bompengene. Dette er grunnen til at jeg mener at statsråden er kongen av bompenger, for når man konsekvent velger de dyreste løsningene på alle utbygginger og ikke sørger for å ta ned bompengandelen, ender man altså opp med en mye, mye høyere samlet bompengene. Derfor settes det også årlige rekorder for bompenger under fremskrittspartiregjeringsen. Jeg synes det var artige poeng fra forrige taler da han gikk gjennom budsjettene.

Jeg har egentlig ikke behov for å si noe annet enn akkurat dette. Det er sånn at Stortinget på mange måter kobles inn på en del av disse prosjektene. Vi har de nasjonale transportplanene, men veldig, veldig mange av de avgjørende valgene tas av regjeringen før de kommer til den endelige beslutningen her nå, og derfor føler jeg at den riktige måten å vise hva vi mener, er gjennom å fremme et alternativt forslag til innstillingen.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:34:36]: Dette er nok en viktig veistrekning som nå endelig blir vedtatt. Mange her har allerede påpekt at folk har ventet altfor lenge på å få veien på plass – desto større glede for at vi nå fatter vedtakene.

Det å få bedre kapasitet, økt trafikksikkerhet, redusert reisetid på grunn av kortere reisedistanse, men ikke minst også økt fartsgrense og dermed bedre framkommelighet, er viktig. Det å knytte sammen bo- og arbeidsregioner styrker næringslivet. Samtidig er det ikke gitt at dette alltid ville skjedd. Forrige taler viste nettopp hvorfor ting ikke hadde den framdriften det burde hatt, for mens dagens flertall er enige om at firefelts motorveier er bra, er det åpenbart at internt i forrige regjeringskollegium var ikke det gitt – tvert imot. Det forklarer også hvorfor en brukte fire år på å krangle om hvor veien skulle gå – skulle den gå gjennom et naturreservatområde eller skulle den ikke? Selv da en bestemte seg for det, åpnet en for nye fire år med diskusjoner om hvordan en skulle erstatte området i naturreservat med området utenfor. De interne evige seminarer skar dagens flertall gjennom og sørget for at vedtakene ble fattet og ekstra penger ble bevilget for å framskynde planlegging, nettopp for at vi kan stå her og fatte vedtakene. Det er altfor mange veiplaner som har forblitt nettopp det – veiplaner. Nasjonal motorveiplan fra 1962 er egentlig et kjerneeksempel på hvordan en har hatt en offensiv regjering, men som ikke gjennomførte det den skulle. Nå får vi fattet vedtakene, og det er bra.

Det betyr noe for næringslivet og for innbyggerne når en får en infrastruktur som fungerer, når en har snudd mange tiår med forfall på veiene til faktisk nå at veiene er i bedre stand når året er slutt enn da året begynte. Det gjør noe for trykksfølelsen, det gjør noe for viljen til å investere i næringslivet. Det skal vi fortsette med.

Jeg er veldig stolt også over at vi nå begynner å se de klare resultatene av å ha organisert veisektoren på en bedre måte, at vi har gjort Vegvesenet i stand til å ta raskere og

klare beslutninger, at de har bedre midler til å gjøre mange gode prioriteringer, men også at vi har fått et selskap, Nye Veier, som kan bli spesialist i å bygge denne typen veistrekninger, og som gjør det ved å tenke lengre strekninger. Da får vi mer igjen for pengene, og vi vil over tid få gjort noe med den kostnadsveksten som har økt altfor mye i mange år.

Jeg er helt enig med dem som sier at vi skal unngå bompenger på sideveier, ja jeg representerer et parti som ønsker å unngå bompenger totalt sett. Men jeg konstaterer at de som nå er mest ivrige etter å si at de er skeptiske til bompenger, er de partiene som også forutsatte at denne veien skulle ha den bompengefinansieringen som vi nå har, og som stemte imot da regjeringen foreslo endringer i bompengeprensippene, nettopp fordi vi ønsket å redusere bompengenivået, men fikk altså ikke flertall for det. Det hadde vært veldig fint hvis det var en sammenheng i budsjettbehandlingene hvert år med det en også argumenterer for når den enkelte veistrekningen blir vedtatt.

Jeg registrerer at enkelte av representantene fra opposisjonen ikke forstår hva det betyr å inngå kompromiss. Når Fremskrittspartiet sitter i regjering, har vi faktisk undertegnet en avtale der alle får gjennomslag, men der en også gjerne må vedta og akseptere ting en ikke er for. Det kan bli interessant for enkelte av dagens parti som Arbeiderpartiet prøver å smiske med, hvis representanten Sønsteruds tilnærming til virkeligheten skal være gjeldende, der ingen kompromiss binder noen. Vi er stolte over det vi får til fra Fremskrittspartiets side, for denne regjeringen har fått til både å bygge mer vei og mer jernbane enn det en har gjort tidligere, og med lavere bompengandelen totalt sett enn det som opprinnelig var planlagt.

Vi kommer til å jobbe videre. Vi trenger ikke et eget vedtak i Stortinget, men jeg er glad for at Stortinget likevel bekrefter at vi har fullmakter til å prøve å redusere bompengetakstene og se på om det er mulig å gjøre noe med hvor bomstasjoner settes, ikke minst på sideveier. Men da håper jeg også at de partiene som nå argumenterer for ikke å ha bompenger på sideveier, sørger for at deres fylkespolitikere støtter opp om det, for når vi har forsøkt å flytte på bomstasjoner på sideveier på E16 inn til Kongsvinger, har Arbeiderpartiets lokale politikere stoppet det, for det er de som sitter med garantiansvaret. Så jeg håper det er en kommunikasjon mellom rikspolitikere og fylkespolitikere i de partiene som nå bruser med fjærene, og ikke at det nok en gang blir en greie der en i denne debatten forsøker å irritere dagens regjering med å komme med påminnelser uten at en selv ville kjempet for det. Det er mye ryddigere om en får en politisk debatt der en argumenterer i tråd med det en selv også kjemper for, istedenfor å være imot å kutte bompenger, men argumentere for at andre burde klart det. Det handler om å sikre flertall.

Men i dag gleder jeg meg over at vi faktisk får vedtatt enda et prosjekt, enda mer motorvei, enda bedre regional utvikling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karianne O. Tung (A) [17:39:57]: Stortinget behandler for tiden flere store bompengeproposisjoner – og det er bra. I disse bompengeproposisjonene ser vi at takstklasse 2 blir behandlet ulikt fra proposisjon til proposisjon. På E6 Kolomoen–Moelv betaler en lastebil to ganger så mye som en personbil, på E18 Rugtvedt–Dørdal betaler en lastebil tre ganger så mye som en personbil, og på strekningen Arendal–Tvedestrand er tilsvarende takst to og en halv gang taksten av en personbil – altså tre ulike belastninger for den samme lastebilen avhengig av hvor i landet man kjører.

Mitt spørsmål er følgende: Hvorfor forskjellsbehandler statsråden nytte- og godstrafikken på denne måten, og hvorfor samordner ikke statsråden takstsystemet mer i de proposisjonene han legger fram, når Stortinget faktisk har vedtatt at så skal skje? Og jeg presiserer at vi snakker om nåtiden og framtiden og ikke om fortiden.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:40:51]: Jeg forstår godt at representanten ikke har lyst til å bli påminnet historiske fakta om hva ens eget parti har gjort da de satt i regjering.

Vi har forsøkt å samordne mest mulig. Vi har lagt fram en bompengereform for Stortinget, som Arbeiderpartiet dessverre valgte å ikke støtte. Det ligger likevel til grunn faglige beregninger for hva bompengenivået bør være, og hva takstene bør være på ulike strekninger – avhengig av hva man anser betalingsviljen å være, og avhengig av hva slags omkjøringsmuligheter som finnes. Det er det som ligger til grunn, og det er ikke så veldig annerledes enn slik det har vært tidligere.

Jeg ønsker riktignok å endre det, slik at bompengenivået går ned, for vi vet at det å ha bompenger er å bygge en økonomisk barriere som gjør at en del av dem som burde brukt veien, velger å ikke bruke den. Det er nettopp det samme prinsippet som Arbeiderpartiet i Oslo bruker for å hindre folk i å kjøre inn til byen, når de kraftig øker bompengene her. Så jeg tror Arbeiderpartiet er klar over mekanismen. Jeg representerer en regjering og et flertall som ønsker å redusere bompengebelastningen på bilistene, og jeg håper at Arbeiderpartiet vil være med og støtte det.

Karianne O. Tung (A) [17:41:52]: Jeg understreker at Arbeiderpartiet er for å samordne takst- og rabattsystemene, så det er sagt.

Jeg må nesten spørre på nytt: Hvorfor benytter ikke statsråden anledningen til å samordne takstsystemet i de proposisjonene han selv har ansvaret for og legger fram for Stortinget?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:42:07]: Det redegjorde jeg nettopp for. Jeg påpekte at Vegvesenet gjør sine beregninger og kommer med sine anbefalinger.

Det som derimot er interessant, er at Arbeiderpartiet stiller mange spørsmål der de gir inntrykk av at de er uenig i det som blir vedtatt, men ikke har noen alternative forslag selv. Det hadde vært interessant om Arbeiderpartiet faktisk fremmet sine synspunkter og argumenterte for dem i stedet for å vedta alt det som andre foreslår, men likevel

gi inntrykk for verden at de skulle ønske ting var veldig annerledes.

Karianne O. Tung (A) [17:42:39]: Ja, vi er jo ikke med på å vedta alt det andre foreslår, det har ministeren selv påpekt.

Godstransport på vei utgjør en betydelig del av trafikken på veien, og for at bompengene skal bli så effektiv som mulig, og for at vi skal få så mye vei for pengene som mulig, er obligatorisk bompengebrikke med forhåndsinnbetaling et viktig virkemiddel. Statsråden deltok selv i forrige uke på transportkonferansen på Lillestrøm, hvor han støttet en innføring av forhåndsinnbetaling på bompengebrikken. Mitt spørsmål er da: Når kan denne forhåndsinnbetalingen være på plass?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:43:12]: Forhåndsbetalt bombrikke – skal vi først ha bompenger, er det viktig at alle i næringslivet betaler, så vi unngår konkurransefordeler for noen i forhold til andre. Det å sikre at man får et bedre system, er noe Fremskrittspartiet har kjempet for lenge, selv om vi har hatt som primærstandpunkt at bompengene skal vekk. Vi har registrert at under den forrige regjeringen kom vi ingen vei med dette. Under dagens regjering har vi sørget for at vi får et opplegg der man faktisk har krav om bombrikke på alle kommersielle kjøretøy. Så har vi mange ganger redegjort for, både i denne sal og i debatter der representanten Tung har vært til stede – og jeg håper hun har notert seg det – at vi ønsker å få gjort det så fort som mulig.

Men det er faktisk noen tekniske utfordringer i systemet, som jeg også har redegjort for tidligere, som har gjort at vi faktisk ikke har fått nytt datasystem på plass i tråd med det vi hadde ønsket. Vi kan faktisk ikke trylle fram et datasystem når de som skulle programmere det for oss, ikke har klart å gjøre det selv. Men vi skal få det på plass så fort som teknisk mulig.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [17:44:20]: Forstår jeg det rett at statsråden er imot det han har lagt fram i sin egen proposisjon om at det skal være bom på sidevei på Bergshøgda og Snarud?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:44:35]: Jeg er stolt over at vi er en regjering som vil ha lavere bompengetakster generelt. Vi har redusert bompengandelen. Vi er også åpne for at vi skal kunne redusere den ytterligere. Samtidig er det også sånn, og det tror jeg representanten Slagsvold Vedum vet etter å ha sittet i regjering selv, at en har en del faglige begrunnelser for, når en først skal ha f.eks. bompenger, hvordan man skal gjøre det slik at en får minst mulig belastning og at det oppleves som mest mulig rettferdig.

Hvis jeg får flertall i Stortinget, skal jeg mer enn gjerne fjerne bompenger både her og der. Jeg registrerer at så langt har representanten Slagsvold Vedum og andre stemt imot å bevilge penger til bompengekutt og stemt imot bompengereformen vi la fram. Men vi føler selv, og har vel fått bekreftet gjennom forslag, at vi har fått fullmakter til

hele veien å se på hvordan vi kan redusere bompengebelastningen. Noe av det dagens flertall gjorde relativt raskt etter regjeringsskiftet, var nettopp å legge ned en del bomstasjoner som representanten Slagsvold Vedum hadde vært med og opprette.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [17:45:40]: Hvis vi går til den ene sideveien og bompengepunktet på Bergshøgda, står det i proposisjonen fra statsråden at det vil ha en trafikkavvisning på 2 pst. Det skal altså gå fra 5 000 med bom til 5 100 uten bom, står det i proposisjonen. Det er 100 som blir borte. Det har ingen effekt på den lokale trafikken, ifølge statsrådens egen proposisjon. Da blir det bare en ren pengeinnkreving. Synes statsråden det er klokt at man skal ha et bompengepunkt på en sidevei der trafikkavvisningen bare er på 2 pst., altså minimal?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:46:20]: Det må en se i sammenheng med at hvis en tar vekk inntekten den presenterer, og ikke gjør noe annet, må en altså øke taksene på de andre veiene betydelig mer, og da kan en få andre effekter. Så det er en sammenheng her i den totale økonomien. Jeg synes det er veldig bra når Senterpartiet i enkeltdebattene gir inntrykk av at de mer enn gjerne skulle fjernet en bomstasjon, men de gjør ingenting her for å kompensere de tapte inntektene. Det var det regjeringen foreslo både i budsjettet i 2016 og i bompengereformen i juni i fjor, å øke statlige bevilgninger til veiprojekter for å kunne fjerne bompunkt eller for å redusere takstene. Det fikk vi ikke flertall for. Det må være sammenheng mellom det en argumenterer med, og det man selv faktisk er villig til å bevilge. Jeg registrerer at den sammenhengen ikke finnes når Senterpartiet argumenterer her. Da handler det kun om populistisk å være imot bomstasjoner som de selv, da de satt i regjering og jobbet med Nasjonal transportplan, forutsatte skulle komme på plass.

Kjell-Idar Juvik (A) [17:47:24]: Statsråden står her og bløffer. Statsråden står her og sier at Arbeiderpartiet ikke har foreslått obligatoriske brikker. Det var vel den forrige regjeringen med Arbeiderpartiet som jobbet hardt for å få det til, og det står også i transportplanen. Hvis jeg ikke tar feil, stemte faktisk Fremskrittspartiet imot forhåndsbetaling av disse brikkene. Det foreslo faktisk Arbeiderpartiet da de skulle innføres. Jeg husker veldig godt fra markeringen utenfor Stortinget at regjeringen ble kritisert kraftig for at de ikke ville være med på den ordningen. Det er gledelig nå hvis det er slik at regjeringen og statsråden har snudd i denne saken. Men er det ikke korrekt at det sto noe om dette i transportplanen, og at Arbeiderpartiet foreslo forhåndsbetaling da denne ordningen kom på plass?

Presidenten: Før statsråd Solvik-Olsen får ordet, vil presidenten bare påpeke overfor Juvik at det å beskyldre en statsråd for bløff fra Stortingets talerstol ikke egner seg. Den slags uttrykk kan han bruke utenfor denne salen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [17:48:30]: Jeg tar det med knusende ro, jeg har hørt det mange ganger før fra representanten Juvik.

Faktum er likevel at ja, det er riktig at Arbeiderpartiet har sagt, men poenget er at Arbeiderpartiet ikke har gjort. Norges Lastebileier-Forbund har selv påpekt at de i mange, mange år under forrige regjering etterlyste en forhåndsbetalt bompengebrikke, men det ble aldri levert. Det er litt rart at så fort Arbeiderpartiet er ute av regjeringkontorene, er dette plutselig veldig enkelt, selv om de egentlig vet utmerket godt at dagens regjering har satt i gang arbeid nettopp for å få dette på plass. Dessverre – når en ender opp i konflikt mellom bestiller og leverandør, der brikkene teknisk sett ikke blir laget og programmert, er det litt vanskelig for en statsråd å trylle fram et nytt datasystem. Hele veien har intensjonen vår, og det har vi også igangsatt kontrakter på, vært å få dette levert, nettopp fordi det har vært viktig. Jeg skulle ønsket at Arbeiderpartiet hadde satt i gang denne bestillingen for mange år siden, hvis de selv nå mener det er veldig viktig.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Merete Sønsterud (A) [17:49:47]: Jeg er glad for at vi i dag vedtar utbyggingen av E6. Det er bra for Hedmark. Veien er viktig for innlandet og en viktig transportåre for Norge.

Det er – hva skal jeg si – interessant å høre hvordan Fremskrittspartiet og Høyre nå er strålende fornøyd med at veien bygges videre nordover. Undertegnede var saksordfører da Stortinget vedtok fellesprosjektet E6-Dovrebanen 16. desember 2011, prosjektet representanten Slagsvold Vedum også nevnte i sitt innlegg. Ettersom vi har en samferdselsminister som er svært opptatt av historiefortellinger om de rød-grønne, og som bruker mesteparten av sine innlegg i denne sal på det, kan også jeg minne om utbyggingen av den veien, fra Minnesund og nordover. Den hadde ikke vært ferdig bygd hvis Fremskrittspartiet og Høyre hadde fått det slik de ville – og jeg kan også ta Kristelig Folkeparti og Venstre med på lasset. Det fellesprosjektet, som var ferdig planlagt, ville ikke Fremskrittspartiet være med på. De ville gå en ny runde med jernbanetraseen. Og etter ti års planlegging mente Høyre at alle innsigelser og påstander omkring saken skulle gås igjennom en gang til. Det gjaldt økonomi, planforutsetninger, andre formalia og miljø – og de fikk med seg Kristelig Folkeparti og Venstre på utsettelsesforslaget sitt. Nå kan vi alle være glade for at forslaget ikke fikk flertall, og vi kan vel konkludere med at dette store samferdselsprosjektet har vært svært vellykket.

Fremskrittspartiet i Hedmark, som i dag er representert ved Hege Jensen, som også er sakens ordfører, var svært selvsikre i valgkampen, og garanterte, uten forbehold om valgresultat, fylkets velgere at det ville bli null kroner i bompenger bare de kom til makta. Hvis jeg ikke husker helt feil, var det helt uaktuelt å gå inn i en regjering hvis dette ikke ble en realitet. For dette var Fremskrittspartiets

viktigste sak – viktigere enn skole, helse og barnehager, for å nevne noe. Nå skal det altså betales mer bompenger enn noen gang før i fylket.

Så fikk jeg med meg i forrige debatt at representanten Jensen nærmest framstilte det som om Arbeiderpartiet var litt slemme mot Fremskrittspartiet, som i det hele tatt kunne kritisere dem for å løpe fra valgløftene. Jeg tillater meg likevel å minne om et par løfter fra Fremskrittspartiet i Hedmark i valgkampen: Det skulle bli en rask utbygging av firefelts vei fra Rena til Hamar. Det ble også lovet en kontinuerlig utbygging av E16 fra Kløfta til svenskegrensa, og den skulle stå ferdig i 2017. Ennå er det ikke bygd en meter vei i denne stortingsperioden, og nå er man til og med usikre på om sistnevnte vei kommer med i NTP.

Til slutt: Statsråden framstiller det som om Arbeiderpartiet ikke kan noe om kompromisser og heller ikke er opptatt av det. Den påstanden faller på sin egen urimelighet. Hvis statsråden hadde fulgt med i andre debatter og saker som foregår i dette hus, ville han nok fort ha oppdaget at Arbeiderpartiet tar kompromisser mye mer på alvor enn det Fremskrittspartiets representanter gjør.

Rangdi Krogstad (H) [17:52:58]: I dag er en stor dag for oss som blir glade av å se nye veier bli bygd, og for alle dem som har jobbet for å få E6 videre fra Kolomoen til Moelv. E6 gjennom Hedmark er viktig for oss som bor og jobber der, men den er også svært viktig for alle som skal videre til både øst og vest og nord og sør. E6 gjennom Hedmark binder landet sammen.

Med dette vedtaket blir veien tryggere å ferdes på, næringslivet får sine varer raskere fram, og regionene kommer nærmere hverandre. Det skapes arbeidsplasser i byggefasen, og konkurransekraften i innlandet styrkes og gjør at alle vi som bruker veien, kommer raskt fram og trygt hjem.

Denne veistrekningen har, som tidligere sagt, hatt svært mange dødsulykker. 17 personer har mistet livet på denne veien de siste årene. Dette er store tragedier for de familiene som blir rammet, og det setter sitt preg på dem som ferdes på og rundt denne veien, som er så ulykkesbelastet.

Tallet på møteulykker har gått ned etter at det kom på plass en midlertidig ordning med midtdele, og en ny vei er en helt nødvendig investering for å bedre trafikksikkerheten her. I tillegg kommer det nå på plass viltgjerder, noe som også er viktig i vår del av landet.

En helhetlig utbygging av E6 Kolomoen–Moelv har vært et stort ønske for mange av oss og er et av de første prosjektene som veiselskapet Nye Veier AS skal bygge.

Nytteberegningene i St.meld. nr. 25 for 2014–2015, På rett vei, viser at strekningene Kolomoen–Brumunddal og Brumunddal–Moelv er to av de mest samfunnsøkonomisk lønnsomme strekningene å bygge ut i Nye Veiers portefølje.

I NTP som ble lagt fram av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV i 2013, var dette prosjektet delt i to. Første etappe, fra Kolomoen til Brumunddal, var da ikke beregnet fullfinansiert før i 2023. Nå skal den stå ferdig i 2021. De siste elleve kilometerne fram til Moelv var ikke prioritert i den samme NTP-en overhodet. Nå blir også den ferdig i

2021. Dette er et godt eksempel på at Høyre og regjeringen hadde rett i at det trengtes nye ideer og bedre løsninger. Nye Veier AS er en slik ny idé som gir bedre løsninger. Nå bygges det mer helhetlig og sammenhengende, planleggingstiden går ned, og samferdselsbudsjettet har økt dramatisk.

Tro det eller ei, vi har faktisk kjøproblematikk i innlandet også. Ringsaker er Norges største hyttekommune, med Sjusjøen. I tillegg er vi så heldige å ha Trysil, Hafjell, Kvittfjell og andre store hytte- og turistdestinasjoner.

Vedtaket i dag betyr en helhetlig og kraftig framskyndet utbygging av E6 gjennom Hedmark. Det er også et godt eksempel på at det går an å organisere veibyggingen på en mye bedre måte enn det vi gjorde før.

Hege Jensen (FrP) [17:56:06]: Jeg vil gjerne gjøre en liten rettelse i det forslaget som ble framlagt av Høyre og Fremskrittspartiet. Det skal være «Snarud og Bergshøgda», ikke «Snarud og Rudshøgda». Så jeg ber om at det blir rettet opp.

Som saksordfører ønsker jeg å takke for en veldig god debatt i denne saken – vi er tverrpolitisk enige om det underliggende.

Til det som representanten Slagsvold Vedum prøvde å fortelle meg, at vi burde gå ut og be om unnskyldning for at vi har lurt velgerne i Hedmark: Det er nå en gang slik at Fremskrittspartiet prinsipielt er imot bompenger. Derfor har vi i forslaget vi har sammen med Høyre, bedt om at regjeringen går «i dialog med» garantisten for lånet, fylkeskommunen, «for å vurdere behovet for bom». Det handler selvfølgelig også om å ha respekt for demokratiet og de lokalpolitiske vedtak som er fattet.

Det har gjennom mange år vært viktig å få på plass en ferdigregulert utbyggingsplan for E6 Kolomoen–Moelv, ikke bare for oss som bor på Hedmarken, men også for dem som kjører gods, og næringslivet for øvrig. De rød-grønne og skiftende regjeringer sviktet E6, rett og slett. De var flinke til å lage planer, men ikke flinke med gjennomføringen. Allerede på 1960-tallet var det planer om firefelts E6 til Lillehammer. Veien skulle være ferdig i 1980. Det har vært en lang prosess. Det måtte Fremskrittspartiet i regjering og en fremskrittspartistatsråd til for å rydde opp og sørge for gjennomføringen. Nå blir det en firefelts vei.

De rød-grønne bygde E6 sakte og urasjonelt. 66 km fra Gardermoen til Kolomoen tok hele sju år, ca. 10 km i året stykkevis og delt – i mange parseller. Nå bygger vi sammenhengende 42,7 km i ett prosjekt. Det er rett og slett en gledens dag og en gladsak for hele Norge og den næringen og de bilistene – alle – som eventuelt måtte bruke den veien i fremtiden. Denne veistrekningen har de rød-grønne hatt manglende fokusering på, og den har vært en skandale for Hedmark og Ringsaker.

Når Ringsaker nevnes, er det nettopp fordi planene de hadde, stoppet i Brumunddal, og det var usikkert om og når E6 eventuelt ville gjennomføres fram til Moelv. Manglende gjennomføring forbi Brumunddal ville også resultert i at all utvikling i Brumunddal ville blitt lagt på is, (presidenten klubber) siden vedtatt reguleringsplan for E6 og Brumunddal hang sammen (presidenten klubber).

Presidenten: Taletiden er omme.
«Rudshøgda» blir da endret til «Bergshøgda».

Helge Orten (H) [17:59:34]: Det ligger et gammelt manus her – det er ikke verdt å bruke det samme, det blir for kjedelig.

Bare en liten kommentar til representanten Slagsvold Vedum. Jeg har ikke noen relasjon til den historiefortellingen han hadde her i stad, men jeg forholder meg til det som er vedtatt i Stortinget. Vedtatt i Stortinget er Nasjonal transportplan, og i Nasjonal transportplan ligger det inne mot slutten av inneværende tiårsperiode oppstart av prosjektet Kolomoen–Brumunddal. Nå bygger vi fra Kolomoen til Moelv 42,7 km firefelts trafikkikker motorvei. Det som er et faktum, er at dette prosjektet ikke var fullfinansiert i inneværende tiårsperiode i NTP. Det vi gjør nå, er å starte det opp, og det vil være ferdig før det i utgangspunktet var tenkt påbegynt, basert på den rød-grønne NTP-en. Så jeg kan ikke se annet enn at dette må være en god historie å fortelle innbyggerne i Hedmark. Nå bygger vi firefelts vei lengre, raskere og mer sammenhengende enn det som var lagt til grunn i Nasjonal transportplan.

I motsetning til representanten Eidsvoll Holmås, som ikke vil ha firefelts vei, er jeg glad for at vi gjennom tre proposisjoner vedtatt før sommeren nå får bygd ut motorvei – over 80 km med firefelts vei – både på E18 og på E6.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Neste taler er representanten Tone Merete Sønsterud.

Og vi har hele jordbruksoppgjøret og reindriftsavtalen foran oss.

Tone Merete Sønsterud (A) [18:01:09]: Jeg er også her av en grunn, og jeg liker også å bruke denne talerstolen.

Det er nesten ikke til å tro når representanter fra Fremskrittspartiet går opp på denne talerstolen og sier at de rød-grønne har sviktet E6 nordover. Som jeg sa i mitt innlegg, satt altså Fremskrittspartiet og Høyre i desember 2011 og stemte for å utsette hele prosjektet. Hadde de fått flertall, hadde jo ikke veien som vi nå skal bygge videre på, vært der engang. Snakk om å svikte, og snakk om å bruke store ord.

Og selv om Fremskrittspartiet liker det veldig dårlig – i Hedmark også – er det faktisk riktig at de har sviktet velgerne sine, og de har brutt alle valglofter med tanke på hva som ble sagt og lovet når det gjaldt bompenger og innkreving av dem.

Presidenten: Da har faktisk ikke flere bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [18:02:13]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2016 under Landbruks- og matdepartemen-

tet (Jordbruksoppgjøret 2016 m.m.) (Innst. 412 S (2015–2016), jf. Prop. 133 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingunn Foss (H) [18:03:21] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for en konstruktiv og god behandling av saken om jordbruksavtalen for 2016–2017, som debatteres her i Stortinget i dag.

Avtalen ble inngått mellom staten og Norges Bondelag 15. mai 2016. Norsk Bonde- og Småbrukarlag brøt forhandlingene.

Jordbruksoppgjøret i 2016 gjelder bevilgninger over kapittel 1150 for kalenderåret 2017 og omdisponeringer innenfor vedtatt budsjett for 2016. Videre omfatter oppgjøret målpriser for perioden 1. juli 2016 til 30. juni 2017 og enkelte andre bestemmelser.

Det mest sentrale politiske grunnlaget for forhandlingene er regjeringens politiske plattform, Stortingets behandling av Innst. 285 S for 2013–2014, Innst. 385 S for 2014–2015 og avtalen mellom regjeringspartiene og samarbeidspartiene av 28. mai 2014.

Statens tilbud prioriterer økt produksjon der det er markedsmuligheter, økt kvalitet, bedre utnyttelse av norske gras- og utmarksressurser gjennom økt tilskudd til korn og redusert incentiv til å produsere gras i kornområder og økt satsing på investeringstiltak for å møte behovet for investeringer i driftsapparat og jord. I tillegg prioriterer tilbudet klimaområdet innen forskning, utredning og rådgivning.

Avtalen legger til rette for en inntektsvekst pr. årsverk på 18,75 pst. fra 2014 til 2017, eller i underkant av 6 pst. pr. år. Årets normaliserte regnskap viser at inntektsutviklingen i jordbruket ligger an til å bli større enn for andre grupper.

Utviklingen for gårdsbruk med ganske like muligheter vil variere. Dette skyldes at bønder, som andre private næringsdrivende, treffer sine valg ut fra en helhetlig vurdering av hvilke muligheter næringen gir. Data på foretaksnivå viser at det er betydelig variasjon rundt gjennomsnittlig inntekt, både innen produksjoner og mellom bruk med likeartede forhold og forutsetninger.

Det er stor optimisme og investeringslyst i næringen. Færre bruk blir nedlagt, og færre bønder går ut av næringen. Vridningen i tilskudd fra areal til produksjon har f.eks. gjort at vi nå har balanse i lammekjøttproduksjonen, og en regner med at underdekningen av norsk storfekjøtt framover vil bli mindre når kvalitetstilskuddet for storfekjøtt nær dobles. Endringer i enkelte kvotegrenser legger

også til rette for større grad av utnyttelse av stordriftsfordeler i produksjonen. Samtidig er struktur- og distriktstilskuddene opprettholdt, noe som innebærer at støttenivået relativt sett er høyere for mindre produsenter.

Vekst og gründerplanen Garden som ressurs – marknaden som mål, Meld. St. 31 for 2014–2015, fremmer en rekke tiltak som legger til rette for at den enkelte bonde bedre kan utnytte gårdens samlede ressurser i sin virksomhet.

Det siste tiåret har det samlede produksjonsvolumet i jordbruket økt med 2,8 pst. Produksjon av husdyrprodukter har økt med 6,5 pst., mens produksjonen av planteprodukter har falt med i overkant av 5,5 pst. Etter flere år med reduksjon i selvforsyningsgraden har den fra 2014 til 2015 økt med 3 prosentpoeng, fra 47 pst. til 50 pst., spesielt fordi kornavlingene har vært gode.

Det er avgjørende at landbrukspolitikken som føres, gir trygg og sikker mat, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og en bærekraftig næring. Produktivitetsutviklingen i jordbruket har i mange år vært større enn i andre næringer som følge av økt avling og ytelse pr. enhet. Teknologiske forbedringer og strukturendringer har også ført til redusert arbeidsinnsats og bedre inntjening.

I perioden fra 2009 til 2014 ble over 97 400 dekar areal godkjent til nydyrking. Godkjent areal for nydyrking økte med 4 015 dekar fra 2013 til 2014. I 2004 ble det satt et mål om at den årlige omdisponeringen skulle reduseres til under 6 000 dekar. Dette målet ble nådd i 2013. Omdisponeringen av dyrket mark er nå på det laveste registrerte nivået siden registreringene startet i 1976.

Handel er grunnleggende for økonomisk vekst og utvikling. Internasjonalt utvikles det stadig mer omfattende handelssamarbeid mellom land. Utviklingen går i retning av reduserte handelsbarrierer og økt handel. Regjeringen vil balansere ulike hensyn i den nasjonale forvaltningen av importvernet.

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområder, men jordbruksforhold og handelspolitiske forhold, markedsordninger og prisutvikling på råvarer er allikevel av stor betydning for både næringen og omsetningen. Landbrukspolitikken må som følge av dette ha alle ledd i kjeden fra jord til bord som perspektiv.

Jeg vil med dette anbefale komiteens innstilling, og jeg ser fram til en god debatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [18:08:36]: Det er flere av oss som i løpet av de siste årene har vært spent på hva slags retning Høyres landbrukspolitikk faktisk tar. I opposisjon ønsket man å kutte i budsjettstøtten og også kutte på matprisene, og nå ser vi et budsjett hvor budsjettstøtten øker, og det er jo bra, selv om mange av oss mener at det kanskje burde vært mer, og man tar også initiativ til og legger på bordet en økning i matprisene.

Jeg ser også at en samlet komité, deriblant Høyre, sier i innstillingen:

«For å sikre rekruttering og inntektsmulighetene for

dem som bruker hele eller mesteparten av arbeidskraften sin i næringen, er det viktig å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet.»

Hvordan mener saksordføreren at dette inntektsgapet mellom bønder og andre i samfunnet kan tettes, og vil en i så måte komme med initiativ til dette ved neste jordbruksoppgjør?

Ingunn Foss (H) [18:09:34]: Vi er ikke uenig i at bøndene skal ha en inntekt på linje med andre grupper, men vi er uenig i at det bare skal skje via større statlige overføringer. Staten kan ikke gi inntekter, men staten kan legge til rette for at bøndene kan utnytte de inntektsmulighetene som rammen legger til rette for. Bøndene er ikke statlig ansatte, men selvstendig næringsdrivende, med en stor mulighet til å påvirke sin egen inntekt. Årets normaliserte regnskap viser at inntektsutviklingen i jordbruket ligger an til å bli klart større enn for andre grupper.

Geir Pollestad (Sp) [18:10:20]: Eg vil følgja opp det same temaet. Det er rett som representanten Foss seier, at det handlar om overføringar, og det handlar om prisar i marknaden. Men alt dette er ein del av inntektene i jordbruket og som er omhandla i jordbruksoppgjøret. Prosentvis lik utvikling vil bidra til auka forskjellar. Her ser eg at Høgre er med på merknaen om å redusera inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet. Spørsmålet mitt er om det betyr at Høgre i framtidige oppgjer meiner at det er eit mål å redusera den kronemessige forskjellen målt pr. årsverk.

Ingunn Foss (H) [18:11:08]: Utgangspunktet er at inntektsveksten måles i prosent i alle inntektsoppgjør. Det er ikke flertall i komiteen for å endre på det. Da gjenstår det å se om de som snakker ganske høyt om dette nå i opposisjon, kommer til å levere på det hvis de kommer i posisjon igjen. Selv om datagrunnlaget endrer seg over tid, er det verdt å minne om at årets totalalkyle viser at jordbruksinntekten i 2006, altså under det rød-grønne styret, var 47 pst. av inntekten til andre grupper, mens den i dag er 66 pst. av inntekten til andre grupper. Det betyr helt klart at det er bedre tider for landbruket.

Geir Pollestad (Sp) [18:11:49]: Det er rett at det er vanleg å måla inntektsutvikling i prosent, men når ein snakkar om eit inntektsgap, handlar ikkje det om prosent. Eit gap består av kroner. Ønskjer ein å tetta det gapet, må ein redusera den kronemessige forskjellen mellom jordbruket og andre grupper. Mitt spørsmål er: Når Høgre har valt å stilla seg bak at det er viktig å redusera inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet, må ikkje det bety at Høgre meiner at i kroner bør jordbruket i komande oppgjer få ei høgare utvikling enn det andre grupper gjer, for å nå det som ein samla komité seier, nemleg å redusera inntektsgapet?

Ingunn Foss (H) [18:12:44]: Som jeg tidligere har svart til representanten Storberget, er selvfølgelig ikke Høyre uenig i at bøndene skal ha en inntekt på linje med

andre grupper, men vi er uenig i de virkemidlene som skal føre fram til det. For vår del er vi opptatt av å senke skatteinne. Vi er opptatt av forenklede støtteordninger, å gi muligheter for dem som ønsker å satse ved at kvoter og reguleringer oppmykes slik at en kan forsvare investeringer og utnytte gårdens totale ressursgrunnlag. Med dette mener vi at vi legger til rette for at bønder kan få en inntekt på linje med andre.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Knut Storberget (A) [18:13:37]: Norske bønder produserer svært godt, de produserer nødvendige varer, og de befinner seg i det jeg oppfatter som midten av det omstillingssamfunnet vi faktisk lever i, og midten av det samfunnet som har behov for et grønt skifte. I så måte er Arbeiderpartiet svært glad for at man – i hvert fall delvis – har klart å framforhandle en jordbruksavtale som i hvert fall ett av faglagene har sluttet seg til.

Jeg finner grunn til å understreke det, for fra Arbeiderpartiets ståsted mener vi at forhandlingsinstituttet og den muligheten som norske matprodusenter har til å ta denne runden på vårparten, er noe som gagnar både samfunnet som helhet og ikke minst matprodusentene sjøl. Det er ikke sikkert at man ville nådd like langt om man skulle inn i mer ordinære budsjettprosesser og forsvare sine interesser opp mot alle andre gode behov. Man skal ikke ha deltatt så lenge i budsjettforhandlinger – verken i eller utenfor regjering – før man forstår akkurat det.

Norske bønder er av dem som i løpet av de siste årene virkelig har vist at det er mulig å omstille produksjonsvirksomhet i Norge, og de har på mange måter gjort til skamme alle antydninger om at dette er en type næring som er i ferd med å råtne på rot. Heldigvis ser det ut til at både befolkningen, politiske miljøer og nærmest alle politiske partier – og jeg vil også si regjeringen – ser det poenget. Det er faktisk helt nødvendig hvis man skal kunne få et godt grønt skifte, fortsatt vekst, økt produksjon i Fastlands-Norge. Da vil norske bønder, både små og store, være av de viktigste aktører å spille på framover. Derfor mener Arbeiderpartiet at det er særs viktig at vi gjør hva vi kan for å kunne få til oppgjør på vårparten, som sikrer økt lønnsomhet for dem som er i denne næringen.

Men fra Arbeiderpartiets side er det grunn til å påpeke at vi mener at lønnsomheten fortsatt må opp, og at det ikke er slik som saksordføreren, representanten Foss, sa i replikkordskiftet: at det nærmest er helt andre forhold som skal bidra til å øke lønnsomheten enn det vi som politikere rår over. Det er grunn til å peke på at i den rød-grønne regjeringens tre siste år – jeg har hørt på samferdselsdebatten nå i ettermiddag og funnet ut at jeg må jo snakke litt om de rød-grønne årene, jeg også, siden det var et så hett tema der – økte budsjettoverføringene med over 1 mrd. kr, mens man i løpet av de siste tre årene vel har hatt en økning på ca. 145 mill. kr. Det er et betydelig skifte når det gjelder hvordan man satser på det vi oppfatter som en framtidsnæring – helt åpenbart. Hvis man virkelig skal kunne klare å tette inntektsgap, er det Arbeiderpartiets oppfatning at vi i større grad også må bruke de budsjettmessige

virkemidlene som vi som stortingsrepresentanter er satt til å rår over.

Vi oppfatter at den innstillingen som nå ligger på bordet, er en klar beskjed til regjeringen, og at den i realiteten innebærer en parkering av det jeg oppfatter som et forsøk på og anløp til liberalistisk landbrukspolitik. Denne innstillingen markerer veldig tydelig, etter min mening, at inntektsgapet må tettes. Den markerer veldig tydelig at man nå må ha for øye det investeringsbehov man har ute hos norske bønder, ikke bare knyttet til et framtidig – dog langt inne i framtida – løsdriftskrav som skal implementeres, men at det er et betydelig behov for økt kapitaltilgang.

I merknadene er det også et flertall som sier at de forhandlinger som regjeringen nå er i ferd med å gjennomføre knyttet til artikkel 19 i EØS, i sterkst mulig grad må skjerme norsk landbruk. Det er også et tydelig flertall som sier at det må opprettholdes en variert bruksstruktur og produksjon i hele landet for at vi skal kunne evne å øke norsk matproduksjon, og for at vi skal evne å øke lønnsomheten. Og det er også et flertall i komiteen som understreker at det mener at regjeringen ikke har fulgt opp arbeidet for å verne mer av matjorda vår, noe som er en absolutt forutsetning for – jeg holdt på å si alle – både dette og framtidige jordbruksoppgjør.

Fra Arbeiderpartiets side vil vi for øvrig støtte det forslag som jeg forstår representanten Lundteigen har fremmet i dag tidlig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [18:19:00]: Representanten nevnte noen grep som Arbeiderpartiet ville ta for å bedre situasjonen for bonden og ikke minst for å øke norsk matproduksjon. Kan representanten Storberget kort gi en tre-fire gode løsninger på hvordan Norge kan bli mer selvforsynt med mat?

Knut Storberget (A) [18:19:34]: Jeg skal prøve så godt jeg kan.

Jeg mener for det første, som jeg sa i mitt hovedinnlegg, at vi er nødt til å øke lønnsomheten. Da må etter mitt skjønn regjeringen i større grad enn i dag tilbake på den linja som den rød-grønne regjeringen var på, med å kunne bruke budsjettet mer aktivt enn det man faktisk gjør.

Jeg mener også, som jeg også sa i innlegget mitt, at det er en forutsetning for å øke norsk produksjon at vi i større grad må evne, også fra politisk hold i Stortinget, å se på virkemidler for å få opp investeringene i landbruket – og det er i et vidt perspektiv.

Så er jeg av den oppfatning at den jordvernstrategien som ble vedtatt, er vi helt avhengig av å få satt makt bak – særlig de positive virkemidlene som ble etterlyst fra Stortinget for å kunne ta vare på mer matjord.

Til sist har jeg lyst til å nevne at hvis vi ikke klarer å markere veldig tydelig i internasjonale forhandlinger at vi er nødt til å verne norsk landbruk, er jeg redd for at produksjonen i Norge vil gå ned.

Ingunn Foss (H) [18:20:57]: Denne regjeringen har slått sammen satsintervaller i tilskudd til husdyr, innført felles kvotetak for alle typer melkeforetak, avvirket det særskilte samdriftsregelverket, fjernet beløpstaket i tilskuddet til husdyr og fjernet strukturdifferensierte satser i arealtilskuddene – og mye mer.

Når Arbeiderpartiet tar til orde for å øke differensieringen av virkemidlene og reversere liberaliseringen, betyr det at Arbeiderpartiet vil reversere de endringene som er foretatt de siste to årene?

Knut Storberget (A) [18:21:32]: Der hvor det er budsjettmessige grunner til å gjøre det, men også der man faktisk har muligheten til å gjøre det, vil man måtte vurdere å reversere endringer – særlig de som handler om struktur. Det var en betydelig kritikk fra Arbeiderpartiet og flere her i Stortinget om at man i 2014 gikk for langt når det gjaldt struktur. Skal man gjøre som flertallet sier, nemlig øke norsk matproduksjon over hele landet, tror jeg ikke det er riktig å gå videre på denne veien med å ha en slik strukturell utvikling som vi så antydninger til, men som jeg faktisk synes dette jordbruksoppgjøret modererer noe.

I den grad man ønsker å gjøre drastiske endringer, f.eks. når det gjelder melkekvote, melkekvoteordningen og fylkesmessige inndelinger, er Arbeiderpartiet av den oppfatning at de endringene kan være vanskelig å endre hvis man gjør dem, men det er veldig viktig for å opprettholde den strukturen vi har på norsk landbruk og produksjonen over hele landet.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [18:22:34]: Representanten Storberget sa i sitt innlegg at forhandlingsinstituttet er til gagn for samfunnet som helhet og matprodusentene. Representanten refererte også til regjeringens budsjettkonferanse – det er jo bare noen som har erfaring derfra, men det er kanskje verdt å merke seg.

I Nationen har vi hatt gleden av å kunne lese representanten Storbergets uttalelser om at det ved et eventuelt brudd var mulig for den ene part å få større gjennomslag i Stortinget. Mener representanten Storberget at dette bygger opp under forhandlingsinstituttet?

Knut Storberget (A) [18:23:15]: Ved et totalt brudd med begge faglagene – hvis det er det representanten tenker på, situasjonen vi bl.a. hadde i 2014 – mener jeg at man ikke kan regne med at Stortinget automatisk skal kunne akklamere statens tilbud. Det ville jo virkelig være å sette politikken til side. Det går en grense for hvor langt man skal akseptere forhandlingsinstituttet. Med en regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartiet – altså de ytterste høyre – som har markedsført så tydelig at man skal rive ned det som jeg oppfatter som det sentrale når det gjelder landbrukspolitikken, vil det i hvert fall ikke fra Arbeiderpartiets side bli gitt noen som helst garanti om at vi vil støtte statens tilbud ved et totalt brudd. Dette er en balansegang.

Jeg er også veldig ivrig på at som særinteresse og viktig interesse i Norge tjener bøndene veldig mye på å ha denne muligheten til å drive jordbruksforhandlinger – som

jeg oppfatter som rimelig reelle, og hvor man faktisk også i år har oppnådd resultater som er bedre enn hva man ville fått med et annet alternativ.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [18:24:45]: Da står vi igjen foran behandlingen av jordbruksoppgjøret her i Stortinget. Jeg har gledet meg like mye hver gang etter at Høyre og Fremskrittspartiet kom i regjering. Jeg gleder meg til at vi igjen kan presentere et jordbruksoppgjør som vil være til gagn for norske bønder og norske forbrukere.

I 2014 ble det brudd i oppgjøret, og behandlingen havnet i Stortinget. Stortinget tok de grep som var nødvendig for å bedre situasjonen for norsk landbruk. Blant annet vedtok stortingsflertallet – bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre – den gang at man skulle øke kvalitetstilskuddet, slaktetilskuddet, på sau fordi vi hadde underskudd på saueslakt i Norge. Det ble gjort. Det endte med at vi nå er selvforsynt med sauekjøtt i Norge.

Fra 2003 til 2014 gikk antall sauebruk i Norge ned med 5 500 bruk. Fra 2014 til 2016 snudde denne trenden, og vi fikk faktisk 200 nye bruk i Norge. Vi økte altså antall bruk, takket være denne regjeringen og våre samarbeidspartier. Det må være noe å juble for, også for de rød-grønne, selv om de ikke klarte dette på de årene de satt. Vi er nå selvforsynt med sauekjøtt i Norge. Vi har økt produksjonen av sauekjøtt. Vi har økt bondens inntjening. Vi har gjort det slik at det er mer lønnsomt å produsere norsk mat på norske ressurser i Norge.

Med det jordbruksoppgjøret som vi nå har til behandling, går vi inn for å øke kvalitetstilskuddet for storfe. Vi har underskudd på storfeslakt, og vi ønsker derfor å gjøre noe med det. Ved å øke kvalitetstilskuddet gjør vi det mer lønnsomt å produsere god kvalitet på norsk kjøtt, på norske ressurser, til gode for den norske forbruker. Dette tror jeg blir en like stor suksess som økningen av saueproduksjonen ble.

Det er viktig, som flere nå har nevnt, å sørge for at den norske bonden får en inntekt som er god, og som en kan være stolt av. Det har vi gjort med dette oppgjøret, med det forrige oppgjøret og med det foregående oppgjøret. Det er ingen grupper som har fått økt inntekten sin prosentvis så mye som den norske bonden. Samtidig har den prosentvise økningen vært så stor at inntektsgapet faktisk har blitt redusert. Det er noe de rød-grønne kanskje kan ta med seg videre i debatten, og noe de rød-grønne absolutt ikke klarte på de åtte årene de satt med makten. Men denne regjeringen har altså klart det.

Helt til slutt vil jeg få lov til å nevne en ting som så vidt ble tatt opp i forrige innlegg. Vi har et avtaleinstitutt, og Stortingets flertall har vært enig om at man skal beholde det avtaleinstituttet. Da blir jeg litt forundret når jeg leser forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, som ber oss sende hele jordbruksoppgjøret tilbake til regjeringen og ber den komme med nye ting, nye grep, som SV kan være fornøyd med.

Vi skal ha tillit til at staten vet hva den driver med når

man forhandler jordbruksoppgjøret, men vi skal også ha tillit til at Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har peiling på hva de driver med når de forhandler jordbruksoppgjøret. Slik jeg ser det, er dette en mistilitt til staten – det får så være – men det er også en mistilitt til Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. For det Sosialistisk Venstreparti mener, er at de ikke kan forhandle godt nok, så derfor må vi fortelle dem hva de skal forhandle om, og hvordan de skal gjøre det. Det vil i hvert fall ikke Fremskrittspartiet være med på. Jeg tror ikke Høyre vil være med på det, og jeg tviler på at noen andre i denne sal vil være med på det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [18:29:44]: Det høres ut som om Ørsal Johansen er svært fornøyd med Fremskrittspartiet i regjering. Det har visst aldri vært så bra å drive landbruk som etter at Fremskrittspartiet kom i regjering. Men la oss gå til en konkret sak.

Fremskrittspartiet sitter i regjering, som sagt, og gjennom jordbruksoppgjøret har man bidratt til å øke matprisene for forbrukerne, og man har økt potten i budsjettet. Det er jo litt interessant, med tanke på at Fremskrittspartiet alltid har vært opptatt av å si at man skal redusere budsjettmidler og få ned prisene. Man har altså gjort det stikk motsatte av det man har sagt tidligere.

Da lurer jeg rett og slett på om det betyr at Fremskrittspartiet har forlatt det gamle tankegodset som de hadde med seg inn i regjering, og fått en ny politikk?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [18:30:44]: Selvfølgelig er jeg fornøyd med Fremskrittspartiet i regjering – det skulle bare mangle. Når man ser på hva Fremskrittspartiet og Høyre har fått til sammen i regjering, må vi være fornøyde. Egentlig tror jeg at både Arbeiderpartiet, Senterpartiet og de andre i opposisjonen er fornøyde – de er bare litt misfornøyde med at de ikke har klart å få til det samme som vi har fått til.

Når det gjelder jordbruksoppgjøret: Ja, vi mener at det kan gjøres en del endringer i jordbruket for å kutte på budsjettmidlene. Vi har så vidt startet en prosess for å gjøre en del forenklinger og forbedringer. Ved jordbruksoppgjøret i 2014 ble det vedtatt 26 forenklinger. Vi har fortsatt den trenden. I årets oppgjør ble det noen færre. Og før vi klarer å kutte så mye som vi ønsker, er vi nødt til å gjøre disse forenklingene: sørge for at bl.a. byråkratiet blir noe bedre, sørge for at vi gjør det mer effektivt å forvalte norsk landbrukspolitikk. Så kan vi begynne å kutte. Men det betyr ikke at vi skal kutte i bondens inntjening.

Geir Pollestad (Sp) [18:32:02]: Framstegspartiet gjekk til val på at ein ville halvera overføringane, redusera matprisane, ein skulle kutta tollvernet, og ein skulle fjerna forhandlingane. Så kom ein i maktposisjon, og då har ein auka overføringane, maten har vorte dyrare, ein har gjort seg heilt avhengig av ostetollen og tollvernet, og no har me opplevd at Framstegspartiet har kjefta på SV for ikkje å respektera forhandlingane.

Mitt spørsmål er: Har Framstegspartiet innsett at deira politikk ikkje har tolt møtet med verkelegheita?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [18:32:42]: Jeg viser til mitt forrige svar, som var til representanten Botten. Vi har en intensjon om å gjøre en del endringer i norsk landbrukspolitikk, men vi har innsett at Fremskrittspartiet ikke er i flertall alene i denne salen, og det må vi forholde oss til. Vi samarbeider med andre partier, og det synes jeg har gått rimelig greit. Vi har fått gjort en god del endringer, en god del forenklinger, som gjør at vi etter hvert kanskje kan gå inn og få kuttet noe på overføringene til landbruket. Kanskje det også vil gjøre at norske matpriser kan senkes noe – uten at det går ut over bondens inntjening.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [18:33:37]: Det er tydelig at Ørsal Johansen har veldig stor respekt for forhandlingsinstituttet. Det er noko som eg tenkjer at representanten har eit slags heilagt forhold til. Det har eg all respekt for.

Staten inngår i mange oppgjør, mange forhandlingar og mange forhandlingsinstitutt rundt omkring, og det fekk meg til å stusse over korleis Framstegspartiet stiller seg til andre forhandlingsinstitutt. Er det berre denne gongen at det heilage er så stort, mens det i andre samanhengar ikkje er det? Då kom eg til å tenkje på: Kva er det med trygdeoppgjøret dei siste ti åra, der Framstegspartiet veldig mange gonger har kome med mindretalsforslag og har ønskt å gå imot dette forhandlingsinstituttet?

Så eg berre lurar på om representanten Ørsal Johansen kan klargjere for Stortinget og folket elles kva som er Framstegspartiets forhold til forhandlingsinstituttet.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [18:34:36]: Jeg er litt usikker på om jeg skal gå inn og si noe om trygdeoppgjøret. Det er ikke akkurat mitt fagfelt, men jeg kan si noe om landbruksoppgjøret og forhandlingsinstituttet der.

Fremskrittspartiet sitter i en regjering der regjeringsplattformen sier at vi skal beholde forhandlingsinstituttet, og at det skal være det vi bygger jordbruksforhandlingene på. Fremskrittspartiet ønsker å fjerne det – det er det ingen som helst tvil om. Det er vår politikk. Men så lenge vi sitter i en regjering som har en regjeringsplattform som er klar på at vi skal beholde forhandlingsinstituttet, gjør vi det. Så enkelt er det. Og da forsvarer vi forhandlingsinstituttet. Men jeg synes det er rart at representanten Knag Fylkesnes kommer med den kritikken når han selv presterer å legge fram forslag i denne salen som ville være med på knuse og ødelegge hele forhandlingsinstituttet. Det overrasker meg.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [18:35:54]: Dagens innstilling er en innstilling som peker ut retning. Den kvitterer ut enigheten mellom Bondelaget og staten av 15. mai 2016, og den legger føringer for framtidig jordbrukspolitikk. Forhandlingspartnerne har fortalt oss at det var krevende forhandlinger. Et og et halvt døgn på overtid, men i

god tid før flaggene skulle heises på 17. mai, var avtalen i boks.

Årets avtale legger opp til økt produksjon der det er rom for det i markedet: korn og storfe. Og så bruker en budsjettmidler på en målrettet måte ved bl.a. å øke driftsstøtten med 8 000 kr per melkebruk, noe som også ble gjort i 2014, da vi hadde forhandlinger her i Stortinget. Man velger å øke støtten til ammeku opp til 40 kyr, man øker dyretilskuddet opp til 16 kyr og også det samme for sau, opp til 100 sauer.

Dette er innretninger som er i tråd med Kristelig Folkepartis og jeg vil også si med Stortingets intensjon. Slik Norge er skapt, må vi ha en variert bruksstruktur som er i harmoni med ressursgrunnlaget i hele landet.

Lederen av Bondelaget sa på pressekonferansen da avtalen var i boks, at dette er en avtale som sikrer mangfoldet, som sikrer økt matproduksjon, og som sikrer økt verdiskaping. Videre ble det sagt at denne avtalen sikrer en bedre utvikling enn hvis vi ikke hadde akseptert en avtale.

Kristelig Folkeparti har respekt for forhandlingsinstituttet. Vi har respekt for prosessen som faglagene har opp til kravene som blir stilt, vi har respekt for tilbudet som kommer, og for selve forhandlingssituasjonen.

Det er en enighet som har kommet på plass. Jeg tror det både har vært svette, nattetimer og en feilsendt SMS, men nå er vi her, og med den framforhandlede avtalen til grunn konfirmerer Stortinget i dag denne og gjør de nødvendige endringene i statsbudsjettet for 2016.

Dagens innstilling legger også viktige føringer for framtidig landbrukspolitik. Det hører også med til forhandlingsinstituttet. En samlet komité sier at vi skal «reducere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet», at «det er avgjørende at utøverne i landbruket skal kunne ha en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper», og at «bøndene som selvstendige næringsdrivende selv kan påvirke sin inntektsutvikling».

Så er det også et flertall i komiteen som sier at avtalen «vil bidra til en balansert inntektsutvikling (...) ved at budsjettmidlene fordeles med en strukturprofil som jevner ut inntektsmulighetene for små og mellomstore bruk».

Inntekt er også viktig i rekrutteringsøyemed. Vi ser av tallene fra Samordna opptak at det er 20 pst. større søkning til landbruks- og husdyrfagene i år enn i fjor, og vi ser også trenden på videregående skole, med 16 pst. økning. Det er gledelig.

Ingen vedtak etter klimaavtalen i Paris kan fattes uten at man tar inn over seg klimaavtalens enighet. I klimareporten som ble utarbeidet som et resultat av enigheten fra 2014, mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser det seg at norsk landbruk har et potensial til å kutte 20 pst. av utslippene samtidig som produksjonen opprettholdes. Nettopp dette er selve clouet: å klare å redusere klimagassutslippene samtidig som matproduksjonen opprettholdes.

I enigheten mellom Bondelaget og staten er løsdriftskravet utsatt med ti år. Bønder tenker i generasjonsperspektiv, men de er også opptatt av fornuftige og praktiske måter å gjennomføre så store investeringer på.

Jeg bet meg merke i beskjeden fra lederen av Bondela-

get på pressekonferansen: at økte investeringer er like viktig som før for å kunne øke investeringene i framtiden. Dette er en tydelig beskjed til regjeringen om at investeringene i landbruket må økes.

I tillegg til årets oppgjør sender regjeringen også prisutjevningsordningen på melk til Stortinget via proposisjonen vi nå har til behandling. Regjeringen vil ha et tak per aktør. Næringen vil ha ett samlet tak. Ut fra konkurransehensyn innad i norsk meierisektor og konkurranse utenfra har en samlet komité lagt til rette for et tilskudd på 50 øre per liter opp til 115 millioner liter, en ordning som skal evalueres i 2018. Men vi mener at dette er en god ordning fram til det. Det vil øke konkurransen og også gjøre at vi klarer å bruke melk som er produsert på norske jorder og av norske kuer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [18:41:25]: Å redusere inntektsgapet er viktig framover, fastslår en samlet komité. Nå ser vi både i media og også i replikkordskiftet her at regjeringspartiene legger litt ulik tolkning i hva som ligger i dette. Faktisk oppfattet jeg nesten representanten Ingunn Foss i replikkordskiftet her som at hun ikke mener at det er selve gapet som skal tettes.

Hva slags forventninger har Kristelig Folkeparti til regjeringens oppfølging? Og hva vil Kristelig Folkeparti selv foreta seg overfor samarbeidspartiene inn mot neste oppgjør på dette punktet, som også representanten var veldig opptatt av i sitt innlegg?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [18:42:13]: Takk for replikken.

Ja, innstillingen er på dette punktet, som på veldig mange andre punkter, god. Vi har en dobbeltsidig formulering på inntekt: både at det skal redusere gapet som bønder har mot andre grupper, og også at man skal ha lik utvikling. Det er riktig steg og retning for denne innstillingen. Det er kjent politikk for både representanten Omland og regjeringen at Kristelig Folkeparti har stått på det og mener det. I dag sier en samlet komité dette, og det er en tydelig beskjed til regjeringen og våre samarbeidspartnere.

Geir Pollestad (Sp) [18:43:02]: Årets jordbruksoppgjør aukar, ifølgje proposisjonen, inntektsforskjellane med 2 000 kr. Difor er det svært gledeleg at ein samla komité har sagt at det er viktig å redusera inntektsgapet.

I innstillinga frå 2014 ligg det ei formulering som peiker på dagjeldande inntektsmål, som vil vera prosentvis lik utvikling, altså eit inntektsmål som vil auka inntektsgapet. Så mitt spørsmål til Kristelig Folkeparti er: Når Kristelig Folkeparti no har stilt seg bak ein merknad om å redusera inntektsgapet, betyr det at den formuleringa frå 2014 ikkje lenger er gjeldande?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [18:43:54]: Nå er det slik at vi i dag debatterer dagens innstilling, og det er den vi forholder oss til. Kristelig Folkeparti har sagt at vi både skal redusere inntektsgapet mellom bønder og sammenlignbare grupper, og også at det skal være en utvikling på

linje med andre grupper når det gjelder inntekt og sosiale vilkår.

Så er det slik at vi kom så langt som vi kom i 2014, og nå sier komiteen – med Senterpartiet om bord, med Arbeiderpartiet om bord, med SV om bord, og jeg forventer at Miljøpartiet De Grønne også støtter dette, selv om de vil sende saken tilbake – at det som er bra for landbruket, det er bra for oss som er opptatt av at bonden skal ha en god inntekt å leve av.

Geir Pollestad (Sp) [18:44:43]: Eg er glad for den presiseringa. Eg trur kanskje eg har litt tungt for det, men eg vil utfordra endå meir konkret: Er det sånn å forstå at for å redusera inntektsgapet og ha ei lønnsutvikling på linje med andre grupper, så må framtidige oppgjer minst ha lik kronemessig inntektsutvikling som andre grupper målt per årsverk?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [18:45:17]: Jeg har aldri tenkt at medrepresentanten Pollestad har tungt for det. Jeg tror at Pollestad både kan lese dagens innstilling og innstillingen fra 2014. Jeg tror Pollestad kjenner både Kristelig Folkepartis program om dette og Høyres, Fremskrittspartiets og Venstres program. Pollestad vet hvor det er nyansforskjeller, og representanten vet også veldig godt hva som står i dagens innstilling, at en skal redusere inntektsgapet, og at det skal være en utvikling på linje med andre grupper. Så er bøndene selvstendig næringsdrivende, det har vært viktig for Kristelig Folkeparti, og det tror jeg er viktig for Senterpartiet, og så finnes det også andre inntektsgrunnlag som komiteens flertall peker på.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [18:46:14]: Senterpartiet har eit bankande hjarte for norsk matproduksjon. Me vil bruka dei ressursane me har til å auka produksjonen av norsk mat. Me vil ha store og små gardsbruk i heile landet. Me vil ha stolte bønder og leggja til rette for rekruttering til bondeyrket.

Me er ueinig i regjeringens partia si ein-sidede satsing på å gjera dei store bruka større og sentralisera matproduksjonen i Noreg. Der regjeringa tenkjer kvartal for kvartal, år for år, har Senterpartiet eit generasjonsperspektiv på landbruket. Familielandbruket er bærebjelken i den suksesshistoria som norsk landbruk er.

Senterpartiet held seg til at det er inngått ein avtale mellom staten og Noregs Bondelag. Når ein ser på dei tre siste oppgjera, har det vore ein samla auke i budsjettmidlar på 145 mill. kr. Til samanlikning var det dei tre siste åra under førre regjering ein vekst på meir enn éin milliard. Det er eit klart bevis på at det betyr noko kven på Stortinget som styrer landbrukspolitikken.

Det viktigaste med dagens behandling av jordbruksoppgjøret er å peika ut ei retning for neste års oppgjer. Eg er glad for at ein i komitéinnstillinga meiner det er «viktig å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet». Dette er ei formulering som etter mi meining ikkje er mogleg å misforstå. Det betyr at inntektsutviklin-

ga i jordbruket i kroner per årsverk må vera høgare enn for andre grupper. Senterpartiet har fremja eit eige forslag som ville ha fjerna den tolkingstvilen. Det forslaget ligg der.

Det er òg viktig at ein seier at ein vil «styrke differensieringen av virkemidlene» for å sikra ein variert bruksstruktur. Eg håper at statsråden i debatten vil bekrefte at han òg oppfattar at dette er ein ny kurs samanlikna med den regjeringa har hatt til no.

Senterpartiet meiner vidare det er svært viktig å sikra investeringar på alle typar bruk. Difor har me òg eit forslag om ei investeringspakke for landbruket særleg retta mot investeringar på små og mellomstore bruk. Utsetjinga av lausdriftskravet må ikkje verta ei sovepute for ikkje å fornya driftsapparatet på norske gardsbruk – tvert imot bør ein no satsa på investeringar. Det er heilt klart at ein ikkje kan auka norsk matproduksjon utelukkande ved å gjera dei store bruka større.

Det er i dag òg varsla eit laust forslag frå representanten Per Olaf Lundteigen frå Senterpartiet. Eg vil knyte nokre kommentarar til det: Det er eit viktig forslag. Eg trur det er heilt nødvendig at Stortinget er tydeleg på kva ein legg i omgrepet «økt matproduksjon på norske ressurser». Forslaget er heilt i tråd med dei merknadene som Senterpartiet er med på, og det er òg i samsvar med det nestleiar i Senterpartiet, Ola Borten Moe, sa i Politisk kvarter på NRK tidlegare i dag. Så det er sjølvsagt at heile gruppa til Senterpartiet vil støtta det forslaget.

Eg må seie at eg er litt skuffa over at Kristeleg Folkeparti og Venstre har ei så passiv haldning til landbrukspolitikken at dei i tre år har funne seg i å vera bremsekloss for ein blå-blå politikk. Til tider har dei bremsa bra, men no er det på tide at Kristeleg Folkeparti og Venstre nyttar den tida som er fram til jordbruksoppgjøret til å disiplinera regjeringa. Og eg vil oppfordra dei til å bruka debatten i dag til å slå fast at når ein vil redusera inntektsgapet, så er ikkje det mogleg med årlege oppgjer som legg opp til auka forskjellar mellom jordbruksinntekta og andre grupper, som årets oppgjer gjer.

Med det vil eg ta opp dei forslaga som Senterpartiet står bak, og ser fram til ein frisk og klårgjerande debatt.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har tatt opp de forslagene som han refererte til.

Ove Bernt Trellevik (H) [18:50:25]: Aldri før har det vore så stor optimisme i landbruket som det me ser no. Investeringslysta er stor blant bøndene, talet på søkjarar til landbruksutdanning er svært høgt, matproduksjonen aukar, bondens inntekter aukar, og gapet mot andre grupper vert redusert. Det må vera ein gedigen nedtur for Senterpartiet å sjå at regjeringa sin politikk verkar, og at måla med landbrukspolitikken vert nådde. Denne politikken har medført at bonden er meir fri i driftstilpassinga, og det er mange bønder som no føler at dei lukkast. Under den raudgrøne regjeringa vart det ei veldig sentralisering og strukturendring i norsk landbruk. Det vart ein reduksjon i talet på bønder. Eg lurar på om det er denne suksessen med regjeringa sin politikk og den auka optimismen i landbruket

som no gjer at Senterpartiet tek til orde for at det må vera eit særskilt mål i den komande stortingsmeldinga å halda oppe talet på bønder.

Geir Pollestad (Sp) [18:51:28]: Eg takkar for spørsmålet. Sjølv sagt gleder eg meg over dei pilane som måtte peika rett veg, men eg meiner at dette ikkje er ei heilt sannferdig beskriving av verkelegheita. For det første meiner eg at regjeringa måler ting for kortsiktig. Det er klart at det er gledeleg med eit godt kornår, at det er fint vêr og sol, men det betyr ikkje at regjeringa sin politikk verkar – det betyr at det var godt vêr det året. SSB sine tal viser at kjøtproduksjonen fell i Noreg. Når me ser på tala for nedbygging av matjord, har den positive nedovergåande trenden som har vore, snudd. Men regjeringspartia – i sin kreativitet – bruker nokre gjennomsnittsmålingar som får deira tal til å framstå positivt. Faktum er at pilen har snudd. Og som eg sa i innlegget mitt, 145 mill. kr har landbruket fått i auka budsjettstøtte over tre år. Tilsvarende tal under førre regjering var 1 mrd. kr. Så eg trur det tryggaste for matproduksjon er å byta regjering.

Oskar J. Grimstad (FrP) [18:52:44]: Ein samla komité ønskjer å minske lønnsgapet, og vi ser at dei tre siste åra, altså frå 2014 til 2017, har jordbruksoppgjøret gitt ein inntektsvekst til bonden på 19 pst. Det er rundt 6 pst. per år og godt over dei andre. Spørsmålet er då: Korleis tenkjer ein i Senterpartiet dersom ein skal minske gapet ytterlegare? Tenkjer ein då at ein skal ha eit enda sterkare importvern, eller skal ein sende rekninga til forbrukaren, i eit land som har verdas dyraste mat? Eller korleis tenkjer Senterpartiet, når vi i denne perioden har klart å minske gapet meir enn ein klarte i den raud-grøne regjeringstida?

Geir Pollestad (Sp) [18:53:31]: Det dyraste me kan gjera, er å ikkje satsa på norsk matproduksjon. Ser ein litt bak dei tala som det vart referert til her, er det først og fremst frå 2014 til 2015 det var ei svært positiv utvikling – 42 000 kr kom det året. Året etterpå er det forventa ei lågare inntektsutvikling i landbruket enn for andre grupper. Dette er beskrive i proposisjonen, der det bl.a. vert vist til redusert rentekostnad og marknadsbalansen for svin som medverkande årsaker. Marknadsbalansen for svin er oppnådd på grunn av ein god grillsesong – godt vêr. Det er ingen grenser for kva Høgre og Framstegspartiet tek æra for. Det som eg meiner at Høgre og Framstegspartiet burde ha gjort, var å sørgja for eit jordbruksoppgjør som gjorde at inntektsforskjellane gjekk ned og ikkje opp, slik årets avtale legg opp til.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [18:54:44]: Noen minutter etter at avtalen mellom Bondelaget og staten var inngått, kunne Nationen referere følgende:

«Etter mitt syn er dette en svak avtale, sier Geir Pollestad, stortingsrepresentant for Senterpartiet og leder i næringskomiteen på Stortinget.

Han kritiserer regjeringen for ikke å satse på landbruket i et forsøk på å motvirke den økonomiske nedgangen i landet.»

I dagens Politisk kvarter hørte vi nestleder Ola Borten Moe egentlig kritisere statsråden nokså direkte for å gjere for mye, fordi statsråden fra Fremskrittspartiet ikke følger Fremskrittspartiets program. Så vi får en diskusjon om det.

Vi kjenner Senterpartiet som et parti som liker å ri to hester. Mitt spørsmål er: Er det egentlig det representanten nå prøver – en partinestleder som sier at Fremskrittspartiet gjør for mye, mens Pollestad sier avtalen er for svak?

Geir Pollestad (Sp) [18:55:43]: Det min nestleiar gjorde i Politisk kvarter, var for så vidt det same som eg gjorde tidlegare under replikkordskiftet. Det var å synleggjera at den politikken som Framstegspartiet står for, er ein annan enn den dei fører i regjering, og at Framstegspartiet sin politikk ikkje har tolt møtet med verkelegheita.

Når det gjeld min kommentar om at dette er ein svak og dårleg avtale, er det fordi det står i proposisjonen at han vil auka inntektsforskjellane med 2 000 kr. Det synest eg er ein dårleg avtale. Men eg registrerer at leiaren i Noregs Bondelag sa at dette var så langt ein kom. Eg registrerer at ein held seg til det politiske fleirtalet som ligg føre, og inngår og vurderer avtalar på bakgrunn av det. Eg vil òg halda fast ved at forhandlingsretten inneber Bondelagets suverene rett til å inngå dårlege avtalar.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Pål Farstad (V) [18:57:05]: Venstre er tilfreds med at Bondelaget og staten kom til enighet i årets jordbruksforhandling. Det er viktig at organisasjonene i landbruket hvert år kan forhandle med staten om viktige rammebetingelser for næringen – utenom de ordinære budsjettprosessene.

I forbindelse med jordbruksforhandlingene i 2014 framforhandlet Venstre, sammen med Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene, en avtale som har lagt grunnlaget for den landbrukspolitikken som er blitt ført i tiden etterpå. I avtalen erkjenner regjeringspartiene at vilkårene for drift er forskjellig i ulike deler av landet, og at det derfor er viktig å opprettholde en differensiering i virkemidlene. Av den grunn står distriktsvirkemidlene sentralt.

Venstre er opptatt av at det skal være attraktivt å vokse for de bøndene som ønsker det, der det ligger til rette for det, men det må balanseres mot at det skal være attraktivt å drive som bonde med 20 kyr også.

Derfor er det viktig for Venstre med differensiering av virkemidlene, slik at vi opprettholder en variert bruksstruktur og sikrer bærekraftig produksjon på jordbruksarealer over hele landet. Det er avgjørende at den strukturelle innretningen i virkemidlene utformes for å gi lønnsom drift ved ulike bruksstørrelser.

Venstre ser det derfor som positivt at det i årets avtale er bevegelse i retning av å styrke de små og mellomstore brukene, og at den økte budsjettstøtten i stor grad innrettes mot å bedre lønnsomheten og driftsgrunnlaget for de små og mellomstore.

For å nå målet om økt matproduksjon må hele landet tas i bruk. Jeg vil understreke betydningen av at vi bidrar til lønnsom matproduksjon i det som kan kalles margina-

le områder for jordbruk, samtidig som det legges til rette for volumproduksjon – i det hele tatt en produksjon som sikrer næringsmiddelindustrien tilgang på råvarer av høy kvalitet.

Venstre er tilfreds med at årets jordbruksavtale styrker tilskuddet til beiting i utmark, for både sau og storfe, for å utnytte norske gressressurser bedre. Det innebærer en styrking av distriktslandbruket, bedre dyrevelferd og at kulturlandskapet blir holdt i hevd.

I tillegg har jeg merket meg at avtalepartene, for å stimulere til økt økologisk produksjon, øker satsene for økologisk husdyrproduksjon og for arealer som brukes til å dyrke økologiske grønnsaker, frukt, bær og poteter. Det er positivt og nødvendig dersom vi skal nå målet vårt for økologisk landbruk.

I klimaarbeidet er det viktig å prioritere videre innsats inn mot FoU og rådgivning. Jeg er derfor tilfreds med at ordningen med tilskudd til drenering videreføres som i dag, og at midler til handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler prioriteres til jordbruksformål.

Det er viktig for Venstre at landbruket bidrar til å nå de ambisiøse klimamålene vi har satt oss, og i den forbindelse vil jeg gjerne minne om klimarapporten fra det partssammensatte utvalget bestående av Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Skog- og landbruksforbundet, Bondelaget, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Miljøstiftelsen Zero – en rapport som ble lagt fram tidligere i år. Den viser at norsk landbruk har potensial for å kutte 20 pst. av utslippene, samtidig som produksjonen opprettholdes.

Det må også lønne seg å investere i klimasmarte driftsmetoder, og virkemidlene må utformes slik at næringsutøverne gis tilstrekkelig ansporing til å investere i klimaeffektiv og klimatilpasset drift.

For å lette finansieringen av investeringer i klimatiltak bør det vurderes en fondsordning med skattefordel etter modell av skogfondsordningen.

Venstre har ikke sans for at kravet om løsdrift utsettes til 2034. Løsdriftskravet har vært kjent siden St.meld. nr. 12 for 2002–2003 om dyrehold og dyrevelferd. Samtlige norske melkebønder har fått minst 20 år på å legge om driften, og mange aktører har allerede bygget nye løsdriftsfjøs. Jeg mener at en utsettelse av løsdriftskravet er urimelig overfor de bøndene som har innrettet seg etter gjeldende regelverk og påtatt seg store lån for å bygge om eller bygge nytt.

Det kreves særskilte investeringsbehov for å imøtekomme kravet om løsdrift i storfehold, særlig for små og mellomstore bruk. Jeg mener derfor at investeringsvirkemidlene må økes.

Odd Omland (A) [19:02:23]: Under behandlingen av oppgjøret i fjor var Venstre med på en flertallsmerknad om at 20 mill. kr til kantrydding på Vestlandet ikke burde være en del av jordbruksoppgjøret. I årets proposisjon sies det faktisk at en legger opp til en årlig avsetning på 20 mill. kr til dette formålet. I år er ikke Venstre med på denne merknaden. Har Venstre endret syn, eller har de bøydd av for regjeringen?

Pål Farstad (V) [19:02:53]: Dette har ikke vært et sentralt punkt for Venstre i forbindelse med årets behandling av jordbruksavtalen. Vi har gjort en avveining som gjør at vi har landet der vi har landet i årets behandling. Som representanten Omland sikkert også har fått med seg, er vi med på svært mange merknader sammen med Arbeiderpartiet, men vi har valgt å legge i potten litt andre ting i år, uten at vi har endret syn av den grunn.

Geir Pollestad (Sp) [19:03:48]: Eg meiner det absolutt viktigaste som står i innstillinga, er komiteens merknad om at det er viktig å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet. Så mitt spørsmål er: Etter Venstres syn, betyr dette at gjeldande inntektsmål er prosentvis lik inntektsutvikling, eller at det kronemessig minst er lik inntektsutviklinga til andre grupper?

Pål Farstad (V) [19:04:20]: Venstre har vært med på en felles merknad her nå, som er knyttet til at vi skal redusere inntektsgapet. Det betyr at for Venstre har det vært det som har stått mest sentralt i år. Men så er vi også med på andre merknader som bygger opp under at vi skal ha en utvikling til liks med andre grupper.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [19:05:06]: Mitt inntrykk er at Venstre i jordbrukspolitikken ligg vesentleg nærmare eit anna potensielt fleirtal enn det fleirtalet vi har i Noreg i dag. Vi ville fått ei heilt anna utvikling for det norske landbruket dersom Venstre hadde bytt side. Viss ein berre les merknadene, ser ein at det heilt openbert ville vore ei langt betre inntektsutvikling for bøndene om Venstre saman med Kristeleg Folkeparti hadde valt ein annan kurs i landbruks- og jordbrukspolitikken.

Mitt spørsmål er rett og slett om det er fordi det er andre politiske område som er viktige for Venstre, at dei har det samarbeidet med Høgre og Framstegspartiet, eller er det fordi dei har fått gjennomslag for viktige delar av sin eigen jordbrukspolitikk?

Pål Farstad (V) [19:06:02]: Jeg tror man vil se av det Venstre har bidratt med i landbrukspolitikken fra vi inngikk avtalen i 2014 – jeg holder meg nå til jordbruksoppgjøret, det er det vi bør snakke om her – at vi har sammen med Kristelig Folkeparti på en måte trukket regjeringspartiene bra mot sentrum, mot der Venstre ønsker at landbrukspolitikken skal ligge. Jeg tillater meg å si at landbrukspolitikken slik som den er nå, er nokså nær det som er Venstres grunnleggende syn i landbrukspolitikken. Det tror jeg ikke kan overraske noen at jeg sier.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [19:07:04]: Noreg er eit karrig land. Vi har eit tøft og barskt klima, og vi bur spreidd. Det krev av oss at vi tar i bruk dei verktoya og verkemidla vi har for å sikre matproduksjon der det er mogleg.

Jordbruksoppgjøret er den årlege gjennomgangen av korleis vi skal styre verkemidla, og om vi i det heile følgjer

kursen vi har bestemt oss for å følge. Det kanskje mest påfallande med jordbrukspolitikken er at vi har mange mål og lite målstyring. Stortinget har vedtatt mange mål, men det er tilnærma umogleg å sjå korleis desse er operasjonaliserte gjennom jordbruksoppgjøret. Der SV på andre samfunnsområde meiner det er for mykje målstyring og for lite tillit, synest vi det er motsett i landbrukspolitikken.

Det er kanskje ei bakanforliggjande årsak til at vi er i den situasjonen vi er i akkurat i dag, der det er store sprik mellom det Stortinget meiner er måla, og korleis regjeringa har følgd opp desse måla gjennom jordbruksoppgjøret. Kanskje måla og retninga til Stortinget ikkje er klare nok for regjeringa. Kanskje måla sprikjer i alle retningar, kanskje måla i realiteten er ein stor meny som gjer at landbruksministeren kan handle ganske fritt.

Før vi begynner å diskutere sjølve innhaldet i oppgjøret, og sett bort frå ideologiske forskjellar, meiner eg vi alle er tente med ein mykje meir operasjonaliserbar målstruktur for norsk jordbrukspolitikk. Det er bakgrunnen for at SV føreslår at regjeringa kjem tilbake i haust med ein modell for målstruktur med konkrete, avgrensa, etterprøvbare mål som kan gi grunnlag for styring og resultatmåling. Vi ber om at partia vurderer å støtte det.

Så til politikken: Måla for norsk jordbruk kan summerast opp i at vi ønskjer å auke matproduksjonen ved hovudsakeleg å ta i bruk norske ressursar på økologisk vis i heile landet. Eg meiner det er vanskeleg å sjå at desse måla har vore førande frå statens side i jordbruksoppgjøret. Auka førimport, redusert bruk av landareal, svekking av små og mellomstore bruk, større inntektsgap, sentralisering og ingen plan for overgang til økologisk landbruk gjer at norsk landbruk går i motsett retning av kva målsettingane er. Ein kan kanskje seie det sånn, for å parafrasere Hjemdal frå Kristeleg Folkeparti, at det kanskje var bra at oppgjøret ikkje blei presentert på 17. mai.

Det kan ikkje vere sånn at når jordbrukspolitikken til regjeringa drar Noreg i feil retning, skal Stortinget sitje stille under dekke av forhandlingsinstituttet. Det er ingen andre enn Stortinget i dette landet som har det overordna ansvaret for norsk matproduksjon. Når kapteinen ser at skipet ikkje følgjer avtalt kurs, ber han styrmannen justere kursen. Det er både vårt ansvar og vår plikt. Kva skal vi gjere når det ikkje skjer? Eg trur det å skrive merknad ikkje er riktig veg å gå. Difor føreslår SV å sende oppgjøret som heilskap tilbake til regjeringa.

I perioden frå 1999 til 2015 har det vore ein reduksjon i totalt jordbruksareal på 537 000 dekar. Det er ein nedgang på over 5 pst. av jordbruksarealet. Reduksjonen i fulldyrka jordbruksareal er særleg sterk i Telemark, Agder og vestlandsfylka, med over 20 pst. i Hordaland. Heimfylket mitt, Troms, er av dei som ligg aller høgast kva gjeld reduksjon.

Skal vi klare å snu denne utviklinga og verkeleg meine noko med å ta heile landet i bruk, må vi ta i bruk eit heilt anna sett av verkemiddel. Vi føreslår å auke kraftfôrprisen og gjere det meir lukrativt med gras, beite og korn. Vi vil endre inntektsfordelinga sånn at små og mellomstore bruk kjem vesentleg betre ut, og vi føreslår innføring av eit driftsvansketilskot ved jordbruksforhandlingane i 2018. Samla meiner vi dette vil vere treffsikre ordningar for å

motverke arealavgang, gjengroing og redusert biologisk mangfald på bruk med vanskelege driftsforhold.

Nokre bruker verdas matbehov som argument for auka matproduksjon gjennom kraftförimport. Det er eit merkeleg argument, for auka kraftförimport aukar òg bruken av jorda i andre land. Kraftföret er dyrka ein stad, det oppstår ikkje berre på kaia frå båten frå Brasil. Sjølv om importen aukar i nokre delar av norsk matproduksjon, svekkjer det matproduksjonen i verda. Det globale argumentet som landbruksministeren seinast i dag morgon framførte på radio, oppfyller dermed kravet til argumentasjonsfeil eller tankefeil i Arne Næss sin terminologi. Kanskje får vi glede av å høyre det igjen om nokre få minutt.

Eg vil nytte anledninga til å løfte SVs forslag som vi har fremja i innstillinga.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [19:12:20]: Innstillinga og avtalen sørgjer for at norsk landbruk baserer seg på auka matproduksjon over heile landet, med smått og stort. Avtalen inneber òg tryggleik for dei som har investert i landbruket. Avtalen legg til rette for ein inntektsvekst per årsverk på nesten 19 pst. frå 2014 til 2017, eller i underkant av 6 pst. årleg, godt over dei andre. Færre bruk blir lagde ned, faktisk auka vi talet, som vi høyrde tidlegare. Unge investerer i nye fellesfjøs, og vi opprettheld drift på same arealvolum som før. Vi produserer nok egg til å dekkje eige behov, vi produserer nok sau til å dekkje eige behov, og vi nærmar oss på storfe. Vi har med andre ord snudd den negative utviklinga vi såg gjennom åra med raud-grønt styre, og vi hugsar at Småbrukarlaget, viss det er det SV er opptatt av, har brote seks av dei sju siste åra.

Spørsmålet er: Er det dette SV vil tilbake til når dei ønskjer å sende jordbruksoppgjøret tilbake?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [19:13:24]: Eg er ikkje sikker på kva representanten meinte med å vilje tilbake til, altså tilbake til Bonde- og småbrukarlaget. Viss eg forstår representantens spørsmål riktig, nemner han da for det første dei 19 prosentane. Det meiner eg er ganske greitt tilbakevist av dei tidlegare replikkinngangane her. Veldig mykje av auken i inntektsgrunnlaget for bønder kan forklarast med det første året frå 2014 til 2015.

Når det gjeld at opplegget til regjeringa har ført til større bruk av landet: Nei, det stemmer jo ikkje. Vi ser at jordbruksareal rundt omkring i landet blir lagd ned, og at inntektsordninga for små og mellomstore bruk blir svekt for å styrkje inntektene til dei store. Da vil ein på sikt få ein situasjon der ein reduserer både den norske matsikkerheita og den norske evna til å produsere mat. Eg vil minne representanten om at grunnen til at organisasjonar bryt forhandlingar, er fordi ein er ueinig. Det er det ein kanskje må ta inn over seg.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [19:14:41]: Representanten sa vi har et karrig land. Det er vel delvis riktig, men i

dette karrige landet produserer vi utrolig mye god mat, mat av veldig god kvalitet, takket være at vi har gode norske bønder.

SV har lagt fram et forslag her i innstillingen, et mindretallsforslag, der de bl.a. sier at norsk jordbruk er bruk av jord i Norge, og dette betyr at jorda må dyrkes der den ligger. Det er jeg for så vidt enig i, men har representanten Knag Fylkesnes noen eksempler på at det blir dyrket jord der den ikke ligger?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [19:15:22]: Viss eg har vore så uheldig og sagt at det blir dyrka jord der ho ikkje ligg, da trekkjer eg umiddelbart tilbake den utsegna. Men det er veldig mange eksempel på at jorda ikkje blir tatt i bruk i heile landet. Det er berre å sjå på den kolossale nedgangen som har vore frå 1990 til i dag i reduksjon i areal rundt omkring i landet. Eg reknar med at representanten Ørsal Johansen er enig med meg i at det er trist at dette faktisk har kome i stand gjennom politikk. Ein kunne altså forhindre dette gjennom politikk. Viss ein verkeleg ville ta i bruk alle dei ulike, spreidde områda vi har rundt omkring i landet, ville vi kunne ha gjort det. Det er kanskje det som er kjernen i diskusjonen mellom høgre- og vens-tresida i norsk landbrukspolitikk. Kor langt er ein villig til å strekkje seg som storsamfunn for å sørge for å ta i bruk heile landet, gjennom både inntektsutviklinga for bønder og ulike typar støtteordningar som gjer at det er lønsamt å ha landbruk f.eks. i heimfylket mitt, der det er godt mellom dei ulike jordbruksflekkene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Rasmus Hansson (MDG) [19:16:47]: Mens jordbruksoppgjør etter jordbruksoppgjør er konkludert og stemt gjennom i Stortinget, har ett av fem norske gårdsbruk blitt lagt ned i løpet av de siste ti årene. For noen tiår siden brukte vi 25 pst. av inntekten vår på mat. I dag bruker vi 10 pst. Andelen av statsbudsjettet som brukes til å støtte landbruket, har falt fra mer enn 8 pst. for ti år siden til om lag 1 pst. i 2016, og justert for inflasjon er den reelle verdien av overføringene til landbruket redusert med omtrent 900 mill. kr på tre år.

Det er selvfølgelig bra at folk har god råd til å kjøpe den maten landbruket produserer. Det er bra at staten ikke behøver å bruke 8 pst. av statsbudsjettet på landbruket, og at bøndene slipper å gå med stutturv i bratte lier for å skrape sammen vinterføret. Det er bra at teknologi og effektivisering har økt produktiviteten.

Men mye av effektiviseringsgevinsten er tatt ut i form av billig mat, færre bruk og økende stordrift og sentralisering. Det har vært økonomisk rasjonelt og tilsynelatende nødvendig sett fra mange regjeringers synspunkt. Prisen for dette er redusert matsikkerhet i Norge, færre distriktsarbeidsplasser og en bruksstruktur som gradvis løsrives fra ressursgrunnlaget i Norge.

Det er Stortingets oppgave med jevne mellomrom å spørre seg om dette er en utvikling vi ønsker, og som vi er nødt til å videreføre. Har vi fordelt gevinsten av produktivitetens utviklingen slik vi egentlig vil? Næringskomi-

teens merknader opp gjennom årene tyder på at vi ikke har det. Jordbruksoppgjøret er da et naturlig tidspunkt for å drøfte sånne spørsmål. Miljøpartiet De Grønne mener det er på tide å stille spørsmålet: Hva slags landbruk kan vi få hvis vi slutter å redusere støtten hvert eneste år, og i stedet begynner å konkretisere forventninger til matforsyning, kvalitet, lokal ressursbruk, arbeidsplasser på store og små bruk samt dyrevelferd og miljø- og klimatiltak?

Utviklingen i jordbruket er ikke i samsvar med de overordnede målene for matproduksjon, ressursbruk og bosetting som Stortinget jevnlig gir uttrykk for. Jordbruksoppgjøret som regjeringen og landbruksorganisasjonene har forhandlet fram i år, kommer til å forsterke denne utviklingen ytterligere i det store bildet. Derfor foreslår MDG i dag, i likhet med SV, at Stortinget sender oppgjøret tilbake og ber regjeringen legge fram et nytt tilbud for jordbruksorganisasjonene som følger opp de overordnede målene om matproduksjon og selvforsyning basert på norske ressurer.

La meg understreke at Miljøpartiet De Grønne respekterer forhandlingsinstituttet, i likhet med alle andre partier. Vi ønsker ikke at Stortinget støtt og stadig skal sende oppgjøret tilbake. Men det har utviklet seg et sprik mellom forhandlingsresultatene og det stortingsflertallet overordnet uttrykker. Regjeringens tilbud reflekterer ikke det overordnede synet til Stortinget. Det tilbudet som ble lagt fram i år, er i forhold til norsk ressursvirkelighet basert på en ganske ytterliggående markedsorientert politikk. Nå er det selvfølgelig regjeringens privilegium å tilby akkurat det den selv ønsker, men er Stortinget uenig i det, må Stortinget også vurdere om de bør stemme for et resultat som avviker fra overordnede mål.

Miljøpartiet De Grønne er minst like opptatt som alle andre partier av at det må produseres mat i en verden med stadig flere mennesker. Jordas matproduksjon er summen av den maten som kan produseres i hvert land, basert på disse landenes egne ressurer. Norges bidrag til verdens matproduksjon er mat basert på norske ressurer. Verden blir ikke mettere av at færre kyr spiser norsk gras og flere spiser brasiliansk soya. Miljøpartiet De Grønne har ingenting prinsipielt imot at vi og andre eksporterer og importerer jordbruksprodukter. Når vi erstatter matproduksjon basert på norske ressurer med å lage mat i økende grad på importert kraftfôr, kan vi i et matforsyningsperspektiv like godt importere biffene direkte fra Argentina og finne noe annet å subsidiere.

Miljøpartiet De Grønne foreslår derfor en gradvis gjeninnføring av toppavgrensningene som regjeringen fjernet i 2014, økt kornpris, beitetilskudd, grovførtilskudd, målpriiser og krav om tilgang på lokale fôrressurer for å motta støtte til nyinvesteringer. Vi støtter også representanten Lundteigens løse forslag, og vi støtter selvfølgelig ikke forslaget om å utsette løsdriftskravet.

Jeg tar opp forslaget som vi har fremmet.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tor Bremer (A) [19:22:06]: Når historia om suksessen til landbruket skal skrivast ein gong i framtida, trur eg at sjølve jordbruksforhandlingane vil vera eit heilt sentralt tema. Kvifor, lurar kanskje presidenten på – jo, fordi dette er historia om korleis ei næring i tett dialog med sentrale myndigheiter tek eit nasjonalt ansvar på viktige samfunnsområde.

Dette systemet er det i praksis heldigvis stor politisk einigheit om, sjølv om enkelte regjeringsparti i tide og utide uttrykkjer seg stikk motsett. Uansett, trur eg, vil landbruksforhandlingane vera eit særdeles hensiktsmessig verkøy også i framtida, men det føreset naturlegvis at forhandlingsinstituttet blir brukt, og ikkje minst at resultatet blir respektert.

Difor spør eg Miljøpartiet og representanten Hansson: Ser han ikkje den openberre faren, at ved å senda tilbake den avtalen som er forhandla fram, vil han bidra til å undergrava og setja i spel heile systemet?

Rasmus Hansson (MDG) [19:23:15]: Takk for et godt spørsmål.

Jeg er for det første fullstendig enig i hele hans beskrivelse av betydningen av jordbruksoppgjøret. Som jeg understreket i mitt innlegg, har Miljøpartiet De Grønne den største respekt for forhandlingsinstituttet.

Men det må også være et poeng at forhandlingsresultatet i det hele tatt skal inntreffe i Stortinget. Hvis det var slik at det utelukkende var en formalitet, hadde vi ikke behov for å bruke en halv ettermiddag på å diskutere et jordbruksoppgjør som vi har forhåndsbestemt at vi likevel skal skrive under på og godta.

Jeg mener at det er Stortingets selvstendige ansvar ved hvert jordbruksoppgjør å ta stilling til innholdet i oppgjøret og avgjøre om man stemmer for det eller mot det. Som oftest bør Stortinget respektere forhandlingsresultatet, men det må aldri være helt sikkert at Stortinget gjør det, for da faller Stortingets rolle bort, og presset på forhandlingspartene til å treffe ansvarlige konklusjoner faller også bort.

Geir Pollestad (Sp) [19:24:35]: Eg har egentleg eit kort og greitt spørsmål. Er det eit mål for Miljøpartiet Dei Grønne å auka produksjonen av norsk storfekjøtt for å dekkja etterspurnaden i den norske marknaden?

Rasmus Hansson (MDG) [19:24:50]: Takk for et spørsmål med dobbel bunn.

For Miljøpartiet De Grønne er det ikke et eget mål å øke produksjonen av norsk storfekjøtt, av den enkle grunn at det totale kjøttforbruket i Norge ikke bør bli høyere. Det er derimot et mål for Miljøpartiet De Grønne å øke produksjonen av storfekjøtt basert på norske ressurser, basert på norsk gras. Hva som blir det nøyaktige produksjonsvolumet av en slik overlegning, kan man diskutere, men det er en utvikling vi vil støtte. Men vi vil altså ikke se det som et selvstendig og isolert mål å øke den norske kjøttproduksjonen.

Geir Pollestad (Sp) [19:25:38]: Det var eit svar med litt dobbel botn, så eg trur eg skal prøva å konkretisera spørsmålet ytterlegare.

Dersom den norske marknaden etterspør 100 kg kjøtt, meiner då Miljøpartiet Dei Grønne at det er eit mål at norsk landbruk skal produsera dei 100 kg kjøtt, eller meiner ein at ein skal redusera det til 70 kg – og heller importera dei siste 30?

Rasmus Hansson (MDG) [19:26:06]: Svaret på spørsmålet er igjen: Nei, Miljøpartiet De Grønne mener ikke at det er et isolert, selvstendig mål å produsere så mye kjøtt som markedet til enhver tid etterspør. Det er selvfølgelig fordi etterspørselen i markedet i veldig stor grad er et produkt av markedsføring, akkurat som etterspørselen etter søndagsåpne butikker og mye annet rart er det.

Som representanten Pollestad utmerket godt kjenner til, er staten delaktig i en ganske massiv markedsføring av kjøtt overfor norske forbrukere. Uten den markedsføringen er det god mulighet for at den etterspørselen etter kjøtt som representanten Pollestad viser til, vil vise seg å være vesentlig mindre, og det vil være mer rom for grønt og frukt og andre sunne næringsmidler som det norske markedet kan tilby. Det synes Miljøpartiet De Grønne ville være en sunn utvikling.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Jon Georg Dale [19:27:18]: Årets jordbruksavtale er inngått i ei tid som er krevjande for Noreg. Stortinget har dei siste månadene brukt mykje tid på å diskutere situasjonen knytt til arbeidsløyse og andre forhold som påverkar norsk økonomi. Fleire av partia som i dag meiner at vi burde brukt meir pengar på jordbruket, har kritisert regjeringa for å bruke for mykje pengar. I dag brukar ein tida på å seie at ein dei tre siste åra under raud-grøn periode auka løyvingane med 1 mrd. kr, medan ein i dag – over tre år – har auka dei med 145 mill. kr i budsjettstøtte. Det er rett fordi vi har ei regjering som er meir oppteken av resultat enn kor mykje meir av skattebetalarane sine pengar vi har brukt på landbrukssektoren.

Eg vil rose Norges Bondelag for faktisk å vise ansvar, også når det er krevjande for dei å inngå ein avtale med staten. Heile lønsoppgjøret i år er prega av moderasjon. Det var avgjerande for å få til ein avtale at også jordbruket viste ein reell vilje til å inngå avtale basert på den økonomiske situasjonen som landet har vore i. Det meiner eg at Stortinget bør reflektere over når vi skal inn i nye diskusjonar om kva vi skal bruke dei store pengane på dei neste månadene.

Det som jordbruksavtalen faktisk svarer på, er dei grunnleggjande utfordringane som jordbruket står overfor i tida framover. Vi skal auke produksjonen, og vi skal auke han basert på norske ressurser. Difor styrkjer vi altså tilskotet til beiting i utmark meir i denne avtalen enn jordbruket samla kravde, fordi også staten meiner det er viktig å leggje til rette for å bruke utmarksressursane våre. Det er altså billigare å sende dyra ut på beite for å sanke gras enn det er å sanke det sjølv. Det er fornuftig, nyttig og ein del av avtalen.

Vi prioriterer produksjonar der det er marknadsmoglegheiter når det gjeld både korn, grønnsaker og storfekjøtt. Det er avgjerande at ein byggjer opp produksjonen utan å forstyrre marknadsbalansen i dei andre produksjonane. Det er avgjerande og ein del av denne avtalen.

Vi styrkjer faktisk grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelinga. Eg er veldig glad for dei signala Stortinget gjev i dag, nemleg at dei er opptekne av at vi skal bruke grasareala våre mest mogleg optimalt. Det prøvde staten, men fekk ikkje fullt og heilt gjennomslag. Viss ein skal bruke grasressursane mest mogleg effektivt, er i alle fall det første vi må slutte med, å subsidiere overgang frå kornareal til grasareal i dei områda ein kan dyrke korn. Det er heile føresetnaden for å auke sjølvforsyningsgraden at vi produserer korn der vi kan. Det er avgjerande at vi får det til. Vi kom omtrent halvveges – frå mi side – i dette oppgjeret fordi Bondelaget ikkje ville gå like langt.

Så styrkjer vi altså grunnlaget for å auke kvaliteten på den maten vi produserer når vi styrkjer kvalitetstilskotet. I tillegg til at vi gjer det, sørgjer vi for at det er betre økonomi i å produsere tyngre dyr og med det også auke produksjonen av storfekjøtt, som vi i dag importerer om lag 16 000 tonn av.

Men det aller viktigaste vi har gjort med denne avtalen, er faktisk å sikre at dei som har lagt til grunn dei avgjerdene som Stortinget gjorde i 2014 då ein vedtok jordbruksavtalen i Stortinget – dei som la til grunn den avtalen vi var einige om i 2015 – kunne føle seg trygge på at staten hadde stilt opp og sagt at grunnlaget som dei investerte på, må liggje fast. Omkampar på innretning som har lagt grunnlaget for investeringane som er gjorde, aksepterer vi ikkje. Det har vore heile fundamentet som har gjort at dei som har investert, og dei som vil investere i norsk landbruk, kan føle seg trygge på at staten stiller opp og varetek interessene når dei set seg i djup gjeld for å produsere maten vår for framtida. Det er det heilt avgjerande at vi har fått til.

Så er det viktig at norsk jordbruk kjem til å verte utsett for meir konkurranse over tid. Derfor er det viktig at vi styrkjer konkurransekrafta, og det er eit viktig sjølvstendig poeng at vi styrkjer konkurransekrafta i staden for berre å snakke om kor mykje pengar vi brukar på jordbrukssektoren utan å vere like opptekne av kva vi får igjen for pengane.

Reduksjon i bruksavgang, auka sjølvforsyningsgrad, auka norsk produksjon av kraftfôr og ei rekkje andre forhold som trekkjer i rett retning: Eg er glad for at vi har fått til denne avtalen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [19:32:33]: Jeg har med meg Nationen. Det må jo være fantastisk for statsråden å oppnå så mye for norsk landbruk, som regjeringen skryter av, ved å bevilge mer penger, som Fremskrittspartiet ikke ønsker seg, ved å øke prisene, som Fremskrittspartiet ikke ønsker seg, ved å beholde konsesjonsloven, som Fremskrittspartiet ikke ønsker seg, ved å beholde priskontrollen, som Fremskrittspartiet ikke ønsker seg – i det hele tatt det mot-

satte av det som statsråden har gitt signaler om, at man ønsker å liberalisere.

I Nationen i dag ser jeg at den unge bonden Tor Jacob Solberg utfordrer statsråden på det han ga uttrykk for på Bondetinget, nemlig at man ønsker å liberalisere – gjennom de framtidige stortingsmeldinger. Jeg har to spørsmål:

Føler statsråden at det er rom for – ut ifra den politiske situasjonen – å liberalisere, når han ser hvordan stortingsflertallet agerer?

Det andre, for å følge opp Solbergs spørsmål: Finnes det egentlig noe annet suksessfylt europeisk land å vise til som har gått på den veien som statsråden peker på, men som stortingsflertallet tydelig stritter imot?

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jon Georg Dale [19:33:47]: Eg har varsla ei melding om landbrukssektoren som skal kome til Stortinget. Eg kjem til å handtere alle spørsmål knytte til innretting og enkeltforslag då. Men vi treng ikkje eingong å gå utanlands for å finne suksesshistorier. Denne regjeringa har – i lag med samarbeidspartia – bidrege til å liberalisere jordbruksmarknaden, i 2014 og i 2015. Det vi ser, er at saman med andre faktorar, som ein forsvarleg økonomisk politikk, som gjev rentenedgang, som gjev investeringsvilje, aukar faktisk lønsemda i landbruket. Det gjer ho fordi folk ser grunnlag for å satse og investere og finn lønsemd i sin eigen produksjon. Difor treng vi ikkje eingong å søkje ut av landet for å finne gode eksempel på at liberalisering har fungert. Det kan vi bl.a. sjå på dei grepa som denne regjeringa bidrog til i 2014 og 2015.

Knut Storberget (A) [19:34:41]: Her vil nok mange være uenige i historieskrivingen. Mange vil mene at nettopp den innsatsen som ble gjort under den rød-grønne regjeringen, særlig gjennom budsjettene man vedtok, er det som i dag gjør sitt til at man tross alt kommer så godt ut som man gjør når det gjelder inntekter. Jeg har registrert i løpet av denne debatten at målet om å tette inntektsgap har blitt uttrykt av de fleste partier i Stortinget i dag som et viktig mål i landbrukspolitikken – å bevege seg over fra presenter til kroner, og at det er kronene i lomma som til slutt teller. Og mitt spørsmål er:

Vil dette ha noen betydning for statsråden når han neste vår, forhåpentligvis, kanskje, skal utforme tilbud til landets bønder?

Statsråd Jon Georg Dale [19:35:36]: Eg er glad for at Arbeidarpartiet håpar at det er eg som skal utforme det tilbudet også neste år. Eg er også glad for at Arbeidarpartiet gjev uttrykk for at vi trass alt er i ein tilstand der mange kjem godt ut. Grunnleggjande sett: Skal vi sørgje for rekruttering til landbrukssektoren, og skal vi sørgje for at nokon vel bondeyrket fordi det er verdifullt å produsere mat, må det også vere lønsemd i botnen. Eg opplever at stadig fleire bønder tør å fortelje at dei tener pengar. Få ting gleder ein sunnmøring meir enn at det er mogleg å tene pengar på sin eigen forretningsidé.

Men inntektsutviklinga dei tre siste åra har vore formidabel for jordbruket. 18,75 pst. er analysen som normalisert rekneskap legg til grunn for perioden 2014–2017 – betydeleg meir enn for andre grupper. Det er faktisk slik at andre grupper har prognostisert ei inntektsutvikling for desse tre åra på 41 400 kr, mens jordbruket er på 56 600 kr. Eg trur 56 600 kr er meir enn 41 400 kr.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [19:36:48]: Den 8. desember i fjor vedtok Stortinget jordvernstrategien. Regjeringen hadde ett oppdrag til denne våren, at man skulle komme med positive virkemidler for kommunene som gjør det enklere å unngå nedbygging av dyrket mark. Regjeringen skriver at kommunen, gjennom sin rolle som lokal arealmyndighet, er den viktigste aktøren. Og derfor satte komiteen nettopp dette øverst på ønskelisten, for å få gode tiltak. Statsråden og regjeringen leverer ved at man styrker den veiledningen som allerede finnes overfor kommunene. Regjeringen viser også til NTP. Komiteen visste vel om NTP da vi behandlet denne saken i høst.

Vi har satt oss et ambisiøst mål om en omdisponering på under 4 000 dekar per år. Men med respekt å melde – er det å styrke en veiledning overfor kommunene det eneste positive virkemiddelet som Landbruks- og matdepartementet klarte å få til når det gjelder en av de viktigste innsatsfaktorene for å øke norsk matproduksjon?

Statsråd Jon Georg Dale [19:38:00]: Regjeringa har vorte beden om å leggje fram tiltak jamleg, første gongen i revidert nasjonalbudsjett, seinare også i budsjett, som gjer at vi kan redusere talet på mål med nedbygd jordbruksareal til 4 000 innan 2020. Alt er ikkje gjort over natta. Det har eg behov for å vere ærleg på. Trass alt ligg hovudansvaret for reguleringsprosessar i kommunane. Det trur eg denne regjeringa og Kristeleg Folkeparti har som eit felles verdigrunnlag. Ein fattar best avgjerder når dei er fatta tett på der som folk bur. Det gjer at det å styrkje kompetansen til kommunesektoren, som gjer desse vurderingane, er noko som ein ikkje skal kimse av, meiner eg. Samtidig har vi peika på andre tiltak, bl.a. at vi kjem til å følgje opp dette i NTP. Men vi kjem også til, i tida framover, å jobbe med fleire andre forslag, og eg jobbar no tett med KS for å bidra til å fortsetje å styrkje arbeidet for å nå dette målet i 2020.

Geir Pollestad (Sp) [19:39:11]: Regjeringspartia er glade i utviklinga frå 2014 til 2017. Me kan vera einige om tala: 56 500 kr, 42 000 kr av dette er frå åra 2014 til 2015. Etter det ligg det an til ein dårlegare kronemessig vekst enn andre grupper.

I høyringa understrekte statsråden at han betrakta ei prosentvis lik utvikling som gjeldande inntektsmål, slik eg har oppfatta han. No har han fått ei innstilling som seier at ein samla komité står bak det å redusera inntektsgapet mellom jordbruket og andre. Meiner statsråden fortsatt at prosentvis lik inntektsutvikling er gjeldande inntektsmål for landbruket, eller oppfattar statsråden det som Stortinget har sagt, slik Stortinget har sagt det?

Statsråd Jon Georg Dale [19:40:09]: Det inntektsmålet som denne regjeringa har basert sin politikk på, er det same som Senterpartiet baserte sin politikk på dei åtte føregående åra. At det målet plutselig er uansvarleg, synest eg det er verd å merkje seg, også for dei andre partia som sat i den regjeringa.

Eg ser merknaden som Stortinget har gjeve i denne innstillinga, og at ein ber meg om å drøfte det i landbruksmeldinga, som kjem seinare dette året. Det har eg ein ambisjon om å gjere.

Samtidig er det heilt avgjerande at ein vert målt på dei resultatene ein faktisk leverer – ikkje på Senterpartiet si oppfatning av dei politiske resultatene. Og inntektsutviklinga i jordbruket er formidabelt bra, og viss vi skal evne å rekruttere folk til landbrukssektoren i åra framover, bør Senterpartiet snakke opp verdien av at det skjer – ikkje ned.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [19:41:20]: Hoveddelen av inntektene i landbruket kommer fra markedsinntekter, heldigvis. Og noe av det som har skjedd de siste årene, er at markedsinntektene har økt, og i de siste jordbruksoppgjørene har Fremskrittspartiet også økt målprisen på flere produkter. Vi ser at en av de største inntektsdriverne for landbruket er bl.a. at TINE har hatt et stort overskudd og har etterbetalt norske melkebønder med 900 mill. kr. Det har hatt stor betydning.

Men for å få til de markedsinntektene er norsk landbruk og norsk næringsmiddelindustri helt avhengig av et velfungerende tollvern. Vi ser at det har vært et stup for de europeiske prisene, og det er store utfordringer, mens vi ser at det i det norske markedet har vært stabilitet, og at man har tjent penger, som har kommet hele landet og hele det norske landbruket til gode.

Fremskrittspartiet kritiserte kraftfullt de forbedringene i tollvernet som den rød-grønne regjeringen gjorde i forrige periode, og som jeg sto i spissen for. Fremskrittspartiet har tidligere sagt at det er et mål å redusere tollvernet, og da er mitt spørsmål til statsråden:

Ser også han det som et mål å redusere tollvernet, eller mener han det er bra å ha et velfungerende og godt tollvern?

Statsråd Jon Georg Dale [19:42:26]: Eg meiner at mi hovudoppgåve er å gjere jordbruket i stand til å møte ein situasjon der ein får auka internasjonal konkurranse. Stortinget har vedteke at Noreg skal liberalisere sin jordbruksmarknad over tid – rett nok ikkje utan å få noko igjen for det, men likevel: Stortinget har vedteke at vi skal liberalisere jordbruksmarknaden. Viss vi skal ta det inn over oss, må vi også ta inn over oss at det å skulle gå inn i ein situasjon no og tru at vi kan mure oss inne, er å lure både seg sjølv og bøndene, for ein kjem gradvis, over tid, til å møte auka internasjonal konkurranse, og det er heilt avgjerande at denne regjeringa klarer å leggje til rette for at ein i større grad er i stand til å møte den konkurransen. Difor er det så viktig at vi klarer å bruke dei marknadsmekanismene som ligg der, for å styrkje både produksjonsevna og lønsemda.

Pål Farstad (V) [19:43:35]: På svært mange områder er det stor enighet mellom komitémedlemmene, både når det gjelder merknader som er gitt, og i den diskusjonen som har vært i komiteen. Men det er ett område som det ikke er veldig stor oppslutning om, men som vi, fra Venstres side – også SV – har vært opptatt av, og det handler om løsdrift. I 2008 konkluderte Landbruksdepartementets arbeidsgruppe med at løsdrift gir bedre dyrevelferd i storfehold. Som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg, er det et betydelig investeringsbehov for å imøtekomme kravet om løsdrift i storfehold, særlig for små og mellomstore bruk. Derfor må investeringsvirkemidlene økes. Det kan ikke være slik at en ved å utsette løsdriftskravet i ti år får en slakk i investeringstakten. Tempoet må holdes oppe.

Spørsmålet er da: Hvordan vil statsråden bidra til at tempoet i overgangen til løsdriftsfjøs blir holdt høyere enn i dag?

Statsråd Jon Georg Dale [19:44:48]: Norsk mjølkeproduksjon kjem i framtida til å finne stad i lausdriftsfjøs. Det er eg heilt overtydd om. Det vi har sørgt for med denne jordbruksavtalen, er at dei som elles måtte ha gjeve opp drifta, faktisk får nokre år til på omstilling, sånn at vi kan ha dei med oss vidare for å produsere mat over heile landet, som eg opplever at Venstre er oppteke av.

Gjennom desse jordbruksforhandlingane fekk staten eit krav om å auke investeringsverkemidla med 17 mill. kr – felles for jordbruket. I det tilbodet som vi gav, føreslo vi å auke med 26 mill. kr, altså meir enn det jordbruket kravde. Det gjorde vi sjølv om vi la lausdriftskravet på bordet. Det seier noko om min vilje til å bidra til at vi skal klare å kome oss gjennom den investeringsbølga som norske mjølkeprodusentar – og for så vidt ein del andre produsentar – står framfor i åra som kjem.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Omland (A) [19:45:57]: Etter jordbruksoppgjøret for to år siden uttalte daværende landbruksminister Sylvi Listhaug at de endringene som ble gjort den gangen, var de største endringene noensinne i norsk landbrukspolitikk. Den kursendringen fikk regjeringen støtte for fra både Kristelig Folkeparti og Venstre, og i ettertid viser det seg at statsråden hadde rett. Vi har sett at de største brukene har fått den aller største delen av kaka, på bekostning av de små og mellomstore brukene.

En slik prioritering vil etter Arbeiderpartiets mening bidra til at en ikke når målsettingen om et landbruk over hele landet. Jordbruksforhandlingene ville utlignet deler av disse skjevhetene i årets oppgjør, men statens første tilbud la ikke opp til det. Bondelaget sier at de vektlegger at de gjennom avtalen klarte å framforhandle ordninger og sikre mangfoldet i landbruket bedre enn det som lå inne i statens tilbud, og det er bra.

Arbeiderpartiet har tradisjon for å støtte inngåtte avtaler i jordbruksoppgjøret for ikke å bidra til å svekke forhandlingsinstituttet. Det vil vi, som tidligere nevnt, også

gjøre denne gangen. Næringskomiteen gir likevel regjeringen marsjordre på flere områder for framtidige oppgjør og for de kommende stortingsmeldingene. En samlet komité understreker at inntektsgapet skal reduseres, selv om det har vært litt uklarerhet fra regjeringspartiens side under debatten om dette. I tillegg stemmer et flertall i komiteen sammen på flere områder som vil bidra til å gjennomføre de målene stortingsflertallet har uttrykt tidligere.

Jeg nevner viktigheten av et sterkt landbruk over hele landet, basert på norske ressurser. Dette ivaretar også en god klimaprofil.

Behovet for økt utbyggingskapasitet må følges opp med tilstrekkelig tilgang til investeringsmidler i årene framover.

Det er viktig å styrke differensieringen av virkemidlene, slik at en kan opprettholde lønnsom drift og en variert bruksstruktur. Kanaliseringspolitikken er også klimasmart.

Ved utfasing av eksportstøtte må en iverksette kompensierende tiltak.

Jeg nevner betydningen av en reduksjon i innfraktdelingen for melk. Denne ordningen er med på å sikre melkeproduksjon over hele landet.

Jeg håper at statsråden har merket seg og tatt med seg at forhandlingene i EU, de såkalte artikkel 19-forhandlingene, i størst mulig grad må skjerme norsk landbruk.

Disse mener jeg er med på å ta norsk landbruk i riktig retning.

Da blir det spennende å se om samarbeidspartiene forvalter dette flertallet overfor regjeringen godt i framtidig oppgjør og i den varslede landbruksmeldingen.

Gunnar Viken (H) [19:49:17]: Det føles godt for en Høyre-representant fra landbruksfylket Nord-Trøndelag at det er oppnådd enighet om årets jordbruksavtale med Bondelaget. Å oppnå enighet er ingen selvfølge. For det første er det mange forskjellige interesser – fra geografisk beliggenhet til forskjellige produksjoner – og det innad i organisasjonene. Når disse interessene er samordnet, skal det forhandles med staten, som skal forme sine mål for landbrukspolitikken. Dette er et arbeid det står stor respekt av, og som det er gjensidig forståelse for.

Å drive et lønnsomt og innovativt landbruk bygger på erfaring og kunnskap. Gårdbrukeren er den selvstendige bedriftseieren som må få nye muligheter bl.a. gjennom forenkling av regelverk og rapportering, som i en enmannsbedrift gjerne kan være en kostbar tidstyv. Her må jeg hevde at regjeringen med sine støttepartier har levert. Litt styr er det, som vi sier i Trøndelag, når det pågår, men ingen vil tilbake til mer regulering. Forbedringer skjer best i god dialog med partene, og det gir forutsigbarhet. Dette viser at utviklingen i norsk landbruk går i rett retning.

Ekstra hyggelig for næringen er det når det er politisk bestemt at norsk matproduksjon skal økes. I Høyre kaller vi det nye muligheter for bonden og næringsmiddelindustrien. Husk at denne næringen skal forsyne det norske folk med mat minst fire ganger hver dag. For en mulighet! Selv om vi alltid har visst at det er slik, oppleves det best når etterspørselen er størst.

Vi husker mange år med overproduksjon og frustrasjon,

der en måtte betale for å holde igjen produksjonen. Nå har markedet snudd. Vi er blitt flere nordmenn. Nå betaler vi for å få produsere mer mat – i tråd med Stortingets ønske. På den måten øker produksjonen i henhold til nasjonale mål.

I Norge legger vi stor vekt på matkvalitet og helse. Det skal vi ta vare på i et rent miljø.

Avslutningsvis: En skal ikke gråte over det en ikke får til, men glede seg over det en får til. Derfor skal Stortinget glede seg mer enn å gråte i denne saken.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:52:26]: Jordbrukets organisasjoner fremmer sitt krav, staten ved forhandlingsleder Leif Forsell svarer med et tilbud, avstanden er stor når det gjelder både innretning, bruk av virkemidler og økonomisk ramme, krav og tilbud representerer to ulike virkelighetsforståelser. Resultatet av forhandlingene blir omstridt, og det blir mange uttalelser i etterkant som er lite troverdige.

Dette har pågått lenge nok nå. Nå må det være slutt. Det er Stortingets ansvar å få på plass en ny, ærlig kultur hvor hele forhandlingsystemet restaureres. Jordbruksforhandlingene mellom staten og jordbrukets to faglag, Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget, er forberedelse til Stortingets behandling av de årlige jordbruksoppgjørene. Både krav og tilbud skal ha sitt grunnlag i Stortingets flertallsvilje, og tallmaterialet for forhandlingene skal være omforent mellom partene for det året forhandlingene skal gjelde for. Sånn er det ikke i dag.

Hovedavtalen av 1950 for jordbruket sier i § 1 hva som er formålet med jordbruksforhandlingene:

«Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket.»

Det hersker ingen tvil om at Stortinget har et sjølsten-dig ansvar for å ta stilling til forhandlingsresultatet, jf. NOU 1988:10 om hovedavtalen i jordbruket. Når enkelte stortingsrepresentanter uttaler at det bare er å stemme ja til den framlagte proposisjonen, og at noe annet vil være å svekke legitimiteten eller være i strid med avtaleinstituttet, er dette konstitusjonelt feil.

Situasjonen i dag er denne: Mens Stortinget sier at jordbruket skal øke matproduksjonen på norske ressurser, er den faktiske situasjonen at norsk jordbruks evne til å produsere mat med norske ressurser svekkes for hvert år. Stortingets godkjenning av tidligere jordbruksoppgjør har ført til en utvikling i norsk jordbruk som ikke er i tråd med Stortingets målsettinger. Dette faktum er for øvrig påpekt av Riksrevisjonen.

Det er ikke noe nytt at det er konflikt mellom ulike målsettinger for norsk jordbruk, men sjelden har det vært mer synlig enn i dag. Gjennom de siste årene er disse målkonfliktene prioritert slik at jordbrukets viktigste samfunnsoppgave, nemlig nasjonal produksjon av nok og trygg jordbruksmat som vi naturlig kan produsere i Norge, stadig svekkes. Kornprisen legger grunnlag for kraftfôrprisen, og kraftfôrprisen bestemmer verdien av graset som produseres. Kraftfôrprisen bestemmes i jordbruksoppgjøret. Dagens ekstremt lave kraftfôrpris fører til at husdyrproduks-

sjon fra drøvtyggere baserer seg mer og mer på kraftfôr og stadig mindre på gras.

Stortingsflertallet har gitt uttrykk for at de ønsker økt sjølforsyning. Da kan ikke det samme stortinget legge til rette for priser på melk, kjøtt og kraftfôr og kostnader for gras som gjør at det for gårdbruker blir mer og mer lønnsomt å bruke importert kraftfôr. Norge gror sjølsagt igjen.

Når vi er kjent med den forvirring som råder i jordbruksdebatten, er det viktig å få en avklaring av hva som menes med målsettinga om økt matproduksjon på norske ressurser. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag til vedtak:

«Stortinget legger til grunn at «økt matproduksjon på norske ressurser» betyr at planteproduksjonen i Norge må øke, og at kornimporten må reduseres.»

Jeg tar opp mitt forslag nr. 7, og på denne bakgrunn og med dette innlegg er det også naturlig og nødvendig for meg å stemme mot godkjenning av årets jordbruksavtale, og jeg vil derfor stemme for forslag nr. 4.

Presidenten: Da har representanten Per Olaf Lundteigen tatt opp det forslaget han refererte.

Else-May Botten (A) [19:55:43]: Landbruket blåser liv i landet vårt. Det er dette vi skal bygge videre på og forbedre, og den norske modellen for jordbruket med jordbruksforhandlinger og samvirke, tollbasert importvern, budsjettstøtte og eiendomsreguleringer er viktige byggesteiner hver for seg, og helt avgjørende å sette sammen.

Høyresiden har ofte gjennom tidene påpekt at man ønsker å bygge ned denne modellen, som faktisk fungerer. Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen vil helst kutte i budsjettstøtten, men har måttet gi seg gjennom forhandlingene i jordbruksoppgjøret. Så all honnør og ros til Bondelaget, som har tatt ansvar og fått til enighet om årets jordbruksoppgjør.

Likevel viderefører regjeringen i den inngåtte avtalen retningen i tidligere jordbruksoppgjør under Solberg-regjeringen. I 2014 ble det en dreining i tilskuddene til fordel for større bruk, noe som har ført til at inntektsavstanden mellom små og mellomstore bruk og større bruk har økt. I årets oppgjør ble det framforhandlet ordninger som skal sikre at mangfoldet i landbruket forbedres ut fra det som lå inne i statens tilbud. 100 mill. kr i budsjettstøtte målrettes nå til små og mellomstore bruk i distriktene.

Stortingsflertallet, uten Høyre og Fremskrittspartiet, er tydelige på at det er viktig å styrke differensieringen av virkemidlene, slik at en opprettholder en variert bruksstruktur og sikrer bærekraftig produksjon på jordbruksarealet over hele landet. Det samme flertallet mener at regjeringen ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp jordvernstrategien.

Selv om det i dette oppgjøret har blitt fokusert mer på små og mellomstore bruk, er det verdt å merke seg at regjeringen i sine tre år ved makten, som representanten Storbørgesen sa, kun har gått inn med 145 mill. kr, sammenlignet med de tre siste rød-grønne årene, hvor vi gikk inn med 1 mrd. kr i økning på budsjettmidlene.

Regjeringen har med dette oppgjøret gått på tvers av

egen politikk med å sende en større regning til forbrukerne, gjennom å øke målprisene og økte budsjettmidler, tross egne løfter om å redusere dem.

Torhild Aarbergstotten (H) [19:58:10]: Det kan være ulike meninger om avtaleinstituttet innenfor jordbruket, men jeg velger å tro at de fleste er enig med meg i at en enighet om avtalen er det beste utgangspunktet for et godt samarbeid videre. Jeg benytter derfor anledningen til å takke Bondelaget for et konstruktivt samarbeid og bidrag til en god avtale som legger grunnlaget for et framtidens jordbruk.

Det er også gledelig å lese i Nationen 26. mai at antall konkurser i landbruket er halvert siden 2011. Banksjefen for landbruket i SR-bank peker på at de største produsentene, som tidligere var mest utsatt for konkurser, fikk god uttelling i jordbruksoppkjøret i både volum og tilskudd.

I tillegg har økonomien generelt blitt bedre grunnet en lengre periode med høyere priser på mat og økte subsidier til landbruket. Gode gressavlinger bidrar også til at produksjonen øker. Bøndene driver sunt økonomisk, har god økonomistyring og produserer produkter av høy kvalitet.

Sammenlignet med andre europeiske land har vi en svært frisk og sunn dyrestamme. Det brukes rekordlave mengder antibiotika, og Norge er kanskje det landet som har satsset aller mest på seriøst avlsarbeid.

De siste årene har det vært rekordstore investeringer i landbruket. Regjeringen har økt investeringsmidlene med 26,5 mill. kr til nærmere 600 mill. kr. Som styremedlem i Innovasjon Norge i Sør-Trøndelag kan jeg bekrefte at dette er midler som det er stor søknad om. Investeringsmidler er spesielt målrettede tiltak da yngre investorer mer enn eldre, og de eldre som investerer, gjør det for å legge til rette for neste generasjon.

Likevel er det de mange gode tilbakemeldingene fra bøndene jeg velger å lytte til hva gjelder tidene i landbruket. Om ti dager pakker jeg praksisbilen og skal kjøre dyrlegevakt i tre–fire uker. I mitt virke møter jeg mange ulike bønder. Det som gleder meg mest, er å få se og høre at de trives i sitt yrke. Det skal innrømmes at det var tunge år for noen år siden da de som hadde investert i nye fjøs og driftsapparater, hadde det vanskelig økonomisk. For dem som har investert og satser på framtiden, har vilkårene blitt langt bedre, som f.eks. vridningen av tilskudd fra areal til produksjon. Det har stimulert til økt produksjon og bedre utnyttelse av ressurser.

Vi må heller ikke glemme at det har skjedd en rivende utvikling innenfor det teknologiske området i landbruket. Melkeroboten, fôringsautomater og automatiserte innhøstingslinjer bidrar til at det er mulig å ha flere dyr og drifte større arealer med færre årsverk. Arbeidshverdagen til en bonde har, til liks med arbeidsdagen til mange andre yrkesgrupper, blitt ganske mye annerledes på få år. Som i andre næringer og yrker må vi hilse teknologisk utvikling og effektivisering velkommen og ikke prøve å sette bremsene på, slik jeg opplever at enkelte andre partier her i salen prøver på.

Ingvild Kjerkol (A) [20:01:30]: Det er ikke sigareter folk flest dør av, sa Gunhild Stordalen da hun åpnet EAT-konferansen i Stockholm mandag formiddag. Videre sa hun at det ikke er terror heller, ikke kriger, bilulykker eller fallulykker i badekaret. Det er maten som får has på oss til slutt. Noen steder dør folk av for lite mat, andre steder av for mye. Rundt to milliarder av verdens befolkning har for lite å spise, mens nesten like mange er overvektige. Feilernæring står for en tredjedel av alle barnedødsfall i verden.

Som helsepolitiker vil jeg si at matpolitikk, det er storpolitikk. Den viktigste samfunnsoppgaven til norsk landbruk er å sikre nok trygg og variert mat av god kvalitet. Men landbruket bidrar også til bosetting og næringsliv over hele landet, miljøgoder som bevaring av biologisk mangfold, kulturlandskap og skogens og jordas funksjon som karbonlager.

Landbruket gir levende lokalsamfunn. Og landbruket bidrar til våre fellesgoder. I en verden med en voksende befolkning er landbruk et nasjonalt ansvar som de fleste nasjoner er opptatt av. Arbeiderpartiet mener det er grunn til å gi ros til Bondelaget, som flere fra mitt parti har sagt i denne debatten, for tross alt å ha fått framforhandlet en avtale.

Flertallet i Stortinget, med regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, har støttet opp om den kursendringen vi har sett de siste årene, med en omfordeling av tilskudd fra små og mellomstore bruk. Vi har merket oss at landbruksministeren mener at årets avtale viderefører linjene fra de to siste jordbruksoppkjørene, og dette er en kursendring Arbeiderpartiet ikke har støttet. Selv om avtalen i stor grad viderefører profilen fra tidligere oppgjør, ser vi det som positivt at det i årets avtale er bevegelse i retning av å styrke de små og mellomstore brukene. Vi mener det er nødvendig for å nå Stortingets mål om økt matproduksjon basert på norske ressurser.

Innstillingen i saken er en klar beskjed til regjeringen. Den nedbyggingen av landbruket som regjeringen fra Fremskrittspartiet og Høyre har forsøkt seg på, blir ganske kontant tilbakevist av stortingsflertallet ved behandlingen av årets oppgjør.

Ansvar for trygg matproduksjon er det andre enn regjeringen som har tatt så langt.

Kjersti Toppe (Sp) [20:04:22]: Det er eit veldig viktig og overordna prinsipp at alle land forvaltar sitt eige ressursgrunnlag på ein slik måte at ein har matproduksjon for å brødfø eiga befolkning. Nasjonal matproduksjon er ei solidarisk handling i ei verd der mange svelt.

Noreg har ikkje store areal til matproduksjon. Vi har rikeleg med fjell, skog og vatn og lite dyrka mark. Det vi har av matjord, må brukast til å produsera korn der det er grunnlag for det, og elles til grasproduksjon. Dei store beiteressursane i dalføra og i fjellet kan berre haustast av drøvtyggjarar som sau, geit, kyr og anna storfe. Da må vi ha eit høgt dyretal i vestlandsfylka – Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Det krevst mykje arbeid og høg kunnskap for å driva med husdyravl, mjølkeproduksjon og kjøtproduksjon her.

Store delar av arealet i desse fylka er frå naturen si side små og bratte. Dei grensar mot fjordar, vatn, elvar og bekkefar, vegar, hamrelag og fjell. For dei som tenkjer kroner og øre, er areala tungdrivne og lite effektive, men det er dette landet vi har, og det er desse areala som må drivast.

Jordbruksavtalen som Stortinget behandlar i dag, skal leggja grunnlaget for om desse vestlandsareala i framtida skal vera lønsame å bruka eller ikkje. Men alle som kjenner Vestlandet, ser at store areal vert stadig mindre brukte og etter kvart gror igjen. Dette er stikk i strid med folks forståing av Stortingets fleirtalsvilje om auka sjølvforsyningsgrad av jordbruksvarer.

Denne negative utviklinga er eit resultat av valet til dei enkelte gardbrukarane innanfor dei rammevilkåra og framtidsutsiktene som ein ser for bruk av eigen gard. Store areal på Vestlandet vert drivne ikkje på grunn av, men trass i dagens jordbrukspolitikk. Det er Stortinget som har ansvaret for å avklara kva ein vil med jordbruket på Vestlandet. Stortinget må på eit sjølvstendig grunnlag ta stilling til forhandlingsresultatet, om det er i tråd med den jordbrukspolitikken som er til gagn for landet, eller ikkje.

I innstillinga kjem Stortingets dobbeltkommunikasjon på dette området tydeleg fram. Men dersom ein ikkje ønskjer ein variert bruksstruktur med lønsam drift også på mange av dei små og tungdrivne areala på Vestlandet, må ein vera ærleg og seia det. Ut frå Senterpartiets program meiner eg at ein må støtta forslaget om at auka matproduksjon på norske ressursar må bety at planteproduksjonen i Noreg må auka, og at kornimporten må reduserast. Det må løna seg å produsera gras på Vestlandet – heilt enkelt.

Nils Aage Jegstad (H) [20:07:38]: Først vil jeg slutte meg til alle som har gitt uttrykk for glede over at det ble enighet mellom Bondelaget og staten også ved årets forhandlinger. Det er viktig at et stort flertall i Stortinget slutter seg til forhandlingsresultatet. Det er viktig for forhandlingsinstituttet at det partene blir enige om, blir vedtatt.

Jeg har lyst til å kommentere noen punkter. Komiteen understreker at jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat. Av hensyn til beredskap, ressursutnyttning, verdiskaping, sysselsetting og av klimahensyn er det viktig at norsk jordbruk produserer de matvarene som det er naturlig å produsere i Norge, og i et omfang som kan dekke innenlandsk etterspørsel og lønnsom eksport.

Jeg merket meg at under debatten om Riksrevisjonens undersøkning av arbeidet til styresmaktene for å nå målene om økologisk landbruk stilte representanten Per Olaf Lundteigen spørsmålet: Hva er viktigst: å øke matproduksjonen eller drive økologisk? Hans konklusjon var at økt matproduksjon måtte gå foran, og jeg er tilbøyelig til å være enig. Men mitt spørsmål videre er: Gjelder ikke det også andre forhold hvor produksjonsmålet er i strid med andre landbruksmål?

Jeg har noen punkter som jeg vil påpeke. Det første er: Det må lønne seg å produsere. Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at vridningene i tilskuddsordningene for å stimulere til økt matproduksjon og mer effektiv gårdsdrift fra 2014 og 2015 legges til grunn også for årets avtale. Dette gir forutsigbarhet for landbru-

ket og legger til rette for at bønder som vil satse og investere i norsk landbruk og norsk matproduksjon, gjennom denne avtalen fortsatt får gode muligheter til det.

For det andre: Det må være lov å satse. Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, peker videre på at det er stor optimisme og investeringslyst i norsk jordbruk. Det er viktig, ikke minst for rekrutteringen til næringen, at det er mulig for den enkelte bonde å modernisere og videreutvikle alle brukstyper.

For det tredje: Landbrukspolitikken må favne både store, mellomstore og små bruk. Skal vi nå produksjonsmålet, må vi gi alle bruk en mulighet til å utvikle potensialet den enkelte gård har, og være effektive.

Regjeringen har lagt opp til en politikk der også gårder med store arealer og stor produksjon får betalt for sin merproduksjon. På den annen side vil jeg gi uttrykk for glede over at løsdriftskravet blir skjøvet ut i tid. Jeg tror ethvert krav som utløser et behov for betydelige investeringer, vil føre til automatisk avvikling av mange bruk, ikke minst der hvor man er nær et generasjonsskifte.

Lise Wiik (A) [20:10:55]: Det ble enighet mellom staten og Norges Bondelag om jordbruksavtalen for 2016–2017. Det er bra.

Arbeiderpartiet er opptatt av å beholde ordningen med at jordbruket hvert år forhandler med staten om viktige rammebetingelser for næringen. Forhandlingsinstituttet er viktig både for næringen og for forbrukerne. Vi ser det slik at Norge må ta sin del av ansvaret for matproduksjonen i verden. Vi har som målsetting å øke produksjonen med 20 pst. Det er mulig å få dette til dersom vi tar hele landet i bruk og retter virkemidlene inn slik at ikke bare de største brukene blir tilgodesett.

I 2014 ble det gjort en dreining i tilskuddene til fordel for større bruk, noe som har ført til at inntektsavstanden mellom små og mellomstore og større bruk har økt. Det er å gå i feil retning. Det er viktig for næringen at Bondelaget i år gjennom forhandlingene har fått fram 100 mill. kr i økt budsjettstøtte, spesielt målrettet mot små og mellomstore bruk. Det er å gå i riktig retning. Dette er viktig. Landet vårt er organisert slik at det mange steder bare er grunnlag for mange små bruk som ikke enkelt kan bli slått sammen til ett stort. Så får vi ta konsekvensen av det, ta utgangspunkt i den strukturen vi har, og i de stedbundne ressursene hva gjelder beite og tilgang på grovfôr, og rette støtte tiltakene i større grad inn på det. Da blir det også mulig å redusere importen av kraftfôr.

Arbeiderpartiet ønsker landbruk over hele landet. Det styrker spredt bosetting, og det skaper levende lokalsamfunn. Om vi skal lykkes i å bevare og utvikle landbruk over hele landet, må det være inntekter til å leve av. Det er nødvendig med oppbygging av lønnsomheten i landbruket, også rettet mot små og mellomstore bruk, det gjelder både drifts- og investeringsmidler. Om unge mennesker skal satse på landbruket, må det være forutsigbart og mulighet for å leve av det.

Så til slutt: Presset på matjorda til bruk til andre formål er sterkt, spesielt nær storbyene. Det er bekymringsfullt.

En så liten del av Norges areal er egnet til dyrkingsjord, så vi har ikke mer å avse til andre formål. Matjordene er opptatt. Jeg vil si det slik at matjordene må være låst til den bruken den skal ha, den er utviklet gjennom mange generasjoner til sitt formål og skal ikke brukes til noe annet.

Anders B. Werp (H) [20:14:13]: Regjeringen er opptatt av å stimulere til økt matproduksjon og legger godt til rette for det gjennom grepene som gjøres i årets jordbruksavtale. Rammen i avtalen legger opp til at bøndene igjen forespeiles høyere inntektsvekst enn for andre grupper i samfunnet. Med rammen på 350 mill. kr, hvorav 100 mill. kr er nye bevilgninger over statsbudsjettet, legges det til rette for en inntektsøkning på 3,1 pst. for bøndene det kommende året. Det må betegnes som en god inntektsutvikling i en tid hvor store deler av norsk arbeidsliv kan vente seg moderate inntektsøkninger, om noen i det hele tatt.

Sett i lys av den sterke inntektsveksten jordbruket har hatt de siste to årene, må dette egentlig betegnes som spesielt god inntektsutvikling. Strukturendringene som ble lagt i 2014 og videreført i 2015, ligger også fast i denne avtalen. Dermed viderefører regjeringen stimuleringen av matproduksjon og effektiv gårdsdrift. Det har vært viktig å sørge for at rammebetingelsene for norsk jordbruk holdes forutsigbare over tid. Samtidig prioriterer årets avtale nye investeringsmidler med 575 mill. kr i investeringsstøtte.

Regjeringen styrker også gress- og husdyrproduksjon i de deler av landet som har forutsetninger for dette, og korn- og planteproduksjon der det ligger best til rette for det. Dermed styrkes konkurransekraften både for små og større bruk i hele landet, og en større del av produksjonen kan skje med norske ressurser.

I sum gir årets avtale gode vilkår for dem som vil satse på å produsere mat i Norge, og et godt grunnlag for et moderne norsk landbruk for både dagens og neste generasjons bønder.

Under denne regjeringen har bøndenes inntektsvekst vært formidabel og betydelig høyere enn for andre grupper i samfunnet. Investeringene øker, søkningen til utdanningen er god, og nedleggingstakten går ned. Dette signaliserer at optimismen er høyere enn under de rød-grønne. Nå peker pilene oppover – det fortjener norsk landbruk.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [20:16:36]: Norsk landbruk er jo en stor suksesshistorie, og spesielt nå, i en tid hvor vi ser at det er en nedgang i arbeidsmarkedet, er det viktig å huske hvilke ringvirkninger norsk landbruk gir fra Finnmark i nord til Agder i sør. Bare direkte i matproduksjon og i næringsmiddelindustrien er det opp mot 100 000 årsverk, og så må man tenke på alle ringvirkningene i tillegg. Så den landbrukspolitikken som vi har ført, har skapt store verdier over lang tid, og den gir grunnlag for en unik og god matproduksjon.

Så er det noen bærebjelker som har ligget til grunn for det: Vi har hatt en jordbruksavtale som har gitt stabilitet og forutsigbarhet for næringen, vi har et samvirkebasert system som gjør at man har kunnet levere varer i hele Norge – det har gitt stabilitet og trygghet for produsenten

– og vi har hatt et velfungerende tollvern. Alle tre har vært premisser for at vi har klart å utvikle den matproduksjonen vi har.

Hovedfinansieringen av årets oppgjør er at vi har et velfungerende tollvern. Det har det også vært de siste to oppgjørene, og derfor blir det rart når statsråden sier retorisk at vi ikke kan mure oss inne, når statsråden selv bruker handlingsrommet i tollvernet nettopp til å øke prisene. Og det som har vært suksessen i Norge det siste året, i motsetning til landbruket i våre naboland, er at det har vært stabilitet i råvareprisene. I Danmark og Tyskland har man nå råvarepriser på melk ned mot 1,70 kr per liter, mens det i Norge er over 5 kr. Hvem vil tape mest hvis man reduserer tollvernet? Jo, det er de største produsentene som er absolutt mest sårbare, som dagens regjering sier at de vil satse på. For en annen melkeprodusent som da vil kunne få f.eks. litt over 3 kr mindre per liter, og de produserer 900 000 liter som er Fremskrittspartiets drømmemål, vil det si 2,7 mill. kr mindre i markedsinntekter. Så den politikken man fører, må man stå for over tid, for hvis man vil at folk skal satse, bygge store fjøs og investere 10–15 mill. kr, som mange gjør, så må de som investerer, vite at det er en forutsigbarhet i det. For hvis man reduserer tollbarrierene, er det ikke lønnsomt å produsere f.eks. melk i Norge, for det er så mye billigere å importere det fra Tyskland eller fra Danmark. Og derfor bør statsråden fra talerstolen være tydelig på at selvfølgelig ønsker en norsk regjering stabilitet for norske produsenter og for norsk næringsmiddelindustri, og da bør man ikke gjemme seg bak en retorikk og si at det handler om å mure seg inne. Det handler om at man skal gi stabilitet for norsk matproduksjon. Så min oppfordring – og utfordring – til statsråden nå mot slutten av debatten er at han går opp og klargjør at vi har ingenting å gi i tollforhandlinger med EU, at det er klokt at vi har det tollvernet. Det har gitt stabilitet, det har gitt arbeidsplasser, og det gir verdier som gagnar hele samfunnet at vi har forutsigbarhet også i det systemet.

Knut Storberget (A) [20:19:48]: Siden spørsmålet om jordbruksavtaleinstituttet er blitt problematisert i løpet av debatten, og særlig fra representanten Lundteigen, finner jeg i hvert fall grunn til på vegne av Arbeiderpartiet å si at vi oppfatter det slett ikke som noe konstitusjonelt brudd, eller å være i strid med konstitusjonen, at vi syns at det er viktig å ha høy terskel før man griper inn i en forhandlet jordbruksavtale. Vi har vår konstitusjonelle rett og plikt til å fatte både lovvedtak og bevilgningsvedtak, men vi har samtidig også en plikt til å gjøre det slik vi syns det politisk best gagnar samfunnet. Jeg må bare gjenta: Vi mener fra Arbeiderpartiets side at det er helt avgjørende hvis vi skal klare å øke norsk matproduksjon, at vi evner å ta vare på forhandlingsinstituttet, som på mange måter gir produsentene en god runde på våren. Jeg mener helt ærlig at jeg tror den næringen ville ha tapt mye om vi mistet den muligheten – på historisk sikt. Så kan man gjerne si at det skulle gjerne vært mer dette året, men det er også en del av den konstitusjonelle forpliktelsen og det valget man gjør.

Så vil jeg også understreke veldig sterkt at jeg syns ikke at regjeringen og statsråden har kommet særlig godt fra

det, knyttet til deres hengivenhet overfor liberalistisk tankegods når det gjelder norsk landbrukspolitikk. Det er flere som etterlyser både gode eksempler på dette og kanskje også land. Men det som er trist, er jo at vi bruker, og har brukt, veldig mye av de tre årene som har gått, på å slå tilbake liberalistiske framstøt og egentlig i veldig liten grad har fått diskutert hva slags type virkemidler som gagnar politikken og matproduksjonen. Og jeg må si at noe særlig liberalistisk sug ute i befolkningen eller hos bøndene eller hos andre aktører opplever ikke jeg at det er knyttet til norsk matproduksjon – snarere tvert imot.

Så min magre invitt til statsråden på tampen av debatten må jo være: Bruk nå den tiden når man skriver denne stortingsmeldingen, til å skrive om det som faktisk stortingsflertallet er opptatt av, nemlig å øke matproduksjonen – at det skal være klimasmart, at dette skal være svaret inn i framtida knyttet til grønn næring, at vi skal kunne rekruttere fortsatt, at vi skal ha virkemidler som bidrar til at vi kan investere i matproduksjonen, og ikke minst det som ligger til grunn for representanten Lundteigens forslag: at vi kan evne å bruke enda mer av planteressursene her i Norge. Jeg mener at en av de viktige, sentrale delene av framtidig landbrukspolitikk er å styrke norsk kornøkonomi. Hvis vi kunne fått en stortingsmelding og en stortingsdebatt om disse elementer, og ikke bare en – jeg holdt på å si – demonstrasjon knyttet til et eller annet slags liberalistisk tankegods, så kunne det hende vi tok gode politiske skritt framover for å øke norsk matproduksjon.

Oskar J. Grimstad (FrP) [20:23:05]: Årets avtale legg godt til rette for å auke produksjonen på norske ressursar. Den prioriterer produksjonar der det er størst potensial for auke ved å ta marknadssdelar frå import: storfe, korn og grøntsektoren. Den stimulerer til auka bruk av utmarksressursane, og den reduserer stimulansen til å gå over til gras i dei typiske kornområda. Det er viktig både for å auke den samla produksjonen og for å redusere importen av råvarer til kraftfôr, fordi det legg grunnlaget for større kornproduksjon enn elles.

Avtala tar også omsyn til dei små og mellomstore bruka, kombinert med at dei grepa som ein gjorde med omsyn til dei med størst ressursgrunnlag, ligg fast. Vi hjelper ikkje dei små ved å hindre at dei store får vere med og bidra, for over 80 pst. av jordbruksproduksjonen kjem frå bruk med meir enn eitt årsverk. Skal produksjonen auke, må alle få moglegheit til å auke produksjonen sin, og då med grunnlag i dei ressursane som dei har tilgjengeleg. Så innstillinga og avtala sørgjer for at norsk landbruk baserer seg på auka matproduksjon over heile landet i smått og stort – og stort er bra.

Avtala inneber også ein tryggleik for dei mange unge som har investert i landbruket, og gir ein tryggleik vi ikkje har sett tidlegare.

Avtala legg også til rette for ein inntektsvekst per årsverk som vi ikkje har sett på lang tid. Som fleire har vore inne på, den gir ein inntektsvekst på 19 pst. frå 2014 til 2017, og talet på bruk har faktisk auka. Unge investerer i nye fellesfjøs, og vi held oppe drift på same arealvolum som før. Det viser ein optimisme som det er lang tid sidan

vi har sett. Vi produserer nok egg og sauekjøt til å dekkje eige behov.

Nokre tar til orde for dette med importvern. Eg er einig med statsråden når han seier: Det hjelper ikkje å mure seg inne. Vi lever i ei verd der spesielt Noreg er avhengig av handel med omverda, og då er ikkje løysinga å bygge murar rundt oss.

Til slutt: Når ein høyrer dei raud-grøne partia klage over resultatet som no er kome fram: Småbrukarlaget har brote i seks av dei sju siste åra. Kva betyr det? Det betyr at desse partia har ikkje levert noko særleg betre når det gjeld forhandlingsinstituttet. Tvert imot har den blå-blå regjeringa klart å levere betre enn dei raud-grøne klarte den tida dei sat med ansvaret.

Geir Pollestad (Sp) [20:26:15]: Eg opplever at me har hatt ein ganske avklarande debatt, men det er mange tal – og mykje informasjon – som vert brukte på kreative måtar. Det vert hevda at inntektsforskjellane auka under den raud-grøne regjeringa. Ein er veldig oppteken av inntektsveksten frå 2014 til 2017, utan å vilja seia at den store veksten kom frå 2014 til 2015. Ein unngår å fortelja at pilene for jordvern har snudd, og av Oskar J. Grimstads siste innlegg her kunne ein nærmast få inntrykk av at årets oppgjer inneber ein reduksjon av inntektsforskjellane. Det står i proposisjonen at inntektsforskjellane auka med 2 000 kr per årsverk. Då trur eg me bør halda oss til det. Den same Oskar J. Grimstad viste til at Småbrukarlaget har brote i seks av dei sju siste åra. Han kunne like godt ha sagt seks av dei siste åtte, men ei slik verkelegheitsforståing passar openbert ikkje inn.

Så er Senterpartiet dei første til å gleder seg over ting som går godt i norsk landbruk. For det første gleder me oss litt over at me har fått ein ny statsråd på området. Partiet er det same, men det er langt enklare å ha ein fornuftig landbruksdebatt. Det trur eg er positivt for landbruket. Det andre me kan gleder oss over, er at me har ein bondestand som er robust nok til å stå opp mot fire år med ei blå-blå regjering. Og er avlingane gode, er det slik at me gleder oss over det i Senterpartiet, anten me sit på traktoren, eller me sit i stortingssalen.

Når det gjeld inntektsmåla, framstår det som om det er betydeleg forvirring hos Høgre og Framstegspartiet. Eg gleder meg over at Venstre og Kristeleg Folkeparti har vore så tydelege på at her skal ein tetta gap. Når det gjeld det å styrkja differensieringa av verkemidla, er det openbert at her har Høgre og Framstegspartiet forstått kva som står, for den merknaden er dei ikkje med på. Det er like fullt ein fleirtalsmerknad. Det må få konsekvensar.

Når det gjeld representanten Lundteigens beskriving av dei konstitusjonelle sidene av jordbruksoppgjøret, deler eg den i all hovudsak, men eg ønskjer at etter valet i 2017 skal Framstegspartiet og Høgre røysta for inngåtte jordbruksavtalar, sjølv om dei måtte meina at dei var altfor gode.

Årsverksdiskusjonen er òg relevant. Det vart vist til at størstedelen av produksjonen skjer på gardsbruk over eitt årsverk. Eg har ikkje inntrykk av at det er denne typen bruk regjeringa snakkar om, når ein snakkar om å gjera dei store bruka større.

Statsråd Jon Georg Dale [20:29:32]: Senterpartiets leiar utfordra meg konkret på tollvern. Det vil alltid vere ein debatt og ein nødvendig balansegang å gå opp mellom tollsats og tollfrie importkvotar. Under Senterpartiet i regjering auka dei tollfrie importkvotane – gjennom artikkel 19-forhandlingane og avtalane dei fekk til då – men Senterpartiet kan føle seg trygg på at denne regjeringa forhandlar med sikte på å vareta norske interesser i artikkel 19-forhandlingane.

To ting som overraskar meg, eller som eg iallfall meiner det er nødvendig å summere opp med i denne debatten, er at alle vil ha meir matproduksjon, men nokre vil ikkje at det skal løne seg å produsere meir. Eg trur ikkje vi får lønsemd i produksjonen og meir matproduksjon viss ikkje det er stimulans til å produsere meir. Og kvifor er det feil – i jordbruket, i motsetning til i alle andre sektorar – at viss du leverer to liter mjølk, får du dobbelt så mykje betalt som viss du leverer éin? Kvifor er det eit problem at det er slik i norsk landbrukspolitikk? Eg meiner at det openbert er slik at det skal løne seg å produsere meir. Ein må få dobbelt så mykje betalt viss ein produserer to liter mjølk som viss ein produserer éin liter mjølk.

Eg meiner at når fleire her snakkar om auka grasproduksjon og mindre kraftfôrimport, må det gje eitt sluttresultat, nemleg at det vert mindre lønsamt å produsere gras i kornområda – slik eg først la til grunn i statens tilbod – for det er det einaste som kan få opp kornproduksjonen innanlands.

Viss dette er signala eg skal ta med meg frå denne debatten, gjer det meg roleg.

Men til alle dei som meiner at auka kraftfôrpris er det einaste saliggjerande, spør eg meg: Korleis trur dei det vil slå ut for svineprodusentane og for kyllingprodusentane? Er ikkje produksjonen dei bidreg med, viktig for norsk landbruk? Er ikkje botnlinja deira viktig? Skal vi berre auke kraftfôrprisane, som gjer at dei vert mindre konkurransedyktige?

Og så er det alltid ein diskusjon i Stortinget knytt til soya og import av det. Eg skulle for så vidt ønskje at vi hadde klimatiske forhold til å produsere proteinet vårt sjølve – men det har vi jo ikkje. Når vi forbaud å bruke fiskemjøl og kjøtbeinmjøl i føret vårt, måtte vi erstatte det med ei anna proteinkjelde. Alle dei som angrip import av soya, har det til felles at dei ikkje peiker på alternative proteinkjelder for norsk kraftfôr. Det betyr – viss ein skal ta dei på alvor – mindre konkurransekraft for dei næringane i Noreg som er heilt avhengige av at kraftføret har ein pris som gjer det mogleg å produsere i Noreg.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Ingunn Foss (H) [20:32:43]: Noen få kommentarer til utsagn i debatten.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet framhevet at de brukte 1 mrd. kr på landbruk i sine tre siste regjeringsår. Det er mye penger. Og hva fikk vi igjen for så mye penger? Jo, nesten 40 000 bruk ble lagt ned. Omdisponeringen av dyrket mark var historisk høy, matproduksjonen gikk ned,

importen økte, og det var dårlig rekruttering til næringen.

Jeg husker også veldig godt protestene og demonstrasjonene under den rød-grønne regjeringen, selv om det var Senterpartiet som styrte Landbruksdepartementet. Under den forrige regjeringsperioden het det at Arbeiderpartiet ikke var den letteste forhandlingspartneren når det gjaldt penger til landbruket.

Arbeiderpartiet snakker også varmt om differensiering og struktur og vil faktisk reversere endringer som denne regjeringen har fått til. I denne sammenhengen kan det være verdt å minne om at det faktisk var Arbeiderpartiet som satte fart på strukturrasjonaliseringen under Brundtlandregjeringen på 1990-tallet, fordi de helt klart så at det var nødvendig. Dette er ganske utførlig beskrevet i Per Harald Grues memoarer, bind to, som jeg har på nattbordet. Arbeiderpartiets politikk var den gang ganske lik den som føres av Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen i dag, og partiene hadde faktisk mange felles forslag i den perioden.

Arbeiderpartiet har faktisk hatt i sitt program at de vil styrke bøndenes rolle som selvstendig næringsdrivende, de vil redusere detaljstyringen og ha økt bruk av markedssignaler. Det har stått at hvilke inntekter den enkelte jordbruker oppnår, er et resultat av en rekke forhold som utøverne bestemmer over.

Da gjenstår det å se om Arbeiderpartiet virkelig har gjennomgått en så stor endring som det høres ut som her i dag.

Takk for en lang og god debatt. Vi gleder oss over at regjeringen har fått flertall for store deler av innstillingen, som vi håper og tror vil videreføre og forsterke den positive utviklingen som vi ser i landbruket i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:34:49]: Jeg er glad for en diskusjon omkring korn- og kraftfôrpolitikken, for hvis man ikke har det på stell, har man ikke resten på stell.

Kraftfôrprisen bestemmes i jordbruksoppgjøret. Kraftfôrprisen definerer verdien på gras. Lav kraftfôrpris gir lav verdi på gras. Lav kraftfôrpris gir høyt forbruk av kraftfôr, som gir økt import av kraftfôr. Det vet statsråden, og derfor er vi ved et nøkkelpunkt.

Når statsråden sier at det slår sterkt ut for svineprodusentene, er det feil. Grisen er blant de mest effektive til å foredle kraftfôr til kjøtt. Det slår sterkest ut for sau og lam og deretter for storfe – nettopp de dyrene som har evne til å spise gras. Økt kraftfôrpris har det vært en diskusjon om i norsk jordbrukspolitikk gjennom alle år. Det har vært uenigheter om det, men det er viktig å klarlegge her at det er en nøkkel til å forstå at Norge gror igjen. Lav kraftfôrpris fører til at Norge gror igjen, at det blir overskudd på rundballer, fordi det ikke er lønnsomt for gårdbrukere å bruke det graset. Det er mer lønnsomt å bruke kraftfôr.

Det andre punktet jeg vil si litt om: Fremskrittspartiets statsråd er stolt av Fremskrittspartiets jordbrukspolitikk. La oss ta en liten blodprøve. Fremskrittspartiet vil svekke importvernet. Høyre arbeider for ikke å ha noe eget norsk jordbruksmatvaremarked i det hele tatt. Det sies her at en ikke skal mure seg inne. Som Høyre sier så kjekt: Hva er konsekvensen? – Sterk reduksjon i markedsprisene. Det

rammer dem som driver størst, mest. Det fører til at de må ha enda større bevilgninger over statsbudsjettet. De vil bli enda mer statsstyrte.

Fremskrittspartiet og Høyres politikk er mer statsstyring av de jordbruksgårdene som driver stort – stikk motsatt av hva de prøver å fortelle oss. Det er mindre robust det de gjør. Det Fremskrittspartiet og Høyre gjør, er å føre norsk jordbruk lenger og lenger i samme retning som Danmark, med enorme gjeldsbyrder, med enorm sårbarhet for rentepolitikken. Det er ikke godt for en ungdom å gå om bord i en politikk som innebærer at man nærmest doubler volumet per time hvert tiende år. Det går ikke. Jeg vil, som gammel fylkesagronom, advare ungdom mot å gå om bord i dette. Det er sårbart, det er risikofyllt, det er ikke forsvarlig. Det som trengs, er at politikken legges om. En må ikke investere så sterkt i store bygninger, men investere i jord, i fruktbar jord, for vi har for lite jord. Det er jorda som danner grunnlaget for planteproduksjonen, og det er den det må investeres i for å få opp sjølforsyningsgraden. Det er essensen i mitt forslag.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [20:38:10]: Snakker vi jordbruket stort mye mer ned nå, tror jeg Lundteigen får viljen sin: Ingen tør å satse på jordbruk.

I replikkordskiftet spurte jeg representanten ... fra Arbeiderpartiet ...

Presidenten: Knut Storberget. (Munterhet i salen.)

Morten Ørsal Johansen (FrP) [20:38:34]: Knut Storberget, ja ... Beklager. Jeg stilte representanten Storberget noen spørsmål når det gjaldt hva som skulle til for å få økt matproduksjonen i Norge, og representanten sa at jordvern var en av de tingene som var viktig for Arbeiderpartiet. Det er viktig for Fremskrittspartiet også. Vi har en jordvernstrategi som det er enighet om i Stortinget. Den skal vi forholde oss til, og den er det viktig at vi forholder oss til.

Da er det også viktig å se hvordan utviklingen når det gjelder omdisponering, har vært de siste årene. Den har hatt en positiv utvikling, den er inne i en positiv utvikling, og jeg tror at målet vi har satt om 4 000 dekar innen 2020, er klart oppnåelig.

Samtidig er det viktig å ta med seg at vi nydyrker en god del areal i Norge. I 2015 nydyrket vi over 16 000 dekar, og i 2014 over 18 000 dekar. Dette er selvsagt med og bidrar til at vi får en økt produksjon i Norge.

Representanten var også inne på at virkemidler som investeringer var viktig. I dette jordbruksoppgjøret øker vi investeringsmidlene med 26,5 mill. kr, opp til 574,5 mill. kr. Den maksimale prosentsetsatsen for generasjonsskiftetilskuddet under denne ordningen økes med 10 prosentpoeng. Dette er med og bidrar til at ungdom kan komme inn, og at de som er på vei ut, kanskje investerer mer, slik at de legger forholdene til rette for ungdommen.

Han sa også at økt lønnsomhet er viktig. Det er jeg helt enig i. Økt lønnsomhet er viktig for at en skal kunne drive med norsk landbruk. Slik det ser ut nå, viser regnskapet at inntektsutviklingen i jordbruket under denne regjeringen ligger an til å bli klart større enn for andre grup-

per – mer enn det dobbelte målt i prosent – og klart høyere målt i kroner. I 2006 var jordbruksinntekten 47 pst. av inntekten til andre grupper. Nå er tallet 66 pst. Det tyder på at inntektsgapet er redusert.

Til slutt: Pollestad var opptatt av at vi skulle stemme for jordbruksavtalen etter 2017. Selvfølgelig vil vi gjøre det. Det er en jordbruksavtale som Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen da også står inne for – for vi sitter selvsagt i regjering da også.

Presidenten: Presidenten regner med at representanten er klar over at det tas stenografisk referat av det som sies i Stortinget.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [20:41:29]: Statsråd Dale bekymret seg for norske kyllingprodusenter i diskusjonen om kraftfôr. Det er nesten litt rørende å høre en Fremskrittsparti-statsråd bekymre seg for norske kyllingprodusenter. Er det én næring som virkelig har opplevd uansvarligheten Fremskrittspartiet har ført i landbrukspolitikken, er det den næringen. Man bare doblet konsesjonen på et tidspunkt der man lå an til å ha balanse i markedet. Det har gjort at mange enkeltprodusenter har måttet legge ned, og det er svært usikkert hvor mange familier som har investert fra 4 mill. kr til kanskje 8 mill. kr i kyllinghus. Det er det som er så viktig når vi driver med politikk: Man må ikke bare gjennomføre ting uten at man ser på konsekvensene. Dette var et eksempel på det. Det var et ideologisk prosjekt for Sylvi Listhaug bare å doble konsesjonen uten å vurdere konsekvensene for enkeltpersonen.

Når vi overtar makten igjen, kan vi ikke bare gjøre justeringer i full fart over natten uten å tenke på konsekvensene av justeringene, for til syvende og sist handler det om enkeltfamilier og enkeltpersoner som har tatt kjempestore og tunge investeringer. Derfor trenger man stabilitet i landbrukspolitikken. Derfor er det så uansvarlig det dere gjorde bl.a. for kylling. Derfor er det så uansvarlig når dere omtaler tollvern som det å mure seg inne. Det handler om sikkerheten for de familiene som nå investerer opp til 10–15 mill. kr i nye fjøs. Da må de ha en sikkerhet i at vi skal stå opp for dem, og at det er trygt at de følger rådet Fremskrittspartiet nå gir om at man skal investere tungt. Da må dere si: Selvfølgelig er tollvernet bra. Det er et gode at vi har det. Det har sikret verdiskaping, det har sikret trygghet for familiene, og det har sikret aktivitet rundt omkring i hele Norge, og vi skal også gjøre det framover.

Retorikken vi har hørt før, handlet om at det er å mure seg inne, være proteksjonist og ta på seg nisselua, og jeg fikk alle mulige karakteristikk da jeg var statsråd og hørte at det var uklokt. Man ser at det er nødvendig. I hvert fall partier som vanligvis sier de er opptatt av markedsinntekter, bør være opptatt av å sikre markedsinntekter for norske produsenter.

Så er det også en realitetsorientering. Når vi snakker om store norske melkeprodusenter, er det småbruk. I Norge er det noen og tjue i snitt. I Danmark var det da jeg var statsråd – det er sikkert høyere nå – rundt 140. Så selv om Fremskrittspartiet skulle få fullt gjennomslag, er de norske melkeprodusentene småbruk. Dansk melkeproduksjon har

kjempetrøbbel, de klarer ikke å konkurrere selv om de er så store. Det er kjempemange konkurser i dansk landbruk. Skal vi sikre vår produksjon, må vi stå opp for disse bærebjelkene. Det bør også statsråden være trygg på og tørre å si fra talerstolen, at selvfølgelig skal han stå opp for det, at de var kloke, de forbedringene man har gjort, at man skal gjøre alt man kan for at det ikke svekkes, for det er bra for bonden, det er bra for industrien, og det er bra for landet.

Bente Thorsen (FrP) [20:44:35]: Vridningene i tilskuddsordningen for å stimulere til økt matproduksjon og mer effektiv gårdsdrift fra 2014 og 2015 ligger til grunn også for årets jordbruksavtale. Dette gir forutsigbarhet for landbruket, og det legger til rette for at bønder som virkelig vil satse og investere i norsk landbruk og norsk matproduksjon, gjennom denne avtalen fortsatt får gode muligheter til det.

Vridningene i tilskuddet fra areal til produksjon har vært veldig vellykket så langt, og jeg vil minne om at der det tidligere var underskudd på lammekjøtt, er vi nå selvforsynt. Det viser at bøndene responderer godt på justeringer i tilskudd. Det regnes også med at det kan bli underdekning av norsk storfekjøtt framover, og det vil bli mindre når kvalitetstilskuddet for storfekjøtt klasse O+ nå nær doubles.

Dette viser at det i praksis er stikk motsatt av det som blir hevdet fra talerstolen, at det er rasing av landbruket. Det er stor optimisme og investeringslyst i norsk jordbruk, og det er derfor viktig, ikke minst for rekrutteringen til næringen, at det er mulig for den enkelte bonde å modernisere og videreutvikle alle brukstyper.

Jeg viser til at det derfor også er satt av 575 mill. kr til investeringsstøtte i jordbruket. I tillegg legger regjeringens vridning i tilskuddene og endringer i enkelte øvre kvotegrenser til rette for større grad av strukturdifferensiering og større grad av utnyttelse av stordriftsfordeler i produksjon. Samtidig er strukturdifferensieringen i tilskuddene opprettholdt, noe som innebærer at støttenivået relativt sett er høyere for mindre produsenter. Distriktdifferensieringen i tilskuddene er også opprettholdt.

Jeg vil igjen minne om at det er optimisme og investeringslyst i norsk jordbruk, og det tyder på at den politikken som føres i dag, der du får inntjening etter produksjon, er vellykket.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:47:23]: Det jeg sa i mitt første innlegg, var at det ikke er noen tvil om at Stortinget har et sjølstendig ansvar for å ta stilling til forhandlingsresultatet. Når enkelte stortingsrepresentanter uttaler at det bare er å stemme ja til den framlagte proposisjonen, og at noe annet vil svekke legitimiteten til eller være i strid med avtaleinstituttet, så er dette konstitusjonelt feil. Det er min mening, og det står jeg på.

Representanten Storberget sa at det skal være høy terskel for å gripe inn i framforhandlet avtale. Ja, det har jeg forståelse for. Når en ikke griper inn i framforhandlet av-

tale, er det fordi en mener at det er det beste å gjøre. Det å si at en bare skal si ja uansett, er ikke korrekt. Hvis en sier ja til denne avtalen, svekker en sjølforsyningsgraden. Det er den fremste samfunnsoppgaven til jordbruket. Derfor må en stemme nei til denne avtalen.

Ove Bernt Trellevik (H) [20:48:41]: Representanten Trygve Slagsvold Vedum har i fleire innlegg her no peika på kor viktig tollvern er for norsk landbruk og norske forbrukarar. Det er i og for seg rett. For enkeltbruk og enkeltprodukt er det særdeles viktig i mange samanhengar, men for norsk økonomi og norsk velstand og velstandsutvikling på lang sikt er det nok ikkje heilt rett at dette kjem til å verta så veldig viktig.

Stortinget har ein ambisjon om å fem–seksdobra verdien av havbruksnæringa. Me slit med marknadstilgang til Kina, me slit med marknadstilgang til Russland, og EU er, og kjem til å vera, ein av dei aller viktigaste marknadene våre. Skal me ein gong i framtida realisera draumen om å seksdobra verdien av havbruksnæringa og sjømatproduksjonen vår, må me kanskje ein gong i framtida vera villige til å diskutera nettopp tollvern.

No er det slik i EØS-avtalen at me ikkje kan kopla fisk og landbruk. Regjeringa har ikkje gjort det og kopla det, men eg trur nok at den dagen kjem, og initiativet til å kopla fisk og landbruk må koma frå denne salen og ikkje frå EU. Eg håpar og trur òg at den dagen må koma, og eg trur òg på norsk landbruk, at me kunne vore Europas spiskammers med rein og god mat og kunne selt dette til EU på ein god måte, på lik linje som at me handlar hos dei. Meir samspel med EU trur eg det norske landbruket og norsk næringsliv har godt av, og me har mykje å sjå fram til viss me klarer å få eit betre samspel med EU på nettopp dette med tollbarrierar og tollvern.

Statsråd Jon Georg Dale [20:50:43]: Debatten går mot slutten, og eg har behov for å vere tydeleg i bodskapet på at når representanten Per Olaf Lundteigen frå Senterpartiet så klart åtvarar nye mot å gå inn i næringa, trass i – trass i, president – at lønsemda går opp, gjer han norsk landbruk urett. Vi treng norsk jordbruksproduksjon. Senterpartiet brukar å gje uttrykk for at dei er opptekne av at det skal bu folk over heile landet, og ei så klar åtvaring, som det Lundteigen framfører, mot at nye generasjonar skal velje landbruket trass i ei positiv inntektsutvikling, synest eg er veldig uheldig.

Difor er eg glad for at partileiaren i Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, er veldig tydeleg på ein ting, og det er at også dei store bruka i Noreg er veldig små. Det meiner eg er det fremste konkurransefortrinnet for norsk landbruk. Vi produserer ikkje mat som alle andre. Vi avlar på friske dyr i staden for å medisinerer dei sjuke. Norske bønder har i generasjonar utvikla husdyrproduksjonen sin til å vere berekraftig. Teknologien som dei har utvikla, ikkje ved hjelp av meg, men ved hjelp av sin eigen kunnskap, er eksportvare for Noreg. Vi produserer mat som forbrukarane har høg tillit til, fordi dei veit at når dei vel eit norsk produkt, et dei mat som ikkje utløyser ein folkehelseisiko for dei. Det er konkurransefortrinnet til norsk landbruk. Å

snakke ned verdien av det meiner eg det er grunn til å åtvare mot, for det er dei fremste grunnane til at forbrukarane bør velje norsk mat også i framtida, fordi vi gjer ting annleis. Det er eg glad for at forbrukarane i dei fleste tilfella i dag vel, men då er vi avhengige av at eit samla storting faktisk løftar det som norsk jordbruk har lykkast med over tid – heilt uavhengig av den regjeringa som til kvar tid sit – nemleg å vere oppteken av måten vi produserer maten vår på, framfor å snakke ned verdien av det som vert gjort.

Presidenten: Representanten Trygve Slagsvold Vedum har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [20:53:02]: Som norsk hveteproducent oppfordrer jeg alle til å spise norske hveteboller – nei, det er ikke seriøst. Men poenget er, til Ove Trellevik: Det er så uklokt å sette ulike næringer opp mot hverandre. Jeg skjønner ikke hvorfor Høyre driver med det. Hvorfor skal de sette norsk fiskerinæring opp mot norsk landbruksnæring? Det gjorde de også i den siste tollstriden vi sto i. Da jeg skulle til EU og forsvare forbedringen av tollvernet, tok ikke EU det opp. De satte ikke næringene opp mot hverandre, men da jeg kom hjem til Norge, satte Det norske stortinget dem opp mot hverandre. Høyre og Fremskrittspartiet satte norsk fiskerinæring opp mot norsk landbruk. Det er det ingen grunn til. Alle land har offensive og defensive interesser, og det å stå opp for vår matproduksjon er en god sak, og det er ikke i motsetning til fisk. De næringene er avhengige av hverandre. De skal støtte hverandre og ikke være i innbyrdes konkurranse. Høyre bør vite at i 1994 satte man tilgangen til et tollfritt EU-marked opp mot tilgangen til norsk hav. Så det er helt andre debatter. Vi må slutte å sette våre næringer opp mot hverandre. Vi må støtte opp om begge to.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Geir Pollestad (Sp) [20:54:18]: Det var vel seint i debatten at Høgre sleppte katten ut av sekken og gav norsk landbruk skulda for vanskaner med å selja fisk til Russland og Kina. Er det regjeringa sitt syn, får regjeringa leva med det.

Dei merknadene me vedtek i dag, er eg sikker på vil verta lesne grundig fram til neste oppgjer, både i faglaga og i departementet. Det finst mange positive trekk her, men eg trur at skal me nå måla, må partia i denne salen, som vil norsk landbruk og norsk matproduksjon vel, samla seg og leggja grunnlaget for eit meir langsiktig opptrappingsvedtak som ungdom og dei som er i næringa, kan halda seg til, slik at ein igjen kan gjera norsk landbruk om til eit generasjonsprosjekt og ikkje til eit prosjekt frå kvartal til kvartal, slik som dagens regjering legg opp til.

Frank Bakke-Jensen (H) [20:55:30]: Det er noen ord, noen begrep, Senterpartiet velger å hoppe over når man diskuterer landbrukspolitikk. Konkurranseskraft er faktisk

et viktig begrep også for landbruksnæringen. Det er også sånn at markedsadgang er like viktig som importvern for landbruksnæringen.

Jeg oppfatter det slik at da representanten Slagsvold Vedum var statsråd og reiste rundt i Europa og traff stemmene der som ikke i det hele tatt koblet kjøttboller og fiskeboller, da har han hatt en veldig selektiv reise, for gang på gang når vi er ute, møter vi parlamentarikere fra europeiske land som sier: Dere kan ikke ha det vernet samtidig som dere vil slippe billig til med fisken deres.

Men dette er for Høyre en debatt om en balansert markedsadgang og et balansert tollvern. Derfor har vi sagt at vi skal ha en politikk som også rigger landbruket med en konkurransekraft som gjør at man framover kan stå seg imot de endringene som kommer.

«Min båt er så liten og havet så stort» var en gammel salme. Av og til får jeg den følelsen når jeg hører representanten Slagsvold Vedum, for han driver på mange måter en filial for Vårherre. Det kan ikke være sånn at landbruket skal være overlatt til en eller annen sterk politisk kraft der noen ovenfra skal skjerme det. Vi er nok nødt til å realitetsorientere landbrukspolitikkerne skal vi berge oss framover. Det er det som gjør at vi får ungdom inn i næringen.

Når representanten Pollestad sier at dette skal være et generasjonsprosjekt, vel, så har ikke jeg noen tro på det, ganske enkelt fordi jeg ikke har tro på at norsk ungdom i dag hele tida tenker at det skal være et generasjonsprosjekt å overta denne gården og drive den. Norsk ungdom i dag som jeg treffer, sier at de vil ha en åpenbar vei inn i næringen, men samtidig vil de kunne se en vei ut av næringen. Hvorfor det? Jo, for i dag endrer ting seg i mye, mye større grad for ungdommer. Man kan møte en partner, man kan skifte karriere underveis, man vil se en vei ut, samtidig som man ser en vei inn. Det gjør at vi må ha en politikk som legger til rette for at det skal være mulig å kjøpe seg en gård, samtidig som det i framtida også skal være mulig å selge den gården og ikke gå derifra bankerott, noe vi i dag dessverre opplever at enkelte gjør. Det er de klare signalene fra ungdom som er i næringen, og det er de klare signalene fra ungdom som vil inn i næringen.

Oskar J. Grimstad (FrP) [20:58:13]: Eg skal vere kort sidan vi begynner å nærme oss slutten.

Representanten Slagsvold Vedum seier at vi må tenkje på konsekvensane. Tollmurar skaper konsekvensar. Det handlar om marknadstilgang. Rike, høgteknologiske Noreg eksporterer. Vi eksporterer olje, vi eksporterer frå verfta, vi eksporterer utstyr, og vi eksporterer høgteknologi. Det er snakk om enorme summar vi eksporterer for.

Og alt heng saman med alt. Når det gjeld fisk og havbruk, eksporterer vi 35 millionar måltid kvar einaste dag – sunn, god norsk mat. Dette er mat med høg tillit, men landbruket leverer også mat med høg tillit, slik statsråden var inne på. Vi kan ta egg som eit eksempel. Reiser vi rundt i Europa, får vi, sjølv på dei dyraste og flottaste hotellene, egg som er kokte så lenge at dei er knallgrøne innvendig. Det er fordi ein fryktar salmonella i egg. Då spør eg meg sjølv: Kvifor er ikkje norsk landbruk meir aktivt for

å selje sine reine, friske, gode produkt til Europa? For det er eit kjøpsterkt publikum og folk og kundar som nettopp ønskjer å vere trygge på og villige til å betale for sikker mat. Det er på den måten vi burde behandle norske landbruksprodukt. I staden opplever vi i dag i altfor stor grad at næringa blir snakka ned. Ei næring der vi ser ungdommen satse, fortener å bli snakka opp. Det håper eg vi kan fortsetje med.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [20:59:59]

Innstilling fra næringskomiteen om Reindriftsavtalen 2016/2017, og endringer i statsbudsjettet 2016 m.m. (Innst. 278 S (2015–2016), jf. Prop. 77 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:01:02] (ordfører for saken): Forhandlingene om reindriftsavtalen 2016/2017 ble innledet den 7. januar 2016. Partene kom i forhandlingsmøtet den 16. februar 2016 til enighet om ny avtale. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2016–30. juni 2017. Rammen for reindriftsavtalen er på 114,5 mill. kr, noe som er en økning på 1,5 mill. kr sammenlignet med inneværende avtale etter vedtatt budsjett for 2016.

Det er en samlet komité som sier seg fornøyd med at avtalepartene er kommet fram til en avtale. Komiteen merker seg at man fortsetter linjen fra de siste tre avtalene og støtter dette. En fortsatt prioritering i retning av en økologisk bærekraftig reindrift innenfor rammene av dyrehelselovgivningen vil, som komiteen og Stortinget har påpekt i tidligere meldinger, være en absolutt forutsetning for også å oppnå reindriftslovens mål om økonomisk og kulturell bærekraft.

Det er sånn at Stortingets målsetting er at politikken skal legge rammer for reindriften som en rasjonell, markedsorientert næring, bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Vi støtter derfor at tilbudet la opp til å tilrettelegge for de utøverne som har reindrift som hovedvirksomhet. Økt slakteuttak, økt verdiskaping, økt satsing på kvalitet og dermed økt inntjening er den beste garanti for ivaretagelse og videreutvikling av reindriften som kulturbærer.

Reindriften er en liten og skjør næring, og omdømmet til næringen er da ekstremt viktig. Næringen må bli sett på som en økologisk bærekraftig næring og en sunn, trygg og god matprodusent. I dag har vi gode aktører som bygger gode merkevarer – vi har Rørosrein, vi har Finnmark Rein.

Det at vi nå kommer fram til en næring som framstår som mer og mer bærekraftig og dyktig, og som leverer trygg mat, gjør at næringen også står tryggere økonomisk.

Vi registrerer at forhandlingene om reinbeitekonvensjonen med Sverige drar ut. Dette er utfordringer som næringen vil ha i framtiden, og det er utfordringer som skremmer særlig unge utøvere. Derfor er det viktigere at man ivaretar de norske interessene, heller enn å prøve å framskynde en enighet med Sverige på dette området.

Vi registrerer at det er mange uavklarte arealspørsmål rundt reindriften. Derfor er vi veldig fornøyd med at regjeringen har igangsatt og nå legger fram et arbeid der man også kan ta jordskifteretten i bruk når det gjelder arealspørsmål for reindriften.

Vi ser også fram til en ny stortingsmelding om reindriften, der man vektlegger økologisk bærekraft som prioritet én og på den måten sikrer næringen økologisk bærekraft og avklarer hva slags ansvar reindriften skal ha som kulturbærer for det samiske folk.

Knut Storberget (A) [21:04:18]: Reindrift er viktig i mange fasetter, både som kulturbærer, for norsk matproduksjon og ikke minst som en næring som representerer et urfolk. Mange får inntrykk av at urfolket, samene, gjennomgående driver med reindrift. Det er jo ikke riktig, det er ganske få samer som driver med det. Men det er allikevel en usedvanlig viktig kulturbærer, og derfor er jeg – også på vegne av Arbeiderpartiet – veldig glad for at man i løpet av faktisk de siste årene har klart å få reindriftsavtalen i havn. Det kan drukne litt i lys av andre typer avtaler man forhandler om, men det er ingen tvil om at dette er et viktig virkemiddel for å videreutvikle næringen i tråd med de politiske målsettingene man har for reindriftspolitikken.

For Arbeiderpartiets del har det vært viktig, på lik linje som med landbruket, at næringen sjøl kan forhandle med staten om sentrale spørsmål og økonomiske rammebetingelser for næringen. I så måte er det bra at man til tross for ganske marginale økninger i avtalen klarer å komme til enighet.

Så har jeg lyst til å understreke at man vel kanskje skal lete lenge etter et matprodukt i Norge som har større potensial enn det vi her står overfor. Jeg har gitt uttrykk for det fra denne talerstolen før og vil gjøre det også nå, at jeg mener at det er noen særlige utfordringer denne næringen har, og som jeg faktisk i rettferdighetens navn opplever at både statsråden og regjeringen har fokus på. Det første er at jeg mener at her er det muligheter for å ta ut mer kjøtt, øke slaktingen og få økt omsetning. Jeg mener at det finnes vel knapt et produkt hvor man står overfor en slik etterspørselsside, og det er til alt overmål et produkt som smaker godt, men som også – etter mitt skjønn, i disse EAT-konferansetider – kan ha mange positive aspekter ved seg. Så det er all grunn til å understreke at her er det et stort potensial, og jeg mener at aktørene ikke tar det ut.

Jeg var nylig og besøkte Rørosrein på Røros, og jeg er helt enig med saksordføreren – som for øvrig har gjort en glitrende jobb med denne saken – i at det er et enormt potensial også i foredlingsaspektet når det gjelder dette. Jeg må si at jeg synes det henger igjen, og at alle de grep som

gjøres gjennom reindriftsavtalen som bidrar til at vi kan klare å foredle mer og bedre, vil ikke bare styrke den kulturelle bakgrunnen for denne næringen, men i aller høyeste grad norsk matproduksjon. Hos Rørosrein må jeg si at der produseres det høykvalitetsvarer som bare blir revet bort med en gang det legges i diskene – og de tar seg for så vidt ganske godt betalt, for å si det pent. Men det er bra produkter. Alle typer virkemidler, gjennom avtalen, men også ellers, som kan bidra til at vi kan klare å få opp foredlingsgraden, tror jeg vil være av det gode. Det har et enormt markedspotensial som kan utnyttes i mye større grad enn i dag.

Det siste jeg har lyst til å nevne, og som ikke er mindre viktig, er at hvis vi skal klare å utnytte og øke produksjonspotensialet i reindriften, er vi fortsatt nødt til å holde et veldig intenst fokus på at reinflokkens størrelse tilpasses tilgjengelig beiteareal. Det kan smerte noen, men jeg mener at det er helt avgjørende. Vi må ikke hvile. Ifølge ressursregnskapet for reindriftsnæringen har det samlede reintallet vel gått ned fra 232 900 til 211 000 dyr, mener jeg. Det er bra at vi etter at vi i mange år har slitt med utfordringer med reintallet i deler av Finnmark, nå har dyretall som er bedre i samsvar med beitegrunnlaget. Men de endringer som ble gjort av Stortinget i reindriftsloven, hvor fylkesmennene bl.a. ble gitt adgang til å gå inn og regulere deler av en sida, er jo helt riktig, og et godt signal fra Stortinget, etter min mening, om at man holder trykket oppe. Det er ingen grunn til å hvile på laurbærene når det gjelder resultater for reindriftstallet. Hvis det rakner der igjen, forsvinner grunnlaget ikke bare for næringen, men også mye av det kulturelle aspektet som vi hegner om i dag.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [21:09:17]: Kristelig Folkeparti er godt fornøyd med at avtalepartene er kommet fram til en enighet i forhandlingene om reindriftsavtalen 2016/2017. Det er et godt tegn at partene som best vet hvor skoen trykker, finner fram til en enighet.

Reindriftsnæringen er viktig som næring, og i den samiske kulturarven. Sametinget har pekt på at reindrift er en hjørnestein i samisk kultur. Dette understreker også behovet for en sunn reindriftsnæring som fungerer både som næringsvei og som kulturbærer. Det er derfor viktig at reindriften også i framtiden får mulighet til å utvikle seg bærekraftig.

Stortingets målsetting for reindriftspolitikken ble trukket opp i St.meld. nr. 28 for 1991–1992, En bærekraftig reindrift. I innstillingen til denne konkretiserte komiteen «En bærekraftig reindrift» gjennom målene om en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift:

«Disse tre målene står i en innbyrdes sammenheng; økologisk bærekraft gir grunnlag for økonomisk bærekraft, og sammen gir økologisk og økonomisk bærekraft mulighet for å utvikle kulturell bærekraft.»

Kristelig Folkeparti støtter dette. Så venter også vi i spenning på meldingen som er meldt på dette området. Kristelig Folkeparti ønsker en fortsatt sterk reindriftsnæring i Norge og er godt fornøyd med at partene i år har kommet til enighet om årets reindriftsavtale.

Geir Pollestad (Sp) [21:11:02] (leiar i komiteen): Eg vil takka saksordføraren for jobben og kan i all hovudsak slutta meg til dei vurderingane som er gjorde. Det er rett at ein ønskjer ei marknadsorientert næring, men det er viktig å minna om at næringa òg er berebjelken i samisk kultur, og at reindriftsnæringa er ei familienæring.

Eg meiner det er viktig å understreka at utfordringane er ulike frå Finnmark til dei sørsamiske områda, og at det er ulike utfordringar som ein står overfor.

Eg ser fram til den stortingsmeldinga som me skal få om berekraft. Eg har eit sterkt ønske om at den vil synleggjera dei moglegheitene som ligg i næringa. Eg vil òg peika på at beskrivinga i denne proposisjonen knytt til næringas eigen innsats for å få ned reintalet kan synest som noko meir positiv enn det den gjorde i den proposisjonen som la grunnlaget for endring av reindriftslova § 60, og at næringa har vist ein reell vilje til å ta tak i utfordringa med for høge reintal.

Så det er bra at ein har kome til einigheit, og det er ei samla senterpartigruppe som støttar tilrådinga.

Pål Farstad (V) [21:13:02]: I likhet med det flere har sagt, er også jeg glad for at staten og Norske Reindriftssamers Landsforbund er enige om en ny reindriftsavtale for 2016/2017.

Jeg er også glad for at det er en samlet komité som står bak innstillingen som vi nå har til debatt. Noe annet ville det heller ikke vært noen god grunn til, all den tid man fortsetter linjen fra de siste tre års avtaler – en linje som det har vært bred enighet om.

Når det gjelder komiteens merknader, vil jeg trekke fram at vi må ha en fortsatt prioritering av å oppnå målene om en økologisk bærekraftig reindrift, og vi må ha stålfokus på dyrehelse og dyrevelferd. Det må være selve bærebjelken for en rasjonell, markedsorientert næring med bærekraft i et langsiktig perspektiv, slik Stortingets målsetting for reindriftspolitikken er.

Statsråd Jon Georg Dale [21:14:18]: Eg er glad for at Stortinget sluttar seg til reindriftsavtalen. Eg meiner at vi ser mange positive trekk i reindrifta, men vi har eit godt stykke igjen før vi har løyst alle utfordringane.

Eg vil rose det arbeidet delar av næringa har gjort for å ta ned reintalet. Det er heilt avgjerande for ei bærekraftig reindrift over tid at dyretalet er i samsvar med beitegrunnlaget. Veldig mange aktørar har gjort den jobben dei siste åra, og det fortener reindrifta ære for. Samtidig er det slik at utfordringane ikkje er vekke, og vi sit framleis igjen med sidaer der vi har for høge reintal. Så arbeidet må halde fram. Difor er eg også glad for at Stortinget tidlegare har slutta seg til forslaget om endringar i reindriftsloven § 60.

For meg er det spesielt gledeleg at vi i denne reindriftsavtalen klarer å vidareføre det som er basisen for at vi skal kunne utvikle reindrifta vidare, nemleg at vi stimulerer til å ta ut slakt. Det gjev kjøt i marknaden, auka tilgang gjev auka etterspurnad, og det gjev grunnlag for at fleire produserer meir kjøt på eit lågare dyretal, fordi beitetrykket går ned, og fordi vi ikkje sender så mange dyr i vinterbeite at det går ut over kondisjo-

nen til dyra. Det fremjar òg dyrevelferd at vi gjer desse grepa.

Det er heilt avgjerande at reindriftsavtalen varetek desse standpunkta, slik at vi kan få til ei positiv utvikling i reindrifta vidare. Det meiner eg denne avtalen gjer. Og som fleire har vore inne på, kjem eg tilbake igjen seinare til Stortinget med ei ny melding om reindrifta.

Eg er oppteken av at vi skal klare å leggje grunnlaget for framleis styrkt reindrift, men basert på økologisk balanse. Svaret på i kva grad vi har ei berekraftig reindriftsnæring over tid, handlar om i kva grad vi har eit dyretal som er i samsvar med beitegrunnlaget. Det legg denne avtalen opp til, og det vil komande landbruksmelding også leggje til grunn.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Monica Hauge Stiansen (FrP) [21:17:01]: Reindriftsnæringen har lenge vært en utfordrende næring med høyt konfliktnivå, ikke bare overfor andre jordbruks- og beitenæring, men også innenfor selve reindriften. Sidaene og reinbeiteområdene har lenge operert med altfor høye reintall i forhold til det som er forsvarlig til beitegrunnlaget. Målsettingene for reindriftspolitikken i Norge har siden 1990-tallet vært en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig næring. Dessverre har en lenge fokusert på å prioritere kulturell bærekraft, noe som har vært katastrofalt i enkelte av reinbeiteområdene, og spesielt i Vest-Finnmark.

I 2012 ble det innrapportert at det i Finnmark var rundt 42 000 tamrein flere enn det som var fastsatt som bærekraftig. Med et reintall ute av kontroll og for lite beitegrunnlag har det gått på dyrehelse og -velferden løs innen tamreindriften over lang, lang tid. Flere regjeringer, før Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen, har også sett denne utfordringen, men de har ikke klart å vise handlekraft og fremme tiltak for å løse problemet – ikke før nå.

Fremskrittspartiet og regjeringen har hatt fokus på å endre innretningen på støtteordningene fra å få støtte til å ha dyr til å få mer støtte for å sende dyr til slakt. Dette har gitt konkrete, positive resultater. I 2015 ble det slaktet 14 000 flere rein enn i 2014, og slaktevekten per dyr øker. Tallene viser også en nedgang i antall tapt rein på grunn av rovdyr, noe som gir seg utslag i reduserte erstatninger.

Fremskrittspartiet og regjeringen legger opp til å få lagt fram en stortingsmelding om bærekraft i reindriften våren 2017. I tillegg legges det opp til endringer i reindriftsloven hvor hovedfokuset vil være at økologisk bærekraft skal prioriteres. Fremskrittspartiet er opptatt av langsiktige og forutsigbare rammevilkår for dem som har tamreindrift som hovedvirksomhet, slik at reindriftsnæringen faktisk kan bli en bærekraftig næring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Før Stortinget går til votering, vil representanten Rasmus Hansson framsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [21:28:59]: På vegne av Miljøpartiet De Grønne og meg selv vil jeg framsette et forslag om tiltak for å innfri Stortingets mål om minst 15 pst. økologisk forbruk og jordbruksareal innen 2020.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Da er vi klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag, fra representanten Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig melde inn innføring av en årlig norsk klimaprosent til klimatiltak i utlandet som bidrag til Paris-avtalen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen melde som tilleggsforpliktelse til Paris-avtalen at norsk olje- og gassvirksomhet skal fases ut over en 20-årsperiode.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 100 mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.30.03)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen, før dialogen om økte ambisjoner i 2018, komme til Stortinget med en sak om Norges forslag til forsterkede mål – som utgangspunkt for prosessen for å oppnå Paris-avtalens formål.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak til Stortinget om Norges endelige nasjonalt fastsatte bidrag for perioden 2021–2030 så raskt som mulig etter at forhandlingene med EU om felles oppfyllelse er avsluttet, og i god tid før fristen for innmelding av slike bidrag i 2020.

III

Stortinget ber regjeringen – på egnet måte innen våren 2017 – legge frem for Stortinget en oppsummering av de oppfordringene Paris-avtalen og Paris-beslutningen inneholder, og en oversikt over hvordan oppfordringene skal følges opp videre.

IV

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at Norge skal sørge for klimareduksjoner tilsvarende norske utslipp fra og med 1. januar 2030, og at klimanøytralitet kan oppnås gjennom EUs kvotemarked, internasjonalt samarbeid om

utslippsreduksjoner, kvotehandel og prosjektbasert samarbeid.

V

Stortinget samtykker i ratifikasjon av Paris-avtalen av 12. desember 2015 til FNs rammekonvensjon om klimaendring av 9. mai 1992.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til IV. Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.30.36)

Presidenten: Det votes så over komiteens innstilling til I, II, III og V.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Voter ing i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen oppheve forskriften om en fraværsgrense på ti prosent i enkeltfag i videregående opplæring og i dialog med sektoren utarbeide et nytt regelverk for fravær.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.31.26)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:86 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om å oppheve fraværsgrensen på ti prosent i videregående opplæring – vedlegges protokollen.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Voter ing i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om at godkjente private videregående skoler skal inngå i en fylkeskommunal skolebruksplan for å sikre forutsigbarhet, samt forslag til en lovendring som gir anledning til å redusere antall godkjente private elevplasser i en fylkeskommune, dersom situasjonen er slik at kvaliteten på det samlede offentlige skoletilbudet er truet. Ved behov for reduksjon i antall skoleplasser som følge av evtallsutviklingen skal det være en balansert reduksjon i det samlede antall elevplasser.»

Voter ing :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 43 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.32.33)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå lovverket for private skoler og høyskoler, for å sikre at intensjonen om at all statsstøtte skal komme elevene og studentene til gode ivaretas bedre enn i dag. En slik gjennomgang skal ha som mål å redusere kontrollbehovet, innføre strengere sanksjoner for regelbrudd, samt å hindre at videresalg av skoler og høyskoler med statsstøtte kan gjøre det mulig å hente ut privat profitt fra skoledrift.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en lovendring som krever at private skoler og private høyskoler skal organiseres som selveiende stiftelser, etter modell fra den danske «Lov om friskoler og private grundskoler» eller som samvirkeforetak.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Voter ing :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 44 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.33.01)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:87 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Snorre Segrestad Valen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om endringer i lovverket for private skoler og høyskoler – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Anders Tyvand på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en ordning som sikrer elever på 1.–10. trinn minst én times fysisk aktivitet hver dag, innenfor rammene av dagens timetall.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 88 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.34.18)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om gradvis innføring av mer fysisk aktivitet, med mål om én times daglig fysisk aktivitet for alle elever, i alle deler av opplæringen.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 51 stemmer for og 50 stemmer mot forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 21.34.50)

Kristin Vinje (H) (fra salen): Her er det noe galt.

Presidenten: Det er mot det resultatet som vi forventet å få. Vi tar det en gang til.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.35.47)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:92 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ing-

vild Kjerkol, Ruth Grung, Freddy de Ruiten, Tove Karoline Knutsen og Christian Tynning Bjørnø om gradvis innføring av én times fysisk aktivitet i skolen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«III endres til

Stortinget samtykkjer i at:

Tromsø Veg AS får løyve til å krevje inn lokalt finansieringstilskot på omsetning av drivstoff i Tromsø i ytterlegare tre år for å delfinansiere Tromsøpakke 3, trinn 1. Vilkåra går fram av denne proposisjonen.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling til III.

Komiteen hadde innstilt:

I

Fullmakt til å pådra staten plikter for investeringsprosjekt

Stortinget samtykkjer i at Samferdselsdepartementet i 2016 kan:

Starte opp desse investeringsprosjekta:	Innanfor ei kostnadsramme på:
E18 Varoddbrua	1 027 mill. kroner
ERTMS-prosjektet	26 690 mill. kroner

Fullmaktene gjeld òg plikter som blir inngått i seinare budsjettår, innanfor kostnadsramma for prosjektet. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å prisjustere kostnadsramma i seinare år.

ERTMS-prosjektet blir i første omgang avgrensa til ei ramme på 5 520 mill. kroner for perioden fram til 2021.

II

Tilsegnfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Samferdselsdepartementet i 2016 kan gi tilsegn om tilskot ut over gitt løyving på kap. 1350 Jernbaneverket, post 23 Drift og vedlikehald, innanfor ei samla ramme på 1 331 mill. kroner.

III

Stortinget samtykkjer i at:

1. Tromsø Veg AS får løyve til å krevje inn lokalt finansieringstilskot på omsetning av drivstoff i Tromsø i ytterlegare tre år for å delfinansiere Tromsøpakke 3, trinn 1. Vilkåra går fram av denne proposisjonen.
2. bompengeselskapet får løyve til framleis å krevje

inn førehandsbompengar i ferjesambandet E39 Mortavika–Arsvågen til prosjektet E39 Rogfast. Løyvet gjeld til endeleg bompengelopplegg for E39 Rogfast er behandla av Stortinget, avgrensa til utgangen av 2017. Vilkårå går fram av denne proposisjonen.

IV

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2017 legge fram en vurdering av hva det vil kunne bety for det samlede kollektivtilbudet dersom takstdifferansen mellom NSB og kollektivselskapene – p.t. Ruter, Kolumbus og AtB – blir harmonisert.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 90 stemmer for innstillingen til III og 5 stemmer for forslaget. (Voteringsutskrift kl. 21.37.14)

Abid Q. Raja (V) (fra salen): Jeg tror det ble feil.

Presidenten: Og hva skulle representanten ha stemt?

Abid Q. Raja (V) (fra salen): Det er det vi lurte litt på.

Presidenten: Vi tar voteringen en gang til.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til III og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 97 mot 4 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 21.38.11)

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I, II og IV.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt. (Voteringsutskrift kl. 21.38.37)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet.

Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Bompengandelen i prosjektet E18 Rugtvedt–Dørdal skal samsvare med nivået som er lagt til grunn i Nasjonal transportplan 2014–2023.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.39.19)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til delvis bompengefinansiering av E18 Rugtvedt–Dørdal i Telemark. Vilkårene framgår av denne proposisjonen.

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere vilkår for finansieringsordningen. Denne fullmakten kan Samferdselsdepartementet delegere til Vegdirektoratet og Nye Veier AS.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.39.43)

Rasmus Hansson (MDG) (fra salen): Jeg skulle stemt mot.

Presidenten: Da blir resultatet at 95 stemte for komiteens innstilling og 1 stemte mot – og komiteens innstilling er bifalt.

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med Nye Veier AS, vurdere om det kan legges til grunn en lavere beregningsteknisk rente med en tilstrekkelig risikoprofil i utbyggingsprosjektet E18 Rugtvedt–Dørdal i Telemark.

Stortinget legger til grunn at det oppnås enighet med lokale myndigheter om hvordan ekstra midler som følge av lavere rentesats kan disponeres, herunder eksempelvis lavere bompengesatser, utvidelse av prosjektet, planleggingsmidler eller redusert innkrevingsperiode.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Trygve Slagsvold Vedum på vegne av Senterpartiet

- forslag nr. 2, fra Hege Jensen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Presidenten gjør oppmerksom på at forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet, under debatten er rettet til å gjelde fylkesvei 84 ved Snarud og Bergshøgda.

Det voteres over forslag nr. 1, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa syte for at bomstasjonane på fv. 84 ved Snarud og Bergshøgda ikkje vert bygd.»

Votingstavlene viste at det var avgitt 9 stemmer for og 92 stemmer mot forslaget fra Senterpartiet. (Voteringsutskrift kl. 21.41.20)

Jette F. Christensen (H) (fra salen): Jeg stemte feil. Jeg skulle stemt mot.

Presidenten: Da blir resultatet at 8 stemte for og 93 stemte mot forslaget – og dermed er forslaget forkastet.

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder i endret form:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunen som er garantist for lånet, for å vurdere behovet for bom på sidevei fv. 84 ved Snarud og Bergshøgda.»

Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Voting:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet – med den foretatte rettelse – ble bifalt med 92 mot 6 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 21.47.08)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til delvis bompengefinansiering av utbyggingen av E6 på strekningen Kolomoen–Moelv i Hedmark. Vilåårene fremgår av denne proposisjonen.

II

Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen. Denne fullmakten kan Samferdselsdepartementet delegerer til Vegdirektoratet og Nye Veier.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling til I og II og forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem for Stortinget et nytt forslag til utbygging Kolomoen–Moelv i Hedmark med trefelts standard.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Voting:

Ved alternativ voting mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 95 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.42.39)

Videre var innstilt:

III

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med Nye Veier AS, vurdere om det kan legges til grunn en lavere beregningsteknisk rente med en tilstrekkelig risikoprofil i utbyggingsprosjektet E6 Kolomoen–Moelv i Hedmark.

Stortinget legger til grunn at det oppnås enighet med lokale myndigheter om hvordan ekstra midler som følge av lavere rentesats kan disponeres, herunder eksempelvis lavere bompengesatser, utvidelse av prosjektet, planleggingsmidler eller redusert innkrevingsperiode.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Voting:

Komiteens innstilling ble bifalt med 91 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 21.43.01)

Voting i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 4–6, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 7, fra representanten Per Olaf Lundteigen
- forslag nr. 8, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voteres først over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Prop. 133 S (2015–2016) Jordbruksoppgjøret 2016 m.m. sendes tilbake til regjeringen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 95 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.44.05)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra representanten Per Olaf Lundteigen. Forslaget lyder:

«Stortinget legger til grunn at 'økt matproduksjon på norske ressurser' betyr at planteproduksjonen i Norge må øke, og at kornimporten må reduseres.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra representanten Per Olaf Lundteigen ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.44.52)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede nye forhandlinger med jordbrukets organisasjoner og legge fram et nytt tilbud i samsvar med følgende prinsipper:

- Matproduksjon er en samfunnsoppgave.
- Økt kunnskap om klimaendringene og konsekvenser for framtidig matvaresituasjon globalt og nasjonalt krever utforming av ny landbrukspolitikk basert på prinsippet om matsuverenitet, bevaring og bruk av tilgjengelig matjord og matproduksjon basert på egne ressurser.
- Norsk jordbruk er bruk av jord i Norge. Dette betyr at jorda må dyrkes der den ligger, gjennom drift av små og store bruk, og at det jobbes målrettet for å bruke mer areal.
- Jordbrukspolitikken må i sum legge til rette for at det blir lønnsomt for bonden å øke produksjon på norske ressurser.
- Kraftfôrprisen må økes, dette må inkludere en mer rettferdig tilskuddsordning, ikke lav kraftfôrpris og økt tilskudd til volum.
- Inntektsgapet på første årsverk skal tettes for alle produksjoner.
- Omlegging mot mer økologisk produksjon, slik at målet om 15 pst. økologisk forbruk og jordbruksareal kan nås innen 2020.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem for Stortinget en sterkere operasjonalisering av veien mot de langsiktige målene for landbrukspolitikken, gjennom en ny struktur for mer konkrete, avgrensede og etterprøvbare delmål.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 97 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.45.17)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–3, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et driftsvansketilskudd i jordbruksoppjøret 2018.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Inntektsmålet for jordbruket er å redusere, og over tid fjerne, inntektsforskjellene mellom jordbruket og andre yrkesgrupper i samfunnet målt i kroner per årsverk.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i statsbudsjettet for 2017 etableres en investeringspakke for landbruket særlig rettet mot investeringer på små og mellomstore bruk.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 90 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.45.40)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 8, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Prop. 133 S (2015-2016) (Jordbruksoppjøret 2016 m.m.) sendes tilbake til regjeringen, og Stortinget ber regjeringen innlede nye forhandlinger med jordbrukets organisasjoner og legge frem et nytt oppgjør i tråd med følgende prinsipper:

- Stortinget ber regjeringen sikre en utvikling i tråd med ressursgrunnlaget ved å påbegynne en gradvis gjeninnføring av toppavgrensingene på husdyrtilskuddet, arealtilskuddet og distrikttilskuddet til frukt, bær og grønnsaker. Utflatningen av avtakende tilskuddssatser ved økende driftsomfang reverseres og kvotetaket i melkeproduksjonen senkes.
- Den samlede rammen for oppjøret økes til 850 millioner kroner.
- Det stimuleres til en bruksstruktur i samsvar med lokalt ressursgrunnlag ved å sette rimelig tilgang på lokale fôrressurser som krav for å motta støtte til store nyinvesteringer over jordbruksoppjøret.
- Stortinget ber regjeringen trappe opp utmarksbeitetilskuddet for alle dyreslag slik at det gir like stort tilskudd pr. førehet som fôrproduksjon på fulldyrka mark. Tilskuddet skal gis pr. beitemåned, og det skal etableres en strukturprofil som gir høyest sats for de første dyrene og deretter gradvis avtakende.
- Målprisen på norsk korn økes med minst 25 øre uten prisnedskrivning.
- Målprisene på poteter, grønnsaker og frukt økes.

- På post 74.14 økes satsen for 1 til 16 melkekyr og satsen for 1 til 100 sau.
- Utmarksbeitetilskuddet til kyr, storfe og hest, sau, lam og geit økes med sterkest økning i utmarksbeitetilskuddet for storfe.
- Arealtilskudd for grovfôr økes.
- Tilskudd til økologisk jordbruk over post 74.20 økes kraftig.
- Arealtilskudd til grønnsaker, frukt og bær økes.
- Arealtilskudd til grovfôr økes.
- Hele bevilgningen til tilskudd til pelsdyr på post 77.14 fjernes.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 21.46.27)

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2016 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med fra kr 1 203 053 000 til kr 1 224 703 000	21 650 000
	70	Markedsregulering, kan overføres, økes med fra kr 291 600 000 til kr 297 564 000	5 964 000
	73	Pristilskudd, overslagsbevilgning, økes med Fra kr 2 870 180 000 til kr 2 891 530 000	21 350 000
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, reduseres med fra kr 8 139 710 000 til kr 8 139 057 000	653 000
	77	Utviklingstiltak, kan overføres, reduseres med fra kr 246 880 000 til kr 239 421 000	7 459 000
	78	Velferdsordninger, kan overføres, reduseres med fra kr 1 582 454 000 til kr 1 541 602 000	40 852 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppgjør m.m., herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2017.

Presidenten: Presidenten antar at Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 94 mot 4 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.46.54)

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2016 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1142		Landbruksdirektoratet	
	71	Omstillingstiltak i Indre Finnmark reduseres med fra kr 9 519 000 til kr 7 219 000	2 300 000
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskudd til Utviklings- og investeringsfondet reduseres med fra kr 35 600 000 til kr 32 400 000	3 200 000
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd økes med fra kr 68 700 000 til kr 74 650 000	5 950 000
	79	Velferdsordninger reduseres med fra kr 2 600 000 til kr 2 150 000	450 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den foreslåtte reindrifftsavtalen, og som er knyttet til bevilgninger i 2017.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r. 1 0 [21:47:23]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Ber noen om ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 21.48.
